အရှင်ဇနကာဘိဝံသ

၏

အမှတ်(၂၃) ကျမ်းစာ

ကစ္စာယနသာရဘာသာဋီကာ

၁၃၂၃–ခု ပြာသိုလ။

နယူးဘားမားပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
အမရပူရမြို့။

ကစ္စာယနသာရ
ဘာသာဋီကာ အချီနိဒါန်း

ကစ္စတေ ဝတ သဒ္ဓမ္မော, အသာရသာရသာရဏော၊
ဟောတိ ကစ္စာနသာရဿ, ဗျာချာဘာသာယ ဝဏ္ဏနာ။

အသာရသာရ သာရဏော–ဂုဏ်လာဘ်ကိုငဲ့, အနှစ်မဲ့နှင့်, တကယ့်နိဗ္ဗာန်, ရွယ်ဓိဋ္ဌာန်မှ, ဟိတ်ဟန်မစောင်း, အနှစ်ကောင်းဟု, အကြောင်းလှစ်ဘွေ့,(အမှတ်တရ) ဖြစ်စေနိုင်သော၊ သဒ္ဓမ္မော–သူတော် ထွတ်ထား, မြတ်ဘုရား၏, ၃ ပါးပိဋကတ်, ပါဠိတော်မြတ်သည်၊ ကစ္စတေ ဝတ–အဋ္ဌကထာ, ကျမ်းဋီကာနှင့်, သဒ္ဒါထောက်ကူ, တောက်ပတော်မူပါပေ၏။

ကစ္စာနသာရဿ–ကတ်သီးကတ်သတ်, သဒ္ဒါမှတ်ကို, စာတတ်ဟုထင်, စာပွဲဝင်တို့, အစဉ်မျှော်မှန်း, ကစ္စာယနသာရကျမ်း၏၊ ဘာသာယ–တိုင်ရင်းဒေသ, ပြောနေကြသည့်, မြန့်မာ့ဆိုင်ရာ, အမိဘာသာဖြင့်၊ ဝဏ္ဏနာ–တသန့်တသန့်, အကန့်–ကန့်လျက်, ခွဲခွဲစီရရီ, တည်ကြည်စွာဖွင့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ဗျာချာ–နိဿယည်းအဓိပ္ပာယ်, ခပ်လွယ်လွယ်ဖြင့်, အကျယ်မှီရာ, ဘာသာဋီကာသည်၊ ဟောတိ–မလွဲသာ မရှောင်သာ, ပို့ချရာမှ, ကောင်းစွာမှတ်သား၍, ထပ်ပွားဖြစ်လာရပါသတည်း။

ဤကျမ်း၏ ခက်ခဲပုံ ဤကစ္စာယနသာရကျမ်းကို မိမိလေ့လာစဉ်အခါက နားမလည်နိုင်သော အချက်များကို တွေ့ခဲ့ရပါသည်၊ ခက်ခဲခြင်း နားမလည်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာလည်း "သာရ" ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း အနှစ်အသား ခက်ဆစ်အဓိပ္ပာယ်များကိုသာ ရွေးချယ်၍ "ဂဏ္ဌိမှတ်စု" အနေအားဖြင့် ရေးသားအပ်သော ကျမ်းဖြစ်ခြင်း, ဤကျမ်း၏မှီရာ ဇဃ်ဒါသကကျမ်းကို လည်းကောင်း၊ အလားတူ မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းကို လည်းကောင်း မိမိတို့က မလေ့လာရဘဲ ကစ္စည်းကျမ်းနှင့် ရူပသိဒ္ဓိစသော ကစ္စည်းကျမ်းအဖွင့်များကိုသာ လေ့လာခဲ့ရခြင်းပင် ဖြစ်၏၊ မှန်၏–ဤကစ္စာယနသာရကျမ်းကို ပုဂံမြို့ အရှင်မဟာယသထေရ် စီရင်သည်ဟု ဆိုကြောင်းကို တွေ့ရသော်လည်း အမှန်အားဖြင့် ဤကျမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ စီရင်အပ်သော ကျမ်း

နှင့်မတူပါ၊ မှီရာ"ဇယ်ဒါသက" ကျမ်းကိုလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ မကြားရဖူးပါ၊ ထို့ပြင်– ဤကျမ်းနှင့် အယူအဆတူမျှသော မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရောက်နေသော်လည်း ပဋိကာစသောအဖွင့်များကို မတွေ့ရသဖြင့် မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းကိုလည်း ရှေးရှေးကအလေ့အလာ အလွန်နည်းခဲ့ပါသည်၊ ဤပြခဲ့သော အကြောင်းမယားကြောင့် ကစ္စာယနသာရကျမ်းကို လေ့လာရာ၌ မိမိမှာ လုံးလုံးနားမလည်သော အချက်များနှင့်တကွ အခက်အခဲများစွာကို တွေ့ခဲ့ရပါသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်ကို လေ့လာခြင်း ယခုအခါ၌ကား ကျေးဇူးတော်ရှင် အဘယာရာမဆရာတော်၏ ဉာဏ်ဝီရိယတော် အစွမ်းကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်ဗျာကရဏ်းကျမ်းသည် ပဋိကာအဖွင့်နှင့်တကွ နိဿယအဓိပ္ပာယ်စုံလင်စွာဖြင့် တန်ဆာဆင်ပြီးဖြစ်နေရကား မိမိတို့မှာ ခူးပြီးဆွမ်းကို စားရသူသကဲ့သို့ အလွယ်တကူလေ့လာခွင့် ရသောကြောင့်ရှေးရှေးက နားမလည်နိုင်လောက်အောင် မထင်မရှား ဝိုးဝါးဖြစ်နေသောကစ္စာယန သာရ အဓိပ္ပါယ်သည် မြူတိမ်ကွယ်ခြင်းမှ ကင်းရှင်းသောမောဂ္ဂလ္လာန် လမင်း၏ အရောင်အလင်းကြောင့် ရှင်းလင်းထင်ရှားစွာပေါ်လွင်၍ လာပါသည်။

ကစ္စာယနသာရ ဘာသာဋီကာ ထို့ကြောင့် သဒ္ဒတ္ထဘေဒ စိန္တာကို ပို့ချ၍အပြီးတွင် မလွဲမရှောင်သာ၍ ကစ္စာယနသာရကို ပို့ချရသောအခါ မောဂ္ဂလ္လာန်၊ရူပသိဒ္ဓိနှင့် ကစ္စာယနသရူပတ္ထဒီပနီတို့ကို အမှီရသဖြင့် မခဲယဉ်းလှဘဲ ပို့ချနိုင်ပါသည်၊ ထိုသို့ ပို့ချရင်းနိဿယနက်နှင့် အဓိပ္ပာယ်များကို စာဆိုသော ရှင်သာမဏေတို့အားမှတ်သားစေပါသည်၊ ထိုမှတ်သားစေအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်များသည် ကျမ်းစာအုပ်အတွင်းသို့ မရောက်လာလျှင် ကွယ်ပျောက်ရမည်မှာရိုးရာဖြစ်သောကြောင့် ထိုသို့ မကွယ်ပျောက်လွယ်အောင် မိမိ .မျက်မှောက်မှာပင် ကျမ်းစာတစ်စောင်အဖြစ်ဖြင့် အများသုံးဖြစ်ဖို့ရန် "ကစ္စာယနသာရ ဘာသာဋီကာ" ဟူသော နာမည်ဖြင့် ကျမ်းစာတစ်စောင်ဖြစ်မြောက်စေရပါသည်။ [ဤစာအုပ်၌ ချို့ယွင်းချက်များကိုကား ပြင်ဆင်၍ ရှုစားတော်မူနိုင်ကြပါစေသတည်း။]

မှတ်သားဖွယ် အက္ခရာစဉ်မာတိကာ

အတိတ် အနာဂတ်အနက်၌ ဝတ္တမာန်	၄၃, ၄၄
အနာဂတ်ဝိဘတ်၏ အတိတ်အနက်	၄၄
အဘိဓေယျလိင် လိုက်ပုံ	၆၆
အဘိဝါဒိ နာမဓာတ်	၂၁
အားလုံးအနက်များ အပေါင်းအနက်	၆၀
ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏာနှင့် ချာနအထူး	၇၃
ဥတ္တရပဒပရ ဒိဂု	၉၄
ဥပါယနှင့် ဥပေယ	၁၈
ဧနပစ္စည်းရှိပုံ	၇၀
ကရဓာတ်၏ ယတနအနက်	၈၃
ကာရကတို့၏ ဂေါဏ–မုချအမည်	၈၈
ချတ္တနှင့် အဗ္ဘူတတဗ္ဘော	၁၇
စယာသိတ အင်္ဂါသိတ မှတ်ချက်	၁၁
တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂု	၉၃
တယောဂေါ, မယောဂေါ	၉၀
ဒွက္ခရ တျက္ခရဗဟုဗ္ဗီဟိ	၆၆
ပကတိ ဝိကတိ မှတ်ချက်	၁၃
ပတ္တနာ ဝိဓိ သံပုစ္ဆာ	၄၁
ပဓာန အပဓာန သုံးစွဲရာ	၂၇
ပုရာ ဒိဗ္ဗတိစသည်၌ မှတ်ဖွယ်	၄၂
ပုလ္လိင်ဟောပစ္စည်းများ	၆၇
ဘဝိတဗ္ဗပုဒ်အတွက် မှတ်ဖွယ်	၅၇
ဘောကာံမှ တစ်ပါးအနက်၌ ကိစ္စပစ္စည်း	၄၈
လိင်မှတ်သားချက်သည် ယေဘုယျ	၆၈
ဝဟာနိယန္တုဟေတု	၂၃
ဝိဝစ္ဆယာပုဒ်	၆၆
သတန္တမှန်၏, သကန္တမမှန်	၇၂
သဒ္ဒါ အတုတွေသာ	၆၂
သဒ္ဒါကျမ်း၏ အလင်းရောင်နှင့်တူပုံ	၆၃
သဒ္ဒါယ နာမဓာတ်	၂၂
သုတ် ဥဒါဟရဏ်ချင်း မတားမြစ်ရ	၆၂
ဟရဓာတ်၏ အနုကာရအနက်	၈၃

ကစ္စာယနသာရ

ဘာသာဋီကာ

၁။ မုနိန္ဒက္ကော တမံ မောဟံ, ဟန္တွာ ဇောတယိ ပင်္ကဇံ
ဇနံ သဒ္ဓမ္မရံသီဟိ, သော သံပါလေတု မံ ဇိ နော။

၁။ ဇိနော–ဒေဝပုတ္တ, စသည်များဖြင့်, မာရ်ငါးအင်ကို, အောင်မြင်တော်မူပြီးသော၊ ယော မုနိန္ဒက္ကော–အကြင်ဘုရားတည်းဟူသော နေမင်းသည်၊ သဒ္ဓမ္မရံသီဟိ–သူတော်ကောင်းတရားတည်း ဟူသော အရောင်တို့ဖြင့်၊ မောဟံ–မောဟတည်းဟူသော၊ တမံ–အမိုက်မှောင်ကို၊ ဟန္တွာ–ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီး၍၊ ဇနံ–သတ္တဝါအပေါင်းတည်းဟူသော၊ ပင်္ကဇံ–ပဒုမ္မာကြာကို၊ ဇောတယိ–ပွင့်စေတော်မူပြီ၊ ဇိနော–ဒေဝပုတ္တ, စသည်များဖျင်, မာရ်ငါးအင်ကို, အောင်မြင်တော်မူပြီးသော၊ သော မုနိန္ဒက္ကော–ထိုဘုရားတည်းဟူသော နေမင်းသည်၊ မံ–ငါ့ကို၊ သံပါလေတု–ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်တော်မူပါစေသတည်း။

၁။ မုနိန္ဒက္ကောတျာဒိ။ ။"အာသိ နမက္ကာရော ဝတ္ထု–နိဒ္ဒေသောဝါပိ တမ္မုခံ"ဟု ကာဗျဒသဿ၌လာသောကျမ်းဂန်ကို စတည်အားထုတ်မှုဂန္ထာရမ္ဘ ၃ ပါးတို့တွင် အာသီသပုဗ္ဗက (တောင့်တမှုရှေ့သွားရှိသော)ဂန္ထာရမ္ဘတည်း၊ ဤဂါထာ၏ဆိုလိုရင်းကား–"မောဟအမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ဝေနေယျကြာအပေါင်းတို့ကို ပွင့်စေတော်မူနိုင်သော မြတ်ဇိနမည်တွင် ဘုရားရှင်နေမင်းသည် ငါ့ကိုစောင့်ရှောက်တော် မူပါစေသတည်း" ဟူလို။ [ဂန္ထာရမ္ဘ၃မျိုးကို သဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။]

မုနိန္ဒက္ကော။ ။မုနိန္ဒ+အက္က၊ အက္ကသဒ္ဒါသည် "နေ" အနက်ဟောတည်း၊ မုနိန္ဒသခ်ါတော+အက္ကော, မုနိန္ဒက္ကော–ဘုရားဟုဆိုအပ်သောနေ၊ ဝါ–ဘုရားတည်းဟူသောနေ။ [ဘုရားရှင်ကို နေမင်းပုံသဏ္ဌာန်လုပ်၍ ရူပကအလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားအပ်သောပုဒ်တည်း။]

တမံ မောဟံ ဟန္တွာ။ ။"မောဟံ တမံ" ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာဖြစ်၍ ဆန်းကောင်းအောင် (ယဂိုဏ်းဖြစ်အောင်) ရှေ့နောက်ပြောင်းထားသည်၊ [ဤပုဒ်လည်း မောဟကို အမိုက်မှောင်သဏ္ဌာန်လုပ်၍ ဆိုအပ်သော ရူပကပုဒ်ပင်တည်း။] နေမင်းသည် လောကအမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သကဲ့သို့ ဘုရားနေမင်းလည်း မောဟအမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်တော်မူနိုင်သည်။

ပက်ဇံ ဇနံ။ ။ပင်္ကေ+ဇာတံ, ပင်္ကဇံ–ညွန်၌ဖြစ်သောကြာ၊ [ညွန်၌ဖြစ်သော ဟင်းညှိခတောက်စသော သစ်ပင်ငယ် အများရှိသေးသော်လည်း ပင်္ကဇ သဒ္ဒါ၏ ကြာဟူသော အနက်၌သာ ထင်ရှားသောကြောင့် အထင်ရှူဠ်အားဖြင့် ကြာကိုသာ "ပင်္ကဇ"ဟု ခေါ်ရသည်။] ဤ "ပင်္ကဇံ ဇနံ" လည်း "ဇနံပင်္ကဇံ"ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့နောက်ပြန်ထား၏၊ ဝေနေယျသတ္တဝါကို ကြာပန်းပုံ သဏ္ဌာန်လုပ်ထားသော ရူပကအလင်္ကာပုဒ်တည်း။

သဒ္ဓမ္မရံသိဟိ။ ။ဘုရားရှင်ကို နေမင်းဟု ရုပ်ပုံသဏ္ဌာန်ပြုထားသောကြောင့် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်များကို "နေရောင်" ဟု ပုံသဏ္ဌာန်ပြုထားသော ရူပက အလင်္ကာပင်တည်း။

ဗောဓေသိ။ ။ဗုဓဓာတ်သည် ဉာဏ, ဇာဂရဏ, ဝိကသန (သိ–နိုး–ပွင့်) အနက်သုံးမျိုးရှိသော်လည်း နံနက်စောစော နေထွက်သောအခါဝယ် ပဒုမ္မာကြာများပွင့်ကြရသောကြောင့် ဤနေရာဝယ် မုနိန္ဒက္ကော၌ အက္ကောပုဒ် ပင်္ကဇံပုဒ်တို့ကို ထောက်၍ ဝိကသနာအနက်ကိုသာ ယူရသည်၊ "ဘုရားတည်းဟူ သော နေမင်းသည် မောဟတည်းဟူသော အမှောင်ကိုခွင်း၍ ဝေနေယျသတ္တဝါ တည်းဟူသော ပဒုမ္မာကြာအပေါင်းကို (သစ္စာ ၄ပါးကို သိစေသော အားဖြင့်) ပွင့်တော်မူသည်" ဟူလို။

သော သံပါလေတု။ ။ထိုဘုရားတည်းဟူသော နေမင်းသည် ကစ္စာယန သာရကျမ်းကို ပြုစုလိုသောငါ့ကို (မောဟအမှောင်ကို ပယ်ဖျောက်လျက်) စောင့်ရှောက်တော်မူပါစေ သတည်း။ ["တျုဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟာရေမု ဒိဝသံ" ဟူသော မောရသုတ်ပရိတ်တော်နှင့်အညီ "ထိုဘုရားရှင်နေမင်း၏ အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ကျမ်းမပြီးအောင် နှောင့်ယှက်တတ်သော မောဟနှင့် မကျွန်းမာခြင်းတည်းဟူသော အတွင်းအန္တရာယ်, သူတစ်ပါး၏ အနှောင့်အယှက်ခံရခြင်းတည်းဟူသော အပြင်အန္တရာယ်တို့မှ ကင်း၍ သန့်ရှင်းသောကိုယ်စိတ်ဖြင့် ဤကျမ်းကို ပြီးစီးအောင် စီရင်နိုင်လိုပါသည်" ဟု တောင့်တခြင်းဖြစ်သည်။]

သကပက္ခ, ပရပက္ခ။ ။ဘုရားရှင်ကို ရအောင်ပေးတတ်သော အနက်သည် သကပက္ခ–မိမိ၏အဖို့ မိမိဘက်ကအနက်တည်း၊ နေမင်းကို ရအောင်ပေး အပ်သော အနက်သည် ပရပက္ခ–နေကိုကိုးကွယ်သော သူတစ်ပါး၏ အဖို့–သူတစ်ပါးတို့ ဘက်ကအနက်တည်း၊ ရူပကအလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သောပုဒ်များ၌ ဤသို့ အနက် ၂မျိုးပေး၍ ရကောင်းလျှင် သိလေသအလင်္ကာဂုဏ်လည်း ပါဝင်၏၊ ထိုအလင်္ကာ, ထိုဂုဏ်များ ပါဝင်သောကြောင့် သကပက္ခအနက်, ပရပက္ခအနက် ၂မျိုးရအောင် ပေးလေ့ရှိကြသည်၊ ထိုသို့ ပေးကြရာ၌....

"တည်းဟူသော ရူပကံ ဧဝယျံ, တူသောတိ သဒိသံ· မတံ၊
ကဲ့သို့တည့် ဥပမာ ဧဝယျာ, သမုပေက္ခာတိ ပြိုင်မတာ" ဟု

ဂါထာဆောင်ပုဒ်ကိုပြ၍ ရူပက, သဒိသ, ဥပမာ, သမုပေက္ခာ, ၄ မျိုးစုံအောင် ပေးကြ၏၊ ထို ၄ မျိုးတွင် အလင်္ကာကျမ်း၌ ဥပမာနှင့် ရူပက ၂ မျိုးသာ တိုက် ရိုက်လာ၏၊ သဒိသ–သမုပေက္ခာ အနက်တို့မှာ ရူပက, ဥပမာအမျိုးအစားတို့သာ တည်း၊ ထို့ကြောင့် နောက်ဆရာတို့ထွင်အပ်သော အနက်များဟုသာ မှတ်ပါ၊ ထို့ပြင်–ရူပကအနက်ပေးရာ၌ တစ်ပါးနှင့်တစ်ပါး မတူကြ၊ ဆန်းကျမ်း၌နိဿယ ဟောင်းက သကပက္ခဆိုသော ရူပကအနက်ကို , နိဿယသစ်က ပရပက္ခဟု ဆိုလေသည်၊ အစစ်အမှန်ကိုကား အလင်္ကာကျမ်း၌ ရူပကအလင်္ကာကို လေ့လာ ဖူးမှ ဆုံးဖြတ်နိုင်စရာရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ၌ အထူးစိစစ် မပြတော့ဘဲ မိမိ သဘောကျကိုသာ ပြပါတော့မည်။

သကပက္ခ ၄ နက်။ ။ဓီနော–သော၊ ယော မုနိန္ဒက္ကော–အကြင်ဘုရား တည်းဟူသော နေမင်းသည်၊ (ရူပက)၊ ဝါ–နေမင်းနှင့်တူသော ဘုရားရှင်သည်၊ (သဒိသ)၊ ဝါ–နေမင်းကဲ့သို့သော ဘုရားရှင်သည်၊ (ဥပမာ)၊ ဝါ–ဘုရားရှင် နေမင်းသည်၊ (သမုပေက္ခာ)၊ သဒ္ဓမ္မရံသီဟိ–သူတော်ကောင်းတရားတည်းဟူ သော အရောင်တို့ဖြင့်၊ ဝါ–အရောင်နှင့်တူသော သူတော်ကောင်းတရားတို့ဖြင့်၊ ဝါ–အရောင်ကဲ့သို့သော သူတော်ကောင်းတရားတို့ဖြင့်၊ ဝါ–သူတော်ကောင်း တရားအရောင်တို့ဖြင့်၊ တမံ မောဟံ–မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ–အမိုက်မှောင်နှင့်တူသော မောဟကို၊ ဝါ–အမိုက်မှောင်ကဲ့သို့သော မောဟကို၊ ဝါ–မောဟအမိုက်မှောင်ကို၊ ဟန္တွာ–ပယ်ဖျောက်တော်မူ၍၊ ပဏ်ဍဲ ဇန်–သတ္တာ အပေါင်းတည်းဟူသော ပဒုမ္မာကြာကို၊ ဝါ–ပဒုမ္မာကြာနှင့်တူသော သတ္တာအပေါင်း ကို၊ ဝါ–ပဒုမ္မာကြာကဲ့သို့သောသတ္တာအပေါင်းကို၊ ဝါ–သတ္တာအပေါင်း ပဒုမ္မာ ကြာကို၊ ဗောဓေသိ–ပွင့်စေတော်မူပြီ၊ ဓီနော, သော (မုနိန္ဒက္ကော)မံ သံပါလေတု၊ ဤကား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ အလိုကျအောင် ဘုရားရှင်ကို အရကောက်ရသော သကပက္ခအနက်တည်း။

ပရပက္ခအနက်။ ။ဓီနော–ရန်သူတို့ကို အောင်တော်မူသော၊ ယောမု နိန္ဒက္ကော–အကြင်နေမင်းတည်းဟူသော ဘုရားသည်၊ ဝါ–ဘုရားကဲ့သို့သော နေမင်း သည်၊ ဝါ–ဘုရားနှင့်တူသော နေမင်းသည်၊ ဝါ–နေမင်းဘုရားသည်၊ သဒ္ဓမ္မရံ သီဟိ–အရောင်တည်းဟူသော သူတော်ကောင်းတရားတို့ဖြင့်၊ ဝါ– သူတော်ကောင်း တရားနှင့်တူသော အရောင်တို့ဖြင့်၊ ဝါ–သူတော် ကောင်း တရားကဲ့သို့သောအရောင် တို့ဖြင့်၊ ဝါ–အရောင်သူတော်ကောင်း တရားတို့ဖြင့်၊ တမံမောဟံ–အမိုက်မှောင် တည်းဟူသော မောဟကို၊ ဝါ–မောဟကဲ့သို့သော အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ–မောဟနှင့်တူသော အမိုက်မှောင်ကို၊ ဝါ–မောဟ အမိုက် မှောင်ကို၊ ဟန္တွာ–၍၊ ပဏ်ဍဲ ဇနံ–ပဒုမ္မာကြာတည်းဟူသော သတ္တာအပေါင်းကို၊

၂။ မာဂဓိကာယ ဗာလာနံ, ဗုဒ္ဓိယာ ဗုဒ္ဓသာသနေ
ဝက္ခံ ကစ္စာယနသာရံ, နိဿာယ ဇင်္ဃဒါသကံ။

၂။ (အဟံ-ငါသည်၊)ဗုဒ္ဓသာသနေ-မြတ်စွာဘုရား၏ ပရိယတ္တိသာသနာတော်၌၊ ဗာလာနံ-သဒ္ဒလက္ခဏာဝယ် အသိဉာဏ်မကြွယ်ကုန်သော စာသင်ငယ်တို့၏၊ ဗုဒ္ဓိယာ-အသိဉာဏ်အကျိုးပွားတိုးခြင်းငှာ၊ ဇင်္ဃဒါသကံ-ဇင်္ဃဒါသဆရာ စီရင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇင်္ဃဒါသကမည်သော ကျမ်းကို၊ နိဿာယ-အားကိုးတစ်ခု မှီငြမ်းပြု၍၊ ကစ္စာ ယနသာရံ-ကစ္စည်းကျမ်း၏, ခက်ခဲကျစ်လျစ်, အနှစ်သာရကို ပြရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် ကစ္စာယနသာရမည်သော ကျမ်းကို၊ မာဂဓိကာယ- မဂဓတိုင်းသားတို့၏ ဥစ္စာ မာဂဓဘာသာဖြင့်၊ ဝက္ခံ-ဆိုပေအံ့။

ဝါ-သတ္တာအပေါင်းနှင့်တူသော ပဒုမ္မာကြာကို၊ ဝါ-သတ္တာအပေါင်းကဲ့သို့သော ပဒုမ္မာကြာကို၊ ဝါ-ပဒုမ္မာကြာသတ္တာ အပေါင်းကို၊ ဗောဓေသိ-ပွင့်စေတော်မူပြီ၊ ဓိနော,သော(မုနိန္ဒကော) မံ သံပါလေ တု၊ ဤကား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်သော နေကို ကိုးကွယ်သူတို့၏ အလိုကျအောင် နေကို အရကောက်ရသော ပရပက္ခ အနက်တည်း။ ဤအနက်များကို ရှေးဆရာတို့ ပေးရိုးဖြစ်၍ ပြလိုက်ရသော်လည်း ကစ္စာယနသာရကျမ်းဆရာ၏ အလိုကား မဟုတ်နိုင်။

၂။ **မာဂဓိကာယတျာဒိ။** ။ဤဂါထာသည် ကျမ်း၏အကျိုးကိုလည်းကောင်း, ပဋိညာဉ်ကိုလည်းကောင်း, မှီရာကိုလည်းကောင်း, ပြသောဂါထာတည်း၊ "ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ပညာအရွယ်ငယ်ရှာကြသူတို့၏ အသိဉာဏ်ကြီးပွားဖို့ရာ၌ ဇင်္ဃဒါသကျမ်းကို အမှီပြု၍ ကစ္စာယနသာရကျမ်းကို ဆိုပေအံ့" ဟူလို။

မာဂဓိကာယ။ ။မဂဓေ+ဘဝါ, မာဂဓာ-မဂဓတိုင်းသူတိုင်းသားတို့၊ မာဂဓ ဓာနံ+ဣသာ, မာဂဓိကာ-မဂဓတိုင်းသားတို့၏ ဥစ္စာ(စကား)၊ ထိုမာဂဓိကာကို ကမ္ဘာဦးကစ၍ ပြောဆိုအပ်ခဲ့သော "မူလဘာသာ" ဟု ရူပသိဒ္ဓိနာမ်အစ၌ ဆို၏၊ ထိုကျမ်း၌ရှုပါလေ။

ဗာလာနံဗုဒ္ဓိယာ။ ။သဒ္ဒါအရာ၌ အသိဉာဏ်မကြီးကျယ်သေးသူများကို ကလေးများနှင့်တူသောကြောင့် "ဗာလ" ဟု ခေါ်ထားသည်၊ ထိုသူတို့၏ ဗုဒ္ဓသာသနာ တော်ဝယ် အသိဉာဏ်ကြွယ်ဝဖို့ အကျိုးငှာ ဆိုပေအံ့-ဟူလို၊

ကစ္စာယနသာရံ။ ။ကစ္စသ+အပစ္စံ, ကစ္စာယနော၊ ထိုအရှင်ကစ္စည်း စီရင်အပ်သော ကစ္စည်း (သဒ္ဒါကြီး) ကျမ်းလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့်ကစ္စာ

သာမညနိဒ္ဒေသ

၃။ ကတ္တာဒေါယတ္ထ အာချာတံ, ကိတ္တမာသသု တဒ္ဓိတံ၊
သဝုတ္တော တတ္ထ ပဉ္စမာ, အတ္ထမတ္တ ဝိဝစ္ဆယာ။

၃။ ယတ္ထ ကတ္တာဒေါ-အကြင်ကတ္တားအစရှိသော အနက်၌၊ အာ ချာတံ-အာချာတ်သည်လည်းကောင်း၊ ကိတံ-ကိတ်သည် လည်းကောင်း သမာသော-သမာသ်သည်လည်းကောင်း၊ ["ကိတံ သမာသော"ဟုဆိုလိုလျက် တံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေ,တ ၏ အကိုလည်းချေ၍ ယနမည်၏၊ တစ်နည်း-"ကစ္စာယနသဿ+ဣဒံ ကစ္စာယနံ" ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ်ပြု၍ ကစ္စည်းဆရာ၏ဥစ္စာဖြစ်သောကျမ်းလည်း ကစ္စာယနမည်၏၊ ကစ္စာယနဿ+သာရော, ကစ္စာယနသာရော-ကစ္စည်းကျမ်း၏ အဆီအနှစ်ဖြစ်သော အဓိပ္ပာယ်များ၊ ထိုသာရကိုပြုရာကျမ်းလည်း အနက်ကိုအကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် (ထိုကျမ်း၌ပါသော ဌာနီသာရ၏အမည်ကို ဌာနကျမ်း၌တင်စား၍ ဌာန္ယူပစာရအားဖြင့်) ကစ္စာယနသာရမည်၏။

ဇဃဲဒါသကံ။ ။"ဇဃဲဒါသ" ဆရာသည် ပါဠိဘာသာမဟုတ်သော အခြားဘာသာဖြင့် (သက္ကတဘာသာ ဖြစ်ဟန်တူသည်) စီရင်အပ်သောကျမ်းကို "ဇဃဲဒါသ" ဟု ခေါ်၏၊ ထိုကျမ်းသည် ပါဠိဘာသာကဲ့သို့ အများသုံးဘာသာဖြင့် စီရင်အပ်သောကျမ်းမဟုတ်သောကြောင့် မာဂဓ သက်သက်ကို (တစ်ဖက်သတ်) တတ်သူတို့အား အကျိုးမများ၊ အများသုံးဖြစ်သော မာဂဓ(ပါဠိ) ဘာသာဖြင့် စီရင်မှ အကျိုးများမည်၊ ထိုသို့စီရင်ရာဝယ် မိမိစိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် စီရင်မည် မဟုတ်ဘဲ ထိုဇဃဲဒါသကကျမ်းကိုမှီ၍ စီရင်ပါမည်-ဟူလို။ ဤစကားဖြင့် "မိမိဘာသာ ရေးစွမ်းနိုင်၏" ဟူသော အတ္တုက္ကံသနအပြစ်ကို ကင်းရှင်းစေသည်၊ "ဇဃဲဒါသကံ" နေရာ၌ "ဇဃဒီသကံ" ဟုလည်း ကြားဖူး၏၊ ဆရာ၏နာမည်ရင်းမှာ "ဇဃဒီသ" ဖြစ်သတတ်။]

သာမညနိဒ္ဒေသခဏ်း။ ။ဤကစ္စာယနသာရကျမ်း၌ သာမညနိဒ္ဒေသ, အာချာတနိဒ္ဒေသ, ကိတနိဒ္ဒေသ, ကာရကနိဒ္ဒေသ, သမာသနိဒ္ဒေသ, တဒ္ဓိတနိဒ္ဒေသ, ဟု ၆ ခဏ်းရှိ၏၊ ထိုတွင် နောက်နိဒ္ဒေသအများနှင့်ဆိုင်သော စကားရပ်ကို "သာမညနိဒ္ဒေသ" အဖြစ်ဖြင့် တစ်ခဏ်းခွဲထားသည်။

၃။ **ကတ္တာဒေါတျာဒိ**။ ။ပဋိညာဉ်အားလျော်စွာ ပဋိညာတပကရဏကို ပြုလိုသောကြောင့် "ကတ္တာဒေါ" စသည်မိန့်၊ ဤဂါထာနှင့်စပ်၍ "ကာရက ၆ တန်, ဘောသမ္ဗန်, မှတ်ရန် ဝါစ္စရှစ်" ဟူသော ဝါစ္စ ၈ ပါးကိုလည်းကောင်း၊ အာချာတ်ဝိဘတ်, ကိတ်ပစ္စည်း, သမာသ် ၆ ပါး, တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတည်း-ဟူသော

နောက်(သ)ကပ်ထားသည်။] တဒ္ဓိတံ–တဒ္ဓိတ် သည်လည်းကောင်း၊ အသုု–ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်ကြကုန်၏၊ [အန္တိဝိဘတ်ကို သုံ့တ်ကြီးဖြင့် ခေတွန်(သ်)နှင့် တကွ သုပြုထားသည်] သ(သော)– ထိုကတ္တားအစရှိသော အနက်သည်၊ ဝုတ္တော–ဝုတ္တမည်၏၊ ဝါ– ဟောအပ်သော အနက်မည်၏၊ တတ္ထ–ထို ကတ္တားအစရှိသော အနက်ကို၊ (ဝုတ္တေ–အာချာတ် စသည်တို့က ဟောအပ်ပြီးသော်၊)အတ္ထ မတ္တာဝိဝစ္ဆယာ (အတ္ထမတ္တာဝိဝစ္ဆာယ)–လိင်အနက်မျှကို ဟောခြင်းအကျိုးငှာ၊ ဝါ– လိင်အနက်မျှကို ထွန်းပြခြင်း အကျိုးငှာ၊ ပဌမာ–ပဌမာဝိဘတ်သည်၊ (ဘဝေ–ဖြစ်၏၊)

ဝါစကကြီး ၄ပါးကိုလည်းကောင်း ပြောလေ့ရှိကြ၏၊ ဤကျမ်းကား “ဝါစ က” ဟူသော နာမည်ကို (၄)နံပါတ်ဂါထာကျမှ ပြလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ဤဂါထာ၌ ဝါစ္စဝါစကဟူသော နာမည်ကို မဖော်သေးမူ ကျမ်းဆရာ၏ အလို ကျမည်။

ကတ္တာဒေါ၊ ပေ၊ သဝုတ္တော။ ။အာချာတ် စသည်တို့သည် ဟောအပ်သော ကတ္တားကံစသော အနက်များသည် ဝုတ္တမည်၏၊ ဥပမာ–“ပုရိသောဂစ္ဆတိ” ၌ တိဝိဘတ်ဟူသော အာချာတ်သည် ကတ္တားအနက်ကို ဟော၏၊ ထိုကတ္တားအနက်သည် ဝုတ္တမည်၏၊ ပုရိသသဒ္ဒါလည်း အနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရကရူပစာရ အားဖြင့် ဝုတ္တမည်၏၊ “အာသနံ–နေရာ” ဟူသောပြယုဂ်၌ ယုပစ္စည်းဟူသော ကိတ်သည် အဓိကရဏအနက်ကို ဟော၏၊ ထိုအဓိကရဏအနက်နှင့် အာသနသဒ္ဒါသည် ထို ကိတ်ပစ္စည်းဟောအပ်သော ဝုတ္တတည်း၊ ဤသို့ စသည် ဖြင့် အာချာတ်စသော သဒ္ဒါ ၄ပါးတို့ ဟောအပ်သော ဆိုင်ရာအနက်များကို “ဝုတ္တ” ဟု ချည်း မှတ်ပါ။

မှတ်ချက်။ ။ငယ်ရွယ်သူတို့သည် “ဝုတ္တ” ဟုဆိုလျှင် ကံကတ္တားခွဲစဉ်က အာချာတ်ကိတ်တို့ ဟောအပ်သော ကံအနက် ကတ္တားအနက်လောက်ကိုသာ မှတ်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ကရိုဏ်းစသော အနက်များ၏ “ဝုတ္တ” အမည်ရပုံကို သဘောမပေါက်ဘဲ ရှိတတ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် အာသနံစသော ပုဒ်၏ အဓိကရဏ စသော အနက်များလည်း “ဝုတ္တ” ဖြစ်ကြောင်းကို သတိပြုပါ။

တတ္ထ၊ ပေ၊ ဝစ္ဆယာ။ ။ထိုဝုတ္တဖြစ်သော အနက်၌ (ဝိဘတ်ထက် သတ္တိကောင်းသော အာချာတ်စသည်တို့က ကံကတ္တားစသော အနက်ကို ဟော ပြီးဖြစ်ရကား ဒုတိယာစသော ဝိဘတ်တို့ဟောဖို့ရာ အနက်မရှိသောကြောင့်) လိင်အနက်မျှကို ထွန်းပြဖို့ရာ ပဌမာဝိဘတ်သာ သက်ရတော့သည်၊) [ဝိဝစ္ဆာ၌ ဝစခေတ်, ဣစ္ဆာအနက်၌ ဘုဇ ဃသ ဟရ သုပါဒိဟိ–စသောသုတ်ဖြင့်“ဝစ္ဆ်+ ဣစ္ဆာ” ဟူသော အနက်၌ဆပစ္စည်းသက်၊ “ဝဝ” ဟု ဒွေဘော်ပြု၊ အဗ္ဘာသမည်၊

၄။ ကတ္တုကမ္မနိ အာချာတံ, တဒ္ဓိတ·ဝမိဝဋ္ဌိတော၊
သာမိဝစ္ဆေ ကိတ္တမာသော–ခိလေ ဓာတိဝိသေသကေ၊
ကိတာဒီ ဝါစကာနာမ, ဂေါဏာ တေစ ဝိသေသနာ။

၄။ အာချာတံ–အာချာတ်သည်၊ ဓာတိဝိသေသကေ–သာမညာ, ဝိသေသဖြစ်သော၊ ဝါ–ဝိသေသျ, ဝိသေသနဖြစ်သော၊ ကတ္တုကမ္မနိ–ကတ္တားအနက်, ကံအနက်၌၊ (ဘဝေ–ဖြစ်၏၊) တဒ္ဓိတံ–တဒ္ဓိတ်သည်၊ ဓာတိဝိသေသကေ–သာမညာ, ဝိသေသဖြစ်သော၊ ဝါ–ဝိသေသျ, ဝိသေသနဖြစ်သော၊ အဝမိဝဋ္ဌိတေ–အပါဒါန်သည် ကြဉ်အပ်သောအနက်၌၊ ဘဝေ–၏၊ ကိတံ–ကိတ်သည်၊ ဓာတိဝိသေသကေ–သော၊ ဝါ–သော၊ သာမိဝစ္ဆေ–သာမီသည် ကြဉ်အပ်သောအနက်၌၊ ဘဝေ–ဖြစ်၏၊ သမာသော–သမာသ်သည်၊ ဓာတိဝိသေသကေ–သော၊ အခိလေ–အလုံးစုံသော အနက်၌၊ ဘဝေ–ဖြစ်၏၊(ဧဝံသတိ–ဤသို့ကတ္တားကံအစရှိသော အနက်၌ ဖြစ်လသော်၊) ကိတာဒီ–ကိတ်အစရှိသော သဒ္ဒါတို့သည်၊ ဝါစကာနာမ–ဆိုင်ရာအနက်ကို ဟောတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝါစကတို့ မည်၏၊ တေစ–ထိုကိတ်အစရှိသော ဝါစကတို့သည်လည်း၊ ဂေါဏာ–မပြဓာန်းကုန်သည်၊ (ဟုတွာ–ဖြစ်၍၊) ဝိသေသနာ–ဝိသေသနတို့သာတည်း၊ (“အာချာတ်ဝါစကသည်သာ ပဓာနဝိသေသျဖြစ်သည်” ဟူလို။)

အဗ္ဗာသဝ၏ အကို ဣပြု၊ တဒတ္ထသမ္ပဒါန် အနက်၌ သသက်,အာယပြု၊ “ဝိဝဏ္ဏာယ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဏ္ဏ၏အာနှင့် ယ၏ အကို (ဆန်းတည့်အောင်)ရှေ့နောက်ပြန်၍ “ဝိဝဏ္ဏာယာ” ဟု ဆိုသည်။

၄။ ကတ္တုကမ္မနိကတျာဒီ။ ။“ကတ္တာဒေါ ယတ္ထ အာချာတဲ” စသော ဂါထာ၌“မည်သည့်သဒ္ဒါသည် မည်သည့်အနက်ကို ဟော၏”ဟု မခွဲခြားဘဲ သာမညဆိုခဲ့၏၊ ထို့ကြောင့် “မည်သည့်သဒ္ဒါသည် မည်သည့် အနက်ကို ဟော၏” ဟု ဝိသေသအားဖြင့် ခွဲခြားပြလိုသောကြောင့် “ကတ္တုကမ္မနိ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ အာချာတ်သည် ကတ္တား ကံ ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ တဒ္ဓိတ်သည် အပါဒါန်ကြဉ်အပ်သော အနက်တို့ကို ဟော၏၊ ကိတ်သည် သာမီကြဉ်အပ်သော အနက်တို့ကို ဟော၏၊ သမာသ်ကား (တစ်စုံတစ်ခုကိုမျှ မကြဉ်ဘဲ) အနက်အားလုံးကို ဟောသည်။

[ထိုအနက်များကို "ကာရက ဖြပါး,ဘာဝ, သမ္ဗန်အားဖြင့် ရှစ်ပါး" ဟု ပြောလေ့ရှိကြ၏၊ သို့သော် ဤကျမ်းကား အာချာတ်တဒ္ဓိတ်သမာသ်တို့အတွက် ဘာဝအနက်(ဝါစ္စ)ကို ပြလိုဟန် မတူ။]

ကတ္တုကမ္မနိအာချာတံ ။ ။ဤဥ္ဓအနက်၂ပါးကိုသာ ပြထားခြင်းမှာ သကမ္မ ကဓာတ်ကို ရည်ရွယ်၍ ပြထားခြင်းတည်း၊ အမှန်အားဖြင့် "အာချာတ်သည် ဘော, ကံ, ကတ္တား ၃ပါးကိုပင် ဟော၏." ဟု ဋီကာတို့ဖွင့်ကြ၏၊ သို့သော် ဤကျမ်းဆရာသည် ဘာဝအနက်ကို ပြလိုဟန်မတူ၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း–ဘောအနက်ကို ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့က အထူးမဟောရဘဲ ဓာတ်က ဟောရုံဖြင့် ပြီးနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ "ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ" (ကတ္တားဟောပုံ)၊ "ပုရိသေနမဂ္ဂေါဂစ္ဆိယတေ" (ကံဟောပုံ)တည်း၊ ဘောဟောပုံစံကို ပြကိုလျှင် "ဒေဝဒတ္တေန သြဒနံ ပစ္စတေ–ချက်ခြင်း" ဟု ပြပါ။

ဓာတိဝိသေသကော ။ ။"ဓာတ်–ဓာတ်" ဟူသည် အများနှင့် ဆက်ဆံသော သာမညတည်း၊ [ဘေဒစိန္တာ–၃၂, ၃၃, ဂါထာကို ကြည့်ပါ။] "ပုရိသော ဂစ္ဆတိ" ပုံစံဝယ် ဂစ္ဆတိဥ္ဓ တိဝိဘတ်သည် သွားစွမ်းနိုင်သော သတ္တဝါအားလုံး၏ သွား ခြင်းကြိယာကို ပြီးစေနိုင်သော သာမညကတ္တားအနက်ကို လည်းကောင်း, ဤ ဝါကျဝယ် အလိုရှိအပ်သော ယောကျာ်း၏ သွားခြင်းကြိယာကို ပြီးစေနိုင်သော ဝိသေသကတ္တား အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏၊ "မဂ္ဂေါ ဂစ္ဆိယတေ" ဟူသော ကံဟောပုံစံဥ္ဓလည်း တေဝိဘတ်သည် သွားခြင်းကြိယာဖြင့် ရောက်အပ်သော မြို့–ရွာ စသော အရပ်အားလုံး၏ သာမညကံအနက်ကိုလည်းကောင်း, လမ်းခြပ်၏ ဝိသေသကံ အနက်ကိုလည်းကောင်း ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဓာတိဝိသေသကော ကတ္တု ကမ္မနိ"ဟုဆိုသည်၊ ဤသို့ ၂မျိုးဟောနေသောကြောင့် ထင်ရှားအောင် "ပုရိသော" ဟုလည်းကောင်း "မဂ္ဂေါ" ဟုလည်းကောင်း ဝိသေသန ဂျူမရသည်။

တဒ္ဓိတံဝဓိဝဒ္ဓိတေ ။ ။ဤကျမ်းဥ္ဓ တဒ္ဓိတ်၏ ဟောရော အနက်တို့တွင် အဝဓိကို ကြဥ်သော်လည်း ဘေဒစိန္တာဥ္ဓကား "ဂေါတ္တံ"ကို ပုံစံထုတ်၍ အဝဓိ ခေါ် အပါဒါန်ကိုလည်း ဟော၏ဟု ဆို၏၊ "ဘဝန္တိ ဗုဒ္ဓသဒ္ဒါ တေသ္မာတိဘာဝေါ" ဟု အပါဒါန သာဓနပြု၍ ဘာဝေါအရ အပါဒါန်အနက်ကို ရ၏၊ "ဂေါသ+ဘာဝေါ ဂေါတ္တံ" ဟု ပြုသောအခါ ထိုဘာဝ၏ အပါဒါန်အနက်ကို ပင် တ္တပစ္စည်းက ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "တဒ္ဓိတ်သည် အပါဒါန(အဝဓိ)အနက် ကိုလည်း ဟော၏" ဟု ဘေဒစိန္တာကျမ်းက ဆိုလိုသည်။

ဓာတိဝိသေသက ။ ။"အာဘိဓမ္မိကော ဘိက္ခု" ဟူသော ကတ္တားဟောပုံစံဝယ် အာဘိဓမ္မိကောဥ္ဓ ဏိကပစ္စည်းဟူသော တဒ္ဓိတ်သည် သာမဏေ, ဥပါသကာ–စသူတို့၏ အဘိဓမ္မာကို ဆောင်စွမ်းနိုင်သော သာမညကတ္တားအနက်ကို လည်းကောင်း, ဤဝါကျဝယ် အလိုရှိသောရဟန်း၏ အဘိဓမ္မာဆောင်စွမ်းနိုင်သော

ဝိသေသကတ္တားအနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဇာတိဝိသေသကေ" ဟု ဆိုသည်၊ ဤသို့ အနက် ၂ မျိုးဟောနေသောကြောင့်ပင် "ဘိက္ခု" ဟု ထင်ရှားအောင် ဝိသေသန ကူမရသည်။ [ကံဟော တဒ္ဓိတ်စသည်များ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းမှတ်၍ ပုံစံများကိုကား–ဘောဒစိန္တာ(၂၆၁, ၂) ဂါထာတို့မှ ယူပါ။]

သာမိဝစ္ဆေ။ ။ဘောဒစိန္တာ၌လည်း "ကိတ်ဝါစကသည် သာမိ(သမ္ဗန်)ကို မဟော" ဟု ဆို၏၊ ပုံစံများကို ဘောဒစိန္တာ(၃၃၁, ၂)ဂါထာတို့၌ ယူပါ၊ "ပါစကော ဘတ္တကာရော" ၌ ပါစကောဝယ် ဏွုပစ္စည်းဟူသောကိတ်သည် လူအားလုံး၏ ချက်စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သာမညကတ္တားအနက်, စဖိုသည်၏ ချက်စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိသေသကတ္တားအနက်ကို ဟော၏၊ ထိုသို့ ၂ မျိုးဟောသောကြောင့် "ဘတ္တကာရော" ဟု ဝိသေသန ကူမရသည်၊ ဤသို့စသည် ဖြင့် ကံဟောစသော ပုံစံများ၌လည်း အဓိပ္ပာယ်သိပါ။

သမသော အစီလေ။ ။ "သမာသ်သည် အနက်အားလုံးကို ဟော၏" ဟုဆိုရာ၌ ပုံစံကို ဘောဒစိန္တာ "ဇိတမာရော ဇိနော" စသော (၂၃၃, ၄)ဂါထာတို့၌ ယူပါ၊ "ဇိတမာရော" သည် ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, သာဝက ဖြစ်သော ရဟန္တာအားလုံး၏ မာရ်ကို အောင်စွမ်းနိုင်သော သာမညကတ္တားအနက်, ဘုရားရှင်၏ မာရ်ကို အောင်စွမ်းနိုင်သော ဝိသေသကတ္တား အနက်ကို ဟော၏၊ ဤသို့ ၂ မျိုးဟောနေသောကြောင့် "ဇိနော" ဟု ဝိသေသန ကူမရသည်၊ ကံဟော သမာသ်ပုံစံ စသည်၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းသိပါ။

ကိတာဒီ ဝါစကာနာမ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသောစကား၌ "ကိတ်သည် သာမိကြဉ် အပ်သော အနက်၌ဖြစ်၏" စသည်ကို ထောက်၍ ကိတ်, သမာသ်, တဒ္ဓိတ် ၃ ပါးတို့သည် ထိုအနက်များကို ဟောကြားရကား "ဝါစက–ဟောတတ်သော သဒ္ဒါ" ဟု အမည်ရကြသည်။ [အာချာတ်၏ ဝါစက အမည်ရကြောင်းမှာ ထင်ရှားသောကြောင့်လည်းကောင်း, ဂေါဏာ စေတ ဝိသေသနာ" ဟူသောနောက် စကားတွင် မပါနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း အာချာတ်ကိုချန်၍ "ကိတာဒီ"ဟု ဆိုဟန်တူသည်။]

ဂေါဏာ ဝိသေသနာ။ ။ထိုသို့ ဝါစက အမည်ရကြသော်လည်း ဝါကျတစ်ခု(စကားတစ်ရပ်)၌ ပဓာနမဖြစ်ကြ၊ ဥပမာ–"ပါစကောပစတိ" ဟူသောဝါကျ၌ "ပစတိ" ဟူသော အာချာတ်သာ ပဓာနဖြစ်ရသကဲ့သို့တည်း၊အပဓာန ဖြစ်သောကြောင့်ပင် အာချာတ်ကို အထူးပြုရသော ဝိသေသနလည်း ဖြစ်ရတော့၏။ [ဂုဏော ဣဒ္ဓ ပကာသေန္တီတိ ဂုဏာ=မိမိတည်ရာဒြပ်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော ကြောင့် "ဝိသေသန" ဟူသမျှကို ဂုဏ(ဂုဏ်)ဟု ခေါ်၏၊ ဂုဏာယေဝ–ဂုဏ် ဝိသေသနတို့ သည်ပင်+(သွတ္ထ၌ ဏပစ္စည်းသက်၍) ဂေါဏာ–ဂေါဏာတို့မည်၏။]

၅။ ဝုတ္တာသာဒိ ပရံ သချံ့, သေသာ လိင်္ဂါဒိဂါဟိနော၊
နာမာနန္တေစယေ ဝါကျံ, ဂေါဏာသချာ စယင်္ဂသာ။

၅။ အာဒိ–ဤကျမ်း၌အစဖြစ်သော အာချတ်ဝါစကသည်၊ ဝုတ္တာသ– မိမိဟောအပ်သောအနက်၏၊ ဝါ–မိမိဟောအပ်သော အနက် ထက်၊ ပရံ–အလွန်၊ သချံ–သချာကို၊ (ဂဏှာတိ–ယူနိုင်၏၊) သေသာ– အာ ချတ်မှကြွင်းသော ကိတ် သမာသ် တဒ္ဓိတ် ဝါစက ၃ ပါးတို့သည်၊ ဝုတ္တာသ–၏၊ ဝါ–ထက်၊ ပရံ–အလွှန်၊ လိင်္ဂါဒိဂါဟိနော–လိင် အစ ရှိသည်ကို ယူနိုင်ကုန်၏၊ နာမာနံ–နာမ်တို့၏၊စယေ–ပေါင်းစည်းရာ ဒွန်အရာ၌၊ ဝါကျံ–ဝါကျသည်၊ စေ ဟောတိ–အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဓေံ

"အဘိဝါဒိယ ဘာသိသံ၌" အဘိဝါဒိယ၏ အပဓာနဖြစ်ပုံ, ကြိယာဝိသေသန ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း, "အာဘိဓမ္မိကော အဘိဓမ္မံဘာသတိ"၌ အာဘိဓမ္မိကော ဟူသော တဒ္ဓိတ်၏ အပဓာန ဝိသေသနဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း, ဓိတ မာရောဓမ္မံဒေသတိ"၌ ဓိတမာရောဟူသော သမာသ်၏ အပဓာနဝိသေသနဖြစ် ပုံကိုလည်းကောင်း သိပါ။ ["ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂတော" ဟု ကိတ်ကြိယာကို ဝါကျ ၏ အဆုံးသတ် ပဓာနအဖြစ်ဖြင့် ထားသော်လည်း ထိုဂတော၏ နောက်၌ "ဟောတိ" စသော အာချာတ်ကြိယာ ဝင်နိုင်သေးသောကြောင့် "ဂတော"လည်း အပဓာနပင် ဖြစ်ရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဤဂါထာကျမှ "ကိတာဒိ ဝါစကာနာမ"ဟု ကိတ်စသည်ကို ဝါစကအမည်ပေးသောကြောင့် ရှေးရှေးဂါထာများ၌ "အာချာတံ–အာချာတ်သည်၊ ကိတံ–ကိတ်သည်"ဟု ဝါစကအမည်မပါဘဲ အနက်ပေးမှ ဤကျမ်းဆရာ၏ အာဘော်(နှလုံးသွင်း) အမှန်ကျမည်၊ ထို့ကြောင့် "အဝဓိဝဇ္ဇိတော–အဝဓိသည် ကြဉ်အပ်သော ဝါစ္စ ၇ ပါး၌" ဟု "ဝါစ္စ" ဟူသော စကားလုံးကိုလည်း မသုံး စွဲဘဲ အနက်ပေးခဲ့ရသည်။

၅။ ဝုတ္တ၊ ပေ၊ ဂါဟိနော။ ။[ဤမှနောက်၌ ဝါစကနာမည်တပ်နိုင်ပြီ။] ဘချာတ်နှင့် ကိတ်စသော ဝါစကတို့၏ မိမိဟောအပ်သော ဝါစ္စအနက်, အပို ယူအပ်သော အနက်များကို ပြလို၍ "ဝုတ္တာသာဒိ" စသည်မိန့်၊ "ကတ္တာဒေါ ယတ္တအာချာတံ" စသည်ဖြင့် အာချာတ်ကိုအစထား၍ ဆိုခဲ့သောကြောင့် "အာဒိ" ဖြင့် အာချာတ်ဝါစကကို ဆိုသည်ဟု မှတ်၊ အာချာတ်ဝါစကသည် မိမိဟောအပ် သော အနက်ထက်အလွန် သချာကိုသာယူသည်၊ "ပုရိသောပစတိ" (ကေဝုစ်

သတိ–ဤသို့လသော်၊) ဂေါဏသချာ–မပြဋ္ဌာန်းသော ဝိသေသနပုဒ်၏ သချာတို့သည်၊ စယင်္ဂသာ–အပေါင်းလည်းမှီကုန်,အစိဠ်လည်းမှီကုန်သည်၊ ဝါ–စယာသိတသချာ, အင်္ဂါသိတသချာတို့သည်၊ (ဟောန္တိ–ရှိနိုင်ကုန်၏။)

သချာယူပုံ)၊ "ပုရိသာ ပစန္တိ" (ဗဟုဝုစ်သချာယူပုံ)တည်း၊ လိင်ကိုကား မယူ၊ **ဘာဝ**ကြောင့်နည်း–မိမိဟူသော အာချာတ်ကိုယ်တိုင်က လိင်မရှိသောကြောင့်တည်း။

သေသာလိင်္ဂါဒိဂါဟိနော။ ။ကိတ် သမာသ် တဒ္ဓိတ်တို့ကား လိင်သချာတို့ကို ယူကုန်၏၊ "ပါစကော ပုရိသော, ပါစကာ ပုရိသာ, ပါစိကာဣတ္ထီ, ပါစကာယော ဣတ္ထိယော။ ပါစကံကုလံ, ပါစကာနိ ကုလာနိ" **ဟု** ကိတ်၌လည်း ကောင်း, ဘူမိဂတော ပုရိသော, ဘူမိဂတာ ဣတ္ထိ, **ဘူမိဂတံ** ကုလံ" စသည်ဖြင့် သမာသ်၌လည်းကောင်း, "နာဝိကော ပုရိသော, နာဝိကာ ဣတ္ထိ, နာဝိကံ ကုလံ စသည်ဖြင့် တဒ္ဓိတ်၌လည်းကောင်း လိင်သချာယူပုံကို သိပါ။

နာမာနံ၊ ပေ၊ စယင်္ဂသာ။ ။ဒွန်သည် သမာသ်ဒွန်၊ ဝါကျဒွန်ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ဝါကျဒွန်အတွက် သချာယူပုံနှင်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်အချက်ကို ပြလိုသောကြောင့် "နာမာနံစေ စယေ ဝါကျံ" စသည်ကိုမိန့်သည်၊ ဝါကျဒွန်အရာ၌ အပဓာနဝိသေသနပုဒ်၏ သချာတို့သည် နောက်ကြိယာတို့ကို စပ်သောအခါ စယာသိတသချာ, အင်္ဂါသိတသချာဟု ၂ မျိုးရှိနိုင်ကြသည်။ [စယောစ–ပေါင်းစပ်သော အပေါင်းလည်း+အင်္ဂစ–အစိတ်လည်း၊ စယင်္ဂါနိ–အပေါင်းအစိတ်တို့၊ စယင်္ဂေသု–တို့၌+သယန္တိ အာသယန္တိ–မှီတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ စယင်္ဂသာ၊သိဓာတ်အပစ္စည်းဖြင့်"သ"ဟု ပြီးစေ၊ "စယာသိတ, အင်္ဂါသိတ"ဟုလည်း ခေါ်သည်။]

ပုံစံ။ ။သာမဏောစ ဗြာဟ္မဏောစ ဂစ္ဆတိ၊ ဤပုံစံသည် သွားခြင်းကြိယာအား ဖြင့် တူသောကြောင့် ပေါင်းစပ်အပ်သော ကြိယာ၌ သမဏောဗြာဟ္မဏောဟူသော ပုဒ်တို့ကို မှီပုံ(စယာသိတ ဧကတ္တသချာ)တည်း၊ သမဏောစ ဗြာဟ္မဏောစ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဤ၌ကား သမဏ၏ သွားခြင်းကြိယာတစ်ခု၊ ဗြာဟ္မဏ၏ သွားခြင်းကြိယာ တစ်ခု၊ ဤသို့ ၂ ခုဖြစ်၍ "ဂစ္ဆန္တိ"ဟု အစိတ်အစိတ်ကြိယာကို မှီသော(အင်္ဂါသိ တ– ဗဟုတ္တသချာ ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။"ဝါကျဒွန် အရာ၌ စယာသိတသချာ, အင်္ဂါသိတသချာ ၂မျိုးရနိုင်၏" ဟု ဤသဒ္ဒါကျမ်း၏ ခွင့်ပြုချက် အရ ဒွန်ကမ္မဝါစာ၌ အယံစ နာဂေါ အယံစ ဒတ္တော အာယသ္မတော တိဿဿ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ(ဟောတိ)" ဟု စယာသိတသချာဖြင့်သော်လည်းကောင်း, "ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ(ဟောန္တိ)"ဟု

၆။ ပကတိ ဝိကတိစာပိ, ယတြ ဝုတ္တံဒွယမ္ပိစ၊
ဝါစကော ပကတီသဉ္ဇံ, ဂဏှာတီသာ ပဓာနတော။

၆။ ယတြ–အကြင်ဝါကျ၌၊ ပကတိစ–ပကတိကံ, ကတ္တား လည်း ဖြစ်သော၊ ဝိကတိစာပိ–ဝိကတိကံ ကတ္တားလည်းဖြစ်သော၊ ဒွယမ္ပိစ– ၂မျိုးလုံးကိုလည်း၊ ဝုတ္တံ–ဆိုအပ်၏၊ တတြ–ထိုဝါကျ၌၊ ဝါစကော– ဝါစကဖြစ်သော အာချာတ်, ကိတ်သည်၊ ပကတိသဉ္ဇံ– ပကတိ ကံ ကတ္တား၏ သချာကို၊..ဂဏှာတိ–ယူရ၏၊ (ကသ္မာ– အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊) အသာ–ထိုပကတိ၏၊ ပဓာနတော–ပြဓာန်း သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

အင်္ဂါသိတသချာဖြင့် လည်းကောင်း ရွတ်ဆိုကြ၏၊ ထိုတွင် စယာသိတသချာဖြင့် ရွတ်သူတို့သည် "ပရိပုဏ္ဏာယ ပတ္တစီဝရံ"၌လည်း ဧကဝုစ်ဖြင့်ပင် ရွတ်ဆိုကြ ၏၊ ထိုသို့ရွတ်ရာ၌ "အဿ" တစ်ပုဒ်တည်းက နာဂနှင့် ဒတ္တကို စွဲနိုင်မည်တဲ့ လော၊ သို့မဟုတ် "ပရိပုဏ္ဏံ အဿစ အဿစ" ဟု သဗ္ဗနာမ် ဒွန် လုပ်ကောင်းသတဲ့ လော၊ ထို့ကြောင့် "ဥပသမ္ပဒါပေက္ခော ပရိသုဒ္ဓေါ ယာစတိ" တို့၌ ဧကဝုစ်သင့်စေကာ မူ "အဿ" ကို ဧကဝုစ်ရွတ်ရာ၌ကား စဉ်းစားဖွယ်ကောင်းလှ၏။

ဆရာတို့ကား "ဣမေ နာဂဒတ္တာ" မှစ၍ ဆိုင်ရာစပ်ပုဒ်များကို ဗဟု ဝုစ်ချည်း ရွတ်ဆိုတော်မူကြ၏၊ "အယဥ္စ ဝိတက္ကော အယဥ္စ ဝိစာရော(ဧကဝုစ်) သန္တာဟောန္တိ(ဗဟုဝုစ်)၊ ဤသို့ ပါဠိတော်ပါဠိတော်၌ ရှိသောကြောင့် "အယဥ္စနာ ဂေါ, အယဥ္စဒတ္တော၊ ပေ၊ ဥသမ္ပဒါပေက္ခာ၊ ပရိသုဒ္ဓါ၊ ပေ၊ ပရိပုဏ္ဏံ ဣမေသံ ပတ္တစီဝရံ" ဟုလည်း ရွတ်ဆိုနိုင်ပါသည်။ [ကုဋိကာရသိက္ခာပုဒ် ကုဋိဝတ္ထုပြ လောကနသမ္ဘုတိကမ္မဝါစ၌လည်း ဤနည်းပင် လာ၏။]

၆။ ပကတိ၊ ပေ၊ ပဓာနတော။ ။"ဝုတ္တဿာဒိ ပရံ သချံ" နှင့်စပ်၍ ပကတိ ဝိကတိ ၂ပါး ရှိရာ၌ သချာယူပုံကို ပြလိုသောကြောင့် "ပကတိ"စသည် မိန့်၊ တစ်ဝါကျတည်း၌ ကတ္တားဖြစ်စေ ကံဖြစ်စေ ပကတိ ဝိကတိ ၂မျိုးရှိလျှင် အာချာတ်ဝါစက (အာချာတ်ကြိယာ)သို့မဟုတ် ကိတ်ဝါစက (ကိတ်ကြိယာ)သည် ပကတိကတ္တား ပကတိကံ၏ သချာကိုသာ ယူရရိုးတည်း၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း.... ပကတိပုဒ်၏ အနက်က အရင်းခံပဓာန ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ["ပဋ္ဌမံ+ကရိ

ယတီတိ ပကတိ" နှင့် အညီ ပဋ္ဌမပြုအပ်ဖြစ်စေအပ်သော အနက်သည် ပကတိမည်၏၊ "ဝိကရီယတီတိ ဝိကတိ" နှင့်အညီ ပဋ္ဌမဖြစ်ပြီးအရာဝတ္ထုမှ ထူးခြားအောင် ပြုအပ်, ဖြစ်စေအပ်သောအနက်သည် ဝိကတိမည်၏၊ ကရဓာတ်တိပစ္စည်းဖြစ်၍ "ပကတိ-ဝိကတိ" ဟု ဣကာရန္တဖြင့်သာ ရှိသင့်သော်လည်း (န)ဂိုဏ်းမဖြစ်စေလိုသောကြောင့် "ပကတိ"ဟုလည်းကောင်း, ဇဂိုဏ်းရအောင် "ဝိကတိ" ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်၊ သရူပတ္ထဋ္ဌကား နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ "ပကတိံ ဝိကတိဉ္စာပိ" ဟု ဆိုလေ၏။]

ပုံစံ။ ။တန္တဝေါ ပဋော ဘဝန္တိ-ချည်မျှင်တို့သည် အဝတ်ဖြစ်လာကုန်၏၊ ဤပုံစံ၌ ချည်မျှင်သည် ပင်ကို(နဂိုရ်)ဝတ္ထု ဖြစ်သောကြောင့် ပကတိတည်း၊ အဝတ်ကား ထိုချည်မျှင်များကို နဂိုရ်အနေမှ ထူးခြားအောင် ပြုအပ်သောကြောင့် ပကတိတည်း၊ ပကတိ၏ ဗဟုတ္တသချာကိုယူ၍ "ဘဝန္တိ"ဟု အာချာတ်ဝါစက (အာချာတ်ကြိယာ)ဖြစ်ရသည်။

ဗီရဏာနိ ကဋော ကရီယန္တေ=သင်မြက်တို့ကို သင်ဖြူးကို ပြုအပ်ကုန်၏၊ ဤပုံစံ၌လည်း ဗီရဏာနိဟူသော ပကတိ၏ ဗဟုတ္တသချာကိုယူ၍ "ကရီယန္တေ" ဟု အာချာတ်ဝါစက၌ ဗဟုတ္တဖြစ်သည်၊ သုဝဏ္ဏာနိ ကုဏ္ဍလံ ကရီယန္တေ=ရွှေတို့ကို နားတောင်းလုပ်အပ်ကုန်၏၊ တဏ္ဍုလာ ဩဒနော ပစ္စန္တေ=ဆန်တို့ကို ထမင်းချက်အပ်ကုန်၏" တို့၌လည်း နည်းတူ။

ကိတ်ပုံစံ။ ။[တန္တဝေါ ပဋော ဘူတာ=ချည်မျှင်တို့သည် အဝတ်ဖြစ်ကုန်၏၊ ဗီရဏာနိ ကဋော ကတာနိ၊ သုဝဏ္ဏာနိ ကုဏ္ဍလံ ကတာနိ၊ တဏ္ဍုလာ ဩဒနော ပစိတာ"ဟု ကိတ်ပုံစံကိုသိပါ။ ["ဝါစကော ပကတိ သချံ ဂဏှာတိ" ဟု သချာ ကိုမှတ်၍ ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် ဆိုထားသည်၊ ကိတ်ဝါစကကား သချာသာမက, ပကတိ၏ လိင်ကိုလည်း ယူရသည်။]

မှတ်ချက်။ ။နဂိုရ်မူလ သင်မြက်,ရွှေ စသော ဝတ္ထုများကိုသာ ပကတိဟုလည်းကောင်း ထိုသင်မြက်, ရွှေစသည်မှ တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြောင်းလွဲပြုလုပ်အပ်သော သင်ဖြူးနားတောင်း စသော ဝတ္ထုများကိုသာ ဝိကတိဟုလည်းကောင်း, ရှေးဋီကာတို့ ဖွင့်ကြ၏၊ မြန်မာဆရာတို့ကား ကတ္တား ၂ခု ကံ ၂ခုရှိလျှင် ရှေးရှေးကတ္တားကံကို ပကတိ, နောက်နောက်ကတ္တားကံကို ဝိကတိဟု ခွဲလေ့ရှိကြ၏၊ စာမေးပွဲများ၌လည်း ထိုအခွဲအတိုင်း သုံးစွဲကြသည်၊ အမှန်မှာ-ကတ္တား၂ခု, ကံ ၂ခု ရှိတိုင်း ပကတိ ဝိကတိ မဟုတ်ပါ၊ တချို့နေရာ၌ "သာမည-ဝိသေသ, သညာနာမ-သညီနာမီ" ပုဒ်တို့လည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ["တဗ္ဗောဒန္တာ သရာ အဋ္ဌ"၌ "အဋ္ဌ အက္ခရာ"သည် သညီနာမိ, "သရာ"သည် သညာနာမ-ဟု ခွဲရသကဲ့တည်း။]

၇။ ဘေဒေါ ဝိသေသနံ ဘေဒျံ, ဝိသေသျံ တံ ဒွယံ ယဒိ၊
တုလျတ္ထံ ဘေဒကံ ဘိယျော, ဘေဒျလိင်္ဂါဒိဂါဟကံ။

၇။ ဘေဒေါ-အထူးပြုတတ် ခွဲခြားတတ်သော အနက်သည်၊ ဝိ သေသနံ-ဝိသေသနမည်၏၊ ဘေဒျံ-အထူးပြုအပ်ခွဲခြားအပ်သော အနက်သည်၊ ဝိသေသျံ-ဝိသေသျမည်၏၊ တံ ဒွယံ-ထိုဝိသေသန ဝိသေသျ ၂ပါးအပေါင်းသည်၊ ဝါ-ထို ဝိသေသန ဝိသေသျ ၂ပါးကို ဟောသော သဒ္ဒါသည်၊ တုလျတ္ထံ-တူသောအနက်ရှိသည်၊ (ယဒိဟောတိ-အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ ဧဝံသတိ-ဤသို့ဖြစ်လသော်၊) ဘေဒကံ-အထူးပြု တတ် ခွဲ ခြားတတ်သော ဝိသေသနသည်၊ ဘိယျော-များသောအားဖြင့်၊ ဘေဒျ လိင်္ဂါဒိဂါဟကံ-ဝိသေသျ၏ လိင်အရှိသည်ကို ယူတတ်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏။

၇။ **ဘေဒေါ၊ပေ၊ ဝိသေသျံ**။ ။"ဘိန္ဒတိ-ခွဲခြားတတ်၏၊ ဣတိ ဘေဒေါ" နှင့်အညီ, အများဆက်ဆံ၍ သာမညဖြစ်သောအနက်ကို အများနှင့် မရောအောင် ခွဲခြားတတ်သောကြောင့် ဝိသေသနကိုပင် "ဘေဒ(ဘေဒက)" ဟု ခေါ်၏၊ "ဘိဇ္ဇ တေ-ခွဲခြားအပ်၏၊ ဣတိ ဘေဒျံ" နှင့်အညီ အများနှင့်ရောနှော ဆက်ဆံနေသော ကြောင့် မရောအောင်ခွဲခြားထိုက်သော ခွဲခြားဖို့သင့်တော်သော ဝိသေသျကို "ဘေဒျ"ဟု ခေါ်၏။ [ဘိဒဓာတ်ဏျပစ္စည်း။]

တံ ဒွယံ၊ ပေ၊ ဂါဟကံ။ ။ထိုဘေဒက-ဘေဒျ (ဝိသေသန-ဝိသေသျ) ၂ပါးသည် တူသောအနက်ရှိသော (တုလျာဓိကရဏ) (တပသာ ဥတ္တမော-ကဲ့ သို့) မတူသော အနက်ရှိသော (ဘိန္နာဓိကရဏ) ဝိသေသနဟု ၂မျိုးရှိ၏၊ ထို့ ကြောင့် "ယဒိ တံ ဒွယံ တုလျတ္ထံ" ဟု ယဒိသဒ္ဒါဖြင့်ဆိုသည်၊ ထိုသို့ တုလျာ ဓိကရဏ ဖြစ်လျှင် ဘေဒျ (ဝိသေသျ)၏ လိင်သချာဝိဘတ်တို့ကို ဘေဒက (ဝိသေသန)ပုဒ်က ယူရသည်။ [ဘိန္နာဓိကရဏ ဖြစ်လျှင်ကား ဝိသေသျ၏ လိင် သချာကို ယူဖွယ်မလိုပါ။]

ပုံစံ။ ။မဟန္တော ပုရိသော, မဟန္တာပုရိသာ (ပုရိသဟူသော ဝိသေသျ၏ ပုလ္လိင်နှင့် ဧကတ္တသချာကို မဟန္တဟူသော ဝိသေသနပုဒ်က ယူရပုံတည်း၊) "မဟန္တီ ဣတ္ထီ, မဟန္တီယော ဣတ္ထိယော, မဟန္တံ ကုလံ, မဟန္တာနိကုလာနိ" တို့၌ လည်းနည်းတူ။ [ဋီကာ၌ "ပဏ္ဍိတော ဒိဇော-ပညာရှိသော ပုဏ္ဏား၊ ပဏ္ဍိတာ ဒိဇာ-ပညာရှိကြသော ပုဏ္ဏားတို့" ဟု ပုံစံထုတ်၏။]

ဘိယျော။ ။တစ်ရံတစ်ခါ ဝိသေသန လိင်သချာတို့က နိစ္စ(မပြောင်းလွဲ နိုင်အောင် မြဲသော) ပုဒ်လည်းရှိသေး၏၊ ထိုအခါ၌ ဝိသေသျ၏ လိင်သချာကို

၈။ သာဓမ္မသာခန့် သိဒ္ဓ, မသိဒ္ဓသော·ပမာနကံ၊ ဥပမေယျမသိဒ္ဓံ တံ, ဒွယမေကဝိတတ္ထိကံ။

၈။ အသိဒ္ဓသ–မထင်ရှားသောဝတ္ထုကို၊ သာဓမ္မသာခန့်–တူသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးစေတတ်သော၊ သိဒ္ဓံ–ထင်ရှားသော ဝတ္ထုသည်၊ ဥပမာနကံ–ဥပမာနမည်၏၊ အသိဒ္ဓံ–မထင်ရှားသော ဝတ္ထု သည်၊ ဥပမေယျံ–ဥပမေယျမည်၏၊ တံ ဒွယံ–ထိုဥပမာန ဥပမေယျ ၂ပါးအပေါင်းသည်၊ ဝါ–ထိုဥပမာန ဥပမေယျကို ဟောသော ပုဒ် ၂ပါးအပေါင်းသည်၊ ဧကဝိဘတ္တိကံ–ဟူသော ဝိဘတ်ရှိသည်၊ (ဟောတိ–ဖြစ်၏။)

မယူနိုင်သောကြောင့် "ဘိယျော" ဟု ဆို၏၊ များသောအားဖြင့် ယူရိုးတည်း အနည်းငယ်အားဖြင့် မယူသောအရာလည်း ရှိပါ၏၊" ဟူလို။ [ဝိသတိ စိတ္တာနိ–နှစ်ဆယ်သော+စိတ်တို့] စသည်တည်း၊ ဘောဓိစန္ဒာ(၁၉၄, ၅)"ဝိသေသျေ ဒိဿမာ နာ ယာ" စသောဂါထာများနှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ ထိုဂါထာများ၌ အဓိပ္ပာယ် ကို ဘောဓိစန္ဒာ၌ အကျယ်ပြခဲ့ပြီ။

၈။ **သာဓမ္မ၊ ပေ၊ ဝိဘတ္တိကံ။** ။ဝိသေသန ဝိသေသျနှင့် သဘောချင်းတူသော ဥပမာန ဥပမေယျပုဒ်တို့၏လည်း ဝိဘတ်တူရပုံကို ပြလိုသောကြောင့် "သာဓမ္မ" စသည်မိန့်၊ ထိုဥပမာန ဥပမေယျတို့လည်း များသောအားဖြင့် လိင်သချာ်ပါ တူကြရသည်။ [အလင်္ကာကျမ်း ဥပမာ အလင်္ကာအခဏ်းကို ကြည့်ပါ။] ဥပမာန ဟူသည် (မထင်ရှားသော ဥပမေယျအနက်ကို) အများနားလည်အောင် (ဥပမာ ဆောင်၍) ပြရသောအနက်ဘည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥပမာန သည် သိဒ္ဓ(လောက၌ ထင်ရှားပြီးသော=အများသိအပ်ပြီးသော) အနက်ဖြစ်ရ၏၊ ဥပမေယျကား အသိဒ္ဓ (မထင်ရှားသော=အများနားမလည်သေးသော) အနက်ဖြစ်သည်။

သာဓမ္မ သာခန့်။ ။သမာနော–ဥပမေယျနှင့်တူသော+ဓမ္မော–သဘောသည်၊ ယဿာတိ သဓမ္မော၊ (သမာနကို သ–ပြု)သဓမ္မဿ–တူသောသဘောရှိသော အနက်၏+ဘာဝေါ–ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ(အတ္တဂုဏ်)တည်း၊ သာဓမ္မံ–ဂုဏ်၊ [ဘာဝ အနက်၌ ဏပစ္စည်း၊] သာဓမ္မေန–ဖြင့်+သာခန့်–ပြီးစေတတ်သော ဝတ္ထုတည်း၊ သာဓမ္မသာခန့်–ဏ္ဍု၊ ထိုဝတ္ထုသည် ဥပမာန နာမည်ရ၏၊ ထိုဝတ္ထုကို ဟောသော သဒ္ဒါလည်း အနက်ကို အကြောင်းပြု၍ ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဥပမာနမည်၏။

၉။ ပယုတ္တော ဂမျမာနေ၀ါ, ၀ုတ္တော တုမှမှိ မဇ္ဈိမော၊
တထုတ္တမော ဘ၀ေမှမှိ, သေသမှိ ပဌမာ ဘ၀ေ။

၉။ ၀ုတ္တော–အာချာတ်၀ါစကသည် ဟောအပ်သော၊ တုမှမှိ–တုမှ သဒ္ဒါကို။ ပယုတ္တော၀ါ–တိုက်ရိုက်ယှဉ်ကပ် သုံးစွဲအပ်သော်လည်းကောင်း၊ ဂမျမာနေ၀ါ–တိုက်ရိုက်မကပ်, မှန်းဆ၍သိအပ်သော်လည်းကောင်း၊ မဇ္ဈိမော–မဇ္ဈိမ ပုရိသ်သည်၊ ဘ၀ေ–ဖြစ်၏၊ တထာ–ထို့အတူ၊(“ပယု တ္တော ဂမျမာနေ၀ါ ၀ုတ္တော” တို့ကို ညွှန်းသည်၊) ၀ုတ္တော– အာချာတ် ၀ါစကသည် ဟောအပ်သော၊ အမှမှိ–ကို ပယုတ္တော၀ါ–သော်လည်း ကောင်း၊ ဂမျမာနေ၀ါ–သော်လည်းကောင်း၊ ဥတ္တမော–ဓာတ်နောင် ဥတ္တမပုရိသ်သည်၊ ဘ၀ေ–ဖြစ်၏၊ ၀ုတ္တော–သော၊ သေသမှိ–တုမှ အမှ မကြွင်းသော နာမသဒ္ဒါကို၊ ပယုတ္တော၀ါ–သော်လည်းကောင်း၊ ဂမျမာနေ ၀ါ–သော်လည်းကောင်း၊ ပဌမော–ဓာတ်နောင် ပဌမ ပုရိသ်သည်၊ ဘ၀ေ–ဖြစ်၏။

ပုံစံ။ ။ကောသရညီဟောဝိယ ဗုဒ္ဓေါ–ဘုရားရှင်သည် ကောသရာခြင်္သေ့မင်းနှင့်တူတော်မူ၏၊ လိင်, သချ်ာ, ၀ိဘတ်တူပုံစံတည်း၊ ဋီကာ၌ “နရဒေ၀ မိ၀ ဘ၀န္တံ ပဿာမိ–အရှင်ကို လူမင်းကိုကဲ့သို့ မြင်ပါ၏” ဟု လိင်သချ်ာ၀ိဘတ်တူ ပုံစံကို ထုတ်၏၊ မာတင်္ဂေါ်ဏ္ဏ၀ ၀နိတာ–မိန်းမသည် ဆင်နှင့်တူ၏၊ (လိင်မတူ ပုံစံ၊) သီဟောဝိယ ဏ္ဏမေ–ဤသူတို့သည် ခြင်္သေ့နှင့်တူ၏၊ (သချ်ာမတူပုံစံ)၊ တုရင်္ဂေါ၀ိယ ဏ္ဏမာဏ္ဏတ္ထိယော ဓာ၀န္တိ–မြင်းကဲ့သို့ ဤမိန်းမတို့သည် ပြေးကြကုန်၏၊ (လိင်သချ်ာ ၂ပါးစုံ မတူပုံစံ။)

၉။ **ပယုတ္တော၊ ပေ၊ ဘ၀ေ**။ ။ကစ္စည်းကျမ်း၌ တုမှေမဇ္ဈိမော– အမှေ ဥတ္တမောသုတ်တို့ကို ရည်ရွယ်၍ “တုမှမှိမဇ္ဈိမော, ဥတ္တမော ဘ၀ေမှမှိ”ဟု လည်းကောင်း “နာမမှိ ပယုဇ္ဇမာနေပိ တုလျာဓိကရဏေ ပဌမော” သုတ်ကိုရည်ရွယ်၍ “သေသမှိ ပဌမာ ဘ၀ေ” ဟုလည်းကောင်း ဆိုရသည်။

ပယုတ္တ, ဂမျမာန။ ။“ပယုဇ္ဇတေ–ယှဉ်အပ် ကပ်အပ်၏၊ ဏ္ဏတိ ပယုတ္တော“ နှင့် အညီ “အဟံ ဂစ္ဆာမိ”၌ အဟံကဲ့သို့ တိုက်ရိုက်ယှဉ်အပ် ကပ်အပ်သော သဒ္ဒါကို “ပယုတ္တ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ယှဉ်ကပ်လျက်မရှိသော်လည်း “သာမဏေရ....ကိံ ကရောသိ=အို ကိုရင် ဘာလုပ်နေသလဲ” ဟူသောစကားမျိုး၌ “သင်သည်” ဟူသော တုမှသဒ္ဒါကို မှန်းဆ၍ သိနိုင်၏၊ ထိုသို့ သိနိုင်သော အရာကို “ဂမျမာန” ဟု ဆိုသည်၊ ယပစ္စည်း မာနပစ္စည်းဖြင့် “ဂမျမာန” ဟု ပြီးသောဂမုဓာတ်သည် “သိခြင်း” အနက်ဟောတည်း။

၁၀။ ကေကာလာဘိဓာနမှိ, ဝုတ္တေသု နာမအာဒိသု၊

ပရော၀ ပုရိသော ဟောတိ, ဓာတုတော ပဌမာဒိသု။

၁၀။ ကေကာလာဘိဓာနမှိ–တူသောကာလ, တူသော ကြိယာကို ဟောရာ၌၊ နာမအာဒိသု–နာမ အစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ဝုတ္တေသု–ဟောအပ်ကုန်သော်၊ ဓာတုတော–ဓာတ်မှနောက်၌၊ ပဌမာဒိသု–ပဌမ ပုရိသ် စသည်တို့တွင်၊ ပရော ပုရိသော၀–နောက် ပုရိသ်သည်သာ၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၁၁။ ဈတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌေ တုမှမှေ, န သကာ ပုရိသာ သိယုံ၊

ဥပါယော·ပါဒိယ ဟေယျော, ဥပေယံ တေန သာဓိယံ။

၁၁။ တုမှမှေ–တုမှ, အမှသဒ္ဒါကို၊ ဈတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌေ–စိပစ္စည်း၏ အနက်ဖြစ်သော အဘူတတဗ္ဘောအနက်ဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သည်ရှိသော်၊ သကာ–မိမိဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော၊ ပုရိသာ–မဇ္ဈိမပုရိသ်, ဥတ္တမ ပုရိသ်တို့သည်၊ န သိယုံ–မဖြစ်ကုန်၊ ဥပါဒိယ–ရှေးဦးစွာ ယူပြီး၍၊ ဟေယျော–စွန့်အပ်သော အနက်သည်၊ ဥပါယော–ဥပါယမည်၏၊ တေန–ထို ဥပါယဖြင့်၊ သာဓိယံ–ပြီးစေအပ်သော အနက်သည်၊ ဥပေယံ–ဥပေယမည်၏။

၁၀။ ကေ၊ပေ၊ပဌမာဒိသု။ ။"သဗ္ဗေသ မေကာဘိဓာနေ ပရော ပုရိသော" ဟူသော ကစ္စည်းသုတ်ကိုရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဧကကာလ၌ ကာလအရ အချိန်ကာလကိုလည်းကောင်း, "ကရဏံကာရော၊ ကာရောဧဝ ကာလော"ဟု ပြု၍ ကြိယာကိုလည်းကောင်း ယူပါ၊ ပရောပုရိသ် ချုပ်ကိုလည်း ထိုသုတ်၏ အဖွင့်များ၌ ကြည့်ပါ။

၁၁။ ဈတ္တ၊ပေ၊သိယုံ။ ။"တုမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သော ဓာတ်နောင် မဇ္ဈိမပုရိသ်, အမှသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သော ဓာတ်နောင် ဥတ္တမပုရိသ်သက်ခြင်းသည် အမြဲဖြစ်ရမည်လော"ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "ဈတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌေ"စသည်မိန့်၊ ဈတ္တဟူသောစကားသည် မောဂ္ဂလ္လာန်–ဏာဒိကဏ္ဍ "အဘူတတဗ္ဘာဝေကရာသဘူယောဂေ ဝိကာရာစီ" ဟူသော (၁၁၉)သုတ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုအပ်သောစကားတည်း၊ ထိုသုတ်သည် အဘူတတဗ္ဘောအနက်၌ စီပစ္စည်းသက်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဈတ္တ=စီ+အတ္တ (စီပစ္စည်း၏ အနက်)" ဟူသည် "အဘူတတဗ္ဘောအနက်တည်း" ဟု မှတ်ပါ။ [အကျယ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်ထိုသုတ်မှာ ရှု။]

အဘူတတဗ္ဘာဝ။ ။အဘူတဿ–(ယခုဖြစ်ရည့် အနေမျိုးဖြင့်) ရှေးက မဖြစ်ဖူးသောအရာဝတ္ထု၏+တဗ္ဘာဝေါ–(တေန+ဘာဝေါ) ထိုမဖြစ်ဖူးသော အနေမျိုးဖြင့်+ယခုဖြစ်ခြင်းသည် အဘူတတဗ္ဘာဝေါ–မည်၏၊ အဗျယီဘာဝေါ ပုဒ်သည် အဗျယသဒ္ဒါနောင် ဘူဓာတ်နောင်းရာဝယ် စီပစ္စည်း (စ အနုဗန္ဓရှိသော ဤပစ္စည်း)သက်ထားသောပုဒ်တည်း၊ ရှေးက အဗျယမဟုတ်ဘဲ ယခုအဗျယကဲ့သို့ ဖြစ်သော သမာသ်ကို အဗျယီဘောဟုခေါ်သည်၊ အကျယ်ကို ထိုအဗျယီဘော သမာသ်အဖွင့်များ၌ ရှုပါ။

ပုံစံ။ ။တုမှီဘဝတိ=ရှေးက သင်မဟုတ်ဘဲ ယခုသင်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ အမှီဘဝတိ=ရှေးက ငါမဟုတ်ဘဲ ယခုငါကဲ့သို့ဖြစ်၏၊ ဤပုံစံ၌ တုမှ အမှ သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သော်လည်း (သင်အစစ်, ငါအစစ်မဟုတ်ဘဲ) သင်ကဲ့သို့အယောင် ဆောင်နေသူငါကဲ့သို့ အယောင်ဆောင်နေသူဖြစ်ရကား စီပစ္စည်း၏ (အဘူတ တဗ္ဘောအနက်)ရှိသော တုမှအမှသဒ္ဒါများဖြစ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဥတ္တမပုရိသ် မသက်ဘဲ ပဌမပုရိသ်သာသက်ရသည်။ [တုမှီ အမှီတို့၌ မောဂ္ဂလ္လာန် သုတ်ဖြင့် စီပစ္စည်းသက်၊ ဘဝတိ၏ ကတ္တားကိုကား သင် အယောင်ဆောင်သူ ငါအယောင်ဆောင်သူ လူတစ်ယောက်ကို ထည့်ပါ။]

ဝါဒတစ်မျိုး။ ။အတ္တံ တွံ ဘဝတိ–သင်မဟုတ်သူက သင်ဖြစ်နေ၏ (သင် အယောင်ဆောင်နေ၏)၊ အနဟံ အဟံ ဘဝတိ–ငါမဟုတ်သူက ငါဖြစ်နေ၏။ (ငါအယောင်ဆောင်နေ၏)၊ တစ်နည်း–အတ္တံ တွံ သမ္ဘဝတေ (သင်မဟုတ်သူက သင်ကဲ့သို့ပြည့်စုံနေ၏)၊ အနဟံ အဟံ သမ္ဘဝတေ၊ ဤပုံစံများ၌လည်း "သင် မဟုတ်, ငါမဟုတ်သူသည် အဘူတ၊ ယခုအခါ သင်အဖြစ် ငါအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်နေခြင်းသည် တဗ္ဘာဝတည်း၊ ဤသို့ အဘူတတဗ္ဘာဝအနက်ဖြင့် တုမှ အမှသဒ္ဒါကို ညွှန်ပြသောအရာဖြစ်၍ ဘဝတိ၌ မဇ္ဈိမဥတ္တမပုရိသ်မသက်ရဘဲ ပဌမပုရိသ်သာ သက်ရသည်။

ဥပါယောပေယောသာဓိယံ။ ။"ဝိသေသနကို ဥပါယ, ဝိသေသျကို ဥပေယ" ဟု ခေါ်၏၊ ဥပါယ၌ "ဥပ+အယဓာတ်, အပစ္စည်း"ဟုခွဲ၊ ဥပ–ဝိသေသျသို့ ကပ်၍+အယတိ–ဖြစ်တတ်၏၊ ဣတိ ဥပါယော၊ ဥပေယ၌ "ဥပ+ဣ–ဏျ" ဟုခွဲ၊ ဥပေတဗ္ဗော–ဝိသေသနသည် ကပ်ရောက်အပ်၏၊ ဣတိ ဥပေယော၊ ဂါထာ၌ "ဥပါဒိယ ဟေယျော ဥပါယော"ဟုလည်းကောင်း, "တေန သာဓိယော ဥပေယော"ဟုလည်းကောင်း ဆိုအပ်သောစကားသည် ဥပါယ ဥပေယတို့၏ သဘောကိုပြသော စကားသာတည်း၊ သဒ္ဒါနက်ကိုပြသော စကားမဟုတ်။

ပုံစံ။ ။"နီလုပ္ပလံ"ပုံစံ၌ နီလ၏ အနက်ဖြစ်သော အညိုဂုဏ်ကို စိတ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာယူရ(အာရုံပြုရ)၏၊ ထိုသို့ယူပြီးနောက် ထိုအနက်ကို (အာရုံမပြုဘဲ) စိတ်ကလွှတ်၍ "ကြာ"ဟူသော အနက်သို့ ကပ်ရောက်သွား၏၊ ("ကြာ"

၁၂။ ဂတိဗုဒ္ဓျာသနသဒ္ဒါ–ကမ္မကာနဥ္စ ကာရိတေ၊
ဘက္ခာဒီနဥ္စ ယောကတ္တာ, ကမ္မသညော သ ဓာတုနံ၊
ဟရတ္တရာဘိဝါဒီနံ, ဒိသဗ္ဗောဟရတိဿ ဝါ။

၁၂။ ဂတိဗုဒ္ဓျာသနသဒ္ဒါကမ္မကာနံ–ဂတိအနက်ရှိသော ဓာတ်, သိခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်, စားခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်, အသံပြုခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်, အကမ္မကဓာတ် ဟူကုန်သော၊ ဓာတူနံစ–ဓာတ်တို့၏လည်းကောင်း၊ ဘက္ခာဒီနံ–ဘက္ခအစရှိကုန်သော၊ ဓာတူနံစ–ဓာတ်တို့၏လည်းကောင်း၊ (အာဒိဖြင့် ကောဋ္ဋကိုယူ)၊ ယောကတ္တာ–အကြင် သုဒ္ဓကတ္တားသည်၊ အတ္ထိ–ရှိ၏၊ သ(သော)–ထို သုဒ္ဓ ကတ္တားသည်၊ ကာရိတေ–ကာရိတ်ပစ္စည်း ရှိရာအခါ၌၊ ဝါ–ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ရာ အခါ၌၊ ကမ္မသညော–ကံ အမည်ရှိသည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဟရတ္တရာဘိဝါဒီနံ–ဟရဓာတ်, ကရာဓာတ်, အဘိဝါဒိဟူသော နာမဓာတ်တို့၏လည်းကောင်း၊ ဒိသဗ္ဗောဟရတိဿ–ဒိသဓာတ်, အမိရှေးအဝရှေးရှိသော ဟရဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ ယောကတ္တာ–သည်၊ အတ္ထိ–၏၊ သ(သော)–ထိုကတ္တားသည်၊ ကာရိတေ–၌၊ ဝါ–၌၊ ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ကမ္မသညော–ကံ အမည်ရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။ [ဟရတိ၌ တိကား ဓာတုနိဒ္ဒေသတည်း၊ ဟရဓာတ်ဟုညွှန်ပြသည်။]

ဟူသော အနက်ကိုအာရုံပြုရ၏–ဟူလို။) ထို့ကြောင့် "အညိဂုဏ်သည် ရှေးဦးစွာ ယှဉ်၍ ဓွန့်အပ်သော ဥပါယတည်း၊ "ကြာ" ကား ထို အညိဂုဏ်ဖြင့် ပြီးစေအပ် (တိဂုဏ်သည် ကပ်ရောက်အပ်) သော ဥပေယတည်း"ဟုခွဲပါ။ [ဝိသေသန, ဝိသေသျတို့၏ "ဂုဏ+ဂုဏီ, ဘေဒက+ဘေဒျ"စသော အခြားနာမည်များကိုလည်း ဘေဒစိန္တာဘာသာဋီကာ ဝိသေသန ဝိသေသျခဏ်း၌ ပြခဲ့ပြီ။]

၁၂။ **ဂတိ၊ပေ၊ကမ္မသညော။** ။ဤစကားသည် မောဂ္ဂလ္လာန်(၂) ကဏ္ဍာ, ဂတိဗောဓာဟာရသဒ္ဒတ္ထာကမ္မကဘဇ္ဇာဒီနံ ပယောဇ္ဇေ"ဟူသော (၄)သုတ်ကို မှီသောစကားတည်း၊ သဒ္ဒတ္ထမှ အတ္ထကို ရှေ့ပုဒ်များသို့လိုက်စေ၍ ဂတိအနက်ရှိသော ဓာတ်, သိခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်, စားမျိုခြင်းအနက်ရှိသောဓာတ်, (အသနနှင့် အာဟာရသည် အနက်တူ), အသံပြုခြင်း အနက်ရှိသော ဓာတ်, အကမ္မက ဓာတ်, ဘဇ္ဇအစရှိသော ဓာတ်တို့၏ (ကာရိတ်ပစ္စည်း မယှဉ်တုန်းက) ကတ္တား

သည် ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်သောအခါ ကံအမည်ရ၏၊ "ကံအနက်၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ် သက်ရသည်" ဟူလို။

ဂတျတ္ထ။ ။ဒါသော ဂါမံ ဂစ္ဆတိ၊ ဤသို့ ကာရိတ်ပစ္စည်းမယှဉ်တုန်းက "ဒါသော"ဟူသေအ ကတ္တားသည် "သာမိကော ဒါသံ ဂါမံ ဂမယတိ" ဟု ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်သောအခါ "ဒါသံ"ဟု ကံဖြစ်လာ၏၊ ဤဓာတ်များ အတွက် ဝါသဒ္ဒါမပါသော ဤကျမ်း၏အလိုအားဖြင့် "ဒါသေန, ဒါသဿ" ဟု မရှိရတော့၊ "ဂတိဗုဒ္ဓိ၊ပေ၊ သယာဒီနံ ကာရိတေဝါ"ဟု ဝါပါသော ကစ္စည်း အလိုအားဖြင့်ကား "ဒါသေန, ဒါသဿ"ဟု ရှိနိုင်သည်။ [ဂတျတ္ထဟု ဆိုသောကြောင့် ဂမုဓာတ်နှင့် အနက်တူသော ယာဓာတ်ကိုယူ၍ "မာဏဝကော ဂါမံ ယာယတိ (သွား၏)၊ အာစရိယော မာဏဝကံ ဂါမံ ယာပယတိ" စသည်ကို ပုံစံထုတ်ပါ။]

ဗုဓျတ္ထ။ ။မာဏဝကော ဓမ္မံ ဗုဇ္ဈတိ၊ (ကာရိတ်မယှဉ်ပုံ)၊ အာစရိယော မာဏဝကံ ဓမ္မံ ဗောဓယတိ (ကာရိတ်ယှဉ်ပုံ)၊ ဗုဓအနက်ရှိသော ဝိဒဓာတ်နှင့် အခြား ဓာတ်များကိုလည်း "မာဏဝကော ဓမ္မံ ဝိဒတိ (သိ၏)၊ အာစရိယော မာဏဝကံ ဓမ္မံ ဝေဒယတိ" စသည်ဖြင့် ပုံစံထုတ်ပါ။

အသနတ္ထ။ ။မာဏဝကော မောဒကံ (ကတွတ်မုန့်=လဍ္ဍုမုန့်) အသတိ (စား၏)၊ မာတာ မာဏဝကံ မောဒကံ အာသယတိ...အာသယတိနေရာ၌ "ဘောဇယတိ"လဲ၍လည်း ပုံစံထုတ်ပါ။]

သဒ္ဒတ္ထ။ ။မာဏဝကော ဝေဒံ (ဝေဒကျမ်းကို) အဇ္ဈယတိ (သရဇ္ဈာယ်၏၊) အာစရိယော မာဏဝကံ ဝေဒံ အဇ္ဈာပယတိ၊ ["သရဇ္ဈာယ်ခြင်း" ဟူသည် အသံပြုခြင်းတည်း၊] "ပါဌယတိ–ရွတ်စေ၏, ဖတ်စေ၏"ဟု ကြိယာလဲ၍လည်း ပုံစံထုတ်ပါ။ [ဇနော ဂီတံ ဂါယတိ, ပုရိသော ဇနံ ဂီတံ ဂါယာပယတိ– သီဆိုစေ၏"ဟုလည်း ထုတ်ကြ၏။]

အကမ္မက။ ။"ဟတ္ထီ သယတိ"ကာရိတ်မယှဉ်ပုံ၊ ဟတ္ထာရောဟော (ဆင်စီး သူသည်)ဟတ္ထိံ သယာပေတိ၊ မာတာ ပုတ္တံ သယာပေတိ၊ ["ဘူ, ဟူ, ဌာ" စသော အကမ္မကဓာတ်တို့ဖြင့်လည်း ပုံစံထုတ်ပါ။]

ဘက္ခာဒိဓာတ်။ ။ဇနော တဏ္ဍုလံ ဘက္ခတိ(လှော်၏)၊ ပုရိသော ဇနံ တဏ္ဍုလံ ဘက္ခာပေတိ၊ အာဒိဖြင့် "ဇနံ တဏ္ဍုလံ ကောဋ္ဋာပေတိ (ထောင်းစေ၏)" ဟု ကောဋ္ဋဓာတ်ကိုလည်းကောင်း, "အာစရိယော သိဿံ သေယျံ သန္တ ရာပေတိ (ဖြန့်ခင်းစေ၏)"ဟု သံပုဗ္ဗ ထရဓာတ်ကိုလည်းကောင်း မောဂ္ဂလ္လာန်ယူသည်။

ဟရမ်ယောတီသဝါ။ ။"ဟရာဒီနံဝါ"ဟူသော ၆ နံပါတ် မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ် ကို မှီ၍ ဆိုအပ်သောစကားတည်း၊ "ဝါ"ဟုဆိုသောကြောင့် ကံအမည်အမြဲမရ, တစ်ရံတစ်ခါသာရ၏၊ ကံအမည်မရသောအခါ ကာရိတ်ကတ္တားအနက်၌ တတိယာ

၁၃။ နီခါဒါဂုါဒ သဒ္ဒါယ, ကန္တာနံ သမ္ဘဝေန. သာ၊
ဝဟာနိယန္တုဟေတုမှိ, ဘက္ခိသာဟိ သနေပိစ။

၁၃။ နီခါဒါဂုါဒသဒ္ဒါယ ကန္တာနံ–နီဓာတ်, ခါဒဓာတ်, အာရှေးရှိသော ဇုဓာတ်, အဒဓာတ်, သဒ္ဒါယဟူသော နာမဓာတ်, ကန္တဓာတ်တို့၏၊ ယောကတ္တာ–သည်၊အတ္တိ–၏၊တဿ–ထိုကတ္တား၏၊ ကာရိတေ–

သက်ရသည်၊ ဒေဝဒတ္တော ဘာရံ ဟရတိ၊ ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တံ (ဒေဝဒတ္တေနဝါ) ဘာရံ ဟာရေတိ (ဆောင်စေ၏)၊ ဒါသော ကမ္မံ ကရောတိ၊ သာမိကော ဒါသံ (ဒါသေနဝါ) ကမ္မံ ကာရေတိ။

အဘိဝါဒိဓာတ်။ ။မာဏဝကော ဂုရုံ (ဆရာကြီးကို) အဘိဝါဒေတိ (ရှိခိုးမှုကိုပြု၏)၊ အာစရိယော မာဏဝကံ (မာဏဝကေန ဝါ) ဂုရုံ အဘိဝါဒယတိ–စေ၏၊ [အဘိဝါဒိကို နာမဓာတ်ဟုဆိုသည်၊ အဘိဝါဒနံ အဘိဝါဒေါ (ရှိခိုးခြင်း)၊ အဘိဝါဒံ ·ကတောတီတိ အဘိဝါဒိ၊ "ဓာတွတ္ထေနာမသ္မာ ဏ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ကရောတိ အနက်၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ထိုနောင် ဏကို ပြေ၍" "အဘိဝါဒေတိ"ဟုလည်းကောင်း, ကာရိတ် ဏယသက်၍ "အဘိဝါဒယတိ" ဟုလည်းဖြစ်၏။

ဒိသဓာတ်, အဓိ–အဝ ဟရဓာတ်။ ။ဒေဝဒတ္တော ယညဒတ္တံ ပဿတိ၊ (ကာရိတ်မယှဉ်ပုံ)၊ သာမိကော ဒေဝဒတ္တံ (ဒေဝဒတ္တေန ဝါ) ယညဒတ္တံ ဒဿေတိ (ကြည့်စေ၏=ပြ၏)၊ ဒေဝဒတ္တော ဩဒနံ အဇ္ဈောဟရတိ (ခံတွင်းသို့ ရှေးရှု ဆောင်၏၊ ဝါ–စား၏)၊ ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တံ (ဒေဝဒတ္တေန ဝါ) ဩဒနံ အဇ္ဈောဟာရာပေတိ။

– **မှတ်ချက်**။ ။ဂတိမှစ၍ ဘက္ခတိုင်အောင် ဓာတ်များအတွက် ဝါသဒ္ဒါမပါဘဲ ဆိုသောကြောင့် ထိုဓာတ်များ၏ ယှဉ်ရာ၌သာ ကံအမည်ရရှိ၍ အမြဲဒုတိယာဝိဘတ် သက်ရသည်၊ အခြားဓာတ်များ၌ကား ဒုတိယာဝိဘတ်ချည်းမသက်ရဘဲ ဓာတ်၏ ကတ္တားဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ကတ္တရိစ သုတ်ဖြင့် တတိယာလည်း သက်ရသည်၊ ထို့ပြင် အဓိအဝပုဗ္ဗ, ဟရဓာတ်လည်း (စားမျိုခြင်းအနက်ရှိရကား) အသန္ထဌ္ဌသွင်း၍ ကံအမည် အမြဲမှည့်မည်စိုးသောကြောင့် မမြဲကြောင်းပြလို၍ ဤဂါထာပါဒ၌ သွင်းပြရသည်။

၁၃။ **နီခါဒါ၊ပေ၊ န သာ**။ ။ဤ ၂ ပါဒကား မောဂ္ဂလ္လာန်(၂) ကဏ္ဍ၌ "နခါဒါဒီနံ" ဟူသော သုတ်ကို မှီသောပါဒတည်း၊ ထိုသုတ်၌ ခါဒါဒိဝယ် အာဒိဖြင့် အဒဓာတ်, အာပုဗ္ဗ–ဇုဓာတ်, သဒ္ဒါယဟူသော နာမဓာတ်, ကန္တဓာတ်, နီဓာတ်တို့ကိုယူသည်၊ ထိုဓာတ်တို့တွင် ခါဒဓာတ်, အဒဓာတ်, နောက်၌လာမည့်

ကာရိတ်ပစ္စည်းရှိရာ အခါ၌၊ ဝါ–ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ရာအခါ၌၊ သာ–ထို ကမ္မသညာသည်၊ နသမ္ဘဝေ–မဖြစ်သင့်။အနိယတ္တ ဟေတုမှိ–အမြဲလိုက်၍ တိုက်တွန်းပဲ့ပြင်, သွန်သင်မည့် ဟေတုကတ္တားမရှိလသော်၊ ဝါ–ဟေတုကတ္တား မလိုလသော်၊ ဝဟ–ဝဟဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ အဟိံသနေပိ–မညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်သည်လည်း၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) ဘက္ခိဿစ–ဘက္ခဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ ယောကတ္တာ–သည်၊ အတ္ထိ–၏၊ တဿ–ထိုကတ္တား၏၊ ကာရိတေ–၌၊ ဝါ–၌၊ သာ–ထိုကမ္မသညာသည်၊ န သမ္ဘဝေ–မဖြစ်သင့်။

ဘက္ခဓာတ်တို့သည်၊ (၁၂)ဂါထာ၌ဆိုအပ်ခဲ့သော အသနအနက်–အာဟာရအနက်ရှိသောကြောင့် "ကံအမည် ရလေသလော"ဟု ထင်မှားဖွယ်ရှိ၏၊ နီဓာတ်, နောက်၌လာမည့် ဝဟဓာတ်သည် ဂတိအနက်ရှိရကား (၁၂) ဂါထာဝယ် ဆိုအပ်ခဲ့သော ဂတျတ္ထတွင်ပါဝင်၍ "ကံ အမည်ရလေသလော"ဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏၊ အာ+ဇေ, သဒ္ဒါယနာမဓာတ်, ကန္ဒဓာတ်တို့သည် အသံပြုခြင်းအနက်ရှိသောကြောင့် (၁၂) ဂါထာဝယ် ဆိုအပ်ခဲ့သော သဒ္ဒတ္ထတွင်ပါဝင်၍ [ဋီကာ၌ကား "သဒ္ဒါယနှင့် ကန္ဒသည် အကမ္မကတွင်ပါဝင်၏"ဟု ဆို၏။] "ကံအမည်ရလေသလား"ဟု ယုံမှားဖွယ်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤဂါထာဖြင့် ထိုဓာတ်များကိုပြန်၍နုတ်ရ "ကံအမည် မရ"ဟု တားမြစ်ရသည်၊ ထို့ကြောင့်…

နီဓာတ်။ ။"ဒေဝဒတ္တော အဇံ ဂါမံ နယတိ"တုန်းက "ဒေဝဒတ္တော" ဟူသော ကတ္တားသည် ကာရိတ်ယှဉ်သောအခါ "ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တေန အဇံ ဂါမံ နယာပယတိ (ဆောင်စေ၏)"၌ "ဒေဝဒတ္တေန"ဟု ကာရိတ်ကတ္တားသာဖြစ်၍ "ဒေဝဒတ္တံ"ဟု ကံမဖြစ်ရတော့။

ခါဒဓာတ်။ ။"ပေါတော ကဒလိံ ခါဒတိ=ကလေးသည် ငှက်ပျောသီးကို စား၏"၌ "ပေါတော" ဟူသောကတ္တားသည် ကာရိတ်ယှဉ်ရာ၌ "မာတာ ပေါတေန ကဒလိံ ခါဒယတိ"ဝယ် "ပေါတေန"ဟု ကတ္တားသာဖြစ်၍ "ပေါတံ"ဟု ကံမဖြစ်တော့။

အာ+ဇေ။ ။"ဒေဝဒတ္တော ဒါရကံ အဝှါယတိ"၌ "ဒေဝဒတ္တော" ဟူသော ကတ္တားသည် "ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တေန ဒါရကံ အဝှါပယတိ"၌ "ဒေဝဒတ္တေန" ဟု ကတ္တားသာဖြစ်၍ "ဒေဝဒတ္တံ"ဟု ကံမဖြစ်တော့။

သဒ္ဒါယ။ ။"သဒ္ဒံ ကရောတိ–အသံကိုပြု၏" ဟူသော အနက်၌ သဒ္ဒံ ဟူသော နာမ်နောင် အာယသက်၍ "သဒ္ဒါယ"ဟု နာမဓာတ်ဖြစ်၏၊ "ကိကီ ဏိကာ သဒ္ဒါယတိ–ခြို (ဆည်းလည်း) သည် အသံပြု၏"ဟု "ကိကီ ဏိကာ"

ဟူသောကတ္တားသည် “ဝါတော ကိက်ိဏိကာယ(သည်) သဒ္ဒါယယတိ-အသံ ပြုစေ၏”၌ ကတ္တားသာဖြစ်၍ “ကိက်ိဏိကံ”ဟု ကံ မဖြစ်တော့။

ကန္ဓာတ်။ ။“ဗာလော ကန္ဒတိ-ကလေးသည် ငို၏”၌ ဗာလောကတ္တား သည် “ဒါရကော(သူငယ်သည်) ဗာလေန (သည်) ကန္ဒာပယတိ(ငိုစေ၏)”၌ ကတ္တားသာဖြစ်၍ “ဗာလံ”ဟု ကံမဖြစ်တော့။

ဝဟာနိယန္တ ဟေတုမှီ။ ။ဤပါဒကား “ဝဟိဿာနိယန္တုကော” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် (ဂဏ) သုတ်ကို မှီသော ပါဒတည်း၊ နိပုဗ္ဗ, ယမုဓာတ်, တုပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော “နိယန္တု”သဒ္ဒါသည် ဆိုင်ရာ (အလုပ်ကိစ္စ) ကြိယာ၌ အမြဲလိုက်၍ ပြုပြင်တတ်သူ(ကတ္တား)ကို ဟော၏၊ ထိုသို့ ပြုပြင်ပေးဖို့မလိုဘဲသူ့ ဘာသာသူပြုသွားမည့် ဟေတုကတ္တားသည် ကံမဖြစ်နိုင်။ [နတ္ထိ+နိယန္တာ+ယဿာ တိ အနိယန္တာ=တိုက်တွန်းသူမရှိ၊ အနိယန္တာစ+သော+ဟေတု စာတိ အနိယန္တု ဟေတု။]

ပုံစံ။ ။ဒေဝဒတ္တော ဘာရံ ဂါမံ ဝဟတိ၊ ဤပုံစံဝယ် ဒေဝဒတ်၏ ဝန်ကို ဆောင်သွားရာ၌ စေခိုင်းသူတစ်ယောက်က နောက်မှလိုက်၍ တိုက်တွန်းဖွယ် မလို၊ ထို့ကြောင့် “ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တေန ဘာရံ ဂါမံ ဝါဟာပေတိ (ဆောင်စေ၏)” ဟု ကာရိတ်ဝါကျဖြစ်သောအခါ “ဒေဝဒတ္တေန” နေရာဝယ် “ဒေဝဒတ္တံ”ဟု ကံမဖြစ်တော့၊ “ဗလီဗဒ္ဒေါ ဘာရံ ဂါမံ ဝဟတိ”၌ကား ဗလီ ဗဒ္ဒသည် သူ့ဘာသာဆောင်၍ မသွား၊ နောက်ကလိုက်၍ မောင်းနှင်ပေးရသေး၏၊ ထိုသို့ “သနိယန္တုကဟေတုံ” ဝါကျ၌ကား “သာကဋိကော (လှည်းသမားသည်) ဗလီဗဒ္ဒံ ဘာရံ ဂါမံ ဝါဟယတိ”ဟု ကံအမည်ရသည်။

ဘက္ခိဿာဟိံသနေပိစ။ ။ဤပါဒလည်း “ဘက္ခိဿာဟိံသာယံ” ဟူသော ဂဏသုတ်ကိုမှီသော ပါဒတည်း၊ [ဘက္ခိ၌ ဣကား ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌ။] ဘက္ခဓာတ်သည် ညှဉ်းဆဲခြင်းသဘောမရှိသော စားခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ “ဒေဝဒတ္တော မောဒ ကေ ဘက္ခတိ” ဝယ် “ဒေဝဒတ္တော” ဟူသော ကတ္တားသည် ကာရိတ်ယှဉ်ရာ၌ “ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တေန မောဒကေ ဘက္ခယတိ” ဟူသော ဝါကျ၌ “ဒေဝ ဒတ္တေန”ဟု ကတ္တားသာဖြစ်၏၊ “ဒေဝဒတ္တံ”ဟု ကံမဖြစ်၊ အကယ်၍ ညှဉ်းဆဲ ဖျက်ဆီးသော စားခြင်းဖြစ်လျှင်ကား “ဗလီဗဒ္ဒါသဿံ ဘက္ခန္တိ”ဟူသော သုဒ္ဓကတ္တုဝါကျဝယ် “ဗလီဗဒ္ဒါ” ဟူသော ကတ္တားသည် “ဒေဝဒတ္တော ဗလီ ဗဒ္ဒေ သဿံ ဘက္ခယတိ” ဟူသော ဝါကျ၌ “ဗလီဗဒ္ဒေ”ဟု ကံအမည်ရသည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။မုန့်နှင့် ကောက်ပင် ၂ မျိုးတွင် ကောက်ပင်သည် စည်ပင် တိုးပွားခြင်း သဘောရှိသောကြောင့် “အသက်ရှိ၏”ဟု ယူ၍ မုံကား စည်ပင်ခြင်း သဘော မရှိသောကြောင့် အသက်မရှိဟု ဟိန္ဒူတို့ယူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် မုန့်

၁၄။ ပဓာနံ နိဝဟာဒီနံ, အပ္ပဓာနံ ဒုဟာဒီနံ၊
ကာရိတာနံ သကံ ကမ္မံ, ဝါစ္စံ ကတ္တာ ပယောဇကော။

၁၄။ နိဝဟာဒီနံ-နီဓာတ် ဝဟဓာတ် အစရှိသော ဓာတ်တို့၏၊ (ဒွိသု-၂ ပါးသော ကံတို့တွင်၊) ပဓာနံ-ပဓာန ဖြစ်သော၊ ကမ္မံ-ကံကို၊ (ကမ္မဓေနေ-ကံ၌ဖြစ်သော အာချာတ် ဝိဘတ်, ကိတ်ပစ္စည်း သည်၊) ဝါစ္စံ-ဟောအပ်၏၊ ဒုဟာဒီနံ-ဒုဟအစရှိသော ဓာတ်တို့၏၊ (ဒွိသု-တို့တွင်၊) အပ္ပဓာနံ-အပ္ပဓာနဖြစ်သော၊ ကမ္မံ-ကံကို၊ (ကမ္မဓေနေ-သည်၊) ဝါစ္စံ-၏၊ ကာရိတာနံ-ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်သော ဓာတ်တို့၏၊ (ဒွိသု-ကာရိတ်ကံ ဓာတ်ကံ ၂ ပါးတို့တွင်၊)သကံ ကမ္မံ-မိမိဥစ္စာ ဖြစ်သော ကာရိတ်ကံကို၊ (ကမ္မဓေနေ-သည်၊) ဝါစ္စံ-၏၊ ကာရိတာနံ-တို့၏၊ (ဒွိသု-၂ ပါးသော ကာရိတ်ကတ္တားဓာတ်ကတ္တား တို့တွင်၊) ပယောဇကော-စေခိုင်းတိုက်တွန်းတတ်သော၊ ကတ္တာ-ကာရိတ်ကတ္တားကို၊ (ကတ္တုဓေနေ-ကတ္တား၌ဖြစ်သော အာချာတ်ဝိဘတ်, ကိတ်ပစ္စည်းသည်၊) ဝါစ္စော-ဟောအပ်၏။

စားရာ၌ မုန့်ကိုညွှန်းဆဲ ရာမရောက်၊ ကောက်ပင်ကိုစားရာ၌ကား ကောက်ပင်ကို ညွှန်းဆဲရာရောက်သတဲ့။ [ဗုဒ္ဓဘာသာအလိုအားဖြင့် "ကောက်ပင်မှာ အသက်(ဇီဝ) မရှိသောကြောင့် ညွှန်းဆဲရာမရောက်၊ ကောက်ပင်၏ ဥစ္စာရှင်ကို ညွှန်းဆဲရာ ရောက်သည်"ဟု ယူကြရသည်။]

ဋီကာပုံစံ။ ။ဋီကာ၌ကား "ပေါတော ဂုဠံ ဘက္ခတိ=ကလေးသည် အချိုလုံး ကို စား၏၊ မာတာ ပေါတေန ဂုဠံ ဘက္ခယတိ၊ (မညွှန်းဆဲရာပုံစံ)၊ သေနော မိဂံ ဘက္ခတိ-သိန်းစွန်သည် သားကောင်ကိုစား၏၊ လုဒ္ဒကော (မုဆိုးသည်) သေနံ (ကို) မိဂံ ဘက္ခယတိ"ဟု ညွှန်းဆဲရာ၌ ပုံစံကိုထုတ်၏။

၁၄။ ပဓာနံ၊ပေ၊ကမ္မ ဝါစ္စံ။ ။ဤစကားသည် ကံ ၂ မျိုးရှိသော ဓာတ် တို့၏ (ကံဟော ဝါကျ ရောက်သောအခါ) ဝုတ္တကံကို ညွှန်ပြသောဂါထာတည်း၊ နယာဒိဂဏိဓာတ်, ဒုဟာဒိဂဏိကဓာတ်ဟု ဒွိကမ္မကဓာတ် ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ကံဟောဝါကျ၌ နယာဒိဓာတ်တို့၏ ပဓာန-အပ္ပဓာနကံ ၂ မျိုးတွင် အပဓာနကံကိုလည်းကောင်း, ဒုဟာဒိဓာတ်တို့၏ ပဓာန-အပ္ပဓာနကံ ၂ မျိုးတွင် အပဓာနကံကိုလည်းကောင်း ဟော၏၊ ကာရိတ်ပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်သော ဓာတ်တို့၏ ကာရိတ်ကံ ဓာတ်ကံ ၂ မျိုးတွင် မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ကာရိတ်ကံကို ဟော၏၊

၁၅။ အဘာဝါ အဘိဓေယျဿ, အညဒပျာဟ ကမ္မဇော၊

ကာလဒ္ဓဘာဝဒေသေ တု, နာဘိဓာတျညသမ္ဘဝေ။

၁၅။ အဘိဓေယျဿ–မိမိဟောအပ်သော ကံ၏၊ အဘာဝါ–မရှိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ–မရှိခဲ့သော်၊ ကမ္မဇော–ကံအနက်၌ဖြစ်သော ဝိဘတ်ပစ္စည်းသည်၊ ဝါ–ကံဟော အာချာတ် ဝိဘတ်, ကိတ်ပစ္စည်းသည်၊ အညံအပိ–အခြားသော ကံကိုလည်း၊ အာဟ–ဟောရတော့၏၊ အည သမ္ဘဝေ–အခြားသော ကံ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည်၊ (သတိ–ရှိသေးသော်၊) ကာလဒ္ဓဘာဝဒေသေ တု–ကာလ, အဒ္ဓ, ကြိယာ, ဒေသတို့ကိုကား၊ ကမ္မဇော–သည်၊ န အဘိဓာတိ–မဟော။

"ထိုကံများကို ဝုတ္တကံအဖြစ်ဖြင့် ထားရသည်"ဟူလို၊ အကျယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ, အာချာတ်–ဓာတူပဟိ ဇော ဏာယ စသော သုတ်အဖွင့်၌လည်းကောင်း, ဘေဒစိန္တာ (၂၀၄) "အပ္ပဓာနံ ဒုဟာဒီနံ"မှစ၍ (၂၀၇)တိုင်အောင် ဂါထာတို့၏ ဘာသာဋီကာ၌လည်းကောင်း ရှုပါ။

ကတ္တာပယောဇကော။ ။ဤစကားကား ကာရိတ်ပစ္စည်းယှဉ်ရာ၌ ကတ္တုဝါကျကို ရည်ရွယ်သောစကားတည်း၊ ကာရိတ်ကတ္တား ဓာတ်ကတ္တား ဟု ကတ္တား ၂ မျိုးရှိရာ၌ ကာရိတ်ကတ္တားကိုသာ အာချာတ်ဝိဘတ်, ကိတ်ပစ္စည်းတို့က ဟောသည်၊ "ထို ကာရိတ်ကတ္တားကို ဝုတ္တကတ္တား အဖြစ်ဖြင့် ထားရသည်"ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် "ယညဒတ္တော ဒေဝဒတ္တေန ဩဒနံ ပါစေတိ" ("ပါစိတာ"ကိတ်ကြိယာ, တုပစ္စည်း၊) ဤဝါကျ၌ ကာရိတ်ကတ္တားဖြစ်သော ယညဒတ္တကိုသာ ဝုတ္တကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် "ယညဒတ္တော"ဟု ထား၍ ဒေဝဒတ္တဟူသော ဓာတ်ကတ္တားကို မဟောသောကြောင့် "ဒေဝဒတ္တေန"ဟု အဝုတ္တ ကတ္တားအဖြစ်ဖြင့် ထားရသည်။

၁၅။ အဘာဝါ၊ပေ၊ကမ္မဇော။ ။ဒုဟာဒိဓာတ်သည် အပဓာနကံကို ဟောသော်လည်း ထို ကံက အပါဒါန်, သမ္ပဒါန်, အာဓာရတစ်မျိုးမျိုးဖြစ်နေသောအခါ ဟောစရာ အပဓာနကံ မရှိတော့၊ ထိုအခါ ကံဟောဝိဘတ် ကံဟောကိတ်ပစ္စည်းသည် အခြားသော ပဓာနကံကိုလည်း ဟောရတော့၏၊ ပုံစံကား–"ဂေါပါလေန ဂေါဘိ ပယာနိ ဒုယှန္တေ၊ ဂုန္နံ ပယာနိ ဒုယှန္တေ၊ ဂေါသု ပယာနိ ဒုယှန္တေ"တည်း။ [နွားကျောင်းသားသည် နွားမတို့မှ (နွားမတို့၏, နွားမတို့၌) နို့ရည်တို့ကို ညှစ်အပ်ကုန်၏။] ဤပုံစံ၌ အပဓာနကံ ပုဒ်က ဂေါဘိ (အပါဒါန်) ဂုန္နံ (သမ္ပဒါန်)

ဂေါသု (အာဓာရ) ဖြစ်နေသော်ကြောင့် ပဓာနကံဖြစ်သော (ပယာနိ)ကိုပင် အန္တေဝိဘတ်က ဟောရတော့၏။ [ကိတ်ပုံစံ၌ "ဒုယှန္တေ" နေရာဝယ် "ဒုဒ္ဓါနိ" ဟု ဖြစ်စေ "ဒုဟိတာနိ" ဟု ဖြစ်စေ ကြိယာတစ်ခုခု လဲပါ။]

ကာရိတ်ပစ္စည်းယှဉ်ရာဝယ် "သကံကမ္မံ-မိမိကာရိတ်ကံကိုဟော၏" ဟု ဆိုခဲ့သော်လည်း မိမိကာရိတ်ကံ မရှိလျှင် ဓာတ်ကံကိုလည်း ဟောသေး၏၊ ပုံစံကား-"ယညဒတ္တေန (ကာရိတ်ကတ္တား) ဒေဝဒတ္တေန (ဓာတ်ကတ္တား) သြဒနော (ဓာတ်ကံ) ပါစိယတေ"တည်း၊ ဤ၌ ဟောနေကျ ကာရိတ်ကံက ဓာတ် ကတ္တား ဖြစ်နေသောကြောင့် ဓာတ်ကံကိုသာ ဟောရတော့သည်။

ကာလ၊ပေ၊သမ္ဘဝေ။ ။ထိုကဲ့သို့ ဟောဖို့ရာ ကံတစ်ခုခုရှိနေသေးလျှင် ကံဟောဝိဘတ် (ကိတ်ပစ္စည်း)သည် ကာလ, အဒ္ဓ, ဘာဝ, ဒေသတို့ကိုကား မဟော၊ "ဟောစရာကံတစ်ခုမျှ မရှိလျှင်ကား ထိုကာလစသည်ကိုပင် ကံအဖြစ်ဖြင့် ဟောရလိမ့်မည်"ဟူလို။ ပုံစံကား-သိဿေန မာသံ ဝေဒေါ အဓိယတေ= တပည့်သည် တစ်လပတ်လုံး ဝေဒကျမ်းကို ရွတ်အံသရဇ္ဈာယ်အပ်၏၊ ဤ၌ "ဝေဒေါ"ဟု ကံရှိသေးသောကြောင့် "မာသံ" ဟူသော ကာလကို မဟော၊ ထို့ကြောင့် အစ္စန္တသံယောဂအဖြစ်ဖြင့် "မာသံ"ဟု ရှိရသည်။

"လုဒ္ဒကေန ကောသံ (တစ်ကောသတိုင်တိုင်) မိဂေါ ဝိဇ္ဈတေ၊ (အဒ္ဓကို မဟောပုံ)၊ ဂါယကေန သြဒနပါကံ ဂီတံဂါယတေ=သီချင်းသည်သည် ထမင်းကျက်ခြင်းတိုင်အောင် သီချင်းကို သီဆိုအပ်၏၊ (ကြိယာ ဟူသော ဘာဝကို မဟောပုံ)၊ ["သြဒနပါကံ-ထမင်းကျက်ခြင်းကြိယာကို၊ ဂီတံ-သီချင်းကို၊ ဂါယတေ-ဖွဲ့နွဲ့သီဆိုအပ်၏"ဟုလည်း ပေးကြသေး၏၊ ထိုသို့ ပေးလျှင် "သြဒနပါကံ"သည် ကံဖြစ်နေသောကြောင့် ဘာဝဟူသော ကြိယာကို ဟောရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအနက်ကို စဉ်းစားပါ။] ပိပါသာယ မဂဓံ ပထိကော သံပိဠိယတေ=ရေငတ်ခြင်းသည် မဂဓဒေသတစ်ရပ်လုံး ခရီးသွားသူကို နှိပ်စက်အပ်၏၊ (ဒေသကို မဟောပုံ)။

သရူပဏ္ဏ၊ ။ဗြဟ္မဏေန ရညော ရညာ ရာဇိနိဝါ ကမ္ဗလံ ယာစိယတေ (ယာစိတဗ္ဗံဝါ)၊ (ယာစဓာတ်၏ပုံစံ)၊ ဗြဟ္မဏေန ရက္ခသ ရက္ခမှာ ရက္ခမ္ဘိဝါ ဖလာနိ အဝစိယန္တေ (အဝစိတဗ္ဗာနိ)-ဆွတ်ခူးအပ်ကုန်၏၊ (အဝ-စိဓာတ်၊) ဒုဟာဒိ၌ အာဒိ၏ပုံစံတည်း။ . . .ထို့ပြင်-သမာသ်အရာ၌"အာယာစိတာ ဓမ္မဒေသနာ ယဿ ဘဂဝတောတိ အာယာစိတဓမ္မဒေသနော"ဟု ပုံစံထုတ်၍ ဝါကျအခိုက်၌ "ဓမ္မဒေသနာ"ဟူသော ပဓာနကံကိုဟောသော်လည်း သမာသ်ပြီးသောအခါ "ယဿ" ဟူသော အညပုဒ်၏အနက်ဖြစ်သော "ဘဂဝတော"ဟူသော သမ္ပန်ကိုသာ ဟောရတော့၏-ဟု ဆို၏၊ "အာယာစိတာ ဓမ္မဒေသနာ ယသ္မာ ဘဂဝတာ (ယသ္မိံဘဂဝတိ) ဣတိ အာယာစိတ ဓမ္မဒေသနော" ဤ၌လည်း

၁၆။ ကာလဒ္ဓဘာဝဒေသာနံ, ကမ္မတာ·ကမ္မကေဟိ ဝေ၊
အန္တဘူတကြိယာညေဟိ, ယောဂေ သမ္ဘောတိ ဓာတုဟိ။

၁၆။ အန္တဘူတကြိယာညေဟိ–အတွင်း၌ဖြစ်သော ကြိယာတစ်ပါး ရှိကုန်သော၊ ဝါ–ကြိယာတစ်ပါးအတွင်းဝင်ကုန်သော၊ အကမ္မကေဟိ– အကမ္မကဖြစ်ကုန်သော၊ ဓာတုဟိ–ဓာတ်တို့နှင့်၊ ယောဂေ–ယှဉ်ခြင်း သည်၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) ဝေ–စင်စစ်၊ ကာလဒ္ဓဘာဝဒေသာနံ– ကာလ, အဒ္ဓ, ကြိယာ, ဒေသတို့၏၊ ကမ္မတာ–ကံတို့၏ အဖြစ်သည်၊ ဝါ–ကံအမည်သည်၊ သမ္ဘောတိ–ဖြစ်နိုင်၏။

အပါဒါန်အဓိကရဏတို့ကို ဟောရတော့၏၊ ဤသို့ ကစ္စာယနသာရသရူပတ္တ၌ ဆိုသေး၏။

ထို အဆိုကား ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်သည် အညပုဒ်အနက်ကို ဟောရိုးထုံးစံ ဖြစ်၍ အထူးအဆန်းမဟုတ်ပါ၊ ထို့ပြင်–"နိတော+အဓော ယံဂါမံတိ နိတောဓော– ဆောင်အပ်သော ဆိတ်ရှိသော (ဆိတ်ကို ပို့ဆောင်အပ်သော)ရွာ" ဟူသော သမာသ်၌ ဝါကျအခိုက်ဝယ် "အဓော" ဟူသော ပဓာနကံကိုဟောသော်လည်း သမာသ်ပြီးသောအခါ "ယံ"၏အရ အပဓာနဖြစ်သော ဂါမံကို ဟောရခြင်း သည်လည်းကောင်း "ဒုဒ္ဒါ+ဂါဝေါ ယံတိ ဒုဒ္ဒဂု (ခီရံ)–ညှစ်အပ်သော နွားမ ရှိသော နို့ရည်" ဤဒုဟာဒိပုံစံ၌လည်း သမာသ်အခိုက်တုန်းက "ဂါဝေါ"ဟု အပဓာနကံကို ဟောသော်လည်း သမာသ်ပြီးသောအခါ "ယံ"၏အရ ပဓာနဖြစ် သော ခီရံကို ဟောရခြင်းသည်လည်းကောင်း, ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ထုံးစံဖြစ်၍ အထူးအဆန်း မဟုတ်၊ မှန်၏၊–ပဓာန, အပဓာန အခွဲသည် သမာသ်၏ အရာမဟုတ်၊ အာချာတ် ကိတ်၏အရာသာ ဖြစ်သည်။

ပဓာန မပ္ပဓာနည္ဆ, အာချာတသ္မ ကိတဿစ၊
ဝိသယော ဓမ္မတာယာတိ, ဝုတ္တံ ဓာတိနိရုတ္တိယံ။

၁၆။ **ကာလ၊ပေ၊ဓာတုဟိ။** ။[အန္တော+ဘူတာ, အန္တဘူတာ၊ အညာ+ကြိယာ, ကြိယာညာ၊ အန္တဘူတာ+ကြိယာညာ ယေသံတိ အန္တဘူတကြိယာညာ (အကမ္မကာ)။] အကမ္မကဓာတ်ဖြစ်၍ ကာလစသည်မှ တစ်ပါးသော ဟောဖို့ရာ ကံမရှိလျှင် ကြိယာတစ်မျိုးကို အတွင်းသွင်း၍ ကာလ–အဒ္ဓ–ဘာဝ–ဒေသတို့ကိုပင် ဝုတ္တကံ အဖြစ်ဖြင့် ဟောနိုင်ပြန်၏၊ ပုံစံကား...

ကာလ။ ။နာရာယဏော စတ္တာရောမာသာ သိယန္တေ၊ နာရာယဏော– ဗိသဏိုးနတ်ကြီးသည်၊ စတ္တာရောမာသာ–၄ လတို့ကို၊ သိယန္တေ–အိပ်ရာကာလ

၁၇။ ကိတာချာတဝိသေသျေဟိ, ယံ ဝုတ္တံ တံ ပကာသတိ၊

ဝိသေသနာ·နုတ္တမပိ, ဝုတ္တံဝါ·ဒဗ္ဗဘေဒတော။

၁၇။ ကိတာချာတ ဝိသေသျေဟိ–ကိတ်, အာချာတ်ဟူသော ဝိသေသျပဓာနကြိယာတို့သည်၊ ယံ–အကြင် ကာရကကို၊ ဝုတ္တံ–ဟောအပ်၏၊ တံ–ထိုကာရကသည်၊ ဝိသေသနာနုတ္တံ–ဝိသေသန အပဓာနကြိယာသည် မဟောအပ်သည်၊ (သမာန်)ပိ–ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဝုတ္တံဝ–ဟောအပ်သကဲ့သို့၊ ပကာသတိ–ထင်ရှား၏၊ (ကသ္မာ–နည်း၊) အဒဗ္ဗဘေဒတော–ဒြပ်မပြားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ပြုအပ်ကုန်၏၊ ဤသို့ သိဓာတ်၌ (ကရဓာတ်၏)ပြုခြင်းကြိယာအတွင်း ဝင်သောကြောင့် "စတ္တာရောမာသာ"ဟု ကာလသည် ဝုတ္တကံ ဖြစ်နိုင်၏၊ ယုဝါနာ သဗ္ဗရတ္တိံ သုပ္ပတေ သဒ္ဓိံ သုန္ဒရီဟိ–လုလင်ပျိုသည် လှပသော မိန်းမတို့နှင့်အတူ အလုံးစုံသောညဉ့်ကို၊ သုပ္ပတေ–အိပ်ရာကာလပြုအပ်၏။

အဒ္ဓ။ ။သာလီဟိ ကောသော ဘုယတေ–သလေးစပါးတို့သည် တကောသရှည်သော အရပ်ကို၊ ဘုယတေ–ဖြစ်ထွန်းရာ အခွန့်ပြုအပ်၏၊ ဘာဝတာ ကောသော ဌီယတေ–(တည်ရာဌာန ပြုအပ်၏)၊ အခွန့်၏ကံဖြစ်ပုံ။

ဘာဝ။ ။ဘာဝတာ ဩဒနပါကော သုပ္ပတေ–အရှင်သည် ထမင်း၏ ကျက်ခြင်းကို၊ သုပ္ပတေ–အိပ်ခွင့်ပြုအပ်၏။ကျက်ခြင်းကြိယာ၏ ကံဖြစ်ပုံ။

ဒေသ။ ။ဘာဝတာ မဂဓော သီယတေ–အရှင်သည် မဂဓဒေသကို အိပ်စရာ အရပ်ပြုအပ်၏။...ဒေသ၏ကံဖြစ်ပုံ၊ [သဒ္ဒပတ္တကိုမှီ၍ ပေးအပ်သော အနက်များဖြစ်သည်။]

ဝါတ္တိက။ ။ဝါတ္တိကဆရာကား အတွင်း၌ကြိယာတစ်ပါး မရှိဘဲပင် အကမ္မကဓာတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ ကာလ, ဘာဝ, အဒ္ဓါ, ဒေသတို့ကို ကံအမည်မှည့်၏၊ ပုံစံကိုလည်း ကတ္တားဟောဝါကျကိုပင်ထုတ်၏။ [အကမ္မကဓာတူဟိ ယောဂေ ဒေသော ကာလော ဘာဝေါ ဂန္တဗ္ဗောဒ္ဓါစ (သွားထိုက်သော အခွန့်သည်လည်း ကောင်း) ကမ္မသညကော, ဣတိ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ ကာလေ–မာသံ အာသတိ (တလကို နေ၏)၊ ဘာဝေ, ဂေါဒေါဟံ–နွားနို့ညှစ်ခြင်းကို၊ သုပတိ–အိပ်၏၊ အဒ္ဒနိ– ကောသံ (တကောသကို) သယတိ၊ ဒေသေ–ကုရူ(ကုရုတိုင်းတို့ကို) သုပတိ။]

၁၇။ ကိတာ၊ပေ၊ဘေဒတော။ ။ဝါကျတစ်ခု၌ ကိတ်ကြိယာဖြစ်စေ အာချာတ် ကြိယာ ဖြစ်စေ ပဓာနဖြစ်၍ အဆုံးသတ်ရ၏၊ ပဓာမနဖြစ်သောကြောင့်

ဝိသေသျကြိယာဟုလည်း ခေါ်၏၊ ကတ္တားဟောဝါကျဖြစ်လျှင် ကတ္တားသည် လည်းကောင်း, ကံဟောဝါကျဖြစ်လျှင် ကံသည်လည်းကောင်း ထို ကိတ်အာချာတ်တို့ ဟောအပ်သော ဝုတ္တဖြစ်ရသည်၊ ဤကား ဝါကျတိုင်း၏ ထုံးစံတည်း၊ ထိုထုံးစံအတိုင်း ဝိသေသျဖြစ်သော အာချာတ်ကြိယာ, ကိတ်ကြိယာတို့၏ ဝုတ္တဖြစ်သော ကံကတ္တားသည် အပဓာန် ဝိသေသနကြိယာတို့က မဟောအပ် သော (အဝုတ္တ)လည်း ရှိတတ်၏၊ ထိုသို့ အပဓာနကြိယာ၏ အဝုတ္တဖြစ်သော် လည်း ဝုတ္တကဲ့သို့ပင် ထင်ရှားသည်၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း...ခြုပ်မပြားသောကြောင့်တည်း။

ပုံစံ။ ။ဒေဝဒတ္တော ဘုတွာ ဂစ္ဆတိ၊ အာချာတ်ပုံစံ၊ (ဂတော) ကိတ်ပုံစံ၊ ဤပုံစံ၌ ဂစ္ဆတိဟူသော အာချာတ်, ဂတော ဟူသော ကိတ်တို့သည် ဝိသေသျ ကြိယာတို့တည်း၊ ဘုတွာ"ကား ထိုကြိယာတို့ကို အထူးပြုသော ဝိသေသနကြိယာ (ကြိယာဝိသေသန)တည်း၊ ထို ဂစ္ဆတိ ဂတောတို့သည် "ဒေဝဒတ္တော"ဟူသော ကတ္တားကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဒေဝဒတ္တောသည် ဝုတ္တကတ္တားတည်း၊ "ဘုတွာ"၌ တွာပစ္စည်းကား "ဒေဝဒတ္တော"ဟူသော ကတ္တားကို မဟော၊ ထိုသို့ မဟောသော် လည်း ("ဂစ္ဆတိ"အရ) သွားသူလည်း ဒေဝဒတ်, ("ဘုတွာ"အရ)စားသူလည်း ဒေဝဒတ်ပင်ဖြစ်၍ ခြုပ်မပြားသောကြောင့် ဘုတွာကလည်း ဒေဝဒတ္တဟူ သော ကတ္တားကို ဟောသကဲ့သို့ ဖြစ်တော့သည်။

မှတ်ချက်။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်း၌ တုန, တွာန, တွာပစ္စည်းတို့ကို ဘောဟောဟုဆို၏၊ ဤကျမ်း(၃၈)ဂါထာ၌လည်း "ဘာဝေ တွာဒိ"ဟု ဆိုလတ္တံ့၊ ထို့ကြောင့် "ဘုတွာက ဒေဝဒတ္တောဟူသော ကတ္တားကို မဟော"ဟုဆိုသည်၊ ကစ္စည်းကျမ်းအလိုအားဖြင့်မူ တွာပစ္စည်းက ကတ္တားဟောဖြစ်သောကြောင့် ဘုတွာ ကလည်း ဒေဝဒတ္တောကို ဟောရာရောက်၏။

အလားတူပုံစံ။ ။ဓမ္မိကော(တရားရှိသူသည်) ဒါတုံ ပစတိ (ပစိတာ)၊ ဤပုံစံ၌ တိဝိဘတ်, တုပပစ္စည်းတို့က "ဓမ္မိကော"ဟူသော ကတ္တားကို ဟော၏၊ ဒါတုံဟူသော ကိတ်ကား မဟော၊ သို့သော် ခြုပ်မပြားသောကြောင့် ဒါတုံကလည်း ဟောသကဲ့သို့ ထင်ရှားတော့သည်၊ ကံဟောဝါကျပုံစံကား-သိဿေန ဂုရု (ဆရာကြီးကို) အာနိယ (ပင့်ဆောင်၍) ပူဇိယတေ (ပူဇိတဗ္ဗော)၊ ဤပုံစံ၌ တေဝိဘတ် တဗ္ဗပစ္စည်းတို့က "ဂုရု"ဟူ သော ကံကို ဟော၏၊ အာနိယ၌ တွာ ပစ္စည်းကမဟော၊ ထိုသို့မဟောသော်လည်း ပူဇော်အပ် ပင့်ဆောင်အပ်သူမှာ ဆရာကြီး တစ်ဦးတည်းဖြစ်၍ ခြုပ်မပြားသောကြောင့် အာနိယဟူသော ဝိသေသနကြိယာကလည်း ဟောအပ်သကဲ့သို့ပင် အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ထင်ရှားသည်။

၁၈။ ဝုတ္တံပိ ဝုတ္တတံ ယာတိ, ပဒန္တ ရေဟျ·နုတ္တတံ၊
ကွစာနုတ္တံ ပနာနုတ္တံ, ဝုတ္တဥ္စာပိ ပဒန္တ ရေ။

၁၈။ ဝုတ္တံပိ–ကိတ် အစရှိသော ဝါစကတို့ ဟောအပ်သော ကာရကသည်လည်း၊ ပဒန္တ ရေဟိ–အာချာတ် အစရှိသော ပုဒ်တစ်ပါးတို့သည်၊ ဝုတ္တတံ–ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ အနုတ္တတံ–မဟော အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ယာတိ–ရောက်၏၊ ပန–အဖို့တစ်ပါးကား၊ ကွစိ–အချို့သောပြယုဂ်၌၊ အနုတ္တံ–ကိတ် အစရှိသော ဝါစကတို့ မဟောအပ်သော ကာရကသည်၊ ပဒန္တ ရေ (ပဒန္တ ရေဟိ)–အာချာတ်အစရှိသော ပုဒ်တစ်ပါးတို့သည်၊ အနုတ္တံ–မဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ဝုတ္တဥ္စာပိ–ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ယာတိ–ရောက်၏။

သာမညနိဒ္ဒေသော–သာမညနိဒ္ဒေသသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီးပြီ။

၁၈။ ဝုတ္တမ္ပိ။ပေ။ပဒန္တ ရေ။ ။ဤဂါထာ၌ ကိတ်ပစ္စည်းသည် ဟောအပ်–မဟော အပ်ကို ရှေ့ထား၍ "ပဒန္တ ရေဟိ"အရ ပဓာနကြိယာဖြစ်သော အာချာတ်ကိတ် ဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးတို့ ဟောအပ်–မဟောအပ်ကို နောက်ထားလျက် အဓိပ္ပာယ် ကို မှတ်သားပါ၊ ဝုတ္တကိုမှုတည်၍ ဝုတ္တ–အဝုတ္တ ၂ မျိုး, အဝုတ္တကို မှုတည်၍ ဝုတ္တ–အဝုတ္တ ၂ မျိုးရှိရကား ·ပုံစံ ၄ မျိုးထုတ်ရမည်ကိုလည်း သတိပြုပါ။

ဝုတ္တနှင့် ဝုတ္တ။ ။ပါစကော ဒေဝဒတ္တော ဂစ္ဆတိ(ဂတော)–ချက်တတ်သူဖြစ် သော ဒေဝဒတ်သည် သွား၏၊ ဤပုံစံ၌ "ဒေဝဒတ္တော"ဟူသော ကတ္တားကို ပါစကော၌ ဏ္ဝုပစ္စည်းက ဟောအပ်၏၊ ဂစ္ဆတိ၌ တိ ဝိဘတ်ကလည်း ဟော အပ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဒေဝဒတ္တောသည် ကိတ်သည် ဟောအပ်သော ဝုတ္တဖြစ်၍ အာချာတ်တစ်ပါးကလည်း ဟောအပ်သော ဝုတ္တအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ["ဂတော" ဟူသော ပဓာနကိတ်ကြိယာတစ်ပါးသည်လည်း ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏။]

ဝုတ္တနှင့် အဝုတ္တ။ ။ပါစကံ ဒေဝဒတ္တံ ပဿတိ–ချက်တတ်သူဖြစ်သော ဒေဝဒတ်ကိုမြင်၏၊ ဤပုံစံဝယ် ဒေဝဒတ္တံ၌ ချက်စွမ်းနိုင်သော ကတ္တားအနက် သည် အတွင်းနက်တည်း၊ အံဝိဘတ်၏ ကံအနက်ကား` အပြင်နက်တည်း၊ အတွင်း ကတ္တားနက်ကို ဏ္ဝုပစ္စည်းကဟော၏၊ အပြင်ကံအနက်ကို ပဿတိ ကြိယာသည် မဟော၊ ထို့ကြောင့် ဒေဝဒတ္တံသည် ဏ္ဝုပစ္စည်းဟောအပ်သော ဝုတ္တဖြစ်၍ ပဿတိဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးသည် မဟောအပ်သော အဝုတ္တအဖြစ်သို့ ရောက်ရသည်။

အမှာ။ ။ပါဠိစကဲ၌ အံဝိဘတ်ကိုကြည့်၍ အဝုတ္တဟုချည်း သိနေကြသော စာသင်သားတို့သည် "ဇာ့ုပစ္စည်း၏ ကတ္တားအနက်က အတွင်းနက်, အံဝိဘတ်၏ ကံအနက်က အပြင်နက်"ဟု ခွဲရပုံကိုလည်းကောင်း, အတွင်းကတ္တားအနက်သည် ဝုတ္တဖြစ်၍ အပြင်ကံအနက်က အဝုတ္တအဖြစ်ကိုလည်းကောင်း သဘောမပေါက်နိုင်ဘဲရှိတတ်ကြ၏၊ သတိပြုကြပါလေ။

အဝုတ္တနှင့် အဝုတ္တ။ ။သြဒနံ ပစိတ္ဝာ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဤပုံစံဝယ် သြဒနံ၌ ကံကို ပစိတ္ဝာဟူသော တွာပစ္စည်းသည် မဟောအပ်၊ ဘုဉ္ဇတိဟူသော အာချာတ်ပုဒ် တစ်ပါးလည်း မဟောအပ်၊ ထို့ကြောင့် သြဒနံသည် ကိတ်ပစ္စည်းသည် မဟော အပ်သည်ဖြစ်၍ အာချာတ်ပုဒ်တစ်ပါးလည်း မဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ [ဂါထာဝယ် "အနုတ္တတံ"ဟု ဆိုလိုလျက် တာပစ္စည်းကြေသည်၊ တစ်နည်း– ဘာဝပစ္စည်းမပါဘဲ ဘာဝအနက်ကိုရအောင် ယူရသော "ဘာဝပ္ပဓာန"ဟု ကြံပါ၊ နောက် "ဝုတ္တံ"၌လည်း နည်းတူ။]

အဝုတ္တနှင့်ဝုတ္တ။ ။သြဒနော ပစိတ္ဝာ ဘုဇ္ဇတေ (စားအပ်၏)၊ ဤ၌ သြဒနောဟူသောကံသည် တွာပစ္စည်းသည် မဟောအပ်သည်ဖြစ်၍ ဘုဇ္ဇတေ ဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးသည် ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်၏၊ ဤကား ဋီကာ ဟောင်း၌ လာသော ပုံစံများတည်း။

ဋီကာသစ်ပုံစံများ။ ။နစ္စတိ ဂါယတိ နဋ္ဌော၊ ဤ၌ "နဋ္ဌော"ဟူသော ကတ္တားသည် နစ္စတိကြိယာသည် ဟောအပ်သည်ဖြစ်၍, ဂါယတိကြိယာလည်း ဟောအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏။

ပစ္စတေ ဘက္ခီယတေ သြဒနော၊ ဤ၌ "သြဒနော"ဟူသော ကံသည် ပစ္စတေ ကြိယာသည် ဟောအပ်သည်ဖြစ်၍, ဘက္ခီယတေကြိယာလည်း ဟောအပ် သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏။

ယာစီယတေ ပရိဓီယတေ (ခြုံအပ်၏) ကမ္ဗလံ၊ ဤ၌လည်း "ကမ္ဗလံ" ဟူသော ကံသည် ယာစီယတေ ကြိယာသည် ဟောအပ်သည်ဖြစ်၍, ပရိဓီယတေ ကြိယာလည်း ဟောအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်၏။ [ပရိပုဗ္ဗ, ဓာဓာတ်သည် ဝတ်ရုံခြင်း ခြုံခြင်းအနက်ကို ဟော၏။]

ဤသို့စသည်ဖြင့် အာချာတ်အချင်းချင်းလည်းကောင်း, ကိတ်စသည် အချင်း ချင်းလည်းကောင်း, အာချာတ်ကို မှတည်၍ ကိတ်စသည်ကို မူလီသွတ်၍လည်း ကောင်း ဋီကာသစ်၌ များစွာ ပြဆိုထားလေသည်၊ အကျယ်ကို ကစ္စာယနသရုပ်ပဒ္ဓ၌ ရှုပါလေ။

သာမညနိဒ္ဒေသ ပြီး၏

အာချာတနိဒ္ဒေသ

၁၉။ ပရဿ ကတ္တရိယေဝ, အတ္တနော ပန တီသုပိ၊
ဝိကရဏာတု သဗ္ဗေပိ, ကတ္တုတ္တေ သဗ္ဗဓာတုကေ။

၁၉။ ပရဿ–ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်သည်၊ ကတ္တရိယေဝ–ကတ္တား အနက်၌သာ၊ (ဟောတိ–၏၊) အတ္တနောပန–အတ္တနောပုဒ် ဝိဘတ်သည်ကား၊ တီသုပိ–ဘော, ကံ, ကတ္တား, သုံးပါးသော အနက်တို့၌လည်း၊ ဟောတိ–၏၊ တု–ထိုမှတစ်ပါး၊ သဗ္ဗေပိ–အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိကရဏာ–ဝိကရဏပစ္စည်းတို့သည်၊ (ဓာတ်တို့ကို ဂိုဏ်းအားဖြင့် ထူးခြားအောင်ပြုတတ်သော ပစ္စည်းတို့သည်၊) သဗ္ဗဓာတုကေ–သဗ္ဗဓာတ်ဝိဘတ်နောင်းရာ၌၊ ကတ္တုတ္တေ–ကတ္တားအနက်၌၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

၁၉။ ပရဿ၊ပေ၊တီသုပိ။ ။အာချာတ်ဝိဘတ်ရှစ်သွယ်တို့၏ ရှေးရှေး ၆ ပုဒ်သည် ပရဿပုဒ်, နောက်နောက် ၆ ပုဒ်ကား အတ္တနောပုဒ်တည်း၊ ထိုတွင် ပရဿပုဒ်ဝိဘတ်တို့သည် "ကတ္တရိ ပရဿပဒံ"သုတ်နှင့်အညီ ကတ္တားအနက် ကို ဟောကုန်၏၊ အတ္တနောပုဒ်တို့ကား "အတ္တနောပဒါနိ ဘာဝေစ ကမ္မနိ, ကတ္တရိစ"သုတ်တို့နှင့်အညီ ဘော, ကံ, ကတ္တား, အနက် ၃ ပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ["ပရဿပဒံ–အတ္တနောပဒံ"ဟုဆိုလိုလျက် "ပရဿ"ဟူသော ပုဒ်တစ်စိတ်, "အတ္တနော"ဟူသော ပုစ်တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို အပေါင်း၌ တင်စား သော ကေဒေသူပစာရအားဖြင့်ဆိုထား၏၊...ပရဿာတိ အတြကေဒေသောစ္စာရ ဏောနာပိ (ကေဒေသ+ဥစ္စာရဏေနာပိ)˜ သမုဒါယော ပဋိပါဒီယတေ၊–ဋီကာ၊ ပရဿပုဒ် အတ္တနောပုဒ်အမည်ရပုံကို ကစ္စည်းရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာတို့မှာ ရှုပါ။]

ဝိကရဏာ၊ပေ၊သဗ္ဗဓာတုကေ။ ။ဝိကရဏပစ္စည်းတို့တွင် "ဝတ္တမာနာ, ပဉ္စမီ, သတ္တမီ, ဟိယျတ္တနီ" ဟူသောသဗ္ဗဓာတ်ဝိဘတ် ၄ သွယ် နောင်းရာဝယ် ကတ္တား အနက်၌ သက်ကုန်၏၊ ဤစကားသည် "သဗ္ဗဓာတုကမှိယေဝါယမိဿ တေ" ဟူသော ရူပသိဒ္ဓိ "ဘူဝါဒိတော အ"သုတ်အဖွင့်ကို ရည်ရွယ်သောစကား တည်း။ [ဝိကရိယန္တိ ဓာတဝေါ ဧတေဟီတိ ဝိကရဏာ၊ (အဝုတ္တ ကတ္တုသာဓန)၊ သဗ္ဗဓာတ်ဝိဘတ် နောင်းရာ၌သာ သက်ရခြင်းအကျိုးကို ရူပသိဒ္ဓိနှင့် အဖွင့် ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။]

၂၀။ အသဗ္ဗဓာတုကေ ပျေသု, ကိဉ္စိ ဣစ္ဆန္တိ ပစ္စယံ၊

ပစ္စုပ္ပန္နာဒိကာလေသု, ဝတ္တမာနာဒယော ကမာ။

၂၀။ ဒေသု-၍ ဝိကရဏ ပစ္စည်းတို့တွင်၊ ကိဉ္စိ-အချို့သော၊ ပစ္စယံ-ဝိကရဏပစ္စည်းကို၊ အသဗ္ဗဓာတုကေပိ-အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နောင်းရာ၌လည်း၊ ဣစ္ဆန္တိ(သက်ဖို့ရန်) အလိုရှိကြကုန်၏၊ ဝတ္တမာနာဒယော-ဝတ္တမာန် အစရှိသော ဝိဘတ်တို့သည်၊ ပစ္စုပ္ပန္နာဒိကာလေသု-ပစ္စုပ္ပန်အစရှိသော ကာလတို့၌၊ ကမာ-အစဉ်အတိုင်း၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

၂၀။ အသဗ္ဗ၊ပေ၊ပစ္စယံ။ ။ရူပသိဒ္ဓိ၌ အပစ္စည်းအတွက်သာ "သဗ္ဗဓာတုကမှိယေဝါယ မိဿတေ"ဟုဆိုသောကြောင့် "အခြားဝိကရဏပစ္စည်း အချို့မှာ ပရောက္ခာ, အဇ္ဇတနီ, ဘဝိဿန္တိ, ကာလာတိပတ္တိဟူသော အသဗ္ဗဓာတ် ဝိဘတ်နောင်းရာ၌လည်း သက်သေး၏"ဟု ခွင့်ပြုရာရောက်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ရုန္ဓိဿတိ, ဇုဟိဿတိ, ဂဏှိဿတိ" စသည်ဖြင့် ဘဝိဿန္တိဝိဘတ်နောင်းရာ၌ အ, ယ, ဏှာ ဟူသော ဝိကရဏပစ္စည်းများ သက်ထားရာ ပုံစံကို တွေ့ကြရသည်။

ပစ္စုပ္ပန္နာဒိ၊ပေ၊ကမာ။ ။"ကမာ"ဟု စာအုပ်များ၌ ရှိ၏၊ သို့သော် ဝိဘတ်က ရှစ်သွယ်ရှိ၍ ကာလက သုံးပါးသာရှိသောကြောင့် အစဉ်အတိုင်း စပ်၍မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် "ဝတ္တမာနာဒယော ဂတာ(ဖြစ်ကုန်၏)"ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ ပစ္စုပ္ပန္နာဒိ၌ အာဒိဖြင့်လည်း အတိတ် အနာဂတ်သာမက, အနာမဋ္ဌ (ကာလကို မသုံးသပ်အပ်သော) ကာလသာမန်ကြိယာ သာမန်ကိုလည်း ယူသင့်မည်ထင်သည်။

ထို့ပြင်-နောက်ဂါထာ၌ "ဘာဝေါ ပစ္စုပ္ပန္နော=အားထုတ်၍ မပြီးသေးသော ကြိယာကို ပစ္စုပ္ပန်ခေါ်၏"ဟု ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်သောကြောင့် ကာလအရလည်း ကြိယာကိုသာ ကောက်ယူသင့်သည်၊ ဝတ္တမာန်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ သက်၏၊ ပဉ္စမီ, သတ္တမီတို့ကား ကာလအထူး သတ်မှတ်ချက်မရှိသော ကာလသာမန်, ကြိယာသာမန်၌ သက်ကုန်၏၊ [နောက်၌ "ကာလဘေဒမနိဿာယ ပဉ္စမီ သတ္တမီ သိယုံ"ဟု လာလတ္တံ့။] ပရောက္ခာ, ဟိယျတ္တနီ, အဇ္ဇတနီတို့သည် အတိတ်ကာလ၌ သက်ကုန်၏၊ ဘဝိဿန္တိကား အနာဂတ်ကာလ၌ သက်၏၊ ကာလာတိပတ္တိကို "အတိတ် အနာဂတ်၌ သက်၏"ဟု ဆိုလတ္တံ့။

၂၁။ အာရဒ္ဓါ·နိဋ္ဌိတော ဘာဝေါ, ပစ္စုပ္ပန္နော သုနိဋ္ဌိတော၊ အတီတာ·နာဂတုပ္ပာဒ–မပ္ပတ္တာ·ဘိမုခါကြိယာ။

၂၁။ အာရဒ္ဓေါ–စ၍အားထုတ်အပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ–ဖြစ်၍၊) အနိဋ္ဌိတော–မပြီးသေးသော၊ ဘာဝေါ–ကြိယာသည်၊ ပစ္စုပ္ပန္နော–ပစ္စုပ္ပန်မည်၏၊ သုနိဋ္ဌိတော–ကောင်းစွာ ပြီးပြီးသော၊ (ဘာဝေါ–သည်၊) အတီတော–အတိတ်မည်၏၊ ဥပ္ပါဒံ–ဖြစ်ခြင်းသို့၊ အပ္ပတ္တာ–မရောက်သေးသော၊ အဘိမုခါ–ရှေးရှုဖြစ်သော၊ ကြိယာ–ကြိယာသည်၊ အနာဂတော–အနာဂတ်မည်၏။

၂၁။ **အာရဒ္ဓါ၊ပေ၊ကြိယာ။** ။"ပစ္စုပ္ပန္နာဒိကာလေသု"ဟူသော စကားနှင့်စပ်၍ ကြိယာ ၃ မျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် "အာရဒ္ဓါ"စသည် မိန့်၊ "ပုရိသော ဂစ္ဆတိ" ၌ သွားခြင်းကြိယာကို စ၍ အားထုတ်အပ်၏၊ ထိုသွား ခြင်းကိစ္စသည် မပြီးသေး၊ ထိုသို့ စ၍ပြုအပ်သော, မပြီးသေးသော ကြိယာကို "ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာ"ဟု ခေါ်၏။ [အာရမ္ဘသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဤ အာရဒ္ဓသဒ္ဒါလည်း အာဒိကမ္မ အနက်ဟောတည်း၊ ပတိ–ဆိုင်ရာအကြောင်းကိုစွဲ၍+ဥပ္ပန္န–ဖြစ်ဆဲ ကြိယာ၊ ထိုကြိယာဖြစ်ရာအခါကိုလည်း "ပစ္စုပ္ပန်ကာလ" ဟု ခေါ်ရသည်။] နိစ္စပ္ပဝတ္တိ–စသော ဝတ္တမာန် ၄ မျိုးကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

သုနိဋ္ဌိတော အတီတော။ ။ထို သွားခြင်းကိစ္စ ပြီးသောအခါ ထိုသွားခြင်း ကြိယာကို "အတီတ–လွန်ပြီး"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုကြိယာ၏ဖြစ်ခဲ့ရာ အခါကိုလည်း "အတိတ်ကာလ"ဟု ခေါ်ရသည်။ [အတိ–လွန်၍+ဣတ–ဖြစ်သောကြိယာ၊ ကြိယာကို "ကာလ"ဟု ခေါ်ရာ၌ "ကရဏံ ကာရော၊ ကာရော ဧဝ (ပြုခြင်း ကြိယာသည်ပင်) ကာလော–ကာလမည်၏"ဟု ပြုရသည်၊ ရကို လပြုပါ–ဟူလို။]

အနာဂတုပ္ပါဒ၊ပေ၊ကြိယာ။ ။သွားခြင်းကြိယာကို မစရသေးဘဲဖြစ်ဖို့ရန် ရှေးရှုနေသော အမှုအရာကြိယာသည် "အနာဂတ" မည်၏၊ ဥပမာ–အရိမေတ္တေယျ ဘုရားရှင်၏ ပွင့်တော်မူဖို့ရန် ရှေးရှုနေသော (ပွင့်တော်မူမည့်) ကြိယာသည် အနာဂတ် မည်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို ဖြစ်လတ္တံ့"ကီယာ၏ တည်ရာအချိန်အခါ လည်း မပေါ်လာသေး၊ ထို မပေါ်လာသေးသောအခါကိုပင် "အနာဂတ်ကာလ"ဟု ခေါ်ရသည်။ [န+အာဂတော အနာဂတော–လာပြီးလာဆဲ(ဖြစ်ပြီးဖြစ်ဆဲ) မဟုတ် သော ကြိယာ၊ ဝါ–ဖြစ်လတ္တံ့ကြိယာ။]

၂၂။ ကတဿာ·သရဏော ကဏ္ဏု, အစ္စန္တ·ဉာဒနေပိစ၊
ဒိဋ္ဌာဒိနံ·မဘာဝေစ, တီသုဧဧယျာ ပရောက္ခတာ။

၂၂။ ကဏ္ဏု-ညံ့ဖျင်းသော ကဏ္ဏား၏၊ ကတဿ-မိမိပြုအပ်ပြီးသောအမှုကို၊ အသရဏော-မမှတ်မိရာ၌လည်းကောင်း၊ အစ္စန္တဉာဒနေပိစ-စင်စစ်ဖုံးကွယ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌာဒိနံ-မြင်ခြင်းအစရှိသည်တို့၏၊ အဘာဝေစ-မရှိရာ၌လည်းကောင်း၊ တီသု-သုံးပါးသောအရာတို့၌၊ ပရောက္ခတာ-မရောက္ခာ ဝိဘတ်၏အဖြစ်ကို၊ ဝါ-ပရောက္ခာဝိဘတ်သက်ရခြင်းကို၊ ဧဧယျာ-သိအပ်၏။

၂၂။ **ကတဿာ၊ပေ၊ပရောက္ခတာ**။ ။ပရောက္ခာဝိဘတ်သက်ရာ ၃ ဌာနကိုပြသော ဂါထာတည်း၊ (၁) မိမိပြုအပ်သည်ကို အမှတ်မရခြင်း, (၂) အရင်းကစ၍ ဖုံးကွယ်လိုခြင်း, (၃) မြင်မှု ကြားမှု စသည်၏ မရှိခြင်း, ဤ ၃ ဌာနတို့၌ မျက်ကွယ်အနက်ဟော ပရောက္ခာဝိဘတ် သက်ရသည်။

ကတဿာ သရဏော ကဏ္ဏု။ ။"သင်သည် ရာဇဝတ်မှု မကောင်းသော ဤစကားကို ဆိုလိုတယ်လို့ကြားရသည်, ဟုတ်သလား"ဟု သူတစ်ပါးကမေးရာ၌ "သုပိနေ အာဟကိလ-အိပ်မက်ထဲ၌ ပြောမိသတဲ့"ဟု ပြန်ပြောသော အရာမျိုး၌ အိပ်နေတုန်းဝယ် မူဋ္ဌဖြစ်နေသောကြောင့် မိမိပြောမိသည်ကို မိမိအမှတ်မရသဖြင့် "အာဟကိလ"ဟု ပရောက္ခာဝိဘတ် သက်ရသည်။ [အတြ ဟိ နိဒ္ဒါယ မောဟစိတ္တော သကတမ္ပိ (ကိုယ်တိုင်ပြုအပ်သော်လည်း) နသရတိ၊ (ကစ္စာယနသာရဋီကာ)၊ "သုတ္တောဟံ ကိလ ဝိလလာပ...ဗဟုံ ဇဂါဒပုရတော တဿ မတ္တော ကိလာဟံ"ဟုလည်း သက္ကတ ပုံစံထုတ်၏၊ အဟံ-ငါသည်၊ သုတ္တော-အိပ်ပျော်စဉ်၊ ဝိလလာပ ကိလ-ယောင်ယမ်းပြောဆိုမိသတတ်၊ အဟံ-ငါသည်၊ မတ္တော-မူးယစ်သည်ဖြစ်၍၊ တဿ-ထိုသူ၏၊ ပုရတော-ရှေ့၌၊ ဗဟုံ-များစွာသော စကားကို၊ ဇဂါဒကိလ-ပြောမိသတတ်။

အစ္စန္တ အဉာဒနေပိစ။ ။ဖုံးကွယ်လိမ်လည်မှုသည် အဉာဒန (သာမန်ဖုံးကွယ်ခြင်း) အစ္စန္တ အဉာဒန(အကြောင်းရင်းကစ၍ စင်စစ်ဖုံးကွယ်ခြင်း) ဟု ၂ မျိုးရှိ၏၊ "သင်+ ထိုမြို့၌နေသလား"ဟု မေးရာ၌ "နေပါလျက်" "မနေဘူး"ဟု ဖုံးကွယ်ခြင်းသည် သာမန်ဖုံးကွယ်ခြင်းဖြစ်၍ "အဉာဒန"သာတည်း၊ ထို အဉာဒန မတ္တာ၌ ပရောက္ခာမသက်ရ၊ "နာဟံ အဝသိ-ငါမနေဘူးပါ"ဟု အဇ္ဇတနီသာ သက်ရသည်။

အင် ဝင် ကလိင်ေသု, သောရဋ္ဌ မဂဓေသုစ၊
တိတ္ထယာတြံ ဝိနာ ဂန္တွာ, ပုန သင်္ခါရ·မာစရေ။

၂၃။ အတီတရတ္တိယာ ယာမော, ပစ္ဆိမောဒ္ဓ·မမုဿဝါ၊
ဘာဝိနိယာ·ဒိပ္ပဟာရော, တဒဒ္ဓံ ဝါဒ္ဓ တေဟျ·ဟော။

၂၃။ အတီတရတ္တိယာ–လွန်လေပြီးသောညဉ့်၏၊ ပစ္ဆိမော ယာမော ဝါ–နောက်ဆုံး မိုးသောက်ယာမ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ အမုဿ–ထိုမိုးသောက်ယာမ်၏၊ အဒ္ဓံဝါ–ထက်ဝက်သည်သော်လည်းကောင်း၊

အင်္ဂတိုင်း ဝင်္ဂတိုင်း ကလိင်္ဂတိုင်း သောရဋ္ဌတိုင်း မဂဓတိုင်းတို့၌ ဘုရားဖူး သွားခြင်းကိုကြည့်၍ အခြားအကြောင်းဖြင့် သွားလျှင် ဇာတ်ပျက်၏၊ ထပ်၍ ဇာတ်သွင်းမှုကိုပြုကျင့်ရမည်၊ ဤသို့ ဟိန္ဒူတို့၏ လောကီဓမ္မသတ်ကျမ်းရှိသတတ်၊ ထို့ကြောင့် . . .

တစ်စုံတစ်ယောက်က အခြားတစ်ယောက်ကို "သင်သည် ကလိင်္ဂတိုင်းတို့သို့ ရောက်ဖူးသလား, ကြာမြင့်စွာ နေဖူးသလား"ဟုမေးလျှင် ရောက်ဖူး, နေဖူး ပါလျက် ယခင်ဓမ္မသတ်ကို သတိရ၍ "နာဟံ ကလိင်္ဂေ ဇဂါမ=ငါဟာ ကလိင်္ဂ တိုင်းတို့သို့ သွားတောင်မသွားဖူးပါ"ဟု ဖြေခြင်းသည် ရောက်ခြင်း နေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သွားခြင်းကစ၍ ဖုံးကွယ်သောကြောင့် "အစ္စန္တညာဒန"မည်၏၊ "ကလိင်္ဂတိုင်းတို့၌ ရောက်နေဖို့ကိုမဆိုထားနှင့်, သွားတောင် မသွားဘူးပါ"ဟူလို၊ ဤသို့ အစ္စန္တ+အညာဒန အရာမျိုး၌ "ဇဂါမ"ဟု ပရောက္ခာသက်ရသည်။

ဒိဋ္ဌာဒိန မဘာဝေ။ ။"ဇဝံ ကိလ ပေါရာဏာ အာဟု=ဤသို့ ရှေးဆရာ တို့ဆိုကြသတတ်" ဤ၌ ရှေးဆရာတို့ဆိုခြင်းကို မိမိမသိရ မကြားရဘဲ (သူတစ်ပါးက တစ်ဆင့်ပြောမှ သိရသောကြောင့်) အပေစ္စက္ခဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "အာဟု"ဟု ပရောက္ခာထားရသည်။ [ကိလ (ပါဠိလို"ကိရ")သဒ္ဒါကား မနှစ်သက် သောအရာ, တစ်ဆင့်ကြားရသောအရာတို့၌ သုံးစွဲရသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် တစ်ဆင့်ကြားဖြစ်၍ ကိလ=ကိရဟု သုံးစွဲသည်၊ တချို့နေရာ၌ကား အကျယ်ချဲ့လို၍ "သာဝတ္ထိယံ ကိရ"စသည်ဖြင့် သုံးစွဲအပ်သော အသုံးမျိုးလည်း ရှိသေး၏ ။]

[ဆောင်] နှစ်မသက်ကား, တစ်ဆင့်ကြားနှင့် ချဲ့ငြားလိုဘိ, ကိလထပါဠိ ကိရပင်။

၂၃။ **အတီတ၊ပေ၊ဟျဟော။** ။ဤဂါထာကား အဇ္ဇတနီဝိဘတ်အတွက် "အဇ္ဇ"အရကိုပြသောဂါထာတည်း၊ "အမုဿဝါ တဒဒ္ဓံဝါ"ဟု ဝါသဒ္ဒါပါပုံကို ကြည့်၍ အဇ္ဇအရကောက်နည်း ၂ မျိုးရှိကြောင်းကို သိနှင့်ပါ။[ပဟိုရ်ရုံစင်က

ဘာဝိနိယာ–ဖြစ်လတ္တံ့သော အနာဂတ်ညဥ့်၏၊ အာဒိပ္ပဟာရောဝါ–အစတစ်ပဟိုရ်သည်သော်လည်းကောင်း၊ တဒဒ္ဓဝါ–ထို အစ တစ်ပဟိုရ်၏ ထက်ဝက်သည်သော်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ)၊ တေဟိ–ထို ယာမ်ပဟိုရ်တို့နှင့်တကွ၊ ဝါ–ထို ယာမ်ပဟိုရ်တို့၏ ထက်ဝက်တို့နှင့်တကွ၊ အဟော–တစ်နေ့လုံးသည်၊ အဒ္ဓ–အဓ္ဓမည်၏။ ["ဘာဝိနီ–ဖြစ်လတ္တံ့ ညဥ့်"ဟု ဝိဒ္ဓ ရဿရှိသင့်သော်လည်း ဆန္ဒာနုရက္ခဏအကျိုးငှာ "ဝီ" ဟု ဒီဃရှိရသည်။]

ပဟိုရ်စည်ကြီးကို တစ်ခါတီးလျှင် တစ်ပဟိုရ်ဟုမှတ်၍ တစ်နေ့လျှင် ၄ ပဟိုရ် ရှိသတတ်၊ ရှေးက နေ့နာရီ ၃၀ ရှိရကား တစ်ပဟိုရ်လျှင် ၇–နာရီခွဲစီရှိ၏၊ ညဥ့်ကိုလည်း ၃ ယာမ်ဟုလည်းကောင်း, ၄ ယမ်ဟုလည်းကောင်း ၂ မျိုးယူကြ၏၊ ၄ ပဟိုရ်နှင့်လိုက်အောင် "၄ ယာမ်"ဟု ယူ၍ အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ၊ "ပဟာရော ယာမ သညိတော" အဘိဓာန် (၇၂)နှင့်အညီ, ပဟိုရ်နှင့် ယာမ်သည် သဘောတူ၏၊ "စတုယာမံ တု ယာစကော"ဟု လောကနီတိ၌ ၄ ယာမ်ဟုဆို၏၊ ပဟာရီယတိ ဧတ္ထာတိ ပဟာရော–ပဟိုရ်စည်ကြီးကို တီးခတ်ရာ အချိန်အခါ၊ ဝါ–တပဟိုရ်။]

အတီတာပေမုဿဝါ။ ။လွန်ပြီးညဥ့်၏ နောက်ဆုံးယာမ်ဖြစ်သော ၇ နာရီခွဲကာလသည်လည်းကောင်း, (တစ်နည်း)–ထိုနောက်ဆုံးယာမ်၏ တစ်ဝက်ဖြစ်သော ၃ နာရီ ၄၅ မိနစ်ကာလသည်လည်းကောင်း။

ဘာဝိနိယာပေါတဒဒ္ဓဝါ။ ။လာမည့်အနာဂတ်ညဥ့်၏ ၄ ပဟိုရ်တွင် အစ တစ်ပဟိုရ်, (တစ်နည်း) ထိုပဟိုရ်၏ထက်ဝက်သည်လည်းကောင်း။ [ဤသို့ ရှေ့နောက် ညဥ့်၏ ၂ ယာမ်နှင့်တကွ တစ်နေ့လုံးကို (တစ်နည်း) ရှေ့နောက် ထက်ဝက် ၂ ခုနှင့်တကွ တစ်နေ့လုံးကို "အဓ္ဓ(ယနေ့)"ဟု ခေါ်သည်။]

ရှေးဆရာတို့ကား "ညဥ့် ၃ ယာမ်, နေ့ ၃ ပဟိုရ်ဖြင့်တွက်၍ ရှေ့နောက် ညဥ့်နှင့်တကွ ၅ ညဥ့်နှင့် နေ့ ၃ ပဟိုရ် (နာရီရှစ်ဆယ်)သည် (တစ်နည်း) ရှေ့နောက် တစ်ဝက်နှင့်တကွ ၄ ညဥ့်နှင့် နေ့ ၃ ပဟိုရ် (နာရီခုနစ်ဆယ်) သည် အဓ္ဓမည်၏"ဟု ယူကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ရှေ့နောက် ၂ ယာမ်၏ အလယ်ဖြစ်သော ညဥ့်အဖို့သည် အဇ္ဇဥ္ဇလည်းကောင်း, ဟိယျောဥ္ဇလည်းကောင်း မပါဘဲကျန်နေ၏၊ ထိုကျန်နေ သောအချိန်ကား အိပ်ခြင်းကြိယာဖြစ်၍ အခြားကြိယာအဖြစ်နည်းသောကြောင့် ချန်လှပ်ထားသည်–ဟု ကြံကြသည်၊ ဝါဒအမျိုးမျိုးနှင့်တကွ အခြားမှတ်ဖွယ်များကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။

၂၄။ ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂါဝါ, ဟေတုဝေကလ္လတောပိ ဝါ၊
ကြိယာန·မ ဘာဝေါဝ, ကြိယာတိပန္နမီရိတံ။

၂၄။ ဝိရုဒ္ဓဟေတု ယောဂါဝါ–ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဟေတုဝေကလ္လတော ပိ ဝါ–လျော်သောအကြောင်း၏ ချို့တဲ့ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ကြိယာနံ–ကြိယာတို့၏၊ အဘာဝေါဝ–မဖြစ်ခြင်းကိုပင်၊ ကြိယာတိပန္နံ–ကြိယာတိပန္နဟူ၍၊ ဤရိတံ–ဆိုအပ်၏။

၂၄။ ဝိရုဒ္ဓ၊ပေ၊မီရိတံ။ ။ကြိယာတိပန္နေတိတေ ကာလာတိပတ္တိသုတ်နှင့် စပ်၍ ကြိယာတိပန္န၏ သရုပ်သကောင်ကိုလည်းကောင်း, ကြိယာတိပန္နဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ၂ ပါးကိုလည်းကောင်း ပြသောဂါထာတည်း၊ ချဲ့ဦးအံ့–"ကြိယာနံ အဘာဝေါဝ"ဖြင့် ကြိယာတိပန္န၏သရုပ်ကိုပြ၏၊ "ဖြစ်သင့်သော (ဖြစ်စရာရှိသော)ကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းကိုပင် ကြိယာတိပန္နခေါ်သည်"ဟူလို၊ "ဝိရုဒ္ဓ၊ပေ၊တောပိဝါ"ဖြင့် ထိုကြိယာတိပန္န၏ အကြောင်းကိုပြ၏၊ "ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းနှင့် ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်သော်လည်း ကြိယာတိပန္နဖြစ်တတ်၏၊ ဆိုင်ရာအကြောင်းတစ်ခုခု၏ ချို့တဲ့ခြင်းကြောင့်သော်လည်း ကြိယာတိပန္နဖြစ်တတ်သည်" ဟူလို။

ဝိရုဒ္ဓဟေတုယောဂါ။ ။ထမင်းချက်ဖို့ပြင်ဆင်နေခိုက်၌ မိုးကြီးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းလာခြင်း လေမုန်တိုင်း·ကျလာခြင်းစသော အကြောင်း.မျိုးသည် ထမင်းချက်ခြင်းကြိယာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတည်း.၊ ထိုအကြောင်းကြောင့် ထမင်းချက်ခြင်းကြိယာ၏ မဖြစ်ခြင်းသည် ကြိယာတိပန္နမည်၏၊ မဟာဓနသူဌေးသားသည် ပဌမအရွယ်၌ ရဟန်းပြုလျှင် ရဟန္တာဖြစ်လောက်သူတည်း၊ ထိုသို့ ရဟန်းမပြုဖြစ်လောက်အောင် သေရည်အရက် သောက်စား.သုံးဖြုန်းခြင်းဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းကြောင့် ရဟန်းမဖြစ်တော့။ ["သစေ ပဌမဝယေ ပဗ္ဗဇိဿ, အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿ"ဟု ပါဠိဖြစ်၏။]

ဟေတု ဝေကလ္လတော။ ။ထမင်းချက်ဖို့ပြင်ဆင်ရာ၌ ရေမရှိခြင်း, ထင်းမရှိခြင်းစသည်တို့မှာ ထမင်းချက်ဖို့ရန်လျော်သောအကြောင်း၏ ချို့တဲ့ခြင်းတည်း၊ ထမင်းချက်မှုကြိယာ၏မဖြစ်ခြင်းကား ကြိယာတိပန္နမည်၏၊ မဟာဓနသူဌေးသား၏ ရဟန္တာမဖြစ်ခြင်း၌လည်း "ရဟန်းပြုခြင်း"ဟူသော အကြောင်း၏ ချို့တဲ့မှုလည်းပါဝင်၏၊ ထို့ကြောင့် "အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿ"ဟု ကာလာတိပတ္တိဖြင့် ပါဠိတော်ရှိသည်။ [ကြွင်းသော မှတ်ဖွယ်များကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

**၂၅။ တဥ္စ ဒွိဓာ ဘူတံ ဘာဝိ, ဘူတံ သမ္ပုဏ္ဏကာရဏာ၊
ဘာဝိ ဘာဝါတိပန္နန္တု, ကုတောစိ လိင်္ဂဒဿနာ။**

၂၅။ တဥ္စ–ထို ကြိယာတိပန္နသည်လည်း၊ ဘူတံ–ဖြစ်ပြီးလည်းကောင်း၊ ဝါ–အတိတ်လည်းကောင်း၊ ဘာဝိ–ဖြစ်လတ္တံ့လည်းကောင်း၊ ဝါ–အနာဂတ်လည်းကောင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) ဒွိဓာ–၂ပါးပြား၏၊ ဘူတံ– အတိတ်ကြိယာတိပန္နသည်၊ သမ္ပုဏ္ဏကာရဏာ–ပြည့်စုံသော အကြောင်း ကြောင့်၊ ဝါ–ဝိရုဒ္ဓဟေတု ဟေတုဝေကလ္လ အကြောင်း၏ ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်၊ (ဟောတိ–၏၊) ဘာဝိ–အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ ဘာဝါတိပန္နန္တု–ကြိယာတိပန္နသည်ကား၊ ကုတောစိ–တစ်စုံတစ်ခုသော၊ လိင်္ဂဒဿနာ–အရိပ်နိမိတ်အသွင်အပြင်ကို မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ (ဟောတိ)။

၂၅။ **တဥ္စပေ၊ ဒဿနာ။** ။ကြိယာတိပန္နသည် အတိတ် အနာဂတ်အားဖြင့် ၂ မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် အတိတ်ကြိယာတိပန္နသည် ပြခဲ့သောအကြောင်း ၂ ပါးတွင် တစ်ပါးပါးဖြစ်စေ, ၂ ပါးလုံးဖြစ်စေ ပြည့်စုံခြင်း (တွေ့ကြုံခြင်း)ကြောင့် ဖြစ်၏၊ အနာဂတ်ကြိယာတိပန္နကား "အကြောင်းတစ်ခုခုဖြစ်စရာရှိသည်"ဟု အသွင်အပြင် အရိပ်နိမိတ်ကို မြင်ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်နိုင်သည်၊ ["သုခကာရိ ဒါနံ"ကဲ့သို့ "ဘာဝိ" ဟု ရဿရှိစေ၊ ဘူတံကား အတိတ်ဟော တပစ္စည်းကြောင့်ဖြစ်ပြီး (အတိတ် အနက်)ဟောတည်း။] အတိတ်ကြိယာတိ ပန္န၏ ပုံစံမှာ ပြခဲ့သော မဟာခနု သူဌေးသားဖြစ်ပုံပင်တည်း။

အနာဂတ်ပုံစံ။ ။"သစာဟံ နာဂမိဿံ, မဟာဇာနိယော သော အဘဝိဿာ= အကယ်၍ ငါဘုရားကြွတော် မမူအံ့၊ ထို အင်္ဂုလိမာလသည် ကြီးစွာဆုံးရှုံးရှာ တော့လတ္တံ့၊ ဘုရားရှင်သည် နံနက်စောစော ဝေနေယျတို့ကို ကြည့်တော်မူသော အခါ "ယနေ့အင်္ဂုလိမာလ၏အထံသို့ အမိလာလိမ့်မည်၊ အမိလာလျှင် လက်ညှိုး တစ်ချောင်းသာ လိုနေသော အင်္ဂုလိမာလသည် အမိကို သတ်လိမ့်မည်၊ အမိကို သတ်လျှင် ရဟန္တာဖြစ်လောက်သူဖြစ်ပါလျက် ရဟန္တာမဖြစ်ဘဲ အဝီစိကျရမည့် ကံကိုပြုမိ၍ ကြီးစွာ ဆုံးရှုံးရှာတော့လတ္တံ့"ဟု မြင်တော်မူသည်၊ သို့သော် ဘုရားရှင်ကြွတော်မူသောကြောင့် ထိုဆုံးရှုံးမှု ဖြစ်တော့မည်မဟုတ်ရကား အနာ ဂတ်ကြိယာ ပန္န ဖြစ်သွားလေသည်။

ကုတောစိ လိင်္ဂဒဿနာ။ ။ဤအနာဂတ်ကြိယာတိပန္န၌ ဝိရုဒ္ဓဟေတုလည်း မဖြစ်သေး၊ ဟေတုဝေကလ္လလည်းမရှိသေး၊ ကြီးစွာသော ဆုံးရှုံးခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဘုရားရှင်၏ မကြွမှု, အမိသတ်မှု ဟူသော အကြောင်းကို မှန်းဆ၍ သိမြင်တော်မူရခြင်းတည်း။ ["စိရမ္ပိ ဘက္ခော အဘဝိဿာ, သစေနော နပိဝဒါမသေ"

၂၆။ ကာလဘော မနိဿာယ, ပဉ္စမီ သတ္တမီ သိယုံ၊
ပဏ္ဏာနာဝိဓိသံပုစ္ဆာ-ဝိသယာ ပရိကိတ္တိတာ။

၂၆။ ကာလဘေဒံ-ကာလ အထူးအပြားကို၊ အနိဿာယ-မမှီမူ၍၊ ပဉ္စမီ-ပဉ္စမီဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ သတ္တမီ ဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ သိယုံ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တာ-ထို ပဉ္စမီ သတ္တမီဝိဘတ်တို့ကို၊ ပဏ္ဏာနာ ဝိဓိသံပုစ္ဆာဝိသယာ-ပဏ္ဏာနာအနက်, ဝိဓိအနက်, သံပုစ္ဆာ အနက်ဟူသော အရာရှိကုန်၏ဟူ၍၊ ပရိကိတ္တိတာ-မိန့်ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဟူသော (ဖျံ ၂ ကောင် အငြင်းပွား၍ မြေခွေးတရားသူကြီး ဆုံးဖြတ်ပုံကိုပြရာ) သတ္တနိပါတ်, ဒဗ္ဗပုပ္ဖဇာတ်, ပြယုဂ်လည်း "ကြာမြင့်စွာ အစာမဖြစ်တော့ခြင်း" ဟူသော အနာဂတ်ကြိယာတိပန္နပင်တည်း၊ "န ဝိဝဒါမသေ"အရ မငြင်းခုန်ခြင်းဟူသော အကြောင်းလည်း တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည်မဟုတ်, စိတ်ကူးဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆ၍ကြည့်ရသော လိင်္ဂဒဿနပင်ဖြစ်၏၊ တကယ်ဖြစ်ခဲ့သောအကြောင်းမှာ ငြင်းခုန်ခြင်းသာတည်း။]

၂၆။ **ကာလ၊ပေ၊သိယုံ။** ။ပဉ္စမီဝိဘတ်နှင့် သတ္တမီဝိဘတ်တို့သည် ဝတ္တမာန်စသော ကာလအထူးကိုမမှီဘဲ မည်သည့်ကာလ၌ဟု မသုံးသပ်အပ်သောကြောင့် အနာမဋ္ဌကာလသာမည၌ သက်ကြ၏၊ ဥပမာ-"ကရောတု ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို ပြုပါလော"ဟု စီမံရာ၌ "ယခုပြု-နောင်ခါပြု"ဟု မခွဲခြားဘဲကုသိုလ်ပြုခြင်းကြိယာသာမည အနက်၌သာ ဖြစ်ရသကဲ့သို့တည်း။ ["ပစ္စုပ္ပန်ကာလ"ဟု ဆိုသောနည်းနှင့်တကွ အခြားမှတ်ဖွယ်များကို ရူပသိဒ္ဓိ-ကစ္စည်းဘာသာဋီကာတို့၌ ရှုပါ။]

ပဏ္ဏာနာ၊ပေ၊ကိတ္တိတာ။ ။ပဏ္ဏာနာ-ဟူသည် တောင့်တခြင်းတည်း၊ သုခံ တေ ဟောတု-သင့်အား ချမ်းသာခြင်းဖြစ်ပါစေသတည်း၊ (ချမ်းသာပါစေသတည်း)၊ ဤသို့စသည်တည်း၊ ဝိဓိ-ဟူသည် စီမံခြင်းတည်း၊ "ကရောတု ကုသလံ-ကုသိုလ်ပြုပါ၊ (ကုသိုလ် ပြုလော)"စသည်တည်း၊ သမ္ပုစ္ဆာ-ဟူသည် တစ်စုံတစ်ခုနှင့်ဆက်စပ်၍ မေးခြင်းတည်း၊ ကိံ ကရောမိ-ဘာလုပ်ရမည်နည်း၊ ဓမ္မံဝါ သုဏောမိ, ဥဒါဟု ဝိနယံဝါ-သုတ်အဘိဓမ္မာကိုမူလည်း နာရမှာပါလော, သို့မဟုတ် ဝိနည်းကိုမူလည်း နာရမှာပါလော"စသည်တည်း။ [အခြားအနက်များကို ကစ္စည်းရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာတို့၌ ရှုပါ။]

၂၇။ ပဏ္ဍနာသီသန့် တေသု, နိယောဂေါ ဝိဓိ သော ဒွိဓာ၊ သာဒရာ·နာဒရာ ပုစ္ဆာ, ကိမေဝံ သမ္ဘာရဏံ။

၂၇။ တေသု–ထိုပဏ္ဍနာဝိဓိသံပုစ္ဆာအနက်တို့တွင်၊ အာသီသနံ–တောင့်တခြင်းသည်၊ ပဏ္ဍနာ–ပဏ္ဍနာမည်၏၊ နိယောဂေါ–စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်းသည်၊ ဝိဓိ–ဝိဓိမည်၏၊ သော–ထို တိုက်တွန်းခြင်းသည်၊ သာဒရာ·နာဒရာ–ရိုသေခြင်းရှိသော တိုက်တွန်းခြင်း, ရိုသေခြင်းမရှိသော စေခိုင်းခြင်းအားဖြင့်၊ ဒွိဓာ–၂ ပါးပြား၏၊ ကိံ–အဘယ်ပါနည်း၊ ဧဝံ–ဤသို့ပါလော၊ (ဣတိ–သို့၊) သမ္ဘာရဏံ–စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်းသည်၊ ပုစ္ဆာ–သံပုစ္ဆာမည်၏။

၂၇။ **ပဏ္ဍနာ၊ပေ၊သမ္ဘာရဏံ**။ ။ရှေ့ဂါထာနှင့် ဤဂါထာသည် ကစ္စည်းကျမ်းက သုတ်တို့ကို မမှီဘဲ မောဂ္ဂလ္လာန်–ဆဋ္ဌကဏ္ဍ, ၉–“ပဋ္ဌပဏ္ဍနာဝိဓိသု” ဟူသော သုတ်ကိုမှီသော ဂါထာတည်း၊ ထိုသုတ်၌ “ပဏ္ဍနာ–ယာစနံ ဣဋ္ဌာသီသနဥ္စ”ဟု ဖွင့်၏၊ “လဘေယျာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ, လဘေယျံ ဥပသမ္ပဒံ–တပည့်တော်သည် ဘုရားရှင်၏အထံတော်၌ ရှင်အဖြစ်ကို ရပါရစေ, ရဟန်းအဖြစ်ကို ရပါရစေ” ဤကား ရှင်ရဟန်းပြုဖို့ ခွင့်တောင်းခြင်း ယာစနာတည်း၊ “ပဿေယျံ တံ ဝဿသတံ အရောဂံ–သင့်ကို အသက်တစ်ရာ အနာမရှိသည်ကို မြင်ရပါလို၏၊ အယံသုမနမာလာဝ ပိယာ ဟောမိ ဘဝါဘဝေ–ဘဝငယ် ဘဝကြီး၌ ဤမြတ်လေးပန်းပမာ ချစ်စရာကောင်းသူ ဖြစ်ရပါလို၏၊ ဤကား လိုအပ်သောဆုကို တောင်းခြင်းဟူသော ဣဋ္ဌာသီသနတည်း။

ဝိဓိ။ ။“ဝိဓိ ဝိဓာနံ, နိယောဇနံ၊ ကြိယာသု ဗျာပါရဏာ–ဝိဓိဟူသည် စီမံခြင်း, စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း ၂ မျိုးတည်း၊ ထို ၂ မျိုးသည် ဆိုင်ရာကြိယာတို့၌ ယှဉ်စေခြင်းဟူသော ကြိယာသု ဗျာပါရဏာတည်း”ဟုလည်းကောင်း, ထိုကြိယာသုဗျာပါရဏာသည်လည်း သာဒရ (ရိုသေစွာ အောက်ကလူက အထက်လူကို တိုက်တွန်းခြင်း), အနာဒရ (အထက်လူက အောက်လူကို ရိုသေခြင်း မရှိသော စီမံစေခိုင်းခြင်း)အားဖြင့် ၂ မျိုးရှိ၏ဟုလည်းကောင်း မောဂ္ဂလ္လာန် ဝုတ္တိ ဖွင့်သည်၊ “ဒေသေတု ဘန္တေ ဘဂဝါ”ကား သာဒရ တိုက်တွန်းခြင်းတည်း၊ “ဧဝံ ပုညံ ကရောတု–ကောင်းမှုကို ဤသို့ (သည်ပုံ သည်နည်း) ပြုလော” ကား အနာဒရတိုက်တွန်းခြင်းတည်း။ [မောဂ္ဂလ္လာန်ဝယ် ဤဝိဓိ နိမန္တန အနုမတိ) စသည်တို့ကိုလည်း သွင်းထားသည်။]

ပုစ္ဆာ။ ။ပဉှော သမ္ပုစ္ဆနံ၊ “သမ္ပုစ္ဆနံ”၌ သံဥပသာရကြောင့် “ရိုးရိုးမေးခြင်း မဟုတ်, တစ်စုံတစ်ခုနှင့် ဆက်သွယ်မေးမြန်းခြင်း”ဟု သိရ၏၊ ထို့ကြောင့်

၂၈။ ကြိယာကာလ ဝိဝစ္ဆာယံ, ဝတ္တမာနာဒယော ခိလာ၊

ယထာသကာလ မုပ္ပန္နာ, သဒ္ဒန္တ ရသမာဂမာ။

၂၉။ ပစ္ဆာကာလန္တ ရံ ဗြူတေ, ပဒသမ်ိရကာလတော၊

ပုရာဒိဗ္ဗတျ·သဒ္ဒမ္ဟော, ဣတျာဒိက·မိဒံ မတံ။

၂၈, ၉။ ကြိယာကာလ ဝိဝစ္ဆာယံ–ဒိဗ္ဗန စသော ကြိယာ၏ ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလကိုဆိုလိုခြင်းသည်၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) အခိလာ–အလုံးစုံကုန်သော၊ ဝတ္တမာနာဒယော–ဝတ္တမာန်အစရှိသော ဝိဘတ်တို့သည်၊ ယထာသကာလံ–အကြင်အကြင် မိမိ၏ကာလ၌၊ ဝါ–အကြင်အကြင် မိမိ၏ကာလအားလျော်စွာ၊ ဥပ္ပန္နာ–ဖြစ်ကုန်ပြီးသည်၊ ဟုတ္တာ–ဖြစ်၍၊ ပဒသမ်ိရကာလတော–ပုဒ်ကို ရုပ်စီရင်ရာအခါမှ၊ ပစ္ဆာ–နောက်၌၊ သဒ္ဒန္တ ရသမာဂမာ–ပုရာစသောသဒ္ဒါတစ်ပါးနှင့် ပေါင်းမိခြင်းကြောင့်၊ ကာလန္တ ရံ–အနာဂတ်စသော ကာလတစ်ပါးကို၊ ဗြူတေ (ဝဒန္တိ)–ဟောကုန်၏၊ ပုရာဒိဗ္ဗတျသဒ္ဒမ္ဟော ဣတျာဒိကံ–"ပုရာဒိဗ္ဗတိ အသဒ္ဒမ္ဟော" ဤသို့ အစရှိသော၊ ဣဒံ–ဤ ဥဒါဟရဏ်ကို၊ မတံ–သိအပ်၏။ [အသဒ္ဒမ္ဟော–မသူငယ်တော်တို့၏ တရားသည်၊ ပုရာဒိဗ္ဗတိ–မထွန်းကားမီ။]

"ကိံ+ဇဝံ–ဘယ်နှယ်လဲ+ဒီလိုပါလား"ဟု သမ္ဗာဓရဏ (စုံစမ်း မေးမြန်းခြင်း) ဟုဆိုသည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ သမ္ဗာဓရဏကိုပင် "နိရုပဏ–စိစစ်ခြင်း, ကာရိယာနိစ္ဆယန်–ပြုဖွယ်ကိစ္စကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း"ဟု ထပ်၍ဖွင့်ပြန်၏၊ ထို မောဂ္ဂလ္လာန် အဖွင့်ကိုပင် ဤဂါထာ၌ ချုံး၍ ပြထားသည်။

၂၈,၉။ ။ဟန္ဒ မယံ အာဝုသော ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ သံဂါယေယျာမ၊ ပုရေ အဓမ္မော ဒိဗ္ဗတိ=ငါ့ရှင်တို့...အကုသိုလ်တရား မထွန်းကားမီ, ယခုနှယ်က ဓမ္မကိုလည်းကောင်း, ဝိနယကိုလည်းကောင်း ငါတို့ သံဂါယနာတင်ကြစို့၊ (သံဂါယနာတင်ခဏ်းပါဠိတော်)၊ ဤပါဠိတော်၌ "ဒိဗ္ဗတိ"သည် ပုရေသဒ္ဒါနှင့် မယှဉ်ရမီက ပစ္စုပ္ပန်ကာလကို ဟော၏၊ ရုပ်တွက်သောအခါလည်း "ဝတ္တမာနာ ပစ္စုပ္ပန္နေ"သုတ်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ တိဝိဘတ်သက်၍ ပြီးစေရ၏၊ ထိုသို့ တစ်ပုဒ်ချင်းရုပ်ပြီးသည့်နောက်မှ ဝါကျအတွင်းရောက်၍ ပုရေသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သော ကြောင့် အနာဂတ်ကို ဟောရသည်။ ["မထွန်းကားမီ"ဟူသည် "နောင်ခါ ထွန်းကားလတ္တံ့"ဟူသော အနာဂတ် အနက်ပင်တည်း။]

ကြိယာကာလဝိဝစ္ဆာယံ။ ။ကြိယာယ–ဒိဗ္ဗနစသော ကြိယာ၏+ကာလော–ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလတည်း၊ ကြိယာကာလော–လ၊ ဝတ္တုံ+ဣစ္ဆာ ဝိဝစ္ဆာ–ဆိုလိုခြင်း၊ ကြိယာကာလ+ဝိဝစ္ဆာ ကြိယာကာလဝိဝစ္ဆာ၊ ထို ဒိဗ္ဗနစသော ကြိယာ၏ ပစ္စုပ္ပန် စသော ကာလကို ဆိုလိုသည်ရှိသော် (ဆိုလိုရာ အခါ၌)။

ဝတ္တမာနာ၊ပေ၊မုပ္ပန္နာ။ ။ဝတ္တမာန်စသော ဝိဘတ်အားလုံးပင် မိမိဆိုင်ရာ ပစ္စုပ္ပန်စသော ကာလ၌ ဖြစ်ကြ, ဆိုင်ရာကာလကို တစ်ပုဒ်ချင်းအနေအားဖြင့် ဟောကြကုန်သော်လည်း၊...

သဒ္ဒန္တ ရ၊ပေ၊ကာလတော။ ။ဝါကျအတွင်းရောက်၍ ပုရာ ပုရေ စသော ပုဒ် တစ်ပါးနှင့်ပေါင်းမိလျှင် အနာဂတ်စသော ကာလတစ်ပါးကိုလည်း ဟောကြရသည်၊ ထိုသို့ဟောခြင်းလည်း ရုပ်မပြီးခင်မဟုတ်, ဆိုင်ရာသုတ်ဖြင့် ရုပ်စီရင်ရာ ကာလမှ နောက်၌ဖြစ်သည်။ [ပဒသ–ပုဒ်ကို+သခ်ါရော–ရုပ်စီရင်ခြင်း၊ ပဒသခ်ါရဿ+ကာလော–ပုဒ်ကို ရုပ်စီရင်ခြင်း၏အခါ, ရုပ်စီရင်ရာအခါ၊ မြူတော၌ တောကား ဗဟုဝုစ်မှ ဧကဝုစ်ပြန်နေသော ဝစနဝိပလ္လာသတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဝဒန္တိ"ဟု ဋီကာဖွင့်သည်။]

ဣတ္ထာဒိကံ မတံ။ ။အာဒိဖြင့် ပြခဲ့သေ သံဂါယနာတင် ပါဠိကိုလည်းကောင်း, ပုရာဝသတိ ဒေဝေါ–မိုးမရွာမီ၊ ပုရာ ဟညာမိ–မသတ်အပ်မီ၊ ယျောသိ–လိုက်ခဲ့ ပါလော့၊ (ဒု–ပါရာဇိက ပါဠိ)၊ ယာဝ ဗုဒ္ဓတိ–အကြင်အခါ စားရလတ္တံ့၊ (တတော ပုဗ္ဗေ–ထိုအခါမှ ရှေးဦးစွာ၊) ကဒါဂစ္ဆသိ–ဘယ်အခါသွားမည်လဲ၊ ကရဟိ ဂစ္ဆတိ–ဘယ်အရပ်သွားမည်လဲ၊ [သွားလတ္တံ့ကို မေးသည်၊] ကော ဘဝတံ ဘိက္ခံ ဒဒါတိ–ဘယ်သူကအရှင်တို့အား ဆွမ်းပေးမှာတဲ့လဲ၊ [ပေးလတ္တံ့ကို ရည်ရွယ်သည်။] ကိံ လဘတိ–ဘာရမှာလဲ [ရလတ္တံ့ကို ရည်ရွယ်သည်၊] ထိုပုံစံများ တွင် ပုရေ ယာဝ ပုရာယှဉ်ရာ၌ အမြဲဝတ္တမာန်သက်၏၊ ကရဟိ, ကဒါ, လဘာဓာတ် အနက်ကို ဆိုလိုရာဝယ် ကိံသဒ္ဒါနှင့် တွဲရာတို့၌ ဝိကပ်အားဖြင့် အနာဂတ်အနက်၌ ဝတ္တမာန်သက်သည်။

> ပုရေ ယာဝ ပုရာ ယောဂေ, နိစ္စံ ဝါ ကရဟိ ကဒါ၊
> လစ္ဆာယ မပိ ကိံ ဝုတ္တေ, ဝတ္တမာနာ ဘဝိဿတိ။

[ပုရေယာဝ ပုရာယောဂေ–၌၊ နိစ္စံ–အမြဲလည်းကောင်း၊ ကရဟိ ကဒါ–ကရဟိကဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ လစ္ဆာယံအပိ–လဘာဓာတ်၏ အနက်၌လည်း၊ ကိံဝုတ္တေ–ကိံသဒ္ဒါဖြင့် ဆိုအပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ–ဝိကပ် လည်းကောင်း၊ ဘဝိဿတိ–အနာဂတ်အနက်၌၊ ဝတ္တမာနာ–ဝတ္တမာန်သက်။]

အတိတ်အနက်။ ။"ဒဟတိ–မီးလောင်ပြီ၊ သမ္မတိ–ငြိမ်းပြီ" ဤသို့ သမ သဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း, ["အကာသိ ကဋံ ဒေဝဒတ္တ–ဒေဝဒတ်...သင်ဖြူ ရက်ပြီးပြီလော"–ဤပြယုဂ်ကား လိုရင်းမဟုတ်၊ နောက်အဖြေအတွက် အမေး ကိုပြသော ပြယုဂ်သာ၊] နနု ကရောမိဘော=အရှင်...ရက်ပြီးပြီမဟုတ်ပါလား၊ [အကာသိ ကဋံ ဒေဝဒတ္တ။]..."န ကရောမိ ဘော–အရှင်...မပြုတော့ဘူး၊ [အာကာသိ ကဋံ ဒေဝဒတ္တ။] ကရောမိနုဘော–အရှင်...ပြုပြီးထင်ပါ၊ ဤသို့ သမသဒ္ဒါ၏ ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း, နနု, နု, နုတို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း ဝိကပ်အားဖြင့် အတိတ်အနက်၌ ဝတ္တမာန်သက်၏။ [ဂါထာ၌ "ဝတ္တမာနာဝိဘတ္တိ– ကို၊ ဘူတတ္ထသံသိနီ–အတိတ်အနက်ကိုဟော၏ဟူ၍၊ မတာ–သိအပ်၏"ဟု ပေး။]

> သမသဒ္ဒသ ပယောဂေ, နနု န နုဟိ ဝါ ယုတေ၊
> ဝိဘတ္တိ ဝတ္တမာနာ တု, မတာ ဘူတတ္ထသံသိနီ။

အနာဂတ်ဝိဘတ်၏ အတိတ်အနက်။ ။"နာမေ ဂရဟာဝိမှယေသု မောဂ္ဂလ္လာန်" ၆–ကဏ္ဍ, ၃ သုတ်။ [နာမေ–နာမသဒ္ဒါသည်၊ သတိ–သော်၊ ဂရဟာဝိမှယေသု–ကဲ့ရဲ့ခြင်း, အံ့ဩခြင်း အနက်တို့ကို၊ ဂမျမာနေသု–သိအပ် ကုန်သော်၊ သတ္တမျာဒိ–သတ္တမီအစရှိသော အနာဂတ်ဝိဘတ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ– အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌ သက်ကုန်၏။]

ဂရဟာပုံစံ။ ။ဣမေ ဟိ နာမ ကလျာဏဓမ္မာ ပဋိဇာနိဿန္တိ–ဣမေ (ဟိ)– ဤရဟန်းယုတ်တို့စဉ်လျက်၊ ကလျာဏဓမ္မာ–ကောင်းသော ကိုယ်ကျင့် ရှိသူတို့ဟူ၍၊ ပဋိဇာနိဿန္တိနာမ–ဝန်ခံရကုန်တုံဘိသနည်း၊ [အတိတ်က ဝန်ခံခဲ့ပုံကို ကဲ့ရဲ့သော ကြောင့် နာမယှဉ်ရာဝယ် အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ်သက်၏။] အတ္ထိနာမ တာတ သုဒိန္န အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ–ချစ်သား သုဒိန်ရယ်...ဖြစ်မှ ဖြစ်ရပလေ, မှယော မုန့်သိုးကို စားပါဘိတယ်၊ ဤ၌ ပစ္စုပ္ပန်စားခြင်းကို ကဲ့ရဲ့သည်။

ဝိမှယ ပုံစံ။ ။အစ္ဆရိယံ, အန္ဓောနာမ ပဗ္ဗတံ အာရောဟိဿတိ–အံ့ဩ စရာပါတကား, သူကန်းဖြစ်ပါလျက် တောင်ပေါ် တက်နိုင်ပါဘိ၏၊ ဗဓိရောနာမ သဒ္ဒံသော သတိ–နားထိုင်းသူဖြစ်ပါလျက် အသံကို ကြားနိုင်ပါဘိ၏။ [ပစ္စုပ္ပန် တက်ခြင်း, ကြားခြင်းကို အံ့ဩသည်၊..."ယတြဟိ" သဒ္ဒါကထံသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ရာတို့ ဝယ် ပစ္စုပ္ပန်အတိတ်အနက်၌ အနာဂတ်ဝိဘတ်သက်သည်ဟုလည်းဆိုသေး၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ၌ ရှုပါလေတော့။]

သရူပတ္တ။ ။"မာသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောအခါ ပရောက္ခာ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ် တို့သည် အနာဂတ်ကာလ၌ သက်ကုန်၏"ဟုဆို၍ "မာကိဉ္စိတ္တော မယာ ဝိနာ–ငါဝေဿန္တရာမင်းနှင့် ကွဲရခြင်းကြောင့် (အသင်မဒ္ဒီသည်) ပိန်ချုံး၍

၃၀။ ပဒဌ္ဌ ရေနယောဉာတော,န သောဋ္ဌော ဗာဓကော ဘဝေ၊
ပဒသမ်္ဗရဘာဝီဿ, အတ္ထဿ ဗာဟိရင်္ဂတော။

၃၀။ ပဒဌ္ဌ ရေန-ပုရာစသော ပုဒ်တစ်ပါးကြောင့်၊ ဉာတော-သိအပ်သော၊ ယောအတ္ထော-အကြင်အနာဂတ်စသော အနက်သည်၊ အတ္ထိ-ရှိ၏၊ သောအတ္ထော-ထို အနာဂတ်စသော အနက်သည်၊ ပဒသမ်္ဗရဘာဝီဿ-ပုဒ်ကို ရုပ်စီရင်ကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ အတ္ထဿ-ပစ္စုပ္ပန်စသောအနက်ကို၊ ဗာဓကော-တားမြစ်တတ်သည်၊ န ဘဝေ-မဖြစ်၊ (ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊ ပဒဌ္ဌ ရေန-ပုရာစသော ပုဒ်တစ်ပါးကြောင့်၊ ဉာတဿ-သိအပ်သော အနက်၏၊) ဗာဟိရင်္ဂတော-အပြင်ပအင်္ဂါ၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဝါ-အပြင်အနက်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

မနေရစ်ပါနှင့်"ဟုလည်းကောင်း, "မာ ဒေဝ ပရိဒေဝေသိ-(သိဝိ) မင်းမြတ်... ငိုကြွေးတော်မမူရစ်ပါနှင့်"ဟုလည်းကောင်း ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်ပါဠိများကို ကစ္စာယနသရူပတ္တဒ္ဒ ပုံစံထုတ်သည်။

၃၀။ ပဒဌ္ဌ ရေန၊ပေ၊င်္ဂတော။ ။"(၁) ပုရာစသောပုဒ်တစ်ပါးကြောင့် သိအပ်သော အနာဂတ်စသော အနက်သည် ရုပ်တွက်သောအခါ ရုပ်စီရင်ရာ၌အသုံးပြုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို မတားမြစ်ပါလော, (၂) မတားမြစ်လျှင် အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း"ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "ပဒဌ္ဌ ရေန"စသည်မိန့်၊ ပုရာဒိဗ္ဗတိဝယ် ဒိဗ္ဗတိကို ရုပ်စီရင်ရာ၌ အသုံးပြုအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို ပုရာဟူသော ပုဒ်တစ်ပါးကြောင့် ရအပ်သော အနာဂတ်အနက်က မတားမြစ်ပါ။

အကြောင်းကား-ပုရာသဒ္ဒါကြောင့် ရအပ်သော အနာဂတ်အနက်က ပုရာနှင့်တွဲမှ သိအပ်သော ဗာဟိရ အစိတ်အပိုင်းအနက်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ဆိုလိုရင်းကား-"ဒိဗ္ဗတိ"ဟူသော ပုဒ်အတွင်း၌ ရအပ်သော အနက်မှာ ပစ္စုပ္ပန်အနက်သာဖြစ်၏၊ အနာဂတ်အနက်ကား ဒိဗ္ဗတိပုဒ်အတွင်း၌ မရ, ပုရာနှင့် ပေါင်းမိမှ ရအပ်သော အပြင်နက်ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအနက်က ဒိဗ္ဗတိကို ရုပ်စီရင်ရာ၌ (ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို) မတားနိုင်ပါ-ဟူလို။ [သမ်ဗီယတိ အနေနာတိ သမ်္ဗရော၊ ပဒဿ+သမ်္ဗရော ပဒသမ်္ဗရော၊ ပဒသမ်္ဗရော+ဟုတွာ+ဘာဝီ ပဒသမ်္ဗရဘာဝီ။]

၃၁။ ယထာဝိဝစ္ဆမေဝါယံ, သဗ္ဗာ သဒ္ဒတ္တသဏ္ဌိတိ၊

သိဒ္ဓလက္ချာနုသာရေန, ဝိဝစ္ဆာပျ·နုဂမျတေ။

၃၁။ သဗ္ဗာ–အလုံးစုံသော၊ အယံ သဒ္ဒတ္တသဏ္ဌိတိ–ဤသဒ္ဒါ အနက်တို့၏ ကောင်းစွာ တည်နေပုံကို၊ ယထာဝိဝစ္ဆမေဝ–အကြင် အကြင် ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆိုလိုသည့်အတိုင်းသာလျှင်၊ ဝါ–ဝဒန္တု ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားလျော်စွာ သာလျှင်၊ အနုဂမျတေ–သိအပ်၏၊ ဝိဝစ္ဆာပိ–ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ဆိုလိုခြင်းကိုလည်း၊ သိဒ္ဓလက္ချာနုသာရေန– ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာဝယ် ထင်ရှားသော ဥဒါဟရဏ်ကို အစဉ်လျှောက် သဖြင့်၊ အနုဂမျတေ–လျော်စွာ သိအပ်၏။...

အာချာတနိဒ္ဒေသော–အာချာတ်ဝိဘတ်တို့ကို အကျယ်ညွှန်ပြရာ အခဏ်းသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီ။

၃၁။ **ယထာ၊ပေ၊သဏ္ဌိတိ။** ။"ဝတ္တိစ္ဆာ နုပုဗ္ဗိကာ သဒ္ဒပ္ပတိပတ္တိ–သဒ္ဒါတို့၏ ဖြစ်ပုံ (တည်ပုံ)သည် ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဟူသောအစဉ်ရှိ၏၊ ဝါ–ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအားလျော်စွာဖြစ်၏"ဟူသော ပရိဘာသာကိုမှီး၍ "ယထာဝိဝစ္ဆမေဝါယံ သဗ္ဗာ သဒ္ဒတ္တသဏ္ဌိတိ"ဟု ဆိုသည်၊ "ဤသဒ္ဒါသည် ဤအနက်ကိုဟော၏" ဟု သဒ္ဒါနက်တို့၏ အလုံးစုံတည်နေပုံသည် ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်းသာဖြစ်၏၊ ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်က ပုရာသဒ္ဒါနှင့် တွဲသော ဒိဗ္ဗတိသဒ္ဒါဖြင့် အနာဂတ်အနက်ကို ဆိုလိုလျှင် ပုရာဒိဗ္ဗတိ၌ ဒိဗ္ဗတိသဒ္ဒါက အနာဂတ်အနက်ကို ဟောရ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်သိပါ။ [ယာယာ+ဝိဝစ္ဆာယထာ ဝိဝစ္ဆံ၊ (တစ်နည်း) ဝိဝစ္ဆာယ+အနုရူပံ ယထာဝိဝစ္ဆံ။]

သိဒ္ဓ၊ပေ၊ဂမျတေ။ ။ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုကိုလည်း ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ထင်ရှားရှိသော ဥဒါဟရဏ်ကို အစဉ်လိုက်၍ သိရမည်၊ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ သုံးစွဲလေ့ရှိသောပုံစံကိုကြည့်၍ "ဤပါဠိမျိုးကို သုံးစွဲထားသော ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤအနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုဆိုလို၏"ဟု ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုကိုသိရမည်–ဟူလို၊ "ဝဒန္တုပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ခေါ်ဆိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်ကလည်း "တော်စွာ လျော်စွာ ပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်ရ, ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာ၌ ကျွမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်သာ ဖြစ်ရမည်"ဟုလည်း မှတ်ပါ။

အာချာတနိဒ္ဒေသအဖွင့် ပြီး၏။

ကိတနိဒ္ဒေသ

၃၂။ ဘာဝေ ကမ္မနိ ကိစ္စာဟု, ခတ္ထာပိ ပစ္စယာ တထာ၊
အညတ္ထာပိ ကွစိ ကိစ္စာ, ယု တု သဗ္ဗမှိ သာဓနေ။

၃၂။ ကိစ္စာ–ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည်၊ ဘာဝေ–ဘောအနက်၌လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိ–ကံအနက်၌လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ)၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အာဟု–ဆိုကုန်ပြီ၊ ခတ္ထာ–ခပစ္စည်း၏ အနက်ရှိကုန်သော၊ ပစ္စယာပိ–ပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ တထာ–ထို့အတူ ဘောအနက် ကံအနက် ၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ကွစိ–အချို့အရာ၌၊ ကိစ္စာ–ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည်၊ အညတ္ထာပိ–ဘောကံအနက်မှ တစ်ပါးကတ္တား စသောအနက်၌လည်း၊ (ဟောန္တိ)၊ ယုတု–ယုပစ္စည်းသည်ကား၊ သဗ္ဗမှိ–အလုံးစုံသော၊ သာဓနေ–သာဓန၌၊ (ဟောတိ)။

၃၂။ **ဘာဝေ ကမ္မနိ ကိစ္စာ**။ ။"တဗ္ဗ, အနီယ, ဏျ, တေယျ, ရိစ္စ"ဟူသော ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည် ဘောအနက် ကံအနက်၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဘောအနက်ကို ဟောသောအခါ နပုံလိင်ရှိ၏၊ များသောအားဖြင့် အကမ္မကဓာတ် နောင်သက်၏၊ ပုံစံကား–"ဘဝိတဗ္ဗံ–ဖြစ်ရာ၏၊ သယိတဗ္ဗံ, ဌာတဗ္ဗံ" စသည်တည်း၊ ကံကို မဆိုလိုလျှင် သကမ္မကဓာတ်နောင်လည်း ဘောအနက်၌သက်သေး၏၊ ပုံစံကား–"ကတ္တဗ္ဗံ–ပြုရာ၏" စသည်တည်း။

ကံအနက်ကို ဟောသောအခါ၌ကား "အဘိဓေယျ" ဟု ခေါ်အပ်သောအနက်၏ လိင်သို့လိုက်၍ လိင် ၃ ပါးလုံးရှိနိုင်၏၊ ထိုသို့ ကံအနက်ကိုဟောရာ၌ အရဟ(ထိုက်) အနက်, သက္က (နိုင်) အနက်ကိုလည်း ပြနိုင်ကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဂန္တဗ္ဗော(မဂ္ဂေါ)–သွားထိုက်သောလမ်း၊ ဂန္တဗ္ဗာ(သုဂတိ)–ရောက်ထိုက်သောသုဂတိ၊ ဂန္တဗ္ဗံ(နဂရံ)" စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း, "ဣဒံ ကမ္မံ မယာ ကရဏီယံ–ဤအလုပ်ကိုငါသည် လုပ်နိုင်၏" စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်၏။

အကမ္မကေဟိ ဓာတူဟိ ဘာဝေ ကိစ္စာ နပုံသကေ၊
သကမ္မကေဟိ ကမ္မတ္ထေ, အရဟာသက္ကတ္ထဒီပကာ။

တဗ္ဗပစ္စည်း။ ။"တတ္တရိစ တဗျော ယထာတန္တိ–ပါဠိအားလျော်စွာ ကတ္တားအနက်၌လည်းကောင်း(ဘောအနက် ကံအနက်၌လည်းကောင်း)တဗျပစ္စည်း သက်" ဟု ဆို၍ တဗ္ဗပစ္စည်းကဲ့သို့ တဗျပစ္စည်းကိုလည်း သဒ္ဒနီတိ၌ဆို၏၊ကာမေသု–ကာမဂုဏ်တို့၌၊ ပါတဗျတံ(ပါတဗ္ဗ+ဘာဝံ)–အလိုရှိတိုင်း သုံးဆောင်ခံစားတတ်သူတို့၏ အဖြစ်သို့၊ အာပဇ္ဇိံသု–ရောက်ကုန်ပြီ။

ခတ္တာပိ၊ ပေ၊ တထာ။ ။တထာဖြင့် ဘာဝေကမ္မနိုကို ညွှန်းသည်၊ "ခတ္တ-ခပစ္စည်း၏ အနက်"ဟူသည် "ဤသံဒုသုဟိခ" သုတ်၌လာသော ဤသံသဒ္ဒါ၏ အနက်, ဒု-သုသဒ္ဒါတို့၏ အနက်တည်း၊ ထိုဤသံ, ဒု, သုပုဒ်များ ရှေးရှိသော ဓာတ်နောင်သက်ရသောကြောင့် ထိုပုဒ်များ၏ အနက်ကိုလည်း ခပစ္စည်းက ဟောရာရောက်သည်-ဟူလို၊ "ဤသသယော-ဆင်းရဲစွာအိပ်ခြင်း၊(ကိဉ္စိသယော-စဉ်းငယ်အိပ်ခြင်းလည်း ဤသံအနက်ရှိ၏၊) ဒုသယော-မကောင်းသဖြင့် အိပ်ခြင်း၊ သုသယော-ကောင်းစွာအိပ်ခြင်း" သောဟော်ပုံစံ။

"ဤသက္ကရော ကဒ္ဒေါ-သင်ဖြူးကို အနည်းငယ်ပြုအပ်၏၊ သုကရံသာဓုနာ သာဓုံ, သာဓုံ ပါပေန ဒုက္ကရံ-သူတော်ကောင်းသည် ကောင်းသောအမှုကို လွယ်ကူစွာ ပြုအပ်၏(ပြုလွယ်၏)၊ လူယုတ်မာသည် ကောင်းမှုကို မပြုအပ် မပြုနိုင်၊ [ဝါစသိလိဋ္ဌအကျိုး၌ သာဓုံ၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ်။] သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ,အတ္တနော ပန ဒုဒ္ဒသံ=သူများ၏အဖြစ်ကို လွယ်ကူစွာသိမြင်အပ်၏၊ (မြင်လွယ်၏)၊ ကိုယ့်အပြစ်ကား မမြင်အပ်မမြင်နိုင်၊ ဒုရနုဗောဓော(ဒု+အနုဗောဓော)-ခဲယဉ်းစွာ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သောတရား၊သုဗောခံ-လွယ်ကူစွာသိအပ်၏(သိလွယ်၏)၊ သုဘရော-လွယ်ကူစွာမွေးမြူအပ်သူ၊ ဒုဗ္ဘရော-ခဲယဉ်းစွာမွေးမြူအပ်သူ" ကဲပေါ်ပုံစံ။

သရူပတ္တ။ ။ကစ္စာယနသရူပတ္တ၌ "ဤသံ-ပင်ပန်းသဖြင့်၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသူကို (ပညာရှိဖြစ်အောင်)၊ ကရီယတေတိ ဤသံပဏ္ဍိတကရော(ပညာရှိဖြစ်အောင် ပင်ပန်းစွာပြုအပ်သူ=ပညာအခြေခံ မရှိသူ)ဒုပဏ္ဍိတကရော-ခဲယဉ်းစွာ ပညာရှိဖြစ်အောင် ပြုအပ်သူ=ပညာအခြေခံမရှိသူ၊ သုပဏ္ဍိတကရော" တို့ကိုလည်း ပုံစံထုတ်၏။

အညတ္ထာပိ ကွစိ ကိစ္စာ။ ။ကိစ္စပစ္စည်းတို့သည် ဘောက်အနက်မှ တစ်ပါး သော ကတ္တားစသော အနက်တို့၌လည်း ဖြစ်ကုန်၏၊ ထိုအခါ ဘာဝကမ္မေသု တဗ္ဗာနီယာ သုတ်ဝယ် "တဗ္ဗာနီယာ" ဟူသော ယောဂဝိဘာဂဖြင့် သက်ပါ၊ ဘဝတီတိ ဘဗ္ဗော-ဖြစ်ထိုက်သူ(ကျပစ္စည်း)၊ ပဝစတီတိ ပဝစနီယော-အပြားအား ဖြင့် ပြောဆိုတတ်သော ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၊ ဥပတိဋ္ဌတီတိ ဥပဋ္ဌာနီယော-အနီး၌ တည်တတ်(ပြုစုလုပ်ကျွေးတတ်သော)တပည့်၊ နှာနီယံ-ရေချိုးကြောင်းဆပ်ပြာ၊ ဒါနီယော-ပေးရာပုဂ္ဂိုလ်၊ အာသဝါ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသူတိ အာသဝဋ္ဌာနီယာ-အာသဝတို့၏ တည်ရာတို့၊ ဤသို့စသည်တည်း။

ယုတ္တ သမ္ဘမိ သာခနေ။ ။ယယု ပစ္စည်းသည် သာခနေ(အနက်) ၇ပါး လုံး၌ သက်၏၊ ပုံစံကား-"ရဇံ ဟရတီတိ ရဇောဟရဏံ-မြူကို ဆောင်ယူပယ် ရှားတတ်သော (တောသံ-ရေ)၊ အာရမဏံ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံတိ ဘောဇနံ=စားအပ်သော(စားကောင်းသော)ဘောဇဉ်၊ နန္ဒိတဗ္ဗံတိ နန္ဒနံ(ဝနံ-နန္ဒန

၃၃။ သဒ္ဒတ္ထရောစတာဒီဟိ, သီလာဒီသွပိ ကတ္တရိ၊
ဏီတုအာဝီသ သဗ္ဗေဟိ, သီလာဒီသွပိ ကတ္တရိ။

၃၃။ (ယု–ယုပစ္စည်းသည်၊)သဒ္ဒတ္ထရောစတာဒီဟိ– အသံပြုခြင်း အနက်ရှိသောဓာတ်, ရုစအစရှိသော ဓာတ်တို့မှနောက်၌၊ သီလာဒီသု– တဿီလ အစရှိသော အနက်တို့ကို၊ (ဂမျမာနေသု–သိအပ်ကုန်သော်) ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ (ဘဝေ–ဖြစ်၏၊) ဏီတုအာဝီစ–ဏီပစ္စည်း, တုပစ္စည်း, အာဝီပစ္စည်းတို့သည်လည်း၊ သဗ္ဗေဟိပိ–အလုံးစုံသော ဓာတ်တို့မှ နောက်၌လည်း၊ သီလာဒီသု–တဿီလအစရှိသော အနက်တို့ကို၊ (ဂမျမာနေသု–သိအပ်ကုန်သော်၊) ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ (ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။)

ဥယျဉ်)၊ သမ္မာ ပဒီယတေ အဿာတိ သမ္ပဒါန်–ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ပေးရာဖြစ်သော ဝတ္ထုအပေစ္စ ဣတော အာဒဒါတီတိ အပါဒါန်–ကိုယ်အားဖြင့် လည်းကောင်း စိတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း ဖဲခွာ၍ အခြားဝတ္ထုကို ယူရာဖြစ်သော ဌာန၊ (ဣတော ဝတ္ထုတော ကာယဝသေန ဝါ စိတ္တဝသေနဝါ အပဂန္တွာ အညံ ဂဏှာတီတိ အဝတ္ထာ။) တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထာတိ ဌာန်–တည်ရာအရပ်၊ ဂမိယတေ ဂမန်– သွားခြင်း၊ နန္ဒိယတေ နန္ဒန်–နှစ်သက်ခြင်း”တည်း၊ ထို သာဓနတို့တွင် နန္ဒာဒီဟိ ယုသုတ်ဖြင့် ဘာဝသာဓန ကမ္မသာဓနတို့၌ သက်၊ ကတ္တုကရဏပဒေသေသုစ သုတ်ရင်းဖြင့် ကတ္တုသာဓန, ကရဏသာဓန, အဓိကရဏသာဓနတို့၌သက်၊ ဤသုတ် ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် သမ္ပဒါနသာဓန အပါဒါန သာဓနတို့၌ သက်သည်။

၃၃။ သဒ္ဒတ္ထ၊ ပေ၊ ကတ္တရိ။ ။“ယုတု သဗ္ဗမှိ သာဓနေ” နှင့်စပ်၍ ယု ပစ္စည်း၏ ထူးသောအချက်ကို ပြလိုသောကြောင့် “သဒ္ဒတ္ထ၊ ပေ၊ ကတ္တရိ” ဟု မိန့်သည်၊ “သဒ္ဒကုဓစလမဏ္ဍတ္ထရုစာဒိဟိယု” သုတ်နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ သရူပတ္ထ၌ “သဒ္ဒတ္ထရောစတာဒီဟိ” ဟု တွေ့ရ၏၊ စာကိုယ် ဂါထာ၌ကား “သဒ္ဒတ္ထ ယုသရုစာဟိ” ဟု ရှိ၏၊ ထိုတွင် ယုသဓာတ်သည် အသံပြုခြင်းအနက်ရှိ သောကြောင့် သဒ္ဒတ္ထ၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်ရကား သရူပတ္ထ၌ရှိသော ပါဌ်ကကောင်းသည်၊ ရောစတာဒီဟိကို ရောစတိ+အာဒီဟိ ဟု ဖြတ်၊ ထိုရောစတိ၌ တိသည် ရုစ ဓာတ်ကို ညွှန်ပြသော ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌအက္ခရာတည်း။ [ဝိကရဏပစ္စည်းနောက်သို့ အစဉ်လိုက်သော တိအက္ခရာသည် ဓာတ်ကိုညွှန်ပြလေ့ရှိ၏။] ရောစတာဒီဟိ၌ အာဒိကို သဒ္ဒတ္ထ၌လည်း ယှဉ်စေ၍ ထိုသဒ္ဒတ္ထာဒိ၌ (အာဒိဖြင့်ကုဓတ္ထ, စလတ္ထ, မဏ္ဍတ္ထတို့ကို ယူပါ၊) ပုံစံများကိုလည်း ထိုသုတ်၌ရှု။

၃၄။ ဘာဝေ ကမ္မနိ ဘူတေ တော, ဌသာဝသာရုဟာဇရာ၊ သီဇနီသိလိသာရမ္ဘာ, ကတ္တရိစ အကမ္မကာ။

၃၄။ တော–တပစ္စည်းသည်၊ ဘာဝေ–ဘောအနက်၌လည်းကောင်း၊ ကမ္မနိ–ကံအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဘူတေ–အတိတ်ကာလ၌၊(ဟောတိ) ဌသာ–ဌာဓာတ်, အာသာဓာတ်မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဝသာရုဟာ– ဝသဓာတ်, အာရှေးရှိသော ရုဟာဓာတ်မှနောက်၌လည်းကောင်း၊ ဇရာ– ဇရဓာတ်မှနောက်၌လည်းကောင်း၊ သီဇနီသိလိသာ– သီဓာတ်, ဇနီဓာတ် သိလိသဓာတ်မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ အာရမ္ဘာ– စ၍အားထုတ်ခြင်း အနက်ရှိသောဓာတ်မှ နောက်၌လည်းကောင်း၊ ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက် ၌လည်း၊ (ဘူတေ–အတိတ်ကာလ၌၊ တော– တပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ)။

ဏီ တု အာဝိစ။ ။ဤ ၃ ပစ္စည်းလည်း "တဿီလာဒီသု ဏီတွာဝိစ" သုတ်ဖြင့်သက်သော ပစ္စည်းများပင်တည်း၊ ထိုတဿီလ စသော အနက်များကို လည်းကောင်း, တနင့် သီလ, ဓမ္မ, သာဓုကာရိတာပုဒ်တို့၏ သမာသ်တွဲရပုံကို လည်းကောင်း, ထိုအနက်၌ သက်သော ပစ္စည်းများ၏ ကတ္တားဟောဖြစ်ပုံကို လည်းကောင်း, ပုံစံများကို လည်းကောင်း, ထိုသုတ်နှင့် ထိုသုတ်၏ ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ၊ (ဏီတွာဝိစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် တဿီလစသည် မပါသော ရိုးရာကတ္တား အနက်၌လည်း ဏီ တု အာဝိပစ္စည်းသက်၊)"ပဏ္ဍိတမာနီ– မိမိကိုယ်ကို ပညာရှိဟုမှတ်ထင်သူ၊ [အတ္တာနံ ပဏ္ဍိတံ(ပညာရှိဟူ၍)မညတိတိ ပဏ္ဍိတမာနီ] ဗဟုဿုတမာနီ–ဗဟုဿုတပုဂ္ဂိုလ်ဟု မိမိကိုယ်ကို မှတ်ထင်သူ၊ သတ္တုဃာတီ–ရန်သူတို့ကို+ဃာတေတီတိ သတ္တုဃာတီ၊ ဓမ္မံ ဝဒတီတိ ဓမ္မဝါဒီ၊ နဒတီတိ နာဒီ၊ သီဟော ဝိယ+နာဒီ သီဟနာဒီ၊ ဘူမိသာယီ–မြေ၌ အိပ်သူ" စသည်တည်း။

၃၄။ **ဘာဝေ၊ ပေ၊ ကတ္တရိစ**။ ။ဤဂါထာသည် မောဂ္ဂလ္လာန်–၅ကဏ္ဍ၌ လာသော "တ္တော ဘာဝကမ္မေသု" (၅၆) "ကတ္တရိစာရမ္ဘေ"(၅၇)– "ဌာသဝသ သိလိသသီရုဟဇရဇနီဟိ"–(၅၈)သုတ်တို့ကို မှီသော ဂါထာတည်း၊ မှန်၏–"ဘာဝေ ကမ္မနိ ဘူတေ တော" သည် "တ္တော ဘာဝကမ္မေသု" သုတ်နှင့် သဘော တူ၏၊ [ကစ္စည်းကျမ်း ဘာဝကမ္မေသုတ" သုတ်နှင့်လည်း တူ၏၊] မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "အာသိတံ ဘဝတာ–အရှင်သည် နေပြီးခြင်း" ဟု ဘောဟောပုံစံကို ထုတ်၏၊ ဋီကာ၌ "တေန ကတံ, တဿ ကတံ–ထိုသူသည် ပြုခြင်း, ထိုသူ၏ ပြုခြင်း" ဟု ဘောဟောပုံစံထုတ်၏၊ "ကတော ကဋော ဘဝတာ–အရှင်သည်

သင်ဖြူး ကို ပြုအပ်ပြီ" ဟု ကံဟောပုံစံကို ထုတ်ပါ၊ သိဇနီစသည်ဖြင့် သီးခြား သတ်မှတ်၍ ဆိုလတ္တံ့သော ဓာတ်မှကြွင်းသမျှကို "ဣတော ဘာဝကမ္မေသု" သုတ်ဖြင့်ချည်း စီရင်ရ သည်။

ဌာ၊ ပေ၊ ကတ္တုရိစ။ ။ဤဂါထာ၏မှီရာ ၅၇, ၅၈ သုတ်တို့၏ ဝုတ္တိ၌ ဌာဒီ ဟိ ကတ္တရိ ဣတော ဟောတိ ယထာပတ္တဥ္စ" လည်းကောင်း, "ကြိယာရမ္ဘေ(ကြိယာကို စတည် အားထုတ်ရာ၌) ကတ္တရိဣတော ဟောတိ ယထာပတ္တဥ္စ" ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၏၊ "ယထာပတ္တံ" ဟူသည် အကြင်အကြင် ရောက်အပ်ပြီးသော ဘောအနက် ကံအနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "ကတ္တုရိစ"၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေး၌ရအပ်ပြီးသော "ဘာဝေ ကမ္မနိ" ကိုသာ ဆည်းပါ။

အမှာ။ ။ဋီကာ၌ "ဌာ, အာသ, ဝသ, ရုဟ, ဇရာဟိ အကမ္မကဓာတုတော ပရော တေ ဘူတေ ဘာဝေ ကတ္တရိ အာဓာရေစာတိ တီသု ဘဝတိ" ဟု (အကမ္မကဓာတ်ကိုလည်းကောင်း, အာဓာရကိုလည်းကောင်း, ထည့်၍ဖွင့်သည်မှာ စာသွားထုံးစံလည်း မကျ၊ မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့်လည်း မညီမျှချေ၊) ကတ္တရိနောက်၌ရှိသော အကမ္မကာသည် နောက်ဂါထာနှင့် ဆက်စပ်ရမည့် ပုဒ်သာတည်း၊ မှန်၏–မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ဂမနတ္ထာကမ္မကာဓာရေစ"ဟု လည်းကောင်း, အာဟာရတ္ထာ" ဟု လည်းကောင်း (နောက်ထာဂါနှင့်တူသော ၅၉ သုတ် ၆၀ သုတ်တို့ကို) တစ်ဆက်တည်းပြလျက် ရှိသည်။

ထို့ပြင်–"ထို ၅၉ သုတ်ဖြင့် ဌာစသော အကမ္မက ဓာတ်များအတွက် ပြီးပါ လျက် "ဌာသ၊ ပေ၊ ဇနီဟိ" ဟူသော ၅၈ သုတ်ကို ဆိုခြင်းသည် ဥပသာရ ရှေးရှိ သဖြင့် သကမ္မကဖြစ်သော ဌာစသည်ကို ယူရခြင်းအကျိုးရှိ၏" ဟု ဖွင့်သော ပဉ္စိကာကို ထောက်၍လည်း ဤဂါထာ၌လာသော ဌာ, အာသ–စသောဓာတ်များသည် အကမ္မက ဖြစ်စေကာမူ ဥပသာရရှေးရှိ၍ သကမ္မက အဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ် သော ဓာတ်များတည်း–ဟု မှတ်။ [ဂမနတ္ထာကမ္မကာတွေဝ ဣတ္တေ သိဒ္ဓေ ပုနဝစနံ သကမ္မကတ္ထံ၊ ပါဒိသဟိတာ စေတေ ကမ္မဝန္တော ဘဝန္တိ၊ –ပဉ္စိကာ။] ဤသို့ မောဂ္ဂလ္လာန်မှီ၍ ဆိုအပ်သောဂါထာဖြစ်သောကြောင့် မောဂ္ဂလ္လာန်၌ တိုက် ရိုက်လာသော ပုံစံများကို ထုတ်ပြအံ့။

ဥပဋ္ဌ, ဌာ။ ။ဥပဋ္ဌိတော ဘဝံ ဂုရုံ–အရှင်သည် ဆရာကို ပြုစုလုပ်ကျွေးပြီ၊ (ကတ္တားဟော တပစ္စည်း)၊ ဥပဋ္ဌိတော ဂုရု ဘောတာ–အရှင်သည် ဆရာကို ပြုစုလုပ်ကျွေးအပ်ပြီ(ကံဟော)။

ဥပဗ္ဗ, အာသ။ ။[အာသ–ဥပဝေသနေ(ကပ်ဝင်ခြင်း)၊] ဥပါသိတော (ဆည်းကပ်ပြီ) ဂုရုံ ဘဝံ၊ ဥပါသိတော(ဆည်းကပ်အပ်ပြီ) ဂုရု ဘောတာ။

အနုပဗ္ဗ, ဝသ။ ။အနုဝုသိတော(အလျော်နေပြီ) ဂုရုံ ဘဝံ၊ အနုဝုသိတော (အလျော်နေအပ်ပြီ) ဂုရု ဘောတာ။

အာပုဗ္ဗ, ရုဟ။ ။[ရုဟ ဇနနေ-ဖြစ်ခြင်း။]အာရုဋှော(တက်ပြီ)ရက္ခံ ဘဝံ၊ အာရုဋှော(တက်အပ်ပြီ)ရုက္ခော ဘောတာ။

အနုပုဗ္ဗ, ဇရ။ ။[ဇရ-ဝယောဟာနိမှိ၊] အနုဇိဏ္ဏော ဝသလိံ ဒေဝဒတ္တော- ဒေဝဒတ်သည် သူယုတ်မကို အစဉ်လိုက်၍ ဆုတ်ယုတ်ပြီ၊ အနုဇိဏ္ဏာဝသလီ ဒေဝဒတ္တေန-ဒေဝဒတ်သည် သူယုတ်မကို အစဉ်လိုက်၍ ဆုတ်ယုတ်အပ်ပြီ။

အဓိပုဗ္ဗ, သီ။ ။အဓိသယိတော ဘဝံ ခဋ္ဋောပိကံ-အရှင်သည် ခုတင်ကို ဖိ၍ အိပ်ပြီ၊ အဓိသယိတာ ခဋ္ဋောပိကာ ဘဝတာ ၊ အရှင်သည် ခုတင်ကိုဖိ၍ အိပ်အပ်ပြီ။

အနုပုဗ္ဗ, ဇနီ။ ။အနုဇာတော မာဏဝိကံ ဟာဏဝကော-လုလင်ပျိုသည် မိန်းမပျိုကို အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ပြီ၊ အနုဇာတာ မာဏဝိကာ မာဏဝကေန၊ လုလင်ပျိုသည် မိန်းမပျိုကို အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်အပ်ပြီ၊ "အစဉ်လိုက်အပ်ပြီ" ဟူလို။

အာပုဗ္ဗ, သိလိသ။ ။အာသိလိဋ္ဌော ဂုရုံ ဘဝံ-အရှင်သည် ဆရာကို ကပ်မှီ ပြီ၊ အာသိလိဋ္ဌော ဂုရု ဘောတာ-(ကပ်မှီအပ်ပြီ၊) ငြိကာဠ်ကား "အာလိင်္ဂတ္တ-လည်း ဖက်ခြင်းအနက်ကို သိလိသဓာတ်က ဟော၏" ဟု ဆို၏၊ တိုစကားသည် ဤ ပုံစံနှင့် မလျော်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဖွင့်နှင့် လျော်အောင် "အာသိလိဋ္ဌော ပုတ္တံ ပိတာ-အဘသည် သားကို လည်ဖက်ပြီ" ဟု ပုံစံတစ်မျိုးပြင်၍ ထုတ်ကြသည်။]

အာရဗ္ဘ။ ။["အာရမ္ဘော ဝိရိယေ ကမ္မေ, အာဒိကမ္မေ ဝိကောပနေ" ဟူသော အဘိဓာန်လာ အနက်တို့တွင် အာဒိကမ္မ(စ၍ပြုခြင်း) အနက်ဟောတည်း။] ပကတော ကဋံ ဘဝံ-အရှင်သည် သင်ဖြူးကို စ၍ပြုပြီ၊ ပကတော ကဋော ဘဝတာ၊ ပသုတ္တော ဘဝံ-အရှင်သည် စ၍အိပ်ပြီ၊ ပသုတ္တံ ဘဝတာ-အရှင်သည် စ၍အိပ်ခြင်း၊ [ပကတောစသည်၌ ပဉပသာရလည်း အာဒိကမ္မအနက်ဟော။]

မှတ်ချက်။ ။ရှေ့၌ပြအပ်ခဲ့သော "ဥပဋ္ဌိတော" စသော ပုံစံများ၌လည်း ကံကိုမဆိုလိုသောအခါ "ဥပဋ္ဌိတံ ဂရုံ ဘောတာ-အရှင်သည် ဆရာကို လုပ်ကျွေးခြင်း" ဤသို့စသည်ဖြင့် "ဘောအနက်၌လည်းဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ဘာဝ မတ္တေတု ဓာတုမှာ, အဝိဝစ္ဆိတ ကမ္မကာ" ဟု ၃၅ ဂါထာ၌ ပြလတ္တံ့၊ ဤဂါထာ၌ပါသော အကမ္မကာကို နောက်ဂါထာနှင့် တွဲရမည် ဖြစ်သောကြောင့် နိဿယ၌ အနက်မပေးဘဲချန်ထားသည်။

၃၅။ ဂမနတ္ထာ တထာဓာရေ, အာဟာရတ္ထာစ ဓာတုတော၊
ဘာဝမတ္တေတု ဓာတုမှာ, အဝိဝစ္ဆိတကမ္မကာ။

၃၅။ အကမ္မကာ–အကမ္မကဖြစ်သော၊ဓာတုတောစ–ဓာတ်မှ နောက် ၌လည်းကောင်း၊ ဂမနတ္ထာ–ဂတိအနက်ရှိသော၊ဓာတုတောစ–၌လည်းကောင်း၊ အာဟာရတ္ထာ–စားမျိုးခြင်းအနက်ရှိသော၊ ဓာတုတောစ–၌လည်းကောင်း၊ တထာ–ထို ဘောကံကတ္တားအနက်၌လည်းကောင်း၊ အာဓာရေ–အာဓာရအနက်၌လည်းကောင်း(ဘူတေ–၌၊ တော–တပစ္စည်းသည်၊ ဟောတိ၊)အဝိဝစ္ဆိတကမ္မကာ–မဆိုလိုအပ်သော ကံရှိသော၊ ဓာတုမှာတု–ဓာတ်မှနောက်၌ကား၊ ဘာဝမတ္တေ–ဘောအနက်မျှ၌၊ ဝါ–ဘောအနက်သာမည၌ကား၊ ဘူတေ–၌၊တော–သည်၊ ဟောတိ–၏။)

၃၅။ အကမ္မကာ, ဂမနတ္ထာ။ ။"ဂမနတ္ထာဂမ္မကာဓာရေစ" ဟူသော (၅၉)မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ကို မှီသောစကားတည်း၊ "အာဟာရတ္ထာ" လည်း"အာဟာ ရတ္ထာ" ဟူသော (၆၀) သုတ်ကိုမှီသော စကားပင်တည်း၊ ထိုသုတ်တို့၏ ဝုတ္တိ၌ ထိုဓာတ်များနောင် ရှေ့၌ပြခဲ့သော ဘောကံကတ္တား အပြင် အာဓာရအနက်၌ လည်း သက်နိုင်ကြောင်းကို ဖွင့်သည်၊ ပုံစံကို မောဂ္ဂလ္လာန်အတိုင်း ထုတ်ပြအံ့။

အကမ္မကပုံစံ။ ။ဣဒံ ဧသံ အာသိတံ–ဤအရပ်သည် ဤသူတို့၏ နေရာ တည်း၊ [အာသဓာတ်, အာဓာရအနက်ဟော, တပစ္စည်း၊ အာသန္တိ ဧတ္ထာတိ အာသိတံ–ဟု ပြု၊] ဣဟ တေ အာသိတာ–ဤအရပ်၌ ထိုသူတို့သည် နေကုန်ပြီ၊ [ကတ္တားဟော၊ "အာသိံသုတိ အာသိတာ" ဟု ပြု] အကမ္မက ပုံစံဖြစ်သောကြောင့် ကံဟောကို မပြ၊ "ဋ္ဌိတောဂါမော–တည်ရာရွာ" (တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိဋ္ဌိတော)စသည် ဖြင့် ဥပသာရပုဒ်ရှေးမရှိသော အခြားအကမ္မကဓာတ်များ၏ ပုံစံကိုလည်း ပြပါလေ။

ဂမနတ္ထ။ ။ဣဒံ ဧသံ ယာတံ–ဤအရပ်သည် ဤသူတို့၏ သွားရာအရပ် တည်း၊ (ဂတိအနက်ရှိသော ယာဓာတ်, အာဓာရ၌ တ ပစ္စည်းသက်၊) ဣဟ တေ ယာတာ–ဤအရပ်၌ ထိုသူတို့ သွားကုန်ပြီ၊ ဣဟ တေဟိ ယာတံ–ဤအရပ်၌ ထိုသူတို့ သွားခြင်း၊ အယံ တေဟိ ယာတော–ဤလမ်းကို ထို သူတို့သည် သွားအပ်ပြီ။ [ယာဓာတ်နေရာ၌ ဂမုဓာတ်ဖြင့်လည်း "ဂတော, ဂတံ" စသည်ထုတ်နိုင် ၏။]

အာဟာရတ္ထ။ ။ဣဒံ ဧသံ ဘုတ္တံ–ဤအရပ်သည် ဤသူတို့၏ စားအပ်ရာ အရပ်တည်း၊ "ဘုဉ္ဇတေ ဧတ္ထာတိဘုတ္တံ" ဟု ပြု၊ စားခြင်း

၃၆။ တဝန္တုမန္တုတု အာဝီတု, သဗ္ဗသ္မာ အပိ ကတ္တရိ၊
ပါယသော ဏာဒယော ဘာဝေ, ကေစိ တေသွပိ ကာရကေ။

၃၆။တဝန္တုမန္တုတုအာဝီတု–တဝန္တုပစ္စည်း,မန္တုပစ္စည်း,တုပစ္စည်း, အာဝီပစ္စည်းတို့သည်ကား၊ သဗ္ဗသ္မာအပိ–အလုံးစုံသော သကမ္မက အကမ္မကဓာတ်မှ နောက်၌လည်း၊ ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ (ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊) ပါယသော–များသောအားဖြင့်၊ ဏာဒယော–ဏ အစရှိသော ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဘာဝေ–ဘောအနက်၌၊ (ဟောန္တိ)၊တေသုပိ–ထိုပစ္စည်းတို့တွင်လည်း၊ ကေစိ–အချို့သောပစ္စည်းတို့သည်၊ ကာရကေ–ကာရက ၆ ပါးအနက်၌၊ (ဟောန္တိ)။ [“ကာရက” ဟူသည် သာဓနပင် တည်း၊ “ဘာဝေ”ကို သီးခြားဆိုပြီးဖြစ်၍ သာဓန ၆ ပါးကိုသာ ယူရ သည်။]

အနက်ရှိသော ဘုဇ ဓာတ်, ဏ ပစ္စည်း, အာဓာရအနက်ဟောသတည်း၊ ဣဒံ ဓေယံပီတံ–သောက်ရာ အံရပ်၊ စားမျိုခြင်းအနက်ရှိသော ပါဓာတ်၊ ဣဟ တေဟိ ဘုတ္တံ, ပီတံ–ဤ အရပ်၌ ထိုသူတို့သည် စားခြင်း, သောက်ခြင်း၊ ဩဒနော တေဟိ ဘုတ္တော– ထိုသူတို့သည် ထမင်းကို စားအပ်ပြီ၊ ပီတံ ဥဒကံ– ရေကိုသောက်အပ်ပြီ၊ ဘုတ္တာ ဗိပ္ပါ–ပုဏ္ဏားတို့သည် စားပြီးကုန်ပြီ၊ ပီတာဂါဝေါ– နွားတို့သည် ရေသောက်ပြီး ကုန်ပြီ။ [ရူပသိဒ္ဓိ–“ဘာဝကမ္မေသုတ” သုတ်၏ အဆက်၌လည်း ဤစာသွားမျိုး ဆိုထား၏၊ ရှုကြပါလေ။]

ဘာဝမတ္တေ၊ ဓေ၊ ကမ္မကာ။ ။ပြခဲ့သောဓာတ်အားလုံးသည်ပင် ဝဒန္တု ပုဂ္ဂိုလ်က ကံအနက်ကို မဆိုလိုသောအခါ ဘောအနက်မျှ၌သာ သက်ကုန်၏။ [ဓာတ်တို့၏ ဘောအနက်သည် ကံ ကတ္တား စသည်တို့နှင့် ဆက်ဆံသော သာမည အနက်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် မတ္တသဒ္ဒါဖြင့် “ဘာဝမတ္တေ” ဟု ဆိုသည်၊ လိင်္ဂတ္ထေ ပဌမာသုတ်၏ ဝုတ္တိဝယ် လိင်္ဂတ္ထမတ္တေ၌ မတ္တသဒ္ဒါကဲ့သို့ ဤ မတ္တသဒ္ဒါလည်း သာမညအနက်ဟောတည်း။]

၃၆။ တဝန္တု၊ ဓေ၊ ကတ္တရိ။ ။“အတီတေ တ တဝန္တုတာဝီ, သဗ္ဗတော ဏျတ္တွာဝီ ဝါ” သုတ်တို့ဖြင့် သက်အပ်သော တဝန္တု, မန္တု, တု, တာဝီ, (တပစ္စည်းမှာ ရှေ့၌ ပါခဲ့ပြီးဖြစ်၍ မယူဘဲ သဟာစရဏနည်းအားဖြင့် အာဝီ ပစ္စည်းကိုယူပါ၊) “ဤပစ္စည်းတို့သည် သကမ္မက–အကမ္မကဓာတ်အားလုံးနောင် ကတ္တားအနက်၌ သက်ကြ၏” ဟု ပြလို၍ “သဗ္ဗသ္မာအပိ” ဟု ဆိုသည်၊ ဋီကာ နှင့် သရူပတ္ထပုံစံများကို ပြအံ့။

တဝန္တု။ ။ဂါမံဂတဝါ ဒေဝဒေတ္တော–ရွာသို့သွားပြီးသော ဒေဝဒတ်၊သြဒနံ ဘုတ္တဝါ–ထမင်းကိုစားပြီးသူ၊ အဂ္ဂိံ ဟုတဝါ–မီးကိုပူဇော်ပြီးသူ၊ ဝုသိတဝါ–(မြတ်သောအကျင့်ကို) ကျင့်သုံးပြီးသူ။

ဏွု။ ။ပါစကော သူဒေါ–ချက်တတ်သောစဖိုသည်၊ ကာရကော, ကာရိကာ, ကာရကံ၊ ဒါယကော, ဒါယိကာ, ဒါယကံ (ပေးတတ်သော အမျိုး)၊ ဥပါသကော, ဥပါသိကာ၊ [ဥပ=အာသ+ဏွု၊] သာဝကော, သာဝိကာ၊ နာယကော (ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲ)၊ နာယိကာ (ရှေ့ဆောင်အကြီးအကဲ မိန်းမ။)

မှတ်ချက်။ ။ဤဏွုပစ္စည်းသည် ကံအနက်၌လည်း အနည်းငယ်ဖြစ်သေး၏၊ ဒုက္ခေန+ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗောတိ ဒုရုပဋ္ဌာကော–ခဲယဉ်းသဖြင့် လုပ်ကျွေးအပ်သူ၊ ဟရိတဗ္ဗံတိ ဟာရကံ–ဆောင်ယူချထားအပ်သော လက်နက်။ [သတ္ထဟာရကံ ဝါဿ ပရိယေသေယျ–ပါဠိ။]

တု။ ။ကမ္မဿ ကတ္တာ–ကံကိုပြုတတ်သူ၊ [ကရ+တု] ဘော့ဇနေဿဒါတာ။ [သရူပတ္ထ၌ "မာရေတာတိ မာရေတဗ္ဗော" ဟု သံယုတ်အဋ္ဌကထာဖွင့်ကိုပြ၍ တုပစ္စည်းသည် အနည်းငယ်သောအရာ၌ ကံကိုဟောသေး၏–ဟု ဆို၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာပါဠ်က လွဲနေမည်လားမသိ၊ "မာရေတောတိ မာရေတဗ္ဗော" ဟု ဖြစ်နိုင်စရာရှိသည်။]

တာဝီ။ ။ကတ္တာဝီ ပုရိသော–ပြုပြီးသောယောကျ်ား၊ ဘုတ္တာဝီ–စားပြီးသူ။ [အကမ္မကဓာတ်နောင်လည်း "အဘာဝီတိ ဘူတဝါ, ဘူတာဝီ–ဖြစ်ပြီးသူ၊ ဓာယတီတိ ဓာနနကော၊ (ဏွုကိုအာနနကပြု၊] သဋ္ဌာနနကော၊ တိဋ္ဌာတာ–တည်တန့်သူ၊ "ဘာဝီ" ဟု သရူပတ္ထ၌ တွေ့ရ၏၊ အာဝီပစ္စည်း၏ ပုံစံပြလိုဟန်တူ၏၊ သို့သော် "ဘာဝိ၌ကား ဏီပစ္စည်းသာတည်း။] အာဝီပစ္စည်းပုံစံများကို ရှေ့၌ပြခဲ့ပြီ။

ပါယသော၊ ဃေ၊ ဘာဝေ။ ။ဏပစ္စည်းအတွက် ကစ္စည်းကျမ်း "ဘာဝေသုစ" သုတ်၌ပါသော ပုံစံများကို ယူပါ၊ ဏာဒယော၌ အာဒိဖြင့် ယု–တိစသော ပစ္စည်းတို့ကို ယူကြ၏၊ ဘဝနံ ဘာဝေါ–ဖြစ်ခြင်း၊ စာဂေါ–စွန့်ခြင်း၊ ယာဂေါ–ယဇ်ပူဇော်ခြင်း၊ (ယဇဓာတ်)၊ ယောဂေါ–ယှဉ်ခြင်း, အားထုတ်ခြင်း၊(ယုဇဓာတ်)၊ ဘဝနံ, စဇနံ, ယဇနံ, ယုဥ္ဇနံ၊ ဘူတိ–ဖြစ်ခြင်း၊ စိတိ–စီခြင်း၊ ဂတိ, ပတ္တိ, ထုတိ–ချီးမွမ်းခြင်း၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အခြားသော ဘောဟောပစ္စည်းများကိုလည်း ဏာဒယော၌ အာဒိဖြင့်ယူပါ။

ကေစိ တေသွပိ ကာရကေ။ ။ကာရကနှင့် သာဓနသည် သဘောတူ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဏစသော ထိုပစ္စည်းတို့တွင် အချို့ပစ္စည်းများကား ကတ္တုစသော သာဓန ၆ ပါး၌လည်း ဖြစ်ကြသည်" ဟု ဆိုလိုသည်။ ["ဝိသရဇပဒါတော ဏ"

သုတ်၌ လာသော ပုံစံများကို သတိပြုပါ။] ပဝိသတီတိ ပဝေသော၊ ရုဇတီတိရောဂေါ ဥဇ္ဇတီတိဥပ္ပါဒေါ၊ ဖုသတီတိ ဖဿော၊ [ဖုသကို သုတ်ကြီးဖြင့် ဖဿပြု။] ကံ ဟော ဏပစ္စည်းသက်ရာ၌ "ဘုဉ္ဇတေတီဘောဂေါ-ခံစားအပ်သော်စည်းစိမ်၊ လဇ္ဇ တေတိ လာဘော-ရအပ်သောလာဘ်, စသည်တည်း၊ ကရိုဏ်းဟောရာ၌ "ပဇ္ဇတေ အနေနာတိ ပါဒေါ-သွားကြောင်းခြေ၊ ပတုဇ္ဇတေ အနေနာတိ ပတောဒေါ-နှား ကို ထိုးကြောင်းနှင်တံ" စသည်တည်း။ [သမ္ပဒါန်ဟော "ဏ"ပစ္စည်းကို မထုတ် ပြကြ။]

အပါဒါန်ဟောရာ၌ "ဥပေစ္စ+အဓိတေ တေသ္မာတိ ဥပဇ္ဈာယော- ကပ်၍အကျင့်ကို သင်ယူခဲ့ရာဖြစ်သော ဥပဇ္ဈာယ်" ဟု ထုတ်ကြသည်။ [ဥပ+ အဓိ ပုဗ္ဗ, ဣဓာတ်, ဏပစ္စည်း၊ အဓိကို အဇ္ဈပြု၊ သက္ကတ၌ "ဥပါဓျာယ" ဟု ရှိပုံနှင့် လျော် ၏၊ "ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ-အပြစ်ငယ် အပြစ်ကြီးကို၊ ဥပ(ဥပဂန္တွာ) ကပ်၍၊ ဈာယတိ-ရှု တတ်၏၊ ဣတိ ဥပဇ္ဈာယော" ဟု ပြုကြသည်ကား ကတ္တုသာဓနဖြစ်၍ အပါ ဒါနသာဓန၏ ပုံစံကိုပြသော ဤနေရာနှင့် မလျော်။] "ဝိဟညတိ (ပင်ပန်းရ၏) တေသ္မာတိ ဝိဃာတော-ပင်ပန်းခဲ့ရာ" စသည်တည်း၊ အဓိကရဏ၌ "အဝက သန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ တေ္တာတိ ဩကာသော၊ ဝိဟရန္တိ တေ္တာတိ ဝိဟာရော၊ အာရ မန္တိ တေ္တာတိ အာရာမော၊ ပပတန္တိ တေသ္မိံတိ ပပါတော-ကျရောက်ရာ ချောက် ကမ်းပါး" စသည်တည်း။

ယုပစ္စည်း။ ။ယုပစ္စည်း၏ ကာရက (သာ်ဓန) စသည်ကိုဟောရာ၌ "အသိယတေတိ အသနံ-စားအပ်သောအစာ၊ ဝိဇာနာတီတိ ဝိညာဏံ၊ ယထာသရူပံ သဒ္ဒါ ဗျာကရီယန္တေ တေနာတိ ဗျာကရဏံ-သရုပ်သုတ်အားလျော်စွာ သဒ္ဒါ တို့ကို ဆိုကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဗျာကရုဏ်းကျမ်းမည်၏၊ [ဝိ+အာပုဗ္ဗ, ကရ, ယု၊ ဗျာကရဏပုဒ်၏ အခြားဝိဂြိုဟ်များကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ တမဓိတေသုတ် အဖွင့်မှာ ရှု။] သမ္မာ+ပကာရေန+ဒီယတေ အဿာတိ သမ္ပဒါနံ၊ အပေစ္စ တေသ္မာ အညံ အာဒဒါတီတိ အပါဒါနံ၊ တိဋ္ဌန္တိ တေ္တာတိ ဌာနံ၊ သေန္တိ တေ္တာတိ သယနံ၊ အာသန္တိ တေ္တာတိ အာသနံ" စသည်တည်း။

တိပစ္စည်း။ ။တိပစ္စည်းဖြင့် "မညတီတိ မတိ-သိတတ်သောဉာဏ်၊ မည တေတိ မတိ-သိအပ်သောအယူ၊ ဘုဉ္ဇတေတိ ဘုတ္တိ-စားအပ်သော အစာ၊ နယတိ တေယာတိ နီတိ-ကောင်းသောအကျိုးကို ဆောင်ကြောင်းဖြစ်သော နည်းလမ်း၊ ပကရီယတေ တေသ္မာတိ ပကတိ-အပြားအားဖြင့် ပြုအပ်ခဲ့ရာဖြစ် သော ပဌမအရာဝတ္ထု၊ ["ပဌမံ ကရီယတီတိ ပကတိ" ဟုလည်း ပြုကြ၏။] တိဋ္ဌတိ အသ္မိံတိ ဌိတိ " ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ။

၃၇။ ကိတဘာဝေါ ဒဗ္ဗမိဝ, တေန ကမ္မာဒယော အပိ၊
ပါယော သတ္တျပိ ကမ္မာဒိံ, ဘာဝတ္တဝိဟိ တာ ကိတာ။

၃၇။ ကိတဘာဝေါ–ကိတ်ဘောသည်၊ ဒဗ္ဗမိဝ–ဒြပ်ကဲ့သို့၊ ဝါ–ဒြပ်နှင့်တူသည်၊ (ဟောတိ)၊ တေန–ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ကိတ်ဘော၏ ဒြပ်နှင့်တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) ကမ္မာဒယောအပိ–ကံအစရှိသော ကာရကတို့သည်လည်း၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ပါယော–များသောအားဖြင့်၊ ကမ္မာဒိံ–ကံသည်၊ သတိပိ–ရှိပါသော်လည်း၊ ကိတာ–ကိတ်ပစ္စည်းတို့ကို၊ ဘာဝတ္တဝိဟိတာ–ဘောအနက်၌ စီရင်အပ်ကုန်၏။

၃၇။ ကိတဘာဝေါ ဒဗ္ဗမိဝ ။ ။ကိတ်ဘော၏ အာချာတ်ဘောမှ ထူးခြား ပုံကိုပြလို၍ "ကိတဘာဝေါ" စသည်မိန့်၊ အာချာတ်ဘောသည် ဒြပ်သဘော မဖက်, ကြိယာသက်သက်သာဖြစ်၏၊ ကိတ်ဘောကား ကြိယာပင် ဖြစ်သော်လည်း ဒြပ်ကဲ့သို့ထင်ရှားသော ကြိယာတည်း၊ ယောကျ်ားစသော ဒြပ်၌ ကမ္မသတ္တိ ကတ္တုသတ္တိ စသော ကာရကသတ္တိရှိသကဲ့သို့ ကိတ်ဘောမှာလည်း ထိုကာရက သတ္တိများ ရှိ၏။

တေန ကမ္မာဒယော အပိ။ ။ထိုသို့ ဒြပ်နှင့်တူ၍ သတ္တိအမျိုးမျိုးရှိသော ကြောင့် ချက်ခြင်းကြိယာသည် "ပါကံ ကရောတိ–ချက်ခြင်းကို ပြု၏" "ပါကေန ဘဝတိ–ချက်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်၏၊ ပါကာယ ဝဇတိ–ချက်ခြင်းငှာသွား၏၊ (သမ္ပဒါန်) ပါကတော ပုဗ္ဗေ ဘဝတိ–ချက်ခြင်းမှ ရှေး၌ဖြစ်၏၊ ပါကေ ကုသလော ဟောတိ–ချက်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်၏" စသည်ဖြင့် ချက်ခြင်းကြိယာဟူသော ဘော၌ ကာရကသတ္တိအမျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်ရလေသည်။

ဘဝိတဗ္ဗံ ။ ။"ကိတ်ဘောသည် ကာရကအမျိုးမျိုးနှင့် ယှဉ်သည်" ဟုဆိုရာ၌ "ဘဝိတဗ္ဗံ"ဟူသော ကိတ်ဘောတစ်ခုကိုကား ခြွင်းချက်ထားရသည်၊ ထို ဘဝိတဗ္ဗံပုဒ်သည် ဝေဒ (သက္ကတ သဒ္ဒါ) ကျမ်း၌လည်းကောင်း, ပါဝစန (ပိဋက)၌လည်းကောင်း ကာရကအမျိုးမျိုး မရှိ၊ ဝိဘတ်အမျိုးမျိုးသက်၍ နာမ် ရုပ် မစဉ်နိုင်၊ ပဌမာ ဧကဝုစ်တစ်မျိုးသာတည်း၊ အဝုတ္တကတ္တားဖြစ်သော (ပုရိ သေနစသော)တတိယန္တ ပုဒ်တို့နှင့်လည်းကောင်း ယှဉ်စေရသည်၊ နပုံလိင်ဧကဝုစ် မြဲ၏။

ဘဝိတဗ္ဗမိဒံ နိစ္စံ, ဝေဒေ ပါဝစနေပိစ၊
ပဌမေကဝစနဥ္စ, ဘာဝေ န ပုံသကံ ဘဝေ၊
နတ္ထိ နာမိကမာလာပိ, ဝေဒသဒ္ဒါကေဟိစ၊
ဘဝိတဗ္ဗပဒံ ယောဇေ, တတိယန္တပဒေဟိစ။

၃၈။ ကြိယာနမေက ကတ္တုနံ့, ဘာဝေ တွာဒိပုရာကြိယာ၊
တုံတု ဘာဝေ တဒတ္ထာစေ, ဣစ္ဆတ္ထာဒိ ကြိယာပိစ။

၃၈။ ဧကကတ္တူနံ-တူသောကတ္တားရှိကုန်သော၊ ကြိယာနံ-ရှေ့ နောက်ကြိယာတို့တွင်၊ ပုရာကြိယာ-ရှေ့ကြိယာမှနောက်၌၊ ဘာဝေ-၌၊ တွာဒီ-တွာ အစရှိသောပစ္စည်းတို့သည်၊ (ဟောန္တိ)တုံတု-တုံပစ္စည်းသည်ကား၊ တဒတ္ထာ-ထို တုံပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာဟူသောအကျိုးရှိသောကြိယာသည်လည်းကောင်း၊ ဣစ္ဆတ္ထာဒိကြိယာပိစ-ဣစ္ဆာအနက်အစရှိသော ကြိယာသည်လည်းကောင်း၊ စေ (အတ္ထိ)-အံ့၊(ဝေံသတိ-သော်၊) ဘာဝေ-ဘောအနက်၌၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ပါယော၊ ပေ၊ ကိတာ။ ။ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည် ယှဉ်ဖက်ဓာတ်က သကမ္မ ကဖြစ်၍ ကံရှိသော်လည်း ထိုကံကိုမဟောဘဲ ဘောအနက်ကို အဟော များကြသည်၊ "ဩဒနဿ ပါကော-ထမင်းကို ချက်ခြင်း၊ သတ္တူနံ ဝိဇယော-ရန်သူတို့ကို အောင်ခြင်း" စသည်တည်း၊ ဤပုံစံများ၌ ကံရှိသော်လည်း ကံကို မဟော၊ ဘော ကိုသာ ဟောသည်။

၃၈။ ကြိယာန၊ ပေ၊ ပုရာကြိယာ။ ။["ပုဗ္ဗေကကတ္တုကာနံ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်, ၅-ကဏ္ဍ, ၆၃ သုတ်ကိုမှီသော စကားတည်း၊ ရှေ့ ၆၁ သုတ်မှ ဘာဝေပုဒ်လည်း လိုက်လာ၏။]"နရပတိ-ရှင်ဘုရင်သည်၊ ရိပုံ-ရန်သူကို၊ ဇိတွာ-အောင်ပြီး၍၊ ယာတိ-သွား၏" စသောပုံစံ၌ အောင်ခြင်းကြိယာ, သွားခြင်းကြိယာ ၂ ပါးရှိသည်တွင် အောင်ခြင်းဟူသော ရှေ့ကြိယာမှ နောက်၌ သက်ဟူသော ဘောအနက်ဝယ် တွာ, တုန, တွာနပစ္စည်းသက်၍ "ဇိတွာ" စသည်ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။ကစ္စည်းကျမ်း၌ကား ဤ တုန, တွာန, တွာပစ္စည်းတို့သည် ကိတ်အမည်ရသော ပစ္စည်းများဖြစ်ရကား "ကတ္တရိကိတ်"သုတ်နှင့်အညီ "ကတ္တား အနက်၌ သက်ကုန်၏။"ဟု ဆို၏၊ ရှေ့ကြိယာမှ နောက်၌သက်ဟူ သော စကား နှင့်စပ်၍ အပရကာလကြိယာ, သမာနကာလကြိယာ၌လည်းကောင်း, ဟိတ်အနက်-လက္ခဏာအနက်၌လည်းကောင်း သက်ရပုံကိုလည်း"ပုဗ္ဗကာလေက ကတ္တု ကာနံ တုန တွာန တွာဝါ" သုတ်နှင့်, ဘာဒစိန္တာ-တွာဒိပစ္စည်းအခဏ်း ၌ ပြထားပြီ။

တုံတုဘာဝေ။ ။[မောဂ္ဂလ္လာန်, "တုံ တာယေဘာဝေ" စသော ၆၁ သုတ် ကိုမှီသော ဂါထာပါဒတည်း၊ တုံပစ္စည်းကိုမှတ်၍ ဆိုသည်၊ တဝေ-တာယေပစ္စည်း တို့ကိုလည်း ယူပါ၊ ဤ ပစ္စည်းတို့၌လည်း "ကစ္စည်းကျမ်းက ကတ္တားဟော, မောဂ္ဂလ္လာန်ကျမ်းက ဘောဟော" ဟု ဝါဒကွဲသေး၏။]

တဒတ္ထာ။ ။"တဒတ္ထာစေ" ဟူသော စကားသည် မောဂ္ဂလ္လာန်(၅)ကဏ္ဍ (၆၁)သုတ်၌လာသော "ကြိယာယံ တဒတ္ထာယံ ကို မိုသောစကားတည်း၊ ဝုတ္တိ၌ "ကြိယာယံ တဒတ္ထာယံ ပတီယမာန်–တဒတ္ထကြိယာကို သိအပ်သော်" ဟု ဖွင့်၏၊ "ထိုသို့ သိအပ်သော အနာဂတ်အနက်၌ဖြစ်သော ဓာတ်နောင် တုံ တဝေ တာယေပစ္စည်းများ သက်ကြ၏" ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် "တုံပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာ၏ နောက်ကြိယာသည် (ထိုအကျိုးရှိသောကြောင့်) တဒတ္ထာမည်၏"ဟု မှတ်၊ "သာ+အတ္ထော (ပယောဇနံ) ယဿာတိ တဒတ္ထာ" ဟု ပဋိကာ၌ဝိဂြိုဟ်ပြု၏၊ ယဿာ–အကြင်ကြိယာ၏၊ သာ–ထို တုံပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာဟူသော+ အတ္ထော–အကျိုးသည်၊ အတ္ထိ–၏၊ ဣတိ တဒတ္ထာ (ထို တုံပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာဟူသော အကျိုးရှိသော) ကြိယာ၊ သုဗုဒ္ဓံ ဝက္ခာမိ=လွယ်ကူစွာသိဖို့ အကျိုးငှာ ဆိုပေအံ့ (သန္နိဋ္ဌာနမ)၊ ဤ၌ "ဝက္ခာမိ" အရ ဆိုခြင်းဟူသောကြိယာ၏ အကျိုးကား ("သုဗုဒ္ဓုံ" ဟု တုံပစ္စည်းသက်ရာပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်သော) လွယ်ကူစွာ သိခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဗုဓဓာတ်နောင် တုံပစ္စည်းသက်၍ "သုဗုဒ္ဓုံ" ဟု ဖြစ်ရသည်။

ကာလတ္ထာဒိကြိယာပိစ။ ။အာဒိဖြင့် "ကာလတ္ထေသု သမာနကတ္တုကေသု တဝေတုံဝါ" သုတ်၏ နောင်၌လာသော "အရဟာသက္ကာဒိသုစ, ပတ္တဝစနေ အလမတ္ထေသုစ" သုတ်တို့ဖြင့် ယူအပ်သော အရဟ, သက္က, ဘဗ္ဗ, အနုစ္ဆဝိက, ကာလ, သမယ, ဝေလာ စသည်တို့ကို ယူပါ၊ တုံပစ္စည်းသက်ရာ ကြိယာမှ တွဲဖက် ကာလတ္ထာအနက် စသည်ရှိသော ရှေ့ကြိယာနှင့် သက္က ဘဗ္ဗ စသည်ရှိရသည်၊ ပုံစံကို "သဒ္ဓမ္မံ သောတုံ ကာလတ္ထတိ၊ ကော တံနိန္ဒိတုံ အရဟတိ၊ သက္ကာဇေတုံ, ဘဗ္ဗောနိယျာနံ ဩက္ကမိတုံ=မဂ်သို့ရောက်ခြင်းငှာ ထိုက်၏၊ ကာတုံဝဋ္ဋတိ၊ ကာလော(သမယော, ဝေလာ)ဘုဉ္ဇိတုံ–စားခြင်းငှာ အချိန်တန်ပြီ၊ အလံကာတုံ–ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏" ဤသို့စသည်တည်း။

မှတ်ချက်။ ။တုံပစ္စည်းနောင် သ ဝိဘတ်ချေ၍ "ငှာ"ဟုသာ များသောအားဖြင့် အနက်ပေးရသော်လည်း တစ်ရံတစ်ခါ၌ ကံ ကတ္တားအနက်ကိုလည်း ထွန်းပြသေး၏၊ [ပဌမာဝိဘတ် သက်, ချေ၊] ကာတုံ–ပြုခြင်းသည်၊ ဝဋ္ဋတိ–အပ်၏၊ ကာတုံ–ပြုခွင့်ကို၊ လဗ္ဘတိ–ရအပ်၏၊ အနုဝသိတ္ဝာ–နေ့စဉ်နေ၍၊ ဘုဉ္ဇိတုံ–စားခြင်းကို၊ ပဋိက္ခိတ္တံ–ပယ်မြစ်တော်မူအပ်ပြီ၊ တစ်ရံတစ်ခါ၌ "နေကွမ္မံ–ဈာန်ချမ်းသာကို၊ ခေမတော–ဘေးမရှိသည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ ဒဋ္ဌုံ–မြင်၍" ဟု တွာပစ္စည်းအနက်လည်း ပေးရသေး၏။

[ဆောင်] တွာပစ္စည်းနက်, တစ်ချက်ဟောငြား, ကတ္တားနှင့်ကံ, သမ္ပဒါန်,
ဧကန်တုံပစ္စည်း ဟောသတည်း။

၃၉။ ပစ္စယတ္တောပိ ဘာဝေါ-ယံ, ဝိနာ တေနာ-ပ္ပသိဒ္ဓိတော၊
ဓာတုရတ္တောပိ သေသေဝံ, စယတ္တော တေန သဗ္ဗကော။

၃၉။ အယံဘာဝေါ-ဤဘောအနက်သည်၊ပစ္စယတ္တောပိ-ပစ္စည်း၏ အနက်သည်လည်း၊ (ဟောတိ-ဟုတ်၏၊ ကသ္မာ-အဘယ့်ကြောင့်နည်း၊) တေန-ထိုပစ္စည်းနှင့်၊ ဝိနာ-ကင်း၍၊ အပ္ပသိဒ္ဓိတော-ဘောအနက်၏ မထင်ရှားခြင်းကြောင့်တည်း၊ အယံ-ဤဘောအနက်သည်၊ ဓာတုရတ္တော ပိ-ဓာတ်၏အနက်သည်လည်း၊ (ဟောတိ၊ ကသ္မာ) တေန-ထိုဓာတ် နှင့်၊ ဝိနာ-၍၊ အပ္ပသိဒ္ဓိတော-တည်း၊ သေသော-ဘောမှကြွင်းသော ကံကတ္တားစသော သာဓနေ အနက်သည်၊ ဧဝံ-ဤအတူတည်း၊ တေန- ထို့ကြောင့်၊ သဗ္ဗကော-ဘောစသော အလုံးစုံသောအနက်သည်၊ စယတ္တော-ဓာတ်ပစ္စည်း အပေါင်း၏ အနက်တည်း။

၃၉။ **ပစ္စယတ္တောပိ၊ ပေ၊ သဗ္ဗကော။** ။"တုံတု ဘာဝေ" နှင့်စပ်၍ ဘာဝအနက်, ကံစသော ကာရကအနက်များ၏ "စယတ္ထ-အပေါင်းသဒ္ဒါ၏ အနက်" ဖြစ်ပုံကို ပြလိုသောကြောင့် "ပစ္စယတ္တောပိ" စသည်မိန့်၊ ပစဓာတ်, ဏပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော "ပါကော-ကျက်ခြင်း" ဟူရာ၌ "ခြင်း" ဟူသော ဘောအနက်သည် ဏပစ္စည်း၏အနက်လည်းဟုတ်၏၊ဘာကြောင့်နည်း-ထို ဏ ပစ္စည်းနှင့် ကင်း၍ "ခြင်း" ဟူသောအနက်၏ မထင်ရှားခြင်းကြောင့်တည်း၊ "ခြင်း" ဟူသော ထိုအနက်သည် ပစဓာတ်၏ အနက်လည်းဟုတ်၏၊ ဘာ့ကြောင့် နည်း-ပစဓာတ်မပါဘဲ ဏပစ္စည်းသက်သက်ဖြင့် "ခြင်း" ဟူသော ထိုအနက်၏ မထင်ရှားခြင်းကြောင့်တည်း။

စယတ္တော။ ။ထို့ကြောင့် "ခြင်း" ဟူသော ဘောအနက်သည် ဓာတ်နှင့် ပစ္စည်း ပေါင်းစပ်ထားသော "ပါကော" ဟူသော သဒ္ဒါအပေါင်း၏ အနက်သာ ဖြစ်သည်၊ ဆိုလိုရင်းကား "သဒ္ဒေါ ဉာပကဟေတု၊ အတ္ထော ဉာပေတဗ္ဗဖလ်-သဒ္ဒါဟူသည် အနက်ကိုသိစေတတ်သော အကြောင်း, အနက်ဟူသည် ထိုသဒ္ဒါ သည် သိစေအပ်သောကျိုးတည်း" ဟူသည်နှင့်အညီ အကြင်သဒ္ဒါကြောင့် အကြင်အနက်ကို သိရ၏၊ ထိုသဒ္ဒါသည် ထိုအနက်ကို ဟောရာရောက်သည်-ဟူလို။

သေသေဝံ။ ။"ပါစကော" ဟူသော ကတ္တားဟောပုဒ်၏ ကတ္တားအနက် လည်း ဏွုပစ္စည်း၏ အနက်လည်းဟုတ်၏၊ ပစဓာတ်၏အနက်လည်း ဟုတ်၏၊ "ပဟရဏံ-ပုတ်ခတ်ကြောင်းလက်နက်" ဟူသော ပုံစံ၌ "ကြောင်း" ဟူသော

၄၀။ သင်္ကေတကာလမေဝါ·ယံ, ဝိဘာဂေါ သမ္ဘဝတ္တတော၊
အတ္ထော·ယံ ပကတိယေ·သော, ပစ္စယတ္ထော ဣတီဒိသော။

၄၀။ အယံအတ္ထော–ဤအနက်သည်၊ ပကတိယာ–ပကတိဖြစ်သော လိင်ဓာတ်၏၊ အတ္ထော–အနက်တည်း၊ သော–ဤအနက်သည်၊ ပစ္စယတ္ထော–ပစ္စည်းဝိဘတ်၏ အနက်တည်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဤဒိသော–ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ အယံ ဝိဘာဂေါ–ဤခွဲခြားဝေဖန်ခြင်းသည်၊ သင်္ကေတကာလမေဝ–အမှတ်အသားကိုပြုရာ, သဒ္ဒါသင်စ အခါ၌သာ၊ သမ္ဘဝတ္တတော–ဖြစ်၏။

ကရိဏ်းအနက်သည် ယုပစ္စည်း၏အနက်လည်း ဟုတ်၏၊ ပပုဗ္ဗ, ဟရဓာတ်၏ အနက်လည်းဟုတ်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် "ပစိတော"၌ ကံအနက်, "ဒါနီယော" ၌ သမ္ပဒါန်အနက်, "ပဘာဝေါ"၌ အပါဒါန်အနက်, "ဌာနံ"၌ အာဓာရအနက် များ၌လည်း အပေါင်းသဒ္ဒါ၏ အနက်ဖြစ်ပုံကို သိပါ၊ သမာသ်တဒ္ဓိတ် အာချာတ် တို့၌ လည်း နည်းတူ၊ ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗကော – အနက် အားလုံးသည်ပင်၊ စယတ္ထော–အပေါင်းသဒ္ဒါ၏ အနက်ချည်း ဖြစ်၏" ဟု ဆိုသည်။

၄၀။ **သင်္ကေတ၊ လေ၊ တီဒိသော။** ။"ထိုသို့အပေါင်းသဒ္ဒါ၏ အနက်ချည်း ဖြစ်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် ဤအနက်သည် လိင်ဓာတ်၏အနက်, ဤအနက်ကား ပစ္စည်းဝိဘတ်၏အနက်ဟု ခွဲခြားသေးသနည်း" ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် "သင်္ကေတကာလမေဝ" စသည်မိန့်၊ အမှတ်အသားကိုပြုရာ သဒ္ဒါသင်စအခါ၌ စာသင်သားတို့ အသိဉာဏ်ရှင်းအောင် "ဤအနက်သည် လိင်၏အနက် (သို့ မဟုတ် ဓာတ်၏အနက်), ဤအနက်ကား ပစ္စည်း၏အနက်(သို့မဟုတ် ဝိဘတ် ၏အနက်)" ဟု ခွဲခြားပြရခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ–"ဗုဒ္ဓေါ–သိတော်မူတတ်သောဘုရား" ဟူရာ၌ "သိ"ဟူသောအနက် သည် ဗုဓဓာတ်၏ အနက်, "တတ်"ဟူသောအနက်သည် တပစ္စည်း၏အနက် ဟုလည်းကောင်း, "ဗုဒ္ဓံ–ဘုရားကို" ဟူသော နာမ်ပုဒ်အခိုက် ရောက်သောအခါ "ဘုရား"ဟူသော အနက်သည် "ဗုဒ္ဓ" ဟူသော လိင်၏အနက်၊ "ကို"ဟူသော အနက်ကား အံဝိဘတ်၏ အနက်ဟုလည်းကောင်း ခွဲခြားခြင်းသည် သဒ္ဒါသင် ခါစ အမှတ်သင်္ကေတ ပြုတုန်း၌သာ ဖြစ်၏၊ သဒ္ဒါတတ်ပြီးသောအခါ ထိုသို့ ခွဲခြားဖွယ်မလိုတော့–ဟူလို။

၄၁။ သိဒ္ဓသဒ္ဒါနုဝါဒေါယ-မတောဧဝ န သိဇ္ဈတေ၊
ဉာတရေတရတော သိဒ္ဓိ, လက္ခလက္ခဏိကာ ကွစိ။

၄၁။ အယံ-ယခုအခါတွင်, အများသင်အပ်သော ဤသဒ္ဒါသည်၊ သိဒ္ဓသဒ္ဒါနုဝါဒေါ-နိစ္စသဒ္ဒါ၏ အတုအရုပ်ချည်းသာတည်း၊ အတော ဧဝ-ထို့ကြောင့်သာလျှင်၊ ဉာတရေတရတော-သုတ်မှတစ်ပါးသော ဥဒါဟရုဏ်, ဥဒါဟရုဏ်မှ တစ်ပါးသောသုတ်ကြောင့်၊ ကွစိ-အချို့အရာ၌၊ လက္ခလက္ခဏိကာ-မှတ်အပ်သော ဥဒါဟရုဏ်, မှတ်ကြောင်း သုတ်နှင့်စပ်သော၊ သိဒ္ဓိ-ပြီးခြင်းကို၊ န သိဇ္ဈတေ-မတားမြစ်အပ်၊ ဝါ-မတားမြစ်သင့်။

၄၁။ **သိဒ္ဓ၊ ပေ၊ ကွစိ။** ။သဒ္ဒါကျမ်း၌ ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါဟူသမျှသည် (နဂိုရ်ရှိပြီးသော) နိစ္စသဒ္ဒါ၏ အတုအရုပ်တွေသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြလို၍ "သိဒ္ဓသဒ္ဒါနုဝါဒေါ" စသည်ကိုမိန့်သည်၊ [သိဒ္ဓသဒ္ဒါသည် နိစ္စအနက်ဟောတည်း၊ "သိဒ္ဓသဒ္ဒါ နိစ္စတ္ထာ"-ဘေဒစိန္တာ ၂၁-ဒီပနီ။] "ပုရိသော,ဗုဒ္ဓေါ" စသည်ဖြင့် ပြောအပ်သော သဒ္ဒါဟူသမျှသည် ကမ္ဘာအစဉ်အဆက်က ဖြစ်လာခဲ့သော နိစ္စသဒ္ဒါများတည်း၊ ပုရဓာတ်-ဉာသပစ္စည်း,ဗုဓဓာတ်-တပစ္စည်း စသည်ဖြင့် ရုပ်စီရင်၍ ပြီးစေအပ်သော (သဒ္ဒါကျမ်း၌လာသော) ပုရိသောဗုဒ္ဓေါ စသော သဒ္ဒါသည် ထိုနိစ္စသဒ္ဒါ၏ အတု (အရုပ်)သာတည်း။

အတော၊ ပေ၊ ကွစိ။ ။ထို့ကြောင့် အချို့အရာဝယ် သုတ်ကြောင့် ဥဒါဟရုဏ်ရုပ်၏ ပြီးစီးမှု, ဥဒါဟရုဏ်ကြောင့် သုတ်တည်ခြင်းကိစ္စ၏ ပြီးစီးမှုကို မတားမြစ်ရ၊ ဘာ့ကြောင့်နည်း၊ .... အရုပ်လုပ်ပြခြင်းမျိုးဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ အရုပ်လုပ်ရာ၌လည်း "လက်ကို ပထမလုပ်ရမည်, ထို့နောက် ကိုယ်ကိုလုပ်ရမည်" ဟု ရှေ့နောက်မသတ်မှတ်ဘဲ သင့်တော်သလိုလုပ်ရသကဲ့သို့ , သုတ်ဥဒါဟရုဏ်တို့လည်း သုတ်ကို ပထမ, ဥဒါဟရုဏ်ကို ဒုတိယ စသည်ဖြင့် မခွဲခြားဘဲ သင့်တော်သလို သုတ်တည်ရ, ဥဒါဟရုဏ်ထုတ်ရသည်-ဟူလို။

ထင်ရှားစေအံ့--ကတ္တရိကိတ် သုတ်၌ ကတ္တရိပုဒ်သည် ကရဓာတ်-တုပစ္စည်း ဖြင့် ပြီးစီးရသောပုဒ်တည်း၊ ထို တုပစ္စည်း ကတ္တရိကိတ်သုတ်ဖြင့် ကိတ် အမည်မှည့်ပြီးမှ ရုပ်ပြီးနိုင်၏၊ သို့ဖြင့်လျှင် "တုပစ္စည်း မသက်ရဲသေးသမျှ ကတ္တရိဟု ရုပ်မပြီးနိုင်" ဟု သုတ်ဖြင့် ဥဒါဟရုဏ်ကို တားမြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း, ကတ္တရိဟု ရုပ်မပြီးသေးမျှ ကတ္တရိကိတ် သုတ်ကိုလည်း (ကတ္တရိသဒ္ဒါထည့်၍)မတည်နိုင်"ဟု ဥဒါဟရုဏ်ဖြင့် သုတ်ကို တားမြစ်ခြင်းကိုလည်းကောင်း မပြုပါနှင့်၊ သဒ္ဒါကျမ်းတစ်ကျမ်းလုံး၌ပါသော သဒ္ဒါတွေသည်

၄၂။ အနာဒိ·ရဃ·မာလောကော, သဒ္ဒါချော ယဿ နပ္ပုင္ဒော၊ ဗျဉ္ဇူတေ တဿ သတ္တေန, ဒီပေါ၀ ဂတိယာဝုတော။

၄၂။ အနာဒိ-အစမရှိသော၊သဒ္ဒါချော- သဒ္ဒါဟု ဆိုအပ်သော၊ အယံ အာလောကော-ဤအရောင်အလင်းသည်၊ ယဿ-သဒ္ဒါအခြေခံ, ဥာဏ် မရှိသေးသော အကြင်စာသင်သားအား၊ ဝါ-သဒ္ဒါအခြေခံ, ဥာဏ်မရှိ သေးသော အကြင်စာသင်သား၏ (စိတ်၌)၊နပ္ပုင္ဒော-မထင် ရှား၊တဿ- သဒ္ဒါအခြေခံ, ဥာဏ်မရှိသေးသော ထိုစာသင်သား၏၊ ဂတိယာ-တတ်သိနားလည်ခြင်းအကျိုးငှာ၊ သတ္တေန-သဒ္ဒါကျမ်းဖြင့်၊

အရုပ်တွေချည်းဖြစ်၍, သုတ်တို့ကား များသောအားဖြင့် အရုပ်ရေးနည်းကို ညွှန် ပြသော ဝါကျတို့သာ ဖြစ်ပါသည်-ဟူလို။

ကတ္တရိတိ နတာဝ·ဿ, ယာဝံ တု န ဝိဓိယတေ၊
တုဝိဓာနမပိ တေံ, ကတ္တရိတိပျ·ပေက္ခယေ၊
ဧဝမာဒီသု ဂမျ·ယံ, ဣတရေတရ အာသယော၊
ဣမိနာဝ နယေနာပိ, ဤဒိသံ အည·မူဟတံ။

ယာဝ-အကြင်မျှလောက်၊ [ဆန်းကြောင့် "ယာဝံ" ဟု ဆိုသည်၊] တု-တုပစ္စည်းကို၊ နဝိဓီယတေ-မစီရင်အပ်သေး၊ တာဝ-လောက်၊ ကတ္တရိတိ-ကတ္တရိပုဒ်သည်၊ န အဿ-မဖြစ်ရာ၊ ဧတံ တုဝိဓာနံအပိ-ဤ တုပစ္စည်းစီရင်ခြင်း·သည်လည်း၊ ကတ္တရီတိပိ-ကတ္တရိကိတ်သုတ်ကိုလည်း၊ အပေက္ခယေ-ငဲ့နေသေး၏၊ ဧဝမာဒီသု-ဤသို့အစရှိသော ကတ်သီးကတ်သတ်ကြံဖွယ်တို့၌၊ ဣတရေတရအာသယော-ဥဒါဟရဏ်မှ တစ်ပါးသောသုတ်, သုတ်မှ တစ်ပါးသော ဥဒါဟရဏ် ဟူသော ငဲ့စရာရှိသော၊ အယံ-ဤစိစစ်ချက်ကို၊ ဂမျော-သိထိုက်၏၊ ဣမိ နာဝ နယေနာပိ-ဤနည်းဖြင့်လည်း၊ အညံ-အခြားသော၊ ဤဒိသံ-ဤကဲ့သို့ စိစစ်ဖွယ်ကို၊ ဦဟတံ(ဦဟတု)-ကြံစည်ပါလေ။ ["ယသ္မာ ဒပေတိ ဘယမာဒ တ္တောဝါ, တဒ ပါဒါနံ" သုတ်၌ အပါဒါန် မမှည့်ရသေးလျှင် "ယသ္မာ" ဟု ရုပ် မဖြစ်နိုင်၊ ထိုရုပ်မရှိလျှင် "ယသ္မာဒပေတိ" သုတ်လည်း မတည်နိုင်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် ကြံစည်ပါလေ-ဟူလို။]

၄၂။ အနာဒိ၊ ပေ၊ ဝုတ္တော။ ။"သိဒ္ဓသဒ္ဒါနုဝါဒေါ-သဒ္ဒါကျမ်းသည် နိစ္စ သဒ္ဒါအစစ်၏ အတုအရုပ်သာဖြစ်၏" ဟူသော စကားကို ထင်ရှားအောင်ပြလို၍ "အနာဒိ" စသည်မိန့်၊ သတ္တာသည် အစမရှိသကဲ့သို့ ထိုသတ္တာတို့ ပြောဆိုအပ် သော သဒ္ဒ(သဒ္ဒါ)လည်း အစမရှိ၊ ထို အစမရှိသော သဒ္ဒါအရောင်အလင် ကို

(အယံအာလောကော–ဤသဒ္ဒါတည်းဟူသော အရောင်အလင်းကို၊) ဗျဉ္ဇတေ–ထင်ရှားပြအပ်၏၊ (ကိမိဝ–နည်း၊)အာဝုတော–တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ဖုံးကွယ် အပ်သော၊ ဒီပေါ–ဆီမီးကို၊ (ဗျဉ္ဇတေ) ဣဝ–ထင်ရှားပြအပ်သကဲ့သို့တည်း။

၄၃။ မာနန္တာ ဝတ္တမာနေစ, လက္ခဏေ ဟေတုကေ သိယုံ၊
ကိတာ ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ, ဟောန္တိ ကာလန္တရေသွပိ။

၄၃။ မာနန္တာ–မာနပစ္စည်း အန္တပစ္စည်းတို့သည်၊ ဝတ္တမာနေစ–ပစ္စုပ္ပန်အနက်၌လည်းကောင်း၊ လက္ခဏေစ–လက္ခဏအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဟေတုကေစ–ဟိတ်အနက်၌လည်းကောင်း၊ သိယုံ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ကိတာ–အပဓာနဖြစ်သော ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည်၊ ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ–ပဓာနဖြစ်သော ဓာတ်၏အနက်နှင့်ပေါင်းစပ်ရခြင်းသည်၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) ကာလန္တရေသု အပိ–မိမိဟောရင်းကာလမှ တစ်ပါးသော ကာလတို့၌လည်း၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်သေး၏။

(မထင်ရှား နားမလည်သေးသူတို့၏ ထင်ရှားနားလည်ဖို့ရန်) သဒ္ဒါကျမ်းဖြင့် အတုအရုပ်လုပ်၍ ပြရသည်၊ ဥပမာ–တစ်စုံတစ်ရာဖြင့်ကွယ်နေသော မီးရောင်ကို အများမြင်လောက်အောင် ထုတ်ဖော်ပြရသကဲ့သို့တည်း။ [သက္ကတ၌ "သျှင္"သည် [ပါဠိ၌ "ဖုဋ" ဟု ဖြစ်၏။]

ဆိုလိုရင်းကား–သဒ္ဒါကျမ်း၌ပါသော သဒ္ဒါတို့သည် သဒ္ဒါ အကြောင်းအရာကို နားမလည်သေးသော စာသင်ငယ်တို့၏ နားလည်ဖို့ရာ အရုပ်အတုပြုလုပ်ပြ ခြင်းသာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဤကား လိင်ဓာတ်၏အနက်, ဤကား ပစ္စည်း ဝိဘတ်၏အနက်" ဟု ခွဲခြားပြခြင်းသည် သဒ္ဒါကျမ်းကို သင်ခစဥ်သာ နား လည်အောင် ခွဲပြရခြင်းဖြစ်၏၊ အမှန်အားဖြင့် ထိုသို့ ခွဲဖို့မလို၊ အားလုံးအနက်တွေသည် ရွတ်ဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏နှုတ်၌ တစ်ပေါင်းတည်း ထွက်လာသော အပေါင်းသဒ္ဒါများ၏အနက်သာ ဖြစ်သည်–ဟူလို။

၄၃။ မာနန္တာ၊ ပေ၊ သိယုံ။ ။မာန, အန္တပစ္စည်းတို့သည် ကာလအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ သက်ကုန်၏၊ [ကစ္စည်းကျမ်းက "ဝတ္တမာနေမာနန္တာ" သုတ်နှင့် သဘောတူ၏။] လက္ခဏအနက်, ဟိတ်အနက်၌လည်း ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤလက္ခဏ အနက် ဟိတ်အနက်သည် ရိုးရာသာမနအနက်မှ အပိုအနက်တည်း၊ ရိုးရာသာမန အနက်အားဖြင့်ကား အန္တပစ္စည်းသည် ကတ္တားအနက်၌,

မာနပစ္စည်းသည် ဘောက်ကတ္တားအနက်၌ သက်၏။ [“အနွေ့ာကတ္တရိမာနော့တု, ဘာဝေ, ကမ္မနိ ကတ္တရိ” (၃၇၁) ဘေဒစိန္တာ၊ အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုဘာသာဋီကာ၌ ကြည့်ပါ။]

ဝတ္တမာန်, လက္ခဏ။ ။“တိဋ္ဌမာနော(တိဋ္ဌန္တော)ပဌတိ–ရပ်လျက် (ရပ်တုန်း ဆဲဆဲ) ရွတ်ဆို၏” ကား ဝတ္တမာန်(ပစ္စုပ္ပန်)အနက်၏ ပုံစံတည်း၊ သူပကာရော သြဒနံ ပစမာနော(ပစန္တော) ဂါယတိ–ဟင်းချက်သူသည် ထမင်းကို ချက်လသော် (ထမင်းချက်ရင်း) သီချင်းဆို၏၊ ဂါမံဂစ္ဆန္တော(ဂစ္ဆမာနော) ရုက္ခမူလံ ဥပါဂမိ–ရွာသို့သွားလသော် သစ်ပင်အနီးအောက်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီ။ [ဤမာနအန္တ တို့ကား ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ဖြစ်သော ကတ္တားအနက်နှင့် လက္ခဏအနက်ကို ဟောကြသည်။] ဒေဟိ မေ ဘတ္တုံတိ ဝုစ္စမာနော “နာဟံဂဏှာမိ” တိ ဘဏတိ–အပ်နှံထားသော ငါ့ဘဏ္ဍာကို ပြန်ပေးလော့ဟု ပြောဆိုအပ်သော်, ငါမယူဟုပြောအံ့၊ [ဤမာနပစ္စည်း သည် ကံအနက်နှင့် လက္ခဏအနက်ကို ဟော၏။] ဤလက္ခဏကို ဋီကာ၌ “ဉာပကဟေတု” အနက်ဟု ဖွင့်သည်မှာ မကောင်း။

ဟေတု။ ။ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ၊ ဇယမာနော ဝေရံ ပသဝတိ၊ ဇယံ (ဇယန္တော)–သူတစ်ပါးကို နိုင်ရသူသည်၊ ဇယံ(ဇယန္တော)–နိုင်ရသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေရံ–ရှုံးသူ၏ရန်ကို၊ ပသဝတိ–ပွားစေ၏၊ အဋ္ဌကထာတို့၌ “ဣဒါနိ ဒသေယန္တော အာဟ”ဟု ရှိတတ်၏၊ ထို၌လည်း ဟိတ်အနက်ရနိုင်၏၊ ဘာဝပ္ပမာန, ဘာဝလောပကြ၍ “ဒသေယန္တော–ပြလိုသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ–ပြလိုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပြလိုသောဆန္ဒကြောင့် ” ဟုလည်း ပေးမှ အမှန်ကျသည်။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။“တေ သယပုဗ္ဗာ·နာဂတေ”ဟု သုတ်တည်၍ “တေ–ထို န္တ, မာနပစ္စည်းတို့သည်၊ အနာဂတေ–အနာဂတ်အနက်၌ ဖြစ်ကုန်မူကား၊ သယပုဗ္ဗာ–သယရှေ့ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ” ဟု ဆို၍ “ဋ္ဌသယန္တော, ဋ္ဌသယမာနော–တည်လတ္တံ့၊ ဋ္ဌိယိသယမာနံ–တည်လတ္တံ့ခြင်း၊ ပစ္စိသယမာနော–ချက်အပ်လတ္တံ့သော၊ သြဒနော–ထမင်း” ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ ပစ္စည်း “သေသေသသန္တု မာနာနာ”သုတ်နှင့် ခပ်ဆင်ဆင်ပင်တည်း။ [“သယပုဗ္ဗာ” နေရာဝယ် “ယပုဗ္ဗာ”ဟု ပါ၌ပျက်၏၊ အန္တ လည်းမဟုတ်၊ သယရှေးရှိသော(န္တ)တည်း။]

သဒ္ဒနီတိ။ ။“အန္တ ပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလကို မဟောရာ၌ အနိယမိတ(မသတ်မှတ်အပ်သော) ကာလသာမန်၌ဖြစ်၏”ဟု ဆို၍“သော မဟ န္တော ဟောတိ, မဟန္တောအဟောသိ, မဟန္တောဘဝိဿတိ” ဟု မဟန္တော၏ ကာလ ၃ ပါးနှင့်ဆိုင်သော ပုံစံထုတ်၏၊ “မဟန္တော–ကြီးမြတ်သူသည်၊ ဟောတိ– ၏” ဟု စသည်ပေး။

၄၄။ ကိတကာ·ဘိဓေယျလိင်္ဂါ, ဣယုဝဏ္ဏာဝရာဒိဓော၊
အပစ္စယော ဏောဒုတိယော, ဣပစ္စယော ပုမေ သိယုံ။

၄၄။ ကိတကာ–ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည်၊ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ–ဟော အပ်သောအနက်၏ လိင်ရှိကုန်၏၊ ဝါ–ဟောအပ်သောအနက်၏လိင်သို့ လိုက်ကုန်၏၊ ဣယုဝဏ္ဏာဝရာဒိဓော–ဣဝဏ္ဏန္တ, ဥဝဏ္ဏန္တဓာတ်, ဝရ အစရှိသောဓာတ်မှ နောက်၌ဖြစ်သော၊ အပစ္စယော–အပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း၊ ဒုတိယော–၂ခုမြောက်ဖြစ်သော၊ ဏော–ဏပစ္စည်းသည် လည်းကောင်း၊ ဣပစ္စယော–ဣပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ပုမေ–ပုံ လိင်၌၊သိယုံ–ဖြစ်ကုန်၏။

ကိတာ၊ ပေ၊ ကာလန္တ ရေသွပိ။ ။ကိတ်နှင့်အာချာတ်တွင် ကိတ်သည် အပဓာန, အာချာတ်ကား ပဓာနတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည် "တ–ပစ္စည်းသည် အတိတ်ဟော, မာနအန္တသည် ပစ္စုပ္ပန်ဟော" ဤသို့စသည်ဖြင့် ကာလကို သတ်မှတ်ခြင်းရှိသော်လည်း ပဓာနဖြစ်သော အာချာတ်ကြိယာ၌ စပ် ရသောအခါ ထိုကြိယာ၏ကာလကို လိုက်၍ ဟောကြရသောကြောင့် မိမိအတွက် သတ်မှတ်အပ်သော ကာလမှ အခြားကာလ၌လည်း ဖြစ်ကြရသည်။

ပုံစံ။ ။ဘာသိတံ–ပြောဆိုအပ်သည်၊ ဘဝိဿတိ–ဖြစ်လတ္တံ့၊ (တ)ပစ္စည်း သည် နဂိုရ်က အတိတ်ဟောဖြစ်သော်လည်း ဘဝိဿတိနှင့်စပ်ရသောကြောင့် အနာဂတ်ဟော ဖြစ်ရသည်၊ အဟာပယံ(အဟာပယန္တော)–မယုတ်လျော့စေဘဲ၊ ဝဏ္ဏယိဿာမိ–ဖွင့်ပြအံ့၊ ဘညမာနံ–ဆိုအပ်လတ္တံ့သောစကားကို၊ သုဏိဿထ–နာရကုန်လတ္တံ့၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် သိပါ၊ အာချာတ်ကြိယာ၌သာ စပ်ခိုက်မဟုတ် သေး, ပဓာနဖြစ်သော ကိတ်ကြိယာ၌ စပ်ခိုက်မှာလည်း ကာလတစ်ပါးကိုဟော ၏၊ ပုံစံကား–သော ပစမာနော ပစန္တော(ချက်လျက်)ဂတော–သွားပြီ" စသည် တည်း။ ["ကာလန္တ ရေသွပိ၌ အပိဖြင့် တဒ္ဓိတ်ကို ဆည်း၍ "သီလဝါ ဘဝိဿ တိ–သီလရှိသူဖြစ်လတ္တံ့" ဟု သရူပတ္ထ၌ ပုံစံထုတ်၏၊ "သီလဝါ၌ ဝန္တုပစ္စည်းသည် နဂိုရ်က ပစ္စုပ္ပန်ဟောဖြစ်သော်လည်း ဘဝိဿတိကြိယာ၌ စပ်ရသဖြင့် အနာဂတ်ဟော ဖြစ်ရသည်။]

၄၄။ ကိတကာ ဘိဓေယျလိင်္ဂါ။ ။ကိတ်ပစ္စည်းတို့၏ လိင်ကိုပြလို၍ဤ ၄၄, ၄၅ ဂါထာတို့ကို ဆိုသည်၊ "ဣတ္ထိယမတိယဝေါဝါ" ဟု အမြဲသတ်မှတ်အပ် သော လိင်မရှိသော ကိတ်ပစ္စည်းတို့သည် အဘိဓေယျ၏လိင်သို့ လိုက်ကြရကုန်

၄၅။ ယုစာကတ္တရိ ဘာဝသ္မိံ, ကိစ္စာ တောစ နပုံသကေ၊
တဝါဒိက္ခတ္တုမန္တာ တု, သိယုံ အဗျယနာမကာ။

၄၅။ အကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်မှ တစ်ပါးသောအနက်၌၊ ယုစ–ယုပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘာဝသ္မိံ–ဘောအနက်၌၊ ကိစ္စာ–ကိစ

၏။ [အဘိဓေယျသ+လိင်္ဂယေသံတိ အဘိဓေယျလိင်္ဂါ၊ ဟောအပ်သောအနက်ကို "အဘိဓေယျ" ဟုခေါ်၏၊ ထိုဟောအပ်သောအနက်၏လိင်က ပုလ္လိင်ဖြစ်လျှင် ကိတ်ပစ္စည်းကလည်း ပုလ္လိန်ကို ဟောရ၏၊ အဘိဓေယျက ဣတ္ထိလိင် နပုလ္လိန်ဖြစ်လျှင်လည်း ထိုအတိုင်းပင် ဟောရသည်။] ပုံစံကား–ကာရကော (ပုရိသော), ကာရိကာ (ဣတ္ထိ), ကာရကံ(ကုလံ), စသည်တည်း၊ ကိတကသည်သာ အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်သည်မဟုတ်သေး၊ သမာသတဒ္ဓိတတို့လည်း အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်ကြသည်ပင်တည်း၊ ပုံစံကား–ဗဟုမိဂတော, ဝါသိဋ္ဌော (ပုရိသော)၊ ဗဟုမိဂတာ, ဝါသိဋ္ဌီ(ဣတ္ထိ)၊ ဗဟုမိဂတံ, ဝါသိဋ္ဌံ(ကုလံ)။

ဣယုဝဏ္ဏာဝရာဒိဇော အပစ္စယော ။ ။"သိ–သေဝါယံ,ခိ–ခယေ"စသော ဣဝဏ္ဏန္တဓာတ်, "ရု–သဒ္ဒေ, လူ–ဆေဒနေ, ဘူ–သတ္တာယံ" စသော ဥဝဏ္ဏန္တဓာတ်, ဝရဓာတ်(ဝရာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ဓရဓာတ်, ဂမုဓာတ်စသည်) တို့၏ နောက်၌ဖြစ်သော အပစ္စည်းဟူသည် "သဗ္ဗတော ဏွုတွာဝီဝါ" သုတ်ဖြင့်သက်သော အပစ္စည်းတည်း။ [ဤပစ္စည်းအတွက်သာ "ဣယုဝဏ္ဏ ဝရာဒိဇော" ဟု သတ်မှတ်သည်၊ ဏ–ဣတို့အတွက် ဓာတ်ကို မသတ်မှတ်။]

ဏော ဒုတိယော, ဣပစ္စယော ။ ။ဏပစ္စည်း ဣပစ္စည်းဟူသည် "ဓာတုယာ ကမ္မာဒိမှိဏော" ဖြင့် သက်သောဏကိုထောက်၍ ဒုတိယမြောက်ဖြစ်သော "ဝိသရုဇပဒါဒိတော ဏ" သုတ်ဖြင့် သက်သောဏပစ္စည်း, မုနာဒီဟိစိ" သုတ်ဖြင့် သက်သော ဣပစ္စည်းတည်း၊ ဤပြခဲ့သော အပစ္စည်း, ဏ–ဣပစ္စည်းတို့သည် ပုလ္လိင်၌ဖြစ်ကုန်၏။ [ဤဂါထာကို ရည်ရွယ်၍ "အ ဣပစ္စယ, ဒုတိယဏော, ဤသဘော, အဟောပုလ္လိင်သာ" ဟု ဆိုကြသည်။]

ပုံစံ ။ ။ဣဝဏ္ဏန္တ, နိဿယော–မှီရာ၊ ခယော–ကုန်ခြင်း၊ ဥဝဏ္ဏန္တ,ရဝေါ–အသံ၊ လဝေါ–ရိတ်ခြင်း၊ ဘာဝေါ–ဖြစ်ခြင်း၊ ဝရာဒိ, ဓရော–မြတ်သူ၊ ဝိနယဓရော–ဝိနည်းကိုဆောင်သူ၊ အာဂမော (စီးပွားတို့၏လာရာလာကြောင်း)အာဂုံ (ပါဠိ)၊ ဒုတိယဏ ပုံစံ–ပဝေသော, ရောဂေါ, ဥပ္ပါဒေါ, ဩကော–နေရာအိမ်, ကာမော–အလို၊ ဣပစ္စည်းပုံစံ–မုနိ, ယတိ, အဂ္ဂိ, ပတိ, ဣသိ, ကဝိ, ရဝိ စသည်တည်း။

ပစ္စည်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ တောစ–တောပစ္စည်းသည်လည်းကောင်း၊ နပုံသကေ–၌၊ (ဟောန္တိ၊)တု–ထိုမှတစ်ပါး၊ တဝါဒိကွတ္တုမဗ္ဗော–တဝေ အစရှိသောပစ္စည်း, ကွတ္တုံပစ္စည်း အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါတို့သည် အဗျယနာမကာ–အဗျယအမည်ရှိကုန်သည်၊ သိယု–န်၏၊.... ကိတနိဒ္ဒေသော နိဋ္ဌိတော။

၄၅။ ယုဏာ၊ ပေ၊ နပုံသကေ။ ။ယုဝ်+အကတ္တရိ–ကတ္တုသာဓနမှ တစ်ပါးသော သာဓန ၆ပါး၌ဖြစ်သော ယုပစ္စည်းသည် နပုံလိင်၌ဖြစ်၏၊ ပုံစံကား–"နန္ဒိတဗ္ဗန္တိ နန္ဒနံ၊ ကာရဏံ–ပြုကြောင်း၊ သံမ္ပဒါနံ–ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် ပေးရာ (သမ္ပဒါနသာဓန)၊ အပါဒါနံ–ဖဲခဲ့ရာ၊ ဌာနံ–တည်ရာ"စသည်တည်း၊ ကတ္တားအနက်၌ဖြစ်မူကား "သမဏော–ရဟန်း၊ ပဝနော–ဖြူစင်တတ်သောမီး၊ ဝေဒနာ, ရဇောဟရဏံ" ဟု အဘိဓေယျလိင်လိုက်၍ ၃ လိင်ရှိ၏။

ဘာဝသ္မိံကိစ္စာ, တော။ ။ကိစ္စပစ္စည်းနှင့် တပစ္စည်းသည် ဘာဝသာဓနကိုဟောလျှင် နပုံလိင်၌ဖြစ်၏၊ ပုံစံကား–"ဘဝိတဗ္ဗံ–ဖြစ်ရာ၏၊ ကတ္တဗ္ဗံ–ပြုရာ၏၊ ကရဏီယံ–ပြုခြင်း၊ တသယနစ္စံ–ထိုသူ၏ကခြင်း၊ ဂီတံ–သီဆိုခြင်း၊ ဟသိတံ–ပြုံးရယ်ခြင်း" စသည်တည်း။

တဝါဒီ၊ ပေ၊ နာမကာ။ ။တဝါဒိ(တဝေ+အာဒိ)အာဒိဖြင့် တုံ, တာယေ, တုန, တွာန, တွာပစ္စည်းတို့ကိုယူ၊ ထိုပစ္စည်းများအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါ, ကွတ္တုံ ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော သဒ္ဒါတို့သည် အဗျယအမည်ရကြ၏၊ အဗျယအမည်ရသည့် အတွက် လိင် ၃ပါး ဝိဘတ် ၇သွယ်ကြောင့် ရုပ်အပြောင်းအလွဲမရှိတော့၊ ထို့ကြောင့် "ကာတဝေ, ကတ္တုံ, ကတ္တာယေ, ကတွာ, ကတွာန, ကာတုန, ကောကွတ္တုံ, ဒွိကွတ္တုံ ဗဟုကွတ္တုံ" စသည်ဖြင့် ရုပ်တစ်မျိုးစီသာ ရှိနိုင်ကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။"ပုလ္လိင်၌ဖြစ်၏, နပုံလိင်၌ဖြစ်၏,ဣတ္ထိလိင်၌ဖြစ်၏" စသည်ဖြင့် သဒ္ဒါကျမ်း၌ လိင်ကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် များရာလိုက်၍သတ်မှတ်ခြင်းသာတည်း၊ အစစ်အမှန်အားဖြင့်ကား ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဥဒါဟရဏ်ရှိတိုင်းသာ သိမှတ်ပါ–ဟု ဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြသည်။

ယေဘုယျဝုတ္တိယာ လိင်္ဂံ, ဒဿိတံ တတ္ထ သဗ္ဗသော၊
ဝိသေသော ပန ဝိညူဟိ, ဉေယျော ပါဠာနုသာရတော။

ကိတနိဒ္ဒေသအဖွင့် ပြီး၏။

ကာရကနိဒ္ဒေသ

၄၆။ ယတြတ္ထေ နောဝိဓိယန္တေ, တျာဒိပ္ပဘုတယောစတော၊
သော·နုတ္တော တတြ ကမ္မာဒေါ, ဒုတိယာဒိယထာရဟံ။

၄၆။ ယတြအတ္ထေ–အကြင် ကံအစရှိသော အနက်၌၊ တျာဒိပ္ပဘုတယော–တိအစရှိသော အာချာတ်ဝိဘတ်အစရှိကုန်သော၊ စတော–ထိုဆိုအပ်ပြီးသော ဝါစကကြီး ၄ ပါးတို့ကိုလည်း၊ နောဝိဓိယန္တေ–မစီရင်အပ်ကုန်၊ သော–ထိုကံအစရှိသောအနက်သည်၊ အနုတ္တော–အနုတ္တမည်၏၊ ဝါ–အဝုတ္တမည်၏၊ တတြ ကမ္မာဒေါ–ထိုကံအစရှိသော အနက်၌၊ ဒုတိယာဒီ–ဒုတိယာအစရှိသော ဝိဘတ်တို့သည်၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ (သိယုံ–န်၏။)

၄၇။ ကြိယာ·ပွေ ဒုတိယာ ကမ္မေ, ဃနယောဂေ ခဏဒ္ဓနိ၊
ကမ္မပ္ပဝစနီယေန, တွန္တေ ဟိ စုဘယာဒိဘိ။

၄၇။ ကြိယာပွေ–ကြိယာသည် ရောက်အပ်သော၊ ဝါ–ကြိယာပါပုဏနသတ္တိရှိသော၊ ကမ္မေ–ကံအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဃနယောဂေ–ဒြပ်, ဂုဏ်, ကြိယာတို့နှင့် တစ်ခဲနက်ယှဉ်ခြင်းသည်၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) ခဏဒ္ဓနိ–ခဏဟူသော ကာလ, အခွင့်ဟူသော ဒေသအနက်၌လည်းကောင်း၊ ကမ္မပ္ပဝစနီယေနတွန္တေ ဟိ–ကမ္မပ္ပဝစနီယ အမည်ရှိသော

၄၆။ ယတြတ္ထေ၊ ပေ၊ ယထာရဟံ ။ ။[တျာဒယောကို "တိ+အာဒယော" ဟု ဖြတ်၊] တျာဒယော၌ အာဒိဖြင့် အန္တိစသော အာချာတ်ဝိဘတ်တို့ကိုယူ၍, ပဘုတိဖြင့် ကိတ်သမာသ်တဒ္ဓိတ်တို့ကိုယူ၊ ဆိုလိုရင်းမှာ–"ထိုဝါစကကြီး ၄ ပါးတို့က ကံအစရှိသောနက်ကို မဟောသောအရာ၌ ဒုတိယာစသော ဝိဘတ်များကို (နောက်ဂါထာများ၌ ပြလတ္တံ့အတိုင်း ထိုက်သလို)သက်စေရသည်"ဟူလို။ [ထိုဝါစကကြီး ၄ ပါးတို့ ဟောအပ်သောအရာ၌ကား ပဌမာသက်ဖို့ရန်(၃)နံ့ပါတ် ဂါထာ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။]

၄၇။ ကြိယာပွေ၊ ပေ၊ ဉဘယာဒိဘိ။ ။ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ထိုက်ရာ အနက်များကို ပြလို၍ "ကြိယာပွေ" စသည်မိန့်၊ "ကမ္မတ္ထေဒုတိယာ" သုတ်ဖြင့် သက်အပ်ရာဖြစ်သော ရိုးရာကံအနက်ကိုပင်၊ (ကြိယာသည် ရောက်အပ်သော ကြောင့်) "ကြိယာပ္ပ" ဟု ခေါ်သည်၊ အပ္ပဓာတ်သည် အပဓာတ်ကဲ့သို့ "ရောက်

အနုစသော သဒ္ဒါ, နေပစ္စည်းအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါ, တောပစ္စည်းအဆုံးရှိသော သဒ္ဒါတို့နှင့်၊ ယောဂေစ–၌လည်းကောင်း၊ ဥဘယာဒိဘိ–ဥဘယ အစ ရှိသော သဒ္ဒါတို့နောက်၌လည်းကောင်း၊ ဒုတိယာ–ဒုတိယာဝိဘတ်သည်၊ (ဘဝေ)။

ခြင်းအနက် ဟော၏၊ အပ္ပိယတေ ပါပုဏီယတေတိ အပ္ပေါ၊ ကြိယာ ယ+အပ္ပေါ၊ ကြိယာပ္ပေါ၊ "ကြိယာမါပုဏာန" ဟူသော အသုံးနှင့် "ကြိယာပ္ပ" ဟူသောအသုံးသည် သဘောတူ၏၊ ပုံစံကား–"ရထံက ရောတိ, မာတာ ပုတ္တံ ဝိဇာယတိ (ဖြစ်စေ၏, ဝါ–ဖွားမြင်၏)၊ ကင္ဓျာပေတိ (မီးလောင်စေ၏, မီးရှို့၏၊) ဗုဒ္ဓံ နမဿတိ" စသည်တည်း။

ဃနယောဂေ ခဏာဒ္ဓနီ။ ။"ဃန–တခဲနက်" ဟူသည် အဆက်မပြတ်ဆက်စပ်ခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဃနယောဂနှင့် အစ္စန္တသံယောဂကို သဘောတူ" ဟုမှတ်၊ ထိုသို့ အဆက်မပြတ်ယှဉ်လသော် ခဏ(ကာလ) အနက်, ခရီးဟူသော အစွန့်ဒေသအနက်၌ ဒုတိယာ သက်၏၊ ဒဗ္ဗ, ဂုဏ, ကြိယာ အစ္စန္တသံယောဂ အပြားနှင့် ပုံစံကို ကာလဒ္ဓါမစ္စန္တသံယောဂေသုတ်၏ ဝုတ္တိနှင့် အဖွင့်များ၌ရှုပါ။

ကမ္မပ္ပဝစနီယ။ ။ပရသာမညာ ပယောဂေသုတ်ဖြင့် ကမ္မပ္ပဝစနီယအမည်မှည့်အပ်သော အနုစသောသဒ္ဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာပုဒ်၌လည်း ဒုတိယာသက်၏။။ [ကမ္မပ္ပဝစနီယ၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်းကောင်း, ကမ္မပ္ပဝစနီယ အမည်ရသော ဥပသာရတို့ကို လည်းကောင်း, ပုံစံကိုလည်းကောင်း, ကမ္မပ္ပဝစနီယယုတ္တေသုတ်၏ အဖွင့်များ၌ ရှုပါ၊ သဒ္ဒနီတိ၌ကား "အနွာဒယော မိရာဒယော ကမ္မပ္ပဝစနီယာ"ဟု သုတ်တည်၍ မိစသော နိပါတ်များကိုလည်း ကမ္မပ္ပဝစနီယ အမည်မှည့်သေး၏၊ သက္ကတ၌ကား ဥပသာရတချို့ကိုသာ မှည့်သည်။]

နေ။ ။ပါဠိသဒ္ဒါတို့၌ "နေပစ္စည်း" ဟု မရှိ၊ နာဝိဘတ်၏ နေအပြုသာရှိ၏၊ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ကား "နေဗညတရဿမဒူရေ ပဥ္စမျာ"ဟု သုတ်ရှိသတတ်။ [အပဉ္စမျာ–ပဉ္စမှတစ်ပါးသော သတ္တမျန္တပဒမန္တဖြစ်သော ဥတ္တရ, အဓရ, ဒက္ခိဏသဒ္ဒါတို့မှ နောက်၌၊ အဒူရေ–(အဝဓိ–အပါဒါန်မှ) မဝေးရာ၌၊ အညတရဿံ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ နေပ်–နေပ် ပစ္စည်းသက်။ .... မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ။]

ပုံစံကား–ဒက္ခိဏေနဂါမံ–ရွာ၏မဝေးသော တောင်အရပ်၌၊ ဥတ္တရေနဂါမံ။ [အက္ခရစိန္တကာ ပန နေသဒ္ဒယောဂေ အဝဓိဝါစိပဒေ (အပါဒါန်ဟောပုဒ်၌) ဥပယောဂဝစနံ ဣစ္ဆန္တိ၊ အတ္ထော ပန သာမိဝသေနေဝ ဣစ္ဆိတောတိ ဣဓ သာမိဝသေနေဝ ဝုတ္တံ၊ .... ပါယာသိရာဇညသုတ်ဋီကာ၊ ဤအတိုင်း "ရွာ၏" ဟု သာမီအနက်ပေးရသည်။] ပုရတ္ထိမေန ဝေသာလိံ–ဝေသာလီတော အဝိဒူရေ

ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ၊ ဤ၌ "ဝေသာလိတော" ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "ဝေသာလိမှ" ဟု အပါဒါန်ပေးပါ၊ ထို့ကြောင့် "ဇနယှဉ်ရာ ဒုတိယာ၌ သာမိ, အပါဒါန် ၂နက် တွင် တစ်မျိုးမျိုးပေးနိုင်၏" ဟုမှတ်။

တွန္တေဟိ။ ။တောပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ဥပရိ–ဥပ–ပရိစသည်တို့နှင့် ယှဉ် ရာ၌လည်း ဒုတိယာသက်၏၊ ဥပရိတော ဂါမံဝသတိ–ရွာ၏အထက်၌ နေ၏၊ ဥပတောဂါမံ–ရွာ၏အနီး၌၊ ပရိတော ဂါမံ–ရွာ၏ပတ်ဝန်းကျင်၌၊ သဗ္ဗတော ဂါမံ, သမန္တတော ဂါမံ, အဂျာဂါရံ သမန္တတော (မီးတင်းကုပ်၏ ပတ်ဝန်းကျင် ၌), ဤသို့စသည်တည်း။ ["နဇ္ဇာ နေရဉ္ဇရံသတိ–နေရဉ္ဇရာမြစ်အနီး၌၊ မံ ပတိဘံ သု–ငါ၏ဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်ပြီ" တို့ကား ပတိဟူသော ကမ္မပ္ပဝစနီယ၏ ယှဉ်ရာ ဒုတိယာတည်း။]

ဥဘယာဒီဟိ။ ။ဥဘယစသော သဒ္ဒါတို့နှောင်လည်း ဒုတိယာသက်၏၊ ပုံစံကား–အနာဂါရေဟိ ဉူအယံ၊ အနာဂါရေဟိစ–အိမ်ရာမရှိသော ရသေ့ရဟန်း တို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥဘယံ–၂ပါးစုံနှင့်၊ အသမသဋ္ဌော–မရောနှော၊ တသေဝ အနန္တ ရံ–ထိုကျမ်း၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင်၊ ဤသို့ စသည်တည်း။

မောဂ္ဂလ္လာန်။ ။(၂) ကဏ္ဍ "ကမ္မေ ဒုတိယာ" ဟူသော ၂–သုတ်၌ "အဓိ သီဋ္ဌာသာနံ ပယောဓဂ·မိကရဏေ ကမ္မဝစနိဋ္ဌာ–အဓိပုဗ္ဗသီဓာတ်, ဌာဓာတ်, အသဓာတ်တို့၏ ယှဉ်ရာဖြစ်၌ အဓိကရဏအနက် ဖြစ်သင့်သော်လည်း ကံအနက် ကိုသာ ဆိုလို၏၊ ပထဝိံ အဓိသေဿတိ–မေကိုလွှမ်းမိုး၍ ကိန်းရလတ္တံ့၊ ဂါမံ အဓိတိဋ္ဌတိ–ရွာကိုလွှမ်းမိုး၍တည်၏၊ ရုက္ခံအဇ္ဈာသတိ–သစ်ပင်ကို မှီနေ၏။ .... (တထာ ဥပါန္ဝဇ္ဈာဝသဿာဇနနိဝုတ္တိဝစနဿ၊) [အဘောဇနေ နိဝုတ္တိဝစနဿ– အစားရှောင်ခြင်းကို မဟောသော၊ ဥပန္ဝဇ္ဈာဝသဿ–ဥပ, အနု, အဓိ, အာဥပ သာရရှေ့ရှိသော ဝသဓာတ်၏၊ ပယောဂ–၌၊ တထာ–ထို့အတူ ကံကိုဆိုလသော် ဒုတိယာသက်၏။] ဂါမံ–ရွာကို၊ ဥပဝသတိ–ကပ်နေ၏၊ အနုဝသတိ–အလျော် နေ၏၊ ပဗ္ဗတံ–ကို၊ အဓိဝသတိ–အုပ်စိုးနေ၏၊ ဃရံ အာဝသတိ–အုပ်စိုးနေ၏၊ အစာမှရှောင်၍နေခြင်းဖြစ်မူ ဒုတိယာမသက်ဘဲ "ဝနေ–တော၌၊ ဥပဝသတိ– ဥပုသ်စောင့်နေ၏" ဟု ဖြစ်၏။

ထိုပြင်(တပ္ပါနာစာရေပိ) (ယိုကို သောက်ခြင်း, ထိုကိုလှည့်လှယ်ခြင်းအနက်၌ လည်း) ဒုတိယာ ဟု ဆို၍ "နဒိံ ပိဝတိ–မြစ်ကိုသောက်၏၊ ဂါမံစရတိ– ရွာကိုလှည့်လည်၏" ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ အာဓာရကို ဆိုလိုလျှင်ကား "နဒိယံ ဥဒကံ ပိဝတိ, ဂါမေ စရတိ" ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်။ [ရူပသိဒ္ဓိ (တတိယာသတ္တမီ နဋ္ဌ–သုတ်အဖွင့်)၌ကား "ပထဝိံ အဓိသေဿတိ" စသော ဤပုံစံအားလုံးဝယ် "မြေ၌" စသည်ဖြင့် အဓိကရဏ အနက်ချည်းဖွင့်၏။]

၄၈။ သတန္တသာခကေတမာ, ကတ္တုကရဏာ ကာရကာ၊
တတိယာ တေသု ဟေတွတ္ထေ, သတ္တမျာလက္ခဏေပိစ၊
ဝိသေသနေ သဟတ္ထေစ, ယောဂေ ပုဗ္ဗာဒိနာပိစ။

၄၈။ သတန္တသာခကေတမာ–ကြိယာကို ပြီးစေရာဝယ် မိမိပြဋ္ဌာန်းသော ကာရက, ကြိယာသာခကေတမ သတ္တိရှိသော ကာရကတို့သည်၊ ကတ္တုကရဏာကာရကာ–ကတ္တုကာရက, ကရဏကာရကတို့မည်၏၊ တေသု–ထိုကတ္တုကာရက, ကရဏကာရကတို့၌လည်းကောင်း၊ ဟေတွတ္ထေ–ဟိတ်အနက်၌ လည်းကောင်း ၊သတ္တမျာ–သတ္တမီဝိဘတ်၏၊ (အတ္ထေ အနက်၌လည်းကောင်း)၊ လက္ခဏေပိစ–ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ အနက်၌ လည်းကောင်း၊ ဝိသေသနေ–ဝိသေသန အနက်၌လည်းကောင်း၊ သဟတ္ထေစ–သဟယောဂ, သဟာဒိယောဂ, အနက်၌လည်းကောင်း၊ ပုဗ္ဗာဒိနာ–ပုဗ္ဗအစရှိသည်နှင့်၊ ယောဂေပိစ–ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ တတိယာ–တတိယာဝိဘတ်သည်၊ဟောတိ–၏။

၄၈။ **သတန္တ၊ ပေ၊ ကာရကာ**။ ။တတိယာဝိဘတ်၏ အနက်များကို ပြလိုသောကြောင့် "သတန္တ" စသည်မိန့်၊ သက္ကတအဘိဓာန်၌ တန္တသဒ္ဒါသည် ပဓာနအနက်ဟောလည်း ရှိ၏၊ ပါဏိနိသဒ္ဒါကျမ်း၌လည်း (သတန္တြာကတ္တာ=မိမိ ပြဋ္ဌာန်းသော ကာရကသည် ကတ္တားမည်၏၊) ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "သတန္တြ" ဟု ပါဠ်မှန်ရှိပါစေ၊ ဆိုလိုရင်းကား–"သတန္တ–သူတစ်ပါးက စေခိုင်းအပ်သည် ဖြစ်စေ, မစေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်စေ မိမိပြဋ္ဌာန်းသည်ဖြစ်၍ ကြိယာကိုပြီးစေတတ်သော သတ္တိသည် ကတ္တုကာရကမည်၏" ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း၊ သယမေဝ–မိမိသည် ပင်+တန္တြော–ပြဋ္ဌာန်းသည်တည်း၊ သတန္တြော–မိမိပြဋ္ဌာန်းသည်၊ သတန္တြောကို ကတ္တုနှင့်၊ သာခကေတမကို ကရဏနှင့် အစဉ်အတိုင်းတွဲပါ။

ပုံစံကား။ ။"ဂရုဠေန ဟတော နာဂေါ–ဂဠုန်သည် နဂါးကိုသတ်အပ်ပြီ"၌ ဂရုဠေနသည် သတ်ခြင်းကြိယာကို ပြီးစေရာ၌ မိမိပြဋ္ဌာန်သောကြောင့် ကတ္တုကာရကမည်၏၊ ကတ္တားက ကြိယာကို ပြီးစေရာ၌ သာခကေတမသတ္တိရှိသော (အထူးသဖြင့် ပြီးစေအောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သော) ကာရကသည် ကရိဏ်းမည်၏၊ ပုံစံကား–"ကသကော ဒတ္တေန ဝီဟိံ လုနာတိ" တည်း၊ ဤပုံစံ၌ လယ်သမား၏ ကောက်ကို ရိတ်ရာဝယ် တံစဉ်သည် ရိတ်ခြင်းကြိယာကို အထူးသဖြင့် ပြီးအောင် (မြန်မြန်ပြီးအောင်) ကျေးဇူးပြုတတ်သောကြောင့် ကရိဏ်းမည်၏။

ဟောတွတ္တေ, သတ္တမျာ။ ။ [ဟေတွတ္တေစ, သတ္တမျတ္တေစ" သုတ်တို့ကို ရည်ရွယ်သောစကားတည်း၊ "ကေနဟေတုနာ–ကြောင့်၊ ကေနတ္တေန–အဘာယ် အနက်ကြောင့်၊ ကေနနိမိတ္တေန–ကြောင့်" တို့ကား ဟိတ်အနက်၏ ပုံစံ၊ "ကာလေန–သင့်လျော်သောအခါ၌၊ ဓမ္မဿဝနံ–တရားနာခြင်း၊ တေန သမယေန– ထိုအခါ၌၊ ပုရိတ္ထိမေန–အရှေ့အရပ်၌၊ ဓေတရဋ္ဌော–ဓေတရဋ္ဌနတ်မင်းရှိ၏၊ ဒက္ခိဏေန ဝိရူဠှကော" စသည်တို့ကား တတိယာဝိဘတ်၏ သတ္တမျတ္ထပုံစံတည်း။

လက္ခဏ။ ။"ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ" ဟု ခေါ်သော လက္ခဏအနက် တည်း၊ ဦနပဥ္စဗန္ဓနေနပတ္တေန–ယုတ်လျော့သော ငါးဖွဲ့ရှိသောသပိတ်ဖြင့်၊ အညံ နဝံ ပတ္တံ စေတာပေယျ၊ (နိဿဂ္ဂိ–ဦနပဥ္စဗန္ဓနသိက္ခာပုဒ်၊) ပဏ္ဍုရစ္ဆေန လောဟိ တေန–ယိုစီးသောသွေးဖြင့်၊ ပဋိဝိသကေ–အိမ်နီးချင်းတို့ကို၊ ဥဇ္ဈာပေတိ– ကြည့်ရှုစေ၏၊ ဤသို့ စသည်တည်း၊ [ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏအဓိပ္ပါယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

မှတ်ချက်။ ။ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏသည် ကြိယာနှင့် အဆက်အစပ်နီးသော ကြောင့် တတိယာဝိဘတ်၏ ဟောနက်ဖြစ်ရ၏၊ ဣတ္ထမ္ဘူတချာနကား ကြိယာ နှင့် အဆက်အစပ်ဝေးသောကြောင့် ဝိဘတ်ကမဟောနိုင်ဘဲ အဘိစသော ဥပ သာရတို့က ဟောရသည်–ဟူသောအဓိပ္ပါယ်ကို သရူပတ္တာ၌ မိန့်လေသည်။

ဝိသေသန။ ။ဝိသေသနေစသုတ်ကို ရည်ရွယ်သည်၊ "ဂေါတ္တေန ဂေါတမော နာထော, တပသာ ဥတ္တမော" စသောပုံစံများတည်း၊ အဓိပ္ပါယ်ကို လည်း ထိုသုတ်အဖွင့်မှာ ရှုပါ။

သဟတ္ထ။ ။သဟရောဂ, သဟာဒိယောဂ, သဟတ္ထ ၃ မျိုးကိုပင် ဧက သေသ်ပြု၍ "သဟတ္တေ" ဟု ဆိုသည်၊ သဟာဒိယောဂေစသုတ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသောကြောင့် ပုံစံများနှင့်တကွ အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုသုတ်အဖွင့် ကစ္စည်းရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာတို့မှာ ရှုပါ။

ပုဗ္ဗာဒိယောဂ။ ။အာဒိဖြင့် ရူပသိဒ္ဓိကတ္တာရိစသုတ်၌လာသော သဒိသ, သမ, ဦနတ္ထ, ကလဟ, နိပုဏ, မိဿက, သခိလ, အတ္ထတို့ကိုယူပါ၊ ပုံစံကို လည်း ထိုရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှုပါ။

ပုဗ္ဗာဒိနာပိစ။ ။ဤ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် "အက္ခိနာ ကာဏော" စသော အင်္ ဂိကာရ, ဧကာဟေနေဝ ပါယာသိ–တစ်နေ့တည်းဖြင့် အရောက်သွားပြီ" စသော ကြိယာပဝဂ္ဂတို့ကို ယူပါ၊ အင်္ဂဝိကာရ, ကြိယာပဝဂ္ဂတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။

၄၉။ ပူဇာနုဂ္ဂဟကာမေန, ယဿ သံဒီယတေ ဓနံ၊
လဒ္ဓသာမိတ္တကံ တံဟိ, သမ္ပဒါနန္တိ ကိတ္တိတံ၊
စတုတ္ထီ သမ္ပဒါနေစ, ယုတ္တေ နမောတိအာဒိနာ။

၄၉။ ပူဇာနုဂ္ဂဟကာမေန–အငယ်ကပူဇော်လို, အကြီးကချီးမြှောက် လိုသည်၊ (ဟုတ္တာ)၊ယဿ–အကြင်(ရဟန်းစသော)ကာရကအား၊ ဓနံ– ဥစ္စာကို၊ သံဒီယတေ–ကောင်းစွာပေးအပ်၏၊ လဒ္ဓသာမိတ္တကံ–ရအပ် သော ဥစ္စာရှင်၏အဖြစ်ရှိသော၊ ဝါ–အပိုင်ရခြင်းရှိသော၊ တံ(ဟိ)ထို ကာရကကိုသာ၊ သမ္ပဒါနန္တိ–သမ္ပဒါန်ဟူ၍၊ ကိတ္တိတံ–ဆိုအပ်၏၊ သမ္ပဒါနေစ–ထိုသမ္ပဒါန်အနက်၌လည်းကောင်း၊ နမောတိအာဒိနာ–နမော အစရှိသော သဒ္ဒါနှင့်၊ ယုတ္တေစ– ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ စတု တ္ထီ–စတုတ္ထီဝိဘတ်သည်၊ (ဘဝေ–ဖြစ်၏)။

၄၉။ ပူဇာ၊ ပေ၊ကိတ္တိတံ။ ။အသက်သိက္ခာငယ်သူက ပူဇော်လို၍ကြီးသူအား ပေး၏၊ အသက်ဂုဏ်ကြီးသူက ချီးမြှောက်လို၍ ငယ်သူအားပေး၏၊ ထိုသို့ ပေးရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို ထိုပစ္စည်း၏ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်မှု (အပိုင်ရမှု) "သမ္ပဒါန်"ဟု ဆိုအပ်၏၊ ပုံစံကား–ဥပါသကော သမဏဿ စီဝရံ ဒဒါတိ၊ ဂုဏ်သိက္ခာငယ်သော ဥပါသကာသည် ဂုဏ်သိက္ခာကြီးသော ရဟန်းအား ပူဇော်လို၍ သင်္ကန်းကိုပေး၏၊ ထိုရဟန်းလည်း သင်္ကန်းကိုအပိုင်ရ၍ ဥစ္စာရှင်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "သမဏဿ" ဟု သမ္ပဒါန်ဖြစ်ရသည်။ [သာမိနော–ဥစ္စာရှင်၏+ဘာဝေါ–ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ပိုင်ဆိုင်ခြင်းတည်း၊ သာမိတ္တံ–ခြင်း၊ လဒ္ဓံ+သာမိတ္တံယေနာတိ လဒ္ဓသာမိတ္တကံ (သမ္ပဒါနံ)။] "ပူ ဇော်လို ချီးမြှောက်လို၍ ပေးခြင်း, အပိုင်ရခြင်း"ဟု သမ္ပဒါန၏ အင်္ဂါ ၂ပါးကို မှတ်ပါ။

အမှာ။ ။"ရဇကဿ ဒဒေ ဝတ္ထံ, ရညော ဒဏ္ဍံဒဒါတိ"နှင့်စပ်၍ သမ္ပဒါန် ဖြစ်–မဖြစ် မှတ်ဖွယ်ကို ဘေဒစိန္တာ(၇၆)ဂါထာအဖွင့်မှာ ရှုပါ၊ ထို့ပြင်– "ကာယ သမ္ပတ္တိပုဗ္ဗက" စသော သမ္ပဒါန်အပြားကို ပုဒ်စစ်စသည်နှင့် အဖွင့်ဋီကာများ၌ ရှုပါ။

စတုတ္ထီ၊ ပေ၊ အာဒိနာ။ ။ထိုသမ္ပဒါန်အနက်၌ "သမ္ပဒါနေ စတုတ္ထီ" သုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နမောစသည်ယှဉ်ရာ၌ "နမောယောဂါဒီသွပိစ"သုတ် ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထီသက်ရသည်၊ အာဒိဖြင့် သောတ္ထိ, သွာဂတံ စသည်ကို ရှုပသိဒ္ဓိယူ၏၊ ကစ္စည်းကျမ်း၌လာသော သိလာဃစသည် ယှဉ်ရာကိုလည်း ယူသင့်၏။

၅၀။ ကြိယာဝဓိ·ရပါဒါနံ, တသ္မိံ·စပဉ္စမီသိယာ၊
ကတ္တုကမ္မာန မာဓာရော, နိသယာနံ ကြိယာယယော၊
ဩကာသော သတ္တမီ တမှိ, ကြိယာလက္ခကြိယာယ ဝါ။

၅၀။ ကြိယာဝဓိ–ကြိယာကိုပိုင်းခြားတတ်သော ကာရကသည်၊ အပါဒါနံ–အပါဒါန်မည်၏၊ တသ္မိံ·စ–ထိုအပါဒါန်အနက်၌လည်း၊ပဉ္စမီ–ပဉ္စမီဝိဘတ်သည်၊ သိယာ–ဖြစ်၏၊ ယော–အကြင်ကာရကသည်၊ ကြိယာယ–ကြိယာ၏၊ နိသယာသနံ–မှီရာဖြစ်ကုန်သော၊ ကတ္တုကမ္မာနံ–ကတ္တားကံတို့၏၊ အာဓာရော–တည်ရာတည်း၊ (သော–ထိုကြိယာ၏ မှီရာဖြစ်သော ကတ္တားကံတို့၏ တည်ရာကာရကသည်၊) ဩကာသော–ဩကာသမည်၏၊ တမှိ–ထိုဩကာသအနက်၌လည်းကောင်း၊ ကြိယာလက္ခကြိယာယဝါ–ကြိယာတစ်ပါးကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော လက္ခဏကြိယာ၌လည်းကောင်း၊ သတ္တမီ–သတ္တမီဝိဘတ်သည်၊(သိယာ)။

၅၀။ ကြိယာဝဓိ၊ ပေ၊ သိယာ။ ။“ဂါမာ အပေန္တိ မုနယော”၌ ရဟန်းတို့၏· ဖဲခွာခြင်းကြိယာကို ရွာသည်(“ဤနေရာမှ ဖဲခွာ၏” ဟု)ပိုင်းခြားတတ်၏၊ ထိုသို့ ပိုင်းခြားတတ်သော အနက်ကို အပါဒါန်ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအပါဒါန် အနက်၌ ပဉ္စမီသက်သည်။ [အဝဓာတိ ပရိစ္ဆိန္ဒတိ–ကြိယာကိုပိုင်းခြား·တတ်၏၊ ဣတိ အဝဓိ၊ အဝပုဗ္ဗ–ဓာဓာတ်, ဣပစ္စည်း။] ထိုပဉ္စမီ၏ သက်ရာဌာနများကို “ဓာတုနာမာန မုပသဂ္ဂယောဂါဒီသွပိစ” စသော သုတ်များ၌ လည်းကောင်း, နိဒ္ဒိဋ္ဌဝိသယ စသော အပါဒါန်အပြားကို ရူပသိဒ္ဓိ–ဘေဒစိန္တာ–ပုဒ်စစ်တို့၌ လည်းကောင်း ရှုပါ။

ကတ္တု၊ ပေ၊ ဩကာသော။ ။ဒေဝဒတ္တော ကဋေ နိသီဒတိ–ဒေဝဒတ်သည် ဖျာပေါ်၌ထိုင်၏၊ ဤပုံစံ၌ ထိုင်ခြင်းကြိယာသည် ဒေဝဒတ်ဟူသော ကတ္တား၌မှီ၏၊ ဒေဝဒတ်ဟူသော ကတ္တားကား ဖျာပေါ်၌တည်သည်၊ ဤသို့ ထိုင်ခြင်းကြိယာ၏ မှီရာဖြစ်သော ဒေဝဒတ်တည်းဟူသော ကတ္တား၏ တည်ရာ ဖျာသည် ဩကာသမည်၏၊ ထာလိယံ ဩဒနံ ပစတိ–ထမင်းအိုး၌ ထမင်းကို ချက်၏၊ ဤပုံစံ၌ ချက်ခြင်းကြိယာသည် ထမင်းဟူသောကံ၌ မှီ၏၊ ထိုထမင်းကား ထမင်းအိုး၌တည်သည်၊ ဤသို့ချက်ခြင်းကြိယာ၏ မှီရာဖြစ်သော ထမင်·ဟူသောကံ၏တည်ရာ ထမင်းအိုးသည် ဩကာသမည်၏။ [ကတ္တားကံတို့သာ ကြိယာ၏တည်ရာဖြစ်၍ ဩကာသအမည် ရသင့်ပါလျက် ထိုအမည်ကို မခံယူခြင်း၏ အကြောင်းနှင့်တကွ အကျယ်ကို ဘေဒစိန္တာ (၈၃) ဂါထာ၌ ဖွင့်ပြထား·သည်။]

**၅၁။ ဣုပကတိတ ကမ္မေစ, ကမ္မေဂဟာဒိနံမပိစ၊
ကာလေ နိမိတ္တေ ကရဏေ, ပိဏ္ဍာစရာဒိဓာတုနံ၊
အဓိနာ သတ္တမီသာမျေ, ဥပေနာဓိကိနာပိသာ။**

၅၁။ ဣုပကတိတကမ္မေစ–ဣုဟူသော ပကတိမှ နောက်၌ဖြစ်သော တပစ္စည်း၏ ကံ၌လည်းကောင်း၊ ဝါ–ဣုဓာတ် တပစ္စည်း၏ကံ၌လည်းကောင်း၊ ဂဟာဒိနံ–ဂဟအစရှိသော သဒ္ဒါတို့၏၊ ကမ္မေပိစ–ကံ၌လည်းကောင်း၊ ကာလေ–ကာလအနက်၌လည်းကောင်း၊ နိမိတ္တေ–နိမိတ်အနက်၌လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍာစရာဒိဓာတုနံ–ပိဏ္ဍသဒ္ဒါ ရှေးရှိသော စရ အစရှိသော ဓာတ်တို့၏၊ ကရဏေ–ကရိဏ်းအနက်၌လည်းကောင်း၊ သာမျေ–အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်၌၊(ပဝတ္တေန–ဖြစ်သော၊) အဓိနာ–အဓိသဒ္ဒါနှင့်၊ (ယောဂေ–ယှဉ်ရာ၌လည်းကောင်း၊) အဓိကိနာ–အဓိကအနက်ရှိသော၊ ဝါ–အပိုအလွန်အနက်ရှိသော၊ ဥပေန–ဥပသဒ္ဒါနှင့်၊ (ယောဂေပိ–၌လည်းကောင်း၊) သာသတ္တမီ–ထိုသတ္တမီ ဝိဘတ် သည်၊ (ဘဝေ)။

ကြိယာလက္ခ ကြိယာယ။ ။လက္ခီယတိတေယာတိလက္ခာ=မှတ်သားကြောင်း ကြိယာ၊ လက္ခာစ+သာ+ကြိယာစာတိ လက္ခကြိယာ၊ ကြိယာယ+လက္ခကြိယာ ကြိယာလက္ခကြိယာ–ကြိယာတစ်ပါးကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော လက္ခကြိယာ။ ["လက္ခ"ဟု ရှိသည်ကားမကောင်း၊ သတ္တမီဝိဘတ်သည် "ဂေါသု ဒုယှမာနေ သု ဂတော ပုရိသော" ဝယ် "ဒုယှမာနသု" ဟူသော လက္ခ(လက္ခဏ) ကြိယာ၌ သာသက်၏၊ "ဂတော" ဟူသော လက္ခကြိယာ၌မသက်၊ "လက္ခဏ" ဟုဆို လိုလျက် ဂါထာဖြစ်၍ "လက္ခ" ဟု ဆိုထားသည်၊ အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို "ကာ လဘာဝေသုစ" သုတ်အဖွင့်မှာ ရှုပါ။]

၅၁။ **ဣုပကတိ၊ ပေ၊ သာ**။ ။သတ္တမီဝိဘတ်၏ သက်ရာများကိုဆက်၍ ပြလိုသောကြောင့် "ဣုပကတိတ" စသည်မိန့်၊ ဣုဓာတ်ကို "ဣုပကတိ"ဟု ဆိုသည်၊ "ဣုဓာတ် တပစ္စည်း၏ကံ၌ သတ္တမီသက်သည်" ဟူလို၊ ပုံစံကား– "ဗျာကရဏေ+အဓီတီ–ဗျာကရဏ်းကျမ်းကို+သင်အံခြင်းရှိသူ" တည်း၊ အဓီတီ၌ အဓိပုဗ္ဗ+ဣုဓာတ်, တပစ္စည် ဖြင့်· "အဓီတံ" ဟု ပဠမပြီး၏၊ ထိုတပစ္စည်း၏ ကံ၌ "ဗျာကရဏေ" ဟု သတ္တမီသက်ထားသည်။ ["အဓီတံ ယဿအတ္ထီတိ အဓီတီ" ဟု အဿတ္ထိဆက်၊] ဝေဒေ–ဝေဒကျမ်းကို+အဓီတီ–သင်အံခြင်းရှိသူ။

ဂဟာဒိန်ကမ္မေ။ ။အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပါဒေသု ဂဟေတွာ-အရှင် သုဒိန်၏ ခြေတို့ကို ကိုင်၍၊ ဤပုံစံဝယ် ဂဟဓာတ်၏ကံ၌ "ပါဒေသု"ဟု သတ္တမီသက်သည်၊ ဂဟာဒိ၌ အာဒိဖြင့် "ဇောဓိသတ္တဿ မုဒ္ဓနိစုမ္ဗိတွာ-ဘုရားအလောင်း၏ ဦးထိပ်ကိုစုတ်၍၊ ဘိက္ခူသု အဘိဝါဒေန္တိ-ရဟန်းတို့ကို ရှိခိုးကြကုန်၏" စသည်၌ · စုဗိဓာတ်, အဘိပုဗ္ဗဝဒဓာတ်, တစ်နည်း-("အဘိဝါဒိ" ဟူသော နာမဓာတ်) စသည်တို့ကိုယူ။ [ကမ္မကရဏ နိမိတ္တတ္ထေသုသုတ်ဖြင့် ကံအနက်၌ သတ္တမီသက်။]

အဋ္ဌကထာ။ ။ပါဒေတု ဂဟေတွာကိုဖွင့်သော သုဒိန္နကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ၌ "ပါဒေသု ဂဟတွာတိ ပါဒေ ဂဟေတွာ၊ ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ" ဟု ဤအတိုင်းဖွင့်ပြီးလျှင် "ပါဒေသုဝါ တံ ဂဟေတွာ" ဟု တစ်နည်းဖွင့်ပြသေး၏၊ တံ ဂဟေတွာ၌ "တံ" ကို အပိုထည့်ပါ၌ဟုလည်းကောင်း, သုဒိန္နဿကိုပင် ပါဒေသုစပ်ခိုက် သမ္ဗန်, ဂဟေတွာစပ်ခိုက် "ကံ"ဟု ၂နက်ပေးစေလို၏ဟုလည်းကောင်း ကြံကြသည်။

သဒ္ဒနီတိ ။ ။"ယံ ယတ္ထ ယတောဝါ ဂဏှာတိ၊ တာနိ ကမ္မောကာသ ပါဒါနာနိ=ဂဟဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ၌ ကံ, ဩကာသ, အပါဒါန် ၃မျိုးရှိနိုင်၏၊ ဟု ဆို၍ "ဗြာဟ္မဏံဟတ္ထေဂဏှာတိ-ပုဏ္ဏားကို လက်၌ကိုင်၏၊ အာစရိယဿ-၏၊ သန္တိကေ-၌၊ သိပ္ပံ ဂဏှာတိ၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယေတိ-တို့မှ၊ သိက္ခံ ဂဏှာတိ" ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ ပြခဲ့သော "အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ, ဇောဓိသတ္တဿ" တို့ကိုလည်း ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသဟု ကြံ၍ "ကို"ဟု ကံအနက်ပေးစေပြီးလျှင် "ပါဒေသု, မုဒ္ဓနိ" တို့၌ကား (၌-ဟု) အာဓာရအနက်ပင် ပေးစေလိုသည်။

ကာလေ, နိမိတ္တေ။ ။ကာလဘာဝေသုစသုတ်၌ ကာလအနက်, ကမ္မကရဏ နိတ္တတ္ထေသုသုတ်၌ နိမိတ်အနက်ကို ရည်ရွယ်သည်၊ ထိုအနက်များ၌လည်း ထိုသုတ်များဖြင့် သတ္တမီသက်ပါ-ဟူလို၊ ပုံစံကို ထုတ်သုတ်များ၌ရှုပါ။
ပိဏ္ဍာစရာဒိဓာတူနံ ကရဏေ။ ။ကမ္မကရဏ နိမိတ္တတ္ထေသုသုတ်၌ ကရဏ အနက်ကို ရည်ရွယ်၏၊ ထိုသုတ်၏ပုံစံ၌ "ဟတ္ထေသု ပိဏ္ဍာယစရတိ" ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ပိဏ္ဍာသဒ္ဒါ ရှေးရှိသော စရဓာတ်၏ ကရိဏ်းအနက်၌ သတ္တမီသက်" ဟု ဆိုသည်၊ စရာဒိ၌ အာဒိဖြင့် "သမ္ပဋိစ္ဆာမိမတ္ထကေ-ဦ ထိပ်ဖြင့် လက်ခံပါ၏၊ တိရောကရဏိယံ-တင်းတိမ်အကာဖြင့် ၊ ပရိက္ခိပိတွာ-ကာရံ၍" တို့ကိုယူ၊ တိ ရောကရဏီပုဒ်နောင် သိမ့်ကို ယံပြု။ [ကရဓာတ်အနီယပစ္စည်းဖြင့်"တိရောကရဏီယံ"ဟု ဆို၍ ဒုတိယန္တ လည်း ကြံကြ၏၊ သို့သော် အဘိဓာန်၌ "သမာနတ္ထာ ဇဝနိ ကာ, သာ တိရောကရဏီပျထ"ဟု ဤကာရန္တ-ဣတ္ထိလိင်ပုဒ်သာ ရှိသည်။]

အဓိနာ၊ ပေ၊ ဓိကိနာ။ ။ဤစကားသည် (ကစ္စည်းကျမ်းက "ဥပဈာဓိကိဿရဝစနေ" သုတ်ကိုမမှီဘဲ)မောဂ္ဂလ္လာန်(၂)ကဏ္ဍ၌လာသော "သတ္တမျာဓိကျေ" ဟူသော (၁၄)သုတ်, "သာမိတေ⋅ဓိနာ"ဟူသော (၁၅)သုတ်တို့ကိုမှီသောစကားတည်း၊ ပုံစံကိုကား "ဥပ+ခါရိယံ ဒေါဏော" ဟုလည်းကောင်း, အဓိ+ဗြဟ္မဒတ္တေပဉ္စလာ၊ အဓိ+ ပဉ္စာလေသု ဗြဟ္မဒတ္တော" ဟုလည်းကောင်း ထုတ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုသုတ်ကိုမှီ၍ ထိုပုံစံများဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ပြမှသာ ကျမ်းဆရာ၏ဆိုလိုရင်းအမှန် ကျမည်။

အဓိနာသာမျေ။ ။သာမိနော–အစိုးရသော အရှင်သခင်၏+ဘာဝေါ–ဖြစ် ကြောင်းဖြစ်ရာ(အုပ်စိုးသူ, အုပ်စိုးခံရသူ၏ သာမိ+သံအဖြစ်ဖြင့်ဆက်သွယ်ခြင်း)တည်း၊ သာမျံ–ရာ၊ ဤသို့ "သာမျံ"အရ အုပ်စိုးသူနှင့် အုပ်စိုးခံရသူ ၂ ဖက်၏ ဆက်သွယ်မှုသမ္ဗန်ရသောကြောင့် "အဓိဗြဟ္မဒတ္တေပဉ္စာလာ၊ အဓိ ပဉ္စာလေသု ဗြဟ္မဒတ္တော" ဟု အဓိ၏ယှဉ်ရာဝယ် သတ္တမီသက်ပုံမျိုး ထုတ်နိုင်သည်။ [ပဉ္စာလာ–ပဉ္စာလတိုင်းသားတို့သည်၊ ဗြဟ္မဒတ္တေ–ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏၊ အဓိ–အုပ်စိုးခံရသူတို့တည်း၊ ဗြဟ္မဒတ္တော–သည်၊ ပဉ္စာလေသု–ပဉ္စာလတိုင်းသားတို့၏၊ အဓိ–အုပ်စိုးသူ(အရှင်သခင်)တည်း၊ ကစ္စည်းကျမ်း"ဣဿရဝစနေ"ဟူသော စကားနှင့် သဘောတူပင်။]

ဥပေနအဓိကိနာ။ ။အဇ္ဈာရုဠှ (အဓိ+အာရုဠှ) အပိုအလွန် တက်ရောက်သောအရာကို "အဓိ" ဟု ခေါ်၏၊ "ခါရိတ္တိ စတုမာဏိကာ" ဟူသော အဘိဓာန်နှင့်အညီ စုပါးစသည်တို့၏ ၄ တင်းပမာဏကို "တစ်ခါရီ(တစ်တို့)"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုတစ်တို့၌ (တစ်တို့ထက်) ပိုလွန်သော တစ်စိတ်ကို "ဥပ+ခါရိယရေဒါဏော" ဟု ဆိုသည်၊ ဒေါဏော–တစ်စိတ်သည်၊ ခါရိယံ–တစ်တို့၌၊ ဝါ–တစ်တို့ထက်၊ ဥပ–ပိုလွန်၏၊ ဤသို့ အဓိကအနက်ရှိသော ဥပသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ရာ ခါရိနောင်သတ္တမီသက်၍ "ခါရိယံ" ဟု ဖြစ်ရသည်။ [ကစ္စည်းကျမ်း "အဓိက" ဟူသောစကားနှင့်သဘောတူပင်တည်း၊ အခြားမှတ်ဖွယ်များကို ကစ္စည်ဘာသာဋီကာ ဥပဈာ ဓိကိဿရဝစနေသုတ် အဖွင့်မှာ ရှုပါ။]

ပိစ။ ။အပိသဒ္ဒါဖြင့် သမ္ဗဒါန်အနက် ပဉ္စမီအနက်ကို ဆည်း၍ သမ္ဗဒါနေစ, ပဉ္စမျတ္ထေစ သုတ်၌လာသော "သံဃေ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ, ကဒလီသု ဂဇေ ရက္ခန္တိ" စသော ပုံစံများ ကိုလည်းကောင်း, ဣဓဒံပိဿ သီလသ္မိံ–ဤရှောင်ကြဉ်ခြင်းလည်း ထိုရဟန်း၏ သီလတစ်ပါးတည်း" ဟူရာ၌ သီလသ္မိံ ဟူသော ပဌမာအနက်ဟော ပုံစံများကိုလည်းကောင်း ယူပါ၊ မဏ္ဍိတုဿုက္ကေသု တတိယာစ" သုတ်ဖြင့် မဏ္ဍိတဥဿုက္က၏ ယှဉ်ရာ၌လည်း သတ္တမီ သက်သေ၏။

၅၂။ ဝိသေသန ဝိသေသျာနံ့, အညမညမပေက္ခတာ၊
သမ္ဗန္ဓောစ တသ္မိံ ဆဋ္ဌီ, ကိတျောဂေ ကမ္မကတ္တရိ။

၅၂။ ဝိသေသန ဝိသေသျာနံ-ဝိသေသနသမ္ဗန္ဓီ, ဝိသေသျသမ္ဗန္ဓီ ဒြပ် ၂ ပါးတို့၏၊ အညမညံ-အချင်းချင်း၊ အပေက္ခတာ-ငဲ့ကုန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော တော်စပ်ခြင်းသည်၊ သမ္ဗန္ဓော-သမ္ဗန်မည်၏၊ တသ္မိံ စ-ထိုသမ္ဗန်အနက်၌လည်းကောင်း၊ ကိတျောဂေ-ကိတအမည်ရသောပစ္စည်းတို့၏ ယှဉ်ရာ၌၊ ကမ္မကတ္တရိ-ကံအနက်, ကတ္တားအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဆဋ္ဌီ-ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည်၊ (ဘဝေ)။

၅၂။ ဝိသေသန၊ ပေ၊ သမ္ဗန္ဓော။ ။ကာရကအနက်ဟော ဒုတိယာဝိဘတ်စသည်ကို ပြပြီး၍ အကာရကသမ္ဗန်အနက်ဟော ဆဋ္ဌီဝိဘတ်ကို ပြလိုသောကြောင့် "ဝိသေသန" စသည်မိန့်၊ "ရညော+ပုတ္တော" ၌ပြယုဂ်၌ မင်းသည် သားကို (ဗြာဟ္မဏ၏သားစသည်မှ) ထူးခြားကွဲပြားအောင်ပြုတတ်သောကြောင့် ဝိသေသနမည်၏၊ သားသည် အထူးပြုအပ်သောကြောင့် ဝိသေသျမည်၏၊ ထို ဝိသေသန+ဝိသေသျ ၂ ပါးတို့၏ ဇနက+ဇည(အဘအဖြစ်+သားအဖြစ်ဖြင့်) တော်စပ်ခြင်းသည် သမ္ဗန်မည်၏။

အည၊ ပေ၊ ပေက္ခတာ။ ။"သမ္ဗန်" ဟူသည် အထူးအဆန်.မဟုတ်၊ လော က၌ ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း, အရှင်သခင်+ကျေးကျွန်အဖြစ်ဖြင့် တော်စပ်ခြင်း, ဥစ္စာရှင်+ဥစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဆက်သွယ်ခြင်း, အနီးရှိသောရပ်+အနီးအပါးဖြစ်သော အရပ်အဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်ခြင်း· စသည်ကို "သမ္ဗန်" ဟု ခေါ်သည်။ ["သမ္ဗန္ဓ နံ-စပ်ခြင်း၊ သမ္ဗန္ဓော-စပ်ခြင်း" ဟု ပြု။] ထိုသို့ဆွေမျိုးတော်ခြင်း, စပ်သွယ်ခြင်း· သည် လောကသဘောအားဖြင့်ပင် အချင်းချင်းငဲ့နေ၏၊ အဘသည် သား·ကို (ငါ၏သား်ဟု) ငဲ့၏၊ သားသည် အဘကို (ငါ၏အဘဟု) ငဲ့၏၊ "အမ္ဗဝနဿ+အဝိဒူရေ" ကဲ့သို့ သက်မဲ့၌လည်း သရက်ဉယျာဉ်က အနီးကို (ငါ၏အနီး)ဟု မပြောသော်လည်း သဒ္ဒါသဘောအားဖြင့် ငဲ့လျက်ရှိသည်။

သမ္ဗန္ဓီ။ ။ပျဉ် ၂ ချပ် ဆက်မိမှ·အစပ် (သမ္ဗန်) ပေါ်လာသကဲ့သို့ ထို့ အတူ အရာဝတ္ထု ၂ ခု ပေါင်းမိမှ သမ္ဗန်ခေါ်သော ဤအစပ်လည်း ပေါ်လာ၏၊ အစပ်သမ္ဗန်ရှိသော ထိုအရာဝတ္ထု ၂ ခုကို "သမ္ဗန္ဓီဒြပ်"ဟု ခေါ်ရ၏။ [သမ္ဗန္ဓော ယဿ အတ္ထီတိ သမ္ဗန္ဓီ။] ထို သမ္ဗန္ဓီ ၂ ခုတွင် ရှေ့သမ္ဗန္ဓီကို ဝိသေသန, နောက် သမ္ဗန္ဓီကို ဝိသေသျဟု ခွဲရသည်။ [ဤသမ္ဗန်နှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်များကို ဘောဒစိန္တာ (၃၅)စသော ဂါထာအဖွင့်များ၌ ရှုပါ။]

၅၃။ နကတ္တရိ ဒွယေ ပစ္စေ, ဏာယုတီနံ တု ဝါ ဘဝေ၊
ထိအဏ္ဍူနံ ဒွယေ ကိစ္စေ, နေဝံ ကတ္တရိဇေ ဝါ၊
နိဋ္ဌာဒီနံ နဟောတေျဝ, ဘာဝေ ဝါ တသ္သ ကတ္တရိ။

၅၃။ ဒွယေ–ကံကတ္တာ ၂ပါးအပေါင်းသည်၊ ပစ္စေ–တစ်ဝါကျ တည်း၌ ရောက်လသော်၊ ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ ဆဋ္ဌီ–ဆဋ္ဌီဝိဘတ်

ကိတ္တျောဂေ ကမ္မကတ္တရိ။ ။"ကိတံယောဂေ"ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာ ဖြစ်၍ "ကိတျောဂေ"ဟု ဆိုထားသည်၊ ဤစကားသည် ရူပသိဒ္ဓိ–ဆဋ္ဌီသုတ်၌ လာသော "ကတ္တရိ ကိတပ္ပစ္စယပယောဂေ" စသောစကား·နှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်– "ဆဋ္ဌီသမ္ဗန္ဓေ"(၂, ၃၉) သုတ်၌လာသော "ကိတကပ္ပယောဂေ ကတ္တုကမ္မေသု ဗဟုလံ သမ္ဗန္ဓဝစနိစ္ဆာယံ" ဟူသောစကား·ကို မှီသောစကားတည်း၊ "သို့သော် မောဂ္ဂလ္လာန်၌(၏)ဟု သမ္ဗန်အနက်ကိုသာ ပေးစေလိုသည်။] "ကိတက" ဟူသော အမည်ကိုလည်· တဗ္ဗ, တ, တု, ဏ္ဍူ, ဏာစသောပစ္စည်းတို့အတွက် (ရှေ့ဆရာ တို့၏ အခေါ်ဖြစ်သော) အမည်တည်း။ [ကိတကပယောဂေတိ–တဗ္ဗာဒိပယောဂေ၊ ကိတကန္တိ ဟိ တဗ္ဗာဒီနံ ပုဗ္ဗာစရိယသာမညာ၊....ထိုသုတ်၏ ပဋ္ဌိကာ။]

ကတ္တားနက်ပုံစံ။ ။သာဓု သမ္မတော ဗဟုဇနဿ–များစွာသော‌လူအပေါင် သည် သူတော်ကောင်းဟု သမုတ်အပ်ပြီ၊ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဓာတု–ဘုရာ·ရှင် တို့သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်မြတ် ဓမ္မဓာတ်ကို ကောင်းစွာသိတော်မူအပ်ပြီ၊ ဓမ္မဿ ဂုတ္တော မေဓာဝီ–တရားသည် စောင့်ရှောက်အပ်သော ပညာရှိ၊ အမတံ တေသံ ပရိဘုတ္တံ–အမြိုက်အရသာကို (ကာယဂတာသတိကို ပွားစေသော)ထိုသူတို့သည် သုံးဆောင်အပ်ပြီ၊ ဤကား ဆဋ္ဌီကတ္တားဟော ပုံတည်း။

ကံနက်ပုံစံ။ ။တဿ ဘဝန္တိ ဝတ္တာရော–ထိုသူကို ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုသူတို့သည် ရှိကုန်၏၊ အဝိသံဝါဒကော လောကဿ–လောကီမများ စေတတ်၊ ဝါ– မလှည့်ပတ်တတ်၊ ["အဝိသံဝါဒကောကို အဝဥ္စကော"ဟု ပဋ္ဌိကာ ဖွင့်၏။] အလဒ္ဓီနံ နိဿာယ–အလဒ္ဓီတို့ကို မှီ၍၊ စတုန္နံမဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ– မဟာဘုတ် ၄ပါးတို့ကိုမှီ၍ ကြည်လင်ခြင်း၊ ဤကား မောဂ္ဂလ္လာန်၌ လာသော ကံဟောပုံစံများတည်း၊ ဘဂဝတော–ကို၊ ဒဿနာယ–ငှာ၊ ပထဝိယာ– ကို၊ ကဿကော–ရေးခြစ်တတ် (ထွန်တတ်)သူ၊ ကမ္မဿ–ကို၊ ကာရကော–ပြုတတ်သူ, စသည်ကိုလည်း ထုတ်ပါ။

သည်၊ နဘဝေ–မဖြစ်၊ ဏာယုတီနံ–ဏာပစ္စည်း, ယုပစ္စည်း, တိ ပစ္စည်းတို့၏၊ (ယောဂေ–ယှဉ်ရာ၌၊ ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ ဆဋ္ဌီ– သည်၊) ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဘဝေ–ဖြစ်၏၊ ထိအဏ္ဍနံ–က္တတ္ထိလိင်၌ ဖြစ်သော အပစ္စည်း, ဏ္ဍပစ္စည်းတို့၏၊ (ယောဂေ–၌၊) ဒွယေ–ကံကတ္တား ၂ပါးအပေါင်း၌၊ (ဆဋ္ဌီ–သည်၊ ဘဝေ–၏၊)ကိစ္စေ–ကိစ္စ ပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ရာ၌၊ ဓံ–ဤသို့၊ ဝါ–ဤကံကတ္တား ၂ပါးစုံ၌၊ (ဆဋ္ဌီ–သည်၊ နဘဝေ–၏၊)ကတ္တရိဓဝ–ကတ္တားအနက်၌သာလျှင်၊ ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ (ဆဋ္ဌီ–သည်၊ ဘဝေ–၏၊) နိဋ္ဌာဒီနံ–နိဋ္ဌပစ္စည်း အစရှိသည်တို့၏၊ (ယောဂေ–၌၊ ဒွယေ–ကံကတ္တား ၂ပါးအပေါင်း၌၊ ဆဋ္ဌီ–သည်) နဟောတိဓဝ–မဖြစ်သည်သာ၊ ဘာဝေ–ဘောအနက်၌၊ တဿ–တပစ္စည်း၏၊ (ယောဂေ–၌၊) ကတ္တရိ–ကတ္တားအနက်၌၊ ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ (ဆဋ္ဌီ–သည်၊ ဘဝေ–၏။)

၅၃။ **နကတ္တရိဒွယေ**။ ။တစ်ဝါကျတည်း၌ ကံနှင့်ကတ္တား အနက် ၂ပါး ဆုံနေလျှင် ကတ္တားအနက်၌ ဆဋ္ဌီမသက်ဘဲ ကံအနက်၌သာ သက်ရ၏၊ အဂေါ ပါလကေန ဂေါဏာနံ ဒေါဟော အစ္ဆရိယော–နွားကျောင်းသားမဟုတ်ဘဲ နွားမ တို့ကို နို့ညှစ်တတ်ခြင်းသည် .အံ့ဩဖွယ်ကောင်းလေစွ၊ အရဇကေန ဝတ္ထာနံရာဂေါ အစ္ဆရိယော–ပန်းဆိုးဆရာ (ပင်းမင်းဆရာ) မဟုတ်ဘဲ အဝတ်တို့ကို ဆေးဆိုး တတ်ခြင်းသည် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းလေစွ။

ဏာယုတီနံ တု ဝါဘဝေ။ ။ဏာပစ္စည်း, ယုပစ္စည်း, တိပစ္စည်းတို့၏ ယှဉ် ရာ၌ကား ဝိကပ်အားဖြင့် ကတ္တားအနက်၌ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ["ကံ၌ကား အမြဲဆဋ္ဌီ သက်၏" ဟူလို၊ "ဏ္ဍယုတီနံ"ဟု တချို့စာရှိ၏၊ "ဏာယုတီနံ" ဟု ရှိသင့် ကြောင်းကို သရူပတ္ထ၌ ဆုံးဖြတ်၏။] ဏာပစ္စည်းပုံစံကား–"ဘောဂေါ သမ္ပတ္တိယာ ရညော (ရညာဝါ)– မင်းသည် စည်းစိမ်ကို ခံစားခြင်း"တည်း၊ ယုပုံစံကား–"ဘုဉ္ဇနံ သမ္ပတ္တိယာ ရညော (ရညာဝါ)"တည်း၊ တိပုံစံကား– "ဝိစိတြာကတိ သုတ္တဿ ကစ္စာယနဿ (ကစ္စာယနေနဝါ)–ကစ္စည်းဆရာသည် ကစ္စည်းသုတ်ကို ပြုစီရင် ခြင်းသည် ဆန်းကြယ်၏" တည်း။

ထိအဏ္ဍနံဒွယေ။ ။က္တတ္ထိလိင်ဟောသော အပစ္စည်း ဏ္ဍပစ္စည်းတို့၏ ယှဉ်ရာဝယ် ကံကတ္တား ၂ပါးစု၌ ဆဋ္ဌီသက်၊ ပုံစံကား–"ဘိဒါကေသရိနောဟတ္ထိကုမ္ဘဿ–ခြင်္သေ့သည် ဆင့်ဦးကင်းကို ဖောက်ခွဲခြင်း၊ [ဘိဒါ၌ က္တတ္ထိယမတိယ ဝေါဝါဖြင့် အပစ္စည်းသက်၊] ပါစိကာ ဘတ္တဿ သူပကာရဿ–ဟင်းချက်သမားသည် ထမင်းကို ချက်ခြင်း" တည်း။

၅၄။ ဒိသိနော အန္တိနော ကမ္မေ, ကရိနော ယတနေပိစ၊ ဟရတိဿာနုကာရေပိ, သတိဟိံသတ္ထ ဓာတုနံ။

၅၄။ **အန္တိနော–အန္တ ပစ္စည်းရှိသော၊** ဒိသိနော–ဒိသဓာတ်၏၊ ကမ္မေ– ကံအနက်၌၊ (ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဆင္ဃ–သည်၊ ဘဝေ–၏၊) ယတနေ– ကောင်းအောင်ပြုလုပ်, အားထုတ်ခြင်းအနက်ကို၊ (ဂမျမာနေ–သော်၊)ကရိနော–ကရဓာတ်၏၊(ကမ္မေပိစ–၌လည်း၊ ဝါ–ဖြင့်၊ ဆင္ဃဘဝေ၊)

ကိစ္စေနေဝံ, ကတ္တရိဓဝေါ။ ။ကိစ္စပစ္စည်းနှင့် ယှဉ်ရာ၌ကား ဤသို့ ၂ပါးလုံး၌ ဆင္ဃမဖြစ်၊ တစ်နည်း.–ကတ္တား၌သာ ဝိကပ်အားဖြင့် ဆင္ဃဖြစ်၏၊ ၂ပါးလုံး မဖြစ်ပုံကား–နေတဗ္ဗော အဇော ဂါမံ အဇပါလေန–ဆိတ်ကျောင်းသားသည် ဆိတ်ကို ရွာသို့ဆောင်အပ် (ဆောင်ထိုက်)၏၊ ဆိန္ဒိတဗ္ဗော သာခါ ဒေဝ ဒတ္တေန”လည်း နည်းတူ၊ ကတ္တား၌ ဝိကပ်ဖြစ်ပုံကား–“ပစိတဗ္ဗောဩဒနော ဒေဝတ္တေဿ (ဒေဝဒတ္တေန ဝါ)” တည်း။

နိဋ္ဌာဒိနံ နဟောတွေဝ။ ။အတီတေ တ တဝန္တုတာဝီသုတ်ဖြင့် သက်အပ်သောပစ္စည်းများကို “နိဋ္ဌ”ဟု အမည်မှည့်၏၊ အာဒိဖြင့်, မာန, အန္တ ဏုကပစ္စည်းနှင့် အဗျယပစ္စည်းများကိုယူ။ ထို ပစ္စည်းများ၏ ယှဉ်ရာ၌ ကံ ကတ္တာ ၂ပါးလုံး၌ပင် ဆင္ဃမဖြစ်၊ ပုံစံကား–“သုခကာမီ ဝိဟာရံ ကတော–ချမ်းသာကို လိုလားသူသည် ကျောင်းကိုပြုပြီ၊ (ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပြီ)၊ ရထံ ကတဝန္တော, ကတာဝီ–ရထားကိုပြုပြီ၊ ကဋံ ကရောန္တော, ကုရုမာနော, ကရာနော–သင်ဖျာကို ပြုသူ၊ ပသဝေါ ဃာတုတော–သားကောင်တို့ကို သတ်သူ (ဏုပစ္စည်း)၊ ကဋံ ကရိတွာ, ဂါမံ ဂန္တွာ, ဂါမံ ဂန္တုံ (အဗျယပစ္စည်း၊)” စသည် တည်း။

ဘာဝေ ဝါ တဿ ကတ္တရိ။ ။ဘောအနက်ဟော တပစ္စည်းနှင့်ယှဉ်ရာ၌ ကတ္တားအနက်ဝယ် ဝိကပ်အားဖြင့် ဆင္ဃသက်၏၊ ပုံစံကား–“ကောကိလာနံ (ကောကိလေဟိဝါ) မဓုရံ ကူဇိတံ–ဥသြတို့သည် သာယာစွာကျူးရင့်ခြင်း၊ ဟံသာနံ (ဟံသာဟိဝါ) ဂတံ, ဟံသာနံ(ဟံသာဟိဝါ) လင္ဃိတံ–ဟင်္သာတို့သည် သွားခြင်း, မြူးတူးခြင်း” စသည်တည်း။

၅၄။ **ဒိသိနော၊ ပေ၊ ကမ္မေ။** ။ဒိသိ၌ ဓာတုနိဒ္ဒေသတည်း၊ ထိုဒိသဓာတ်သည် အပ္ပီတိ–မနှစ်သက်ခြင်း(မုန်းခြင်း) အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ အန္တ ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော ထိုဒိသဓာတ်၏ကံ၌ ဝိကပ်အားဖြင့် ဆင္ဃသက်၊ [ဘာဝေဝါမှ ဝါကို လိုက်စေ၊] စောရဿ (စောရံဝါ) ဒိသံ (ဒိသန္တော)–ခိုးသူကိုမုန်းသည်၊ [ဤ

အနုကာရေ–အတုပြုခြင်းအနက်ကို၊ (ဂမျမာနေ–သော်၊) ဟရံတိသဿ–ဟရဓာတ်၏၊ (ကမ္မေပိ–၌လည်း၊ ဝါ–ဖြင့်၊ ဆဋ္ဌီဘဝေ၊)သတိဟိံသတ္ထဓာတုနံ–သရဓာတ်, ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့၏၊ (ကမ္မေ–၌၊ ဝါ–ဖြင့်၊ ဆဋ္ဌီ ဘဝေ)။

ဒိသဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဖြစ်၍ "ဒိသန္တော"ဟု သာရှိသင့်၏၊ ဘောက်ဟောရာ၌သာ ဏျပစ္စည်းကြောင့် "န မေ ဒေဿာ ဥဘော ပုတ္တာ–သားတော် သမီးတော် ၂ယောက်တို့ကို ငါ ဝေဿန္တရာသည် မမုန်းအပ်ပါကုန်၊ ဓမ္မဒေဿီ–တရားကို မုန်းခြင်းရှိသူသည်၊ ပရာဘဝေါ–ပျက်စီး၏" ဟု ရှိရသည်။]

ကရီနော ယတနေ ပိစ။ ။[ရူပသိဒ္ဓိ၌ "ပတိယတနေ"ဟု ရှိ၏၊ "ပတိယတနံ အဘိသင်္ခါရော"ဟု လည် အနက်ဖွင့်၏။] သာမန်ပြုခြင်းမဟုတ်ဘဲ ယတန (ကောင်းအောင်အားထုတ်သောပြုခြင်း) အနက်ဟော ကရဓာတ်၏ကံ၌လည်း ဝိကပ်ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ကရိ၌ကူလည်းဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌပင်၊] ဥဒကဿ(ဥဒကံဝါ) ပတိကုရုတေ–ကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်၏၊ ကဏ္ဍဿ (ကဏ္ဍံဝါ) ပတိကုရုတေ–ဖြောင့်မတ်အောင်ပြုလုပ်၏၊ ကေသာနံ(ကေသေဝါ) ဥပကုရုတေ–ဆံပင်တို့ကို လှအောင်ပြုလုပ်၏။

ဟရတိဿာနုကာရေပိ။ ။[ဟရတိ၌တိလည်း ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌပင်၊ အနုကာရ–အတုပြုခြင်း၊] အတုပြုခြင်း အနက်ဟော ဟရဓာတ်၏ ကံ၌လည်း ဝိကပ်ဆဋ္ဌီသက်၏၊ "စန္ဒဿ (စန္ဒံဝါ) အနုဟရတေ–လကို အတုပြု၏၊ ("လကဲ့သို့လှပ၏" ဟူလို)၊ [အလင်္ကာကျမ်း,ဋီကာဝါဒိဂိုဏ်း၌ "တဿ အနုကရောတိ"ဟု ဥပမာဇောတက အဖြစ်ဖြင့် ရှိသည်။]

သတိ ဟိံ သတ္ထဓာတုနံ။ ။[သတိ၌ တိလည်း ဓာတုနိဒ္ဒိဋ္ဌပင်၊ အောက်မေ့ခြင်း (လွမ်းခြင်း) အနက်ရှိသော သရဓာတ်, ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့၏ကံ၌လည်း ဝိကပ် ဆဋ္ဌီသက်၏၊ မာတု (မာတရံဝါ)သရတိ–အမိကို လွမ်း၏၊ ရဇ္ဇဿ (ရဇ္ဇံဝါ)သရတိ–တိုင်းပြည်ကို အမှတ်ရ၏၊ နတေသံ ကောစိ သရတိ သတ္တာနံ ကမ္မပစ္စယာ–သေသောသတ္တဝါတို့၏ ကံကြောင့် ထိုသေသူတို့ကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော ဆွေမျိုးမျှ (အမျှဝေဖို့ရန်) အမှတ်မရ၊ စောရဿ (စောရံဝါ) ဟနတိ ပဟရတိ–ခိုးသူကို ညှဉ်းဆဲ၏, ပုတ်ခတ်၏၊ အင်္ဂမင်္ဂါနံ (အင်္ဂမင်္ဂါနိဝါ) ရုဇတိ–အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို ထိုးကျင်၏,။ [ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား ရုဇ၏ ယှဉ်ရာဝယ် သမ္ဗန်အနက်သာတည်း၊ "ဒေဝဒတ္တဿ ရုဇတိ–ဒေဝဒတ်၏ နာကျင်၏၊ တဿ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ"ဟုလည်း ပုံစံထုတ်၏။]

၅၅။ ဒယတိသိစ္စ တိသာပိ, တိတျတ္တကရဏောပိစ၊
အာဓာရကေ ဘဝေနိစ္စံ, ကမ္မကတ္တရိတသတု။

၅၅။ ဒယတိသ–ဒယဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ ကုစ္ဆတိသာပိ–ကုသုဓာတ်၏လည်းကောင်း၊ (ကမ္မေ–ကံအနက်၌၊ ဆဋ္ဌီ–ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည်၊ ဝါ–ပိကပ်အားဖြင့် ဘဝေ–ဖြစ်၏၊) တိတျတ္တကရဏေပိစ–တင်းတိမ်ခြင်းအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့၏ ကရိုဏ်းအနက်၌လည်း၊ (ဆဋ္ဌီ–သည်၊ ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ ဘဝေ၊)တု–ထိုမှတစ်ပါး၊ အာဓာရကေ–အာဓာရအနက်၌၊ဝါ–အဓိကရဏအနက်၌၊(ပဝတ္တသ–ဖြစ်သော၊) တသ–တပစ္စည်း၏၊ ကမ္မကတ္တရိ–ကံအနက် ကတ္တားအနက်၌၊ နိစ္စံ–အမြဲ၊ (ဆဋ္ဌီ–ဆဋ္ဌီ ဝိဘတ်သည်၊) ဘဝေ–ဖြစ်၏။

၅၅။ **ဒယတိသိစ္စတိသာပိ**။ ။[ဒယတိ, ကုစ္ဆတိတို့၌ တိသည် ဓာတု နိဒ္ဒိဋ္ဌ။] "ဒယ–ရက္ခဏေ"ဟူသည်နှင့်အညီ စောင့်ရှောက်ခြင်းအနက်ဟော ဒယ ဓာတ်၏ ကံ၌လည်းကောင်း, ကုသုဓာတ်၏ ကံ၌လည်းကောင်း ဝိကပ်အားဖြင့် ဆဋ္ဌီသက်၏၊ နေသ (ခန်ဝါ)ဒယတိ–ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်၏၊ ပုတ္တသ(ပုတ္တံဝါ) ကုစ္ဆတိ–သားကိုအလိုရှိ၏။

တိတျတ္တ ကရဏောပိစ။ ။တိတ္တိ (တင်းတိမ်ခြင်း, အားရခြင်း) အနက် ရှိသော ဓာတ်တို့၏ ကရိုဏ်းအနက်၌လည်း ဝိကပ်အားဖြင့် ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ဖလာနံ (ဖလေဟိဝါ) တိတ္တောတာပသော–ရသေ့သည် သစ်သီးတို့ဖြင့် တင်းတိမ် ရောင့်ရဲ၏၊ ဘောဇနာနံ (ဘောဇနေဟိဝါ) သုဟိတော–ဘောဇဉ်တို့ဖြင့် ဝ၏။ [တင်းတိမ်သည်ကို "အစာဝသည်"ဟု ခေါ်၏၊ သုဟိတော၌ သုပုဗ္ဗ+ဓာဓာတ်၊ "ကောင်း-စွာဆောင်နိုင်၏"ဟု သဒ္ဒတ္ထ, "ဝ၏"ဟု အဓိပ္ပာယတ္ထ ဖြစ်၏။]

စအနက်များ။ ။ပိစ၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ပူဇနအနက်ရှိသောဓာတ်, ပူရဏအနက် ရှိသော ဓာတ်တို့၏ ကရိုဏ်း၌လည်း ဝိကပ် ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ပုပ္ဖသ(ပုပ္ဖေနဝါ) ဗုဒ္ဓံ ပူဇယတိ–ပန်းဖြင့်ဘုရားကို ပူဇော်၏၊ ဓိရော ပူရတိ ပုညသ–ပညာရှိသည် ကောင်းမှုဖြင့်ပြည့်၏၊ ဗာလော ပူရတိ ပါပသ၊ ကုမမေဝ ကာယံ ပူရံ နာနပ္ပ ကာရဿ အသုစိနော ပစ္စဝေက္ခတိ–အမျိုးမျိုးသော မစင်ဖြင့် ပြည့်သော ဤ ကိုယ်ကိုသာ ရှုဆင်ခြင်၏။

တုလျ စသည်နှင့် ကံ, အလံ။ ။ဤသဒ္ဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်း ထို စသဒ္ဒါဖြင့် ဝိကပ်ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ပိတုသ (ပိတရာဝါ) တုလျော–အဘနှင့်တူသူ၊ မာတု (မာတရာဝါ) သဒိသော၊ ကိံ တဿစ တုဋ္ဌသ (တုဋ္ဌေနဝါ)၊ တုဋ္ဌသ–

၅၆။ သတ္တမ·နာဒရေသာပိ, အပိ နိဒ္ဓါရဏေ တထာ၊
တတိယာ ပဉ္စမီစေဝ, ပုထုနာနာပယောဂတော၊
ရိတေတု ဒုတိယာ သာပိ, ဝိနာ·ညတြေဟိ တာပိစ။

၅၆။ အနာဒရေ–အနာဒရကြိယာကို၊ (ဂမျမာနေ–သိအပ်သော်၊ အနာဒရိယတော–အနာဒရိယလိင်မှ နောက်၌၊) သတ္တမီ–သတ္တမီ ဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ သာပိ–ထိုဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဘဝေ)၊ နိဒ္ဓါရဏေအပိ–နိဒ္ဓါရဏကြိယာကိုလည်း၊ (ဂမျမာနေ–သော်၊ နိဒ္ဓါရဏသမုဒါယတော–နိဒ္ဓါရဏသမုဒါယလိင်မှနောက်၌၊) တထာ–ထို့

နှစ်သက်သော၊ တဿ–ထိုသူဖြင့်၊ ကိံ–အဘယ်အကျိုးရှိအံ့နည်း၊ အလံ တုဋ္ဌဿ (တုဋ္ဌေဝါ)။ [ဤသို့ ရူပသိဒ္ဓိ သီဟိုဠ်မူ၌ ပါဠ်ရှိ၏၊ "ကိံ တဿ စတုမဋ္ဌဿ" ကား ရူပသိဒ္ဓိစတုတ္ထီခဏ်း၌လာသော ပုံစံတည်း၊ ထိုပုံစံ၏ အနက်မှန်ကိုလည်း ထိုရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ကုသလစသည်။ ။ဤကုသလ စသည်တို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌လည်း သတ္တမီ အနက်၌ ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ကုသလာ နစ္စဂီတဿ–ကခြင်းသီဆိုခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သူတို့၊ အတ္ထဿ ကောဝိဒေ–အကျိုးအကြောင်း၌ကျွမ်းကျင်ကုန်သော ပညာရှိတို့ကို၊ ဘဂဝတော ပသန္နာ–ဘုရား၌ကြည်ညိုကုန်၏၊ ဒိဝဿဿ–တစ်နေ့၌၊ တိက္ခတ္တုံ–၃ကြိမ်။ [ကြွင်းပုံစံများကို ရူပသိဒ္ဓိ–ဆဋ္ဌီစသုတ်မှာ ရှု။]

` **အာဓာရေ ပေ၊ တဿတု။** ။အဓိကရဏအနက်ဟော တပစ္စည်း၏ ကံအနက် ကတ္တားအနက်၌ကား အမြဲ ဆဋ္ဌီသက်၏၊ ပုံစံကား–ဒေဝဒတ္တဿ ဩဒနဿ ဘုတ္တံ ဘာဇနံ–ဒေဝဒတ်သည် ထမင်းကို စားအပ်ရာဖြစ်သောခွက်။ [ဘုတ္တံ၌ အဓိကရဏအနက်ဟော တပစ္စည်း၏ယှဉ်ရာဝယ် ကတ္တားကံအနက်၌ "ဒေဝဒတ္တဿ ဩဒနဿ"ဟု ရှိရသတဲ့၊ ဤသို့ တစ်ဝါကျတည်း၌ ဆဋ္ဌီ ၂ထပ် ကံကတ္တားအပြိုင်ဟောပုံမှာ (ပါဠိ၌) ရှိဖို့ခဲယဉ်း၏၊ "ဒေဝဒတ်၏ ထမင်းကို စားရာခွက်"ဟုသာ အနက်ဖြစ်သင့်သည်။]

၅၆။ **သတ္တမီ နာဒရေ သာပိ။** ။အနာဒရကြိယာကို (ဝါကျအတွင်း၌) သိအပ်တွေ့အပ်သည်ရှိသော် အနာဒရိယလိင်နောင် သတ္တမီဝိဘတ် ဆဋ္ဌီဝိဘတ် တစ်မျိုးမျိုးသက်၏။ [သာပိဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော ဆဋ္ဌီကို ညွှန်းသည်၊ ကစ္စည်းကျမ်း–အနာဒရေစသုတ်နှင့် သဘောတူဖြစ်သောကြောင့် အဓိပ္ပာယ်နှင့်တကွ ပုံစံကို ထိုသုတ်နှင့် အဖွင့်များ၌ရှုပါ၊ "နာဒရေသာမီ"ဟု တချို့စာအုပ်၌ ရှိသည်ကား မကောင်း။]

အတ္ထ သတ္တမီ ဆဋ္ဌီဝိဘတ် သက်၏၊ ပုထုနာနာပယောဂတော–ပုထုနိပါတ်, နာနာနိပါတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောပုဒ်မှ နောက်၌၊ တတိယာ–တတိယာဝိဘတ်သည် လည်းကောင်း၊ ပဉ္စမီစေဝ–သည်လည်းကောင်း၊ (ဘဝေ–၏၊) ရိတေတု–ရိတေနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ကား၊ ဒုတိယာ–သည်လည်းကောင်း၊ သာပိ–ထိုပဉ္စမီဝိဘတ်သည်လည်းကောင်း၊ (ဘဝေ)၊ ဝိနာ ညတြေဟိ–ဝိနာ, အညတြနိပါတ်တို့နှင့်၊ (ယောဂေ–ယှဉ်ရာ၌၊) တာပိစ–ထိုဒုတိယာ, တတိယာ, ပဉ္စမီဝိဘတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ (ဟောန္တိ)။

အပိနိဒ္ဒါရဏေတတော။ ။တထာဖြင့် သတ္တမီ သာပိတို့ကို ညွှန်းသည်၊ ဤစကားလည်း ကစ္စည်းကျမ်းက နိဒ္ဒါရဏေစ သုတ်နှင့် သဘောတူ၏၊ ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပုံစံကို ထိုသုတ်နှင့် အဖွင့်များ၌ ရှုပါ။

တတိယာ၊ ပေ၊ ပယောဂတော။ ။ပုထုနိပါတ်, နာနာနိပါတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ပုဒ်နောင် တတိယာ–ပဉ္စမီတစ်မျိုးမျိုးသက်၊ ပုံစံကား–ပုထဂေဝ ဇနေန–လူနှင့် အသီးအခြားသာလျှင်၊ ပုထဂေဝ ဇနသ္မာ–လူမှ အသီးအခြားသာလျှင်၊ ဇနေန နာနာ–လူနှင့် အသီးအခြား၊ ဇနသ္မာနာနာ–လူမှ အသီးအခြား။ [ဤစကားလည်း မောဂ္ဂလ္လာန်, ဒုကဏ္ဍ, (၃၁)သုတ်ကို မှီသော စကားတည်း။]

ရိတေ တု ဒုတိယာ သာပိ။ ။ရိတေနိပါတ်၏ယှဉ်ရာ၌ကား ဒုတိယာနှင့် ထိုပဉ္စမီလည်း သက်၏၊ သာပိဖြင့် ရှေ့၌ဆိုအပ်ပြီးသော ပဉ္စမီကို ညွှန်းသည်၊ ပုံစံကား–ရိတေ သဒ္ဓမ္မံ–သူတော်ကောင်းတရားကိုကြဉ်၍ ရိတေ သဒ္ဓမ္မာ–သူတော်ကောင်းတရားမှ ကင်း၍။

မှတ်ချက်။ ။ဤစကားသည် မောဂ္ဂလ္လာန်, ဒုကဏ္ဍ–၂၉ သုတ်ကိုမှီသော စကားတည်း၊ ထို၌ "ရိတေ ဒုတိယာစ"ဟု တည်၍ စဖြင့် ရှေ့သုတ်၌လာသော ပဉ္စမီကို ငင်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ရိတေ တု ဒုတိယာ သာပိ"ဟု ပါဠ်မှန်ရှိစေ၊ ဋီကာဟောင်း၌ကား "တာပိ" ဟု ဆို၍ ဒုတိယာ တတိယာ ပဉ္စမီ ၃ မျိုးသက်သော ပုံစံကို ထုတ်ပြ၏၊ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် နောက်လာမည့် ဝိနာ–အညတြတို့နှင့် ခွဲ၍ ဆိုရကျိုးမနပ်ရုံသာမက, ကျမ်းရင်း မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့်လည်း မညီမျှဘဲ ရှိရာလတ္တံ့၊ [ပဒ္ဓိကာပဒီပ၌မူ ရိတေယှဉ်ရာဝယ် တတိယာသက်၍ "ရိတေ သဒ္ဓမ္မေန" ဟု လည်း ရှိစေလိုသည်။]

ဝိနာညတြေဟိ တာပိစ။ ။ဤစကားကား မောဂ္ဂလ္လာန် "ဝိနာညတြ တတိယာစ" ဟူသော (၃၀) သုတ်ကိုမှီသော စကားတည်း၊ ထိုသုတ်၌ စသဒ္ဒါဖြင့် ရှေ့ဝိဘတ် ၂ မျိုးကို ဆည်း၍, ဝိဘတ် ၃ မျိုးသက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤဂါ

**၅၇။ ဆင္ဃ ဟေတုပယောဂေတု, ဟေတွတ္ထေ သုဒ္ဓနာမတော၊
သဗ္ဗနာမာ တု သဗ္ဗာဝ, ကြိယာနိပ္ဖတ္တိကာရဏာ
ဂေါဏမုချပ္ပဘေဒေန, ကမ္မာဒီ ကာရကာ သိယုံ။**

၅၇။ ဟေတုပယောဂေ–အကြောင်းအနက်ဟော သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်ရာ၌၊သုဒ္ဓနာမတော–သုဒ္ဓနာမ်ပုဒ်မှ (နောက်၌)၊ ဟေတွတ္ထေ–ဟိတ်အနက်၌၊ ဆင္ဃ–ဆဋ္ဌီဝိဘတ်သည်၊ (ဘဝေ–၏၊)သဗ္ဗနာမာတု–သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မှ (နောက်၌)ကား၊ (ဟေတွတ္ထေ–၌) သဗ္ဗာဝ–အလုံးစုံသော ဝိဘတ်တို့သည်ပင်၊ (ဟောန္တိ၊) ကြိယာနိပ္ဖတ္တိကာရဏာ–ကြိယာပြီးခြင်း၏ အကြောင်းတို့သည်၊ (ဟုတွာ–ဖြစ်၍၊) ဂေါဏမုချပ္ပဘေဒေန–ဂေါဏမုချ၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဝါ–အပဓာန ပဓာန၏ အပြားအားဖြင့်၊ ကမ္မာဒီ–ကံအစရှိသော အနက်တို့သည်၊ ကာရကာ–ကာရကတို့မည်သည်၊ သိယုံ–န်၏။....

ကာရကနိဒ္ဒေသော–သည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီ။

ထာပိုဒ်၌လည်း တာပိဖြင့် ရှေ့ဆိုအပ်ပြီးသော တတိယာ, ပဥ္စမီ, ဒုတိယာ၃မျိုးကိုပင် ညွှန်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ပုံစံ။ ။ဝိနာ ဝါတေန–လေနှင့်ကင်း၍၊ ဝိနာ ဝါတံ–လေကိုကြည်၍၊ ဝိနာ ဝါတသ္မာ–လေမှကင်း၍၊ အညတြ ဧကေန ပိဏ္ဍပါတနီဟာရကေန–ဆွမ်းပို့မည့် ရဟန်းတစ်ပါးကို ကြည်၍၊ အညတြ ဓမ္မံ–တရားကိုကြည်၍၊ အညတြ ဓမ္မာ– တရားမှ ကင်း၍။

၅၇။ ဆင္ဃ၊ ပေ၊ သုဒ္ဓနာမတော။ ။မောဂ္ဂလ္လာန်–ဒုကဏ္ဍ, “ဆဋ္ဌီဟေတွတ္ထေဟိ” (၂၂)သုတ်ကို မှီသော စကားတည်း၊ ဟိတ်အနက်ကို ဟောသော ဟေတု– ကာရဏသဒ္ဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာဝယ် သုဒ္ဓနာမ်ပုဒ်နောင် ဆဋ္ဌီသက်၏၊ [သဗ္ဗနာမ်မှ ကြွင်းသမျှနာမ်ကို သုဒ္ဓနာမ်ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်၊] “ဥဒရဿ ဟေတု, ဥဒရဿ ကာရဏာ” ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ပုံစံထုတ်၏၊ အနက်ပေးရာ၌ကား– “ဟေတွတ္ထေ” ကိုကြည့်၍ နောက်ပုဒ်နှင့် ဟိတ်အနက်ချင်းတူအောင် ဝိသေသန အနက်ပေးရသည်၊ “ဥဒရဿ–ဝမ်းဟူသော၊ ဟေတု (ကာရဏာ)–အကြောင်းကြောင့်၊ [ဂိဟီနံ–တို့အား၊ ဥတ္တရိမနုဿ ဓမ္မဿ–၏၊ ဝဏ္ဏံ–ကို၊ ဘာသိဿထ– ပြောကြကုန်သလော” ဟု စတုတ္ထပါရာဇိက ပါဠိတော်၌ဆက်။]

သဗ္ဗနာမာတု သဗ္ဗာဝ ။ ။ဤစကားလည်း “သဗ္ဗဒိတော သဗ္ဗာ”ဟူသော (၂၃)သုတ်ကို မှီသောစကားတည်း၊ ဟိတ်အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့နှင့် ယှဉ်ရာ၌ သဗ္ဗအစရှိသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်နောင် ဝိဘတ်အားလုံးသက်နိုင်၏၊ ပုံစံကား– “ကော ဟေတု–အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ ကံ ဟေတုံ–အဘယ်အကြောင်းကြောင့်နည်း၊ နောက်၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပေး၊ ကေန ဟေတုနာ, ကဿ ဟေတုဿ, ကသ္မာ ဟေတုသ္မာ, ကဿ ဟေတုဿ, ကိသ္မိံ ဟေတုသ္မိံ၊ ကိံ ကာရဏံ, ကိံ နိမိတ္တံ, ကိံ ပယောဇနံ” စသည်တည်း။

ကြိယာ၊ ပေ၊ သိယုံ ။ ။ဤစကားသည် ကံ–ကတ္တားစသော အနက်တို့၏ ကာရက အမည်ရပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ “ကရောတိ ကြိယံ အဘိနိပ္ဖာဒေတီတိ ကာရကံ” နှင့်အညီ ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သော အနက်သည် ကာရကမည်၏၊ ထိုသို့ ကြိယာကိုပြီးစေရာ၌ ကတ္တားအနက်သည် မိမိကိုယ်တိုင် ကြိယာကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် မုချ(ပဓာန)အားဖြင့် ကာရကအမည်ရ၏၊ ကံအစရှိသော အနက်၅ပါးကား ကတ္တားက ကြိယာကို ပြီးစေရာဝယ် အကြောင်း အထောက်အပံ့မျှသာဖြစ်သောကြောင့် ဖလူပစာရအားဖြင့် ကာရကအမည် ရကြသည်။

ဆိုလိုရင်းကား–ကတ္တားက အထောက်အပံ့ခံရသော အကျိုး, ကံစသည်တို့က ထောက်ပံ့တတ်သော အကြောင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တား၏ ကာရကအမည်ကို အကြောင်းအထောက်အပံ့ဖြစ်သော ကံစသောအနက်၌ တင်စားသောကြောင့် ကံစသော အနက်များလည်း ဖလူပစာရ (အပ္ပဓာန) အားဖြင့် ကာရကအမည် ရကြသည်–ဟူလို။

သရူပတ္ထ ။ ။ကစ္စာယနသရူပတ္ထ၌ကား “ကံစသော အနက်တို့သည်ကတ္တားကို အကြောင်းပြု၍ ကာရကအမည် ရကြသောကြောင့် (အကြောင်း၏အမည် ကို တင်စားသော) ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ကာရကအမည် ရကြ၏”ဟု ဆိုသည်၊ သို့သော် အကြောင်း၏အမည်ကို အကျိုး၌တင်စားမှ “ကာရဏူပစာရ”ဟု ခေါ်ရ၏၊ ဤ၌ကား အကျိုးကတ္တား၏အမည်ကို အကြောင်းကံ စသည်၌ တင်စားခြင်းဖြစ်ရကား ဖလူပစာရသာ ဖြစ်သင့်၏၊ ကာရကပုဒ်စစ်၌လည်း “ကံအစရှိသော ငါးပါးသော ကာရကတို့သည် ကြိယာပြီးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖလူပစာရ အားဖြင့် ကာရက မည်ကုန်၏”ဟု ဆိုသည်၊ ထို့ကြောင့် ထို သရူပတ္ထ အယူကို စဉ်းစားကြပါလေ။

ကာရကနိဒ္ဒေသအဖွင့် ပြီး၏။

၅၈။ ဝိသေသန ဝိသေသျာနံ၊ အဘိန္နတ္ထတ္တမီရိတံ၊
သမာသော်နာမ တာဒိမှိ၊ တဒ္ဓိတောပိ ဝိဓီယတေ။

၅၈။ ဝိသေသန ဝိသေသျာနံ-ဝိသေသန ဝိသေသျပုဒ်တို့၏၊ အဘိ န္နတ္ထတ္တံ-မကွဲပြားသော အနက်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝါ-တစ်ခု သော အနက်ရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ကေတ္တိဘောကို၊ သမာသော နာမ-သမာသ်မည်၏ ဟူ၍၊ ဤရိတံ-ဆိုအပ်၏၊ တာဒိမှိ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သော အဘိန္နတ္ထတ္တ၌၊ တဒ္ဓိတောပိ-တဒ္ဓိတ်ကိုလည်း၊ ဝိဓီယတေ- စီရင်အပ်၏။

၅၈။ **ဝိသေသန၊ ပေ၊ သမာသောနာမ**။ ။ဝိသေသန ဝိသေသျ ၂ ပုဒ်တို့ ၏ အနက်အားဖြင့် မကွဲမပြား တသားတည်းဖြစ်ခြင်းကို "သမာသ်" ဟု ဆိုအပ်၏၊ ဤစကားသည် "ကေတ္တိဘာဝေါသမာသလက္ခဏ" နှင့် သဘောတူပင် တည်း၊ ဆက်ဦးအံ့–"ရညော+ပုရိသော"ဟူသော ဝါကျအခိုက်၌ "ရညော"အရ မင်းဒြပ်ရ၍၊ "ပုရိသော" အရ ယောကျ်ားဒြပ်ရ၏၊ ဤသို့ အနက်အရအားဖြင့် ကွဲပြား၏၊ "ရာဇပုရိသော"ဟု သမာသ်ဖြစ်သောအခါ၌ကား "မင်းချင်းယောကျ်ား" တည်းဟူသော အနက်ဒြပ်တစ်ခုသာ ရတော့၏၊ ထိုသို့အနက်တစ်ခုသာရခြင်း ကို "အဘိန္နတ္ထတ္တ"ဟုလည်းကောင်း၊ "ကေတ္တိဘာဝ" ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်။ [မင်းကိုခစားသောယောကျ်ားကို "မင်းချင်းယောကျ်ား (မင်း၏အချင်းချင်းဖြစ် သော ယောကျ်ား)" ဟု ခေါ်၏။]

ချဲ့ဦးအံ့–"ရညောပုရိသော"၌ ရာဇသည် မင်းဒြပ်တည်းဟူသော မိမိအနက် ၌သာ ရပ်၍မနေဘဲ ပုရိသ၏ဝိသေသန အနက်တိုင်အောင် ဟော၏၊ [အခြား သူ၏ အချင်းယောကျ်ားမဟုတ်၊ "မင်း၏အကျင်းယောကျ်ား–မင်းနှင့်စပ်သော အချင်းယောကျ်ား" ဟု ရာဇသဒ္ဒါက ပုရိသကို ဝိသေသနပြုသည်–ဟူလို။] ပုရိသသဒ္ဒါလည်း (အခြားယောကျ်ားမဟုတ်၊ မင်း၏အချင်းယောကျ်ား–ဟု) ရာဇသဒ္ဒါသည် အထူးပြုအပ်သော ဝိသေသျဖြစ်၏၊ ဤသို့ ဝိသေသန ဝိသေသျ ၂ ပုဒ်သည် သမာသ်ဖြစ်သောအခါ ဝါကျတုန်းကကဲ့သို့ အနက် ၂ခုမရဘဲ မင်း၏အချင်းယောကျ်ားဟူသော "ယောကျ်ားဒြပ်" အနက်တစ်ခုသာ ရတော့ သည်။ [အဘိန္နေ + အတ္ထော ယေသံတိ အဘိန္နတ္ထာ၊ အဘိန္နတ္ထာနံ + ဘာဝေါ အဘိန္နတ္ထတ္တံ။] ထိုသို့ အဘိန္နတ္ထတ္တ ဖြစ်အောင် စီရင်သော သဒ္ဒါတစ်မျိုးကို သမာသ်ဟု ခေါ်သည်။ [သမာသ်နှင့် စပ်၍ အခြားမှတ်ဖွယ်များကို ရူပသိဒ္ဓိ သမာသ်ခဏ်းမှာ ရှုပါ။]

၁၉။ ဒုတိယာဒီ သမသျန္တေ, ယတြနာမပဒေဟိ သော၊
ပရေဟိ တု တပ္ပုရိသော, ဝိသေသျ·တြပရံ ဗဟုံ။

၁၉။ ယတြ–အကြင်သမာသ်၌၊ဒုတိယာဒီ–ဒုတိယာဒီအစရှိသော ဝိဘတျ န္တပုဒ်တို့ကို၊ ပရေဟိ–နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ နာမပဒေဟိ–နာမ်ပုဒ့်တို့ နှင့်၊ သမသျန္တေ–ချဉ်းစပ်အပ်ကုန်၏၊ သော–ထိုသမာသ်သည်၊ တပ္ပုရိသော–တပ္ပုရိသ်မည်၏၊အတြ–ဤ တပ္ပုရိသ်သမာသ်၌၊ ဝိသေသျံ–ဝိသေသျပုဒ်သည်။ ဗဟုံ–များသောအားဖြင့်၊ ပရံ–နောက်၌၊ (ဘဝေ)။

တာဒိမှိ တဒ္ဓိတောပိ။ ။အဘိန္နတ္ထတ္တ (မကွဲပြားသော တစ်နက်တည်း)၌ သမာသ်ကိုစီရင်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ အဘိန္နတ္ထတ္တ၌ တဒ္ဓိတ်ကိုလည်း စီရင်ရသည်၊ "ဝသိဋ္ဌဿ+အပစ္စံ" ဟူသောဝါကျ၌ ဝသိဋ္ဌရသေ့ဟူသော အနက်,သား ဟူသော အနက်အားဖြင့် ၂နက်ရသော်လည်း "ဝါသိဋ္ဌော"ဟု တဒ္ဓိတ်ဖြစ်လာသော အခါ ဝသိဋ္ဌ၏သားဖြစ်သော "သားဒြပ်" အနက်တစ်ခုသာ ရခြင်းကို တဒ္ဓိတ်၏ "အဘိန္နတ္ထတ္တ" ဟု ဆိုသည်။ [သမာသ်နှင့် တဒ္ဓိတ်အထူးကို သမာသ်ရူပသိဒ္ဓိ၌ ရှုပါ။] .

၁၉။ ဒုတိယာဒီ၊ ပေ၊ တပ္ပုရိသော။ ။တပ္ပုရိသ်သမာသ်၏ လက္ခဏာကို ပြသောဂါထာတည်း၊ "ဘူမိံ+ဂတော" ကဲ့သို့ ရှေ့၌ ဒုတိယာစသော ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော ပုဒ်တို့ကို နောက်က ဂတောကဲ့သို့သော နာမ်ပုဒ်တို့နှင့် စပ်ရာ သမာသ်သည် တပ္ပုရိသ်သမာသ်မည်၏။ ["အမာဒယော ပရပဒေဘိ" သုတ်နှင့် သဘောတူပင်တည်း။]

ပုံစံ ။ ။သုခံ+ပတ္တော သုခပ္ပတ္တော၊ [ပပုဗ္ဗ–အပဓာတ်,တပစ္စည်းဖြစ်၍ ပဥပသာရှေ့၌ ဒွေဘော်ရှိရသည်။] "သုခံ+ဣတော (ရောက်သူ) သုခိတော၊ ဤသို့ပြုလျှင် တပ္ပုရိသ်၊ သုခံ+ဣတံ (ဓာတံ) ယဿာတိ သုခိတော–ဖြစ်သော ချမ်းသာရှိသူ၊ ဤသို့ပြုလျှင် ဗဟုဗ္ဗီဟိ" ဟု ဆို၍ "ဒွါဒိပ္ပါယိကံ–ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏အလို ၂မျိုးရှိရာပုဒ်" ဟု ဆိုကြ၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား "သုခံ သဉ္ဇာတံ အဿာတိသုခိတော–လွန်စွာဖြစ်သော သုခရှိသူ" ဟု ပြု၍ သဉ္ဇာတအဿအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်" ဟု ဆို၏၊ ဤအလို တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တည်း။

ဇမ္ဗုယာ+ပညာတော+ဒီပေါ ဇမ္ဗုဒီပေါ–သပြေပင်ဖြင့် ထင်ရှားသောကျွန်း (ဇမ္ဗူဒိပ်)၊ [မဇ္ဈေလောပီ တတိယာတပ္ပုရိသ်သမာသ်။] တုမေန+ယောဂေါ တယောဂေါ–တုမှသဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်သောသဒ္ဒါ၊ အမေန ယောဂေါ မယောဂေါ၊

၆၀။ ဝိသေသနံ ဝိသေသျေန, ဧကတ္တံ ယဒိတံ ဒွယံ၊
သ ကမ္မဓာရယော တသ္မိံ, ပါယော ပုဗ္ဗံ ဝိသေသနံ။

၆၀။ (ယတြ-အကြင် သမာသ်၌၊) ဝိသေသနံ-ဝိသေသနကို၊ ဝိသေသျေန-ဝိသေသျနှင့်၊ (သမာသတော-ချဉ်းစပ်အပ်၏၊) တံဒွယံ-

---

[သုတ်ကြီးဖြင့် တုမ္ဟကို တ, အမှကို(မ)ပြု၊] ကထိနသ+ဒုသံ ကထိနဒုသံ၊မမ္ဟာ ယ-တရားအလို့ငှာ+ဝိနယော-ဆုံးမရာ သာသနာတော်တည်း၊ ဓမ္မဝိနယော။

ရာဇတော+ဥပဒ္ဒ+ဘယံ ရာဇဘယံ၊ ဥပါဒါနာခံ-တို့၏+ခန္ဓာ-အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာတို့တည်း၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ သတ္တုနော+ဒသနံ သတ္တာရဒသနံ၊ [တ္တုဒ္ဒြဉကို အရပြု။] သကျသ-သာကီနွယ်ဖွား မြတ်စွာဘုရား၏+ဓီတာ သကျဓီတာရာ၊ မာတာပိတုသု+သံဝဍ္ဎော မာတာပိတရသံဝဍ္ဎော-မိဘတို့၌ ကြီးပွားသူ၊ "မိနဲ့ဘနဲ့ ကြီးရသူ)။ [နု+မာတာပိတရသံဝဍ္ဎော အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော-မိနဲ့ ဘနဲ့ကြီးရသူ မဟုတ်။]

ဝိသေသျ ဩပရံဗတံ။ ။"ဤသမာသ်၌ များသောအားဖြင့် ဝိသေသျ ပုဒ်က နောက်နေရသည်" ဟု ဆိုသဖြင့် ဝိသေသျပုဒ်က ရှေ့နေသောအရာလည်း အနည်းငယ်ရှိသေး၏-ဟု သိစေသည်၊ ပုံစံကား-ဟံသာနံ+ရာဇာ ရာဇဟံသော၊ ["ဟံသရာဇာ" ပြီးပြီးနောက်မှ တဒနုပရောဓေနဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ တေသုဝုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် ရှေ့နောက်ပြန်။] ဒန္တာနံ+ရာဇာ•ရာဇဒန္တော-ဒန္တတိုင်းတို့၏မင်း၊ ကာယသ+ပုဗ္ဗံ ပုဗ္ဗကာယော-ကိုယ်၏ရှေ့ပိုင်း၊ ပုဗ္ဗေ+ဒိဋ္ဌော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော-ရှေး၌မြင်လိုက်ဖူးသူ၊ ["အဒက္ခိတိဒိဋ္ဌော- မြင်ဖူးသူ" ဟု ကတ္တုရုပ်ပြု၊] ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ တထာဂတာ-မြတ်စွာဘုရားကို ရှေး၌မြင်လိုက်ဖူးကုန်၏၊ သုတပုဗ္ဗော-ရှေး၌ကြားဖူးသူ၊ ဘူတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ဖြစ်ဖူး သော ဝတ္ထု။ ["အဒက္ခိယိတ္ထာတိ ဒိဋ္ဌော"ဟု ကမ္မရုပ်ဖြင့်လည်း "ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ-ရှေး၌ မြင်အပ်ဖူးကုန်သော နတ်တို့၊ အဂတပုဗ္ဗာ-ရှေး၌ မရောက်အပ်ဖူးသော၊ ဒိသာ-နိဗ္ဗာန်အရပ်" စသည်ဖြစ်၏။]

သရဏာဂတော။ ။သရဏံ ဂတော+ ဂတော သရဏာဂတော-ကိုးကွယ်ရာ ဟူ၍ ဆည်းကပ်သူ၊ သရဏံ၌ ပဉ္စမာဝိဘတ်ကြေသောကြောင့် "ပဉ္စမာတပ္ပုရိသ်" ဟု သဒ္ဒနီတိဆို၏၊ ဉာတိသဒ္ဒါဖြင့် တွဲရသောကြောင့် "အနိစ္စံဉာတိ+ သညာ အနိစ္စသညာ" ကဲ့သို့သမ္ဘာဝနာကမ္မဓာရဲဟုလည်း အပရေဆရာတို့က ဆိုကြ သတတ်။

ထို ဝိသေသန, ဝိသေသျ ၂ပါးအပေါင်းသည်၊ ကေတ္ထံ-တူသော အနက်ရှိသည်၊ ယဒိ (ဟောတိ)-အံ့၊ (ဝေံသတိ)၊ သ(သော)-ထို သမာသ်သည်၊ ကမ္မဓာရယော-ကမ္မဓာရည်းသမာသ်၏၊ တသ္မိံ ထိုကမ္မဓာရည်းသမာသ်၌၊ ဝိသေသနံ-ဝိသေသနသည်၊ ပါယော-များသောအားဖြင့်၊ ပုဗ္ဗံ-ရှေ့၌၊ ဝါ-ရှေ့က၊ (ဘဝေ-၏)။

၆၀။ **ဝိသေသနံ၊ ပေ၊ ကမ္မဓာရယော့**။ ။"နီလဥ္စ+တံ+ဥပ္ပလဥ္စာတိ နီလုပ္ပလံ"၌ နီလံဟူသော သိသေသနနှင့် ဥပ္ပလံ ဟူသော ဝိသေသျသည် တူသော အနက်ရှိ၏၊ "တုလျာဓိကရဏ" ဖြစ်၏၊ ထိုသမာသ်သည် ကမ္မဓာရည်းသမာသ်မည်၏၊ ချဲ့ဦးအံ့-နီလံသည် အညိုဂုဏ်ကို ပဝတ္တိနိမိတ်(သဒ္ဒါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း) ပြု၍ ကြာဒြပ်ကို ဟော၏၊ ဥပ္ပလံသဒ္ဒါလည်း ကြာဇာတ်ကို ပဝတ္တိ နိမိတ်ပြု၍ ကြာဒြပ်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် နီလံနှင့် ဥပ္ပလံ ၂ပုဒ်သည် (ကြာ ဟူသော အနက်အားဖြင့်) တုလျာဓိကရဏ-တူသော တည်ရာရှိကြသည်၊ ထိုသို့ တူသောတည်ရာရှိသော သမာသ်ကို ကမ္မဓာရည်းသမာသ်ဟု ခေါ်သည်။

ပါယော ပုဗ္ဗံ ဝိသေသနံ။ ။ဤသမာသ်၌ ဝိသေသနသည် များသောအားဖြင့် ရှေ့ကနေ၏၊ အနည်းငယ်အားဖြင့်ကား ဝိသေသနနောက် နေသော သမာသ်လည်း ရှိ၏၊ ပုံစံကား-သာရိပုတ္တောစ+သော+ထေရောစာတိ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ဤ၌ ထေရောသည် သာရိပုတ္တကို အထူးပြုသော ဝိသေသနဖြစ်လျက် နောက်ကနေ၏၊ ဤသမာသ်မျိုးကို ဝိသေသနပရပဒ ကမ္မဓာရည်းဟု ခေါ်၏၊ ဗုဒ္ဓဃောသာ စရိယော-ဗုဒ္ဓဃောသဆရာ၊ မဟောသဓပဏ္ဍိတော-မဟောသဓာသုခမိန်၊ ဇိနဝရော-ဘုရားမြတ်၊ ဤသို့ စသည်တည်း၊ [မြန်မာစကားလည်း ဤပုဒ်များ၌ ဝိသေသနကို နောက်ထား၍ သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။]

ဝိသေသနော ဘယပဒ။ ။၂ပုဒ်လုံး ဝိသေသနချည်းဖြစ်သော ကမ္မဓာရည်းလည်း ရှိနိုင်၏၊ ပုံစံကား- ဂိလာနော ဟုတွာ ဝုဋ္ဌိတော-မကျန်းမာသူဖြစ်၍ (ထိုမကျန်းမမာခြင်းမှ) ထမြောက်သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်း၊ ဤသမာသ်၌ ဂိလာနောပုဒ် ဝုဋ္ဌိတောပုဒ် ၂ပုဒ်လုံးပင် ဘိက္ခု၏ ဝိသေသနပုဒ်များ ဖြစ်ကြ၏၊ သိတ္တဉ္စ+တံ+သမ္မဋ္ဌဉ္စာတိ သိတ္တသမ္မဋ္ဌံ-ရေလည်းဖျန်းအပ် တံမြက်လည်း လှည်းအပ်သော (ရေဖျန်း၍ တံမြက်လှည်းအပ်သော)၊ ဌာနံ-အရပ်၊ အန္ဓဗဓိရော-ကန်းလည်းကန်း နားလည်းပင်းသော၊ ပုရိသော၊ ခဉ္ဇခုဇ္ဇော-ခြေလည်းခွင်, ခါးလည်းကုန်းသော၊ ပုရိသော၊ ဤသို့ စသည်တည်း။

၆၁။ တဒ္ဓိတတ္ထေ သမာဟာရေ, ဥတ္တရသ္မိံ ပဒေ ပရေ၊
သမသျန္တေ ဒိဂု ယတြ, သင်္ချာ သဗ္ဗေယျဝါစိဘိ။

၆၁။ ယတြ–အကြင်သမာသ်၌၊ တဒ္ဓိတတ္ထေ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း အနက်၌လည်းကောင်း၊ သမာဟာရေ–သမာဟာရ အရာ၌လည်း ကောင်း၊ ပရေ–ပြင္ဗာန်းသော၊ ဥတ္တရသ္မိံပဒေ–နောက်ပုဒ်၌လည်းကောင်း၊ သင်္ချာ–သင်္ချာဝါစကသဒ္ဒါတို့ကို၊ သဗ္ဗေယျဝါစိဘိ–သဗ္ဗေယျ အနက်ဟော သဒ္ဒါတို့နှင့်၊ (သဟ–တကွ၊) သမသျန္တေ–ချဉ်းစပ်အပ်ကုန်၏၊ (သော–ထိုသမာသ်သည်၊) ဒိဂု–ဒိဂုသမာသ် မည်၏။

၆၁။ **တဒ္ဓိတတ္ထေ၊ ပေ၊ ဝါစိဘိ**။ ။ယတြသင်္ချာ သဗ္ဗေယျဝါစိဘိသမသျန္တေ–အကြင်သမာသ်၌ "တိလောကံ" ဝယ် တိကဲ့သို့သော သင်္ချာဝါစကသဒ္ဒါတို့ကို လောကံကဲ့သို့သော သဗ္ဗေယျဝါစကသဒ္ဒါနှင့် သမာသ်စပ်အပ်ကုန်၏၊ ထို သမာသ်သည် ဒိဂုမည်၏၊ ထိုဒိဂုသည် တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂု, သမာဟာရဒိဂု, ဥတ္တရပဒပရဒိဂု, အားဖြင့် ၃ ပါးပြားသည်။

တဒ္ဓ•တ္ထေဝိသယေ ဝါစ္စေ, အပစ္စတ္တဏိကာဒိကံ၊
ဟိတ္ဘာ•ဓာဒေး သမာဟာရေ, ဂေါတိဓောတ္တရပဒေ ပရေ။

တဿ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း၏၊ အတ္ထေ–အနက်ဖြစ်သော၊ ဝိသယေ–အရာ၌လည်း ကောင်း၊ အပစ္စတ္တဏိကာဒိကံ–အပစ္စအနက်ဟော ဏိ စသောပစ္စည်းကို၊ [ဏိကာ၌ "က" သည် ဆန္ဒာနုရက္ခဏာ]၊ ဟိတွာ–စွန့်၍၊ [ကျမ်းရင်း၌ "ပြောဇ်တျ" ဟု ရှိ၊] အဓာဒေး–သရ အစရှိသော၊ တဿ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း၏၊ ဝါစ္စေ–ဟောနက်၌ လည်းကောင်း၊ [ဤစကားဖြင့် တဒ္ဓိတတ္ထ ၂မျိုးပြားကြောင်းကို ပြ၏၊] သမာဟာရေ– ၊အပေါင်းအစု ပဓာနပြုရာ သမာဟာရဒိဂု၌လည်းကောင်း၊ ဥတ္တရပဒေ–နောက် ပုဒ်သည်၊ ပရေ–နောင်းလသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ–နောင်းရာ၌လည်းကောင်း၊ (ဘဝန်–ဖြစ်သည်ဖြစ်၍၊) ဂေါ–ဒိဂုသမာသ်သည်၊ တိဓာ–၃မျိုးပြား၏။....[မုဒ္ဓဗောဓ]

တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂု။ ။တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းအနက်ရှိသော ဒိဂုသည် တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂု မည်၏၊ ဤဒိဂုသည် တဒ္ဓိပစ္စည်းမသက်ရသော ဒိဂု, သက်ရသော ဒိဂုဟု၂မျိုး ပြားပြန်၏၊ ထိုတွင် "ပဉ္စဟိ ဂေါဟိ ကီတော ပဉ္စဂု–နွား ၅ကောင်တို့ဖြင့် ဝယ်အပ်သော ဥစ္စာ" ထုံးစံအတိုင်း သမာသ်စီရင်၍ ဝိဘတ်, ကီတပုဒ်တို့ကို ချေ၊ "ပဉ္စဂေါ"ဟု ပကတိဖြစ်၏၊ ဤ၌ အသမာဟာရဒိဂုဖြစ်၍ နပုံကေတ် မစီရင်ရသော်လည်း ဂေါ၌ ဩကို ဥပြု၍ "ပဉ္စဂု"ဟု ဖြစ်၏။

မှတ်ချက်။ ။"ပဉ္စဂု" ဟူသော သမာသ်သည်ပင် "ကီတံ" ဟူသော တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း၏ အနက်ကို အမွေခံ၍ ဟောသောကြောင့် တဒ္ဓိတ်ဏပစ္စည်း

မသက်ရ၊ ထို့ကြောင့် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း မသက်ရသော တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂုသမာသ်မည်၏။ [သမာသေနေဝ တဒ္ဓိတတ္ထဿ ဥတ္တတ္တတ္တာ ဝုတ္တတ္ထာနံ မပ္ပယောဂေါတိ ဉာယတော တဒ္ဓိတပစ္စယဿ အနုပ္ပတ္တိ။–မုခမတ္တဒီပနီဋီကာ။]

ကစ္စာယနသာရဋီကာ။ ။ပဉ္စသု ကပါလေသု သင်္ခတော (ဩဒနော) ပဉ္စကပါလံ–၅ခုသော ထမင်းခွက်တို့၌ ပြင်ထားအပ်သော ထမင်း၊ သင်္ခတပုဒ်၏ အနက်ဖြစ်သော ဏပစ္စည်းမသက်ရသော ဒိဂုပင်တည်း၊ “ကပါလံ”ဟု ရှိသောကြောင့် သမာဟာရဒိဂုဟု ထင်စရာရှိသော်လည်း သမာဟာရမဟုတ်၊ အသမာဟာရပင်၊ ဩဒနံပုဒ်က ပုံ–နပုလ္လိင်ရှိသောကြောင့် နပုလ္လိင်ချသည်၊ “ပဉ္စကပါလော (ဩဒနော)”ဟု လည်း ချနိုင်သည်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား–သမာသ်နောင် ဏပစ္စည်းသက်၍ ကာ၌ ဝုဒ္ဓိရောက်လျက် “ပဉ္စကာပါလော” ရှိသည်၊ ဤအလို “တဒ္ဓိတ် ဏပစ္စည်းသက်သော တဒ္ဓိတတ္ထသမာဟာရဒိဂု” ဟု ဆိုရသည်။

ပစ္စည်းသက်သော တဒ္ဓိတတ္ထ။ ။ဒွိန္နံ မာတရာနံ အပစ္စံ ဒွေမာတရော–မိခင် ၂ယောက်တို့၏သား၊ “ဒွိ+မာတု+အပစ္စံ” တည်၊ သမာသ်စီရင်၍ အပစ္စအနက် ၌ ဏပစ္စည်းသက်၊ ဝိဘတ် အပစ္စံပုဒ်တို့ကိုချေ၊ “ဒွိမာတုအ” ဟု ဖြစ်၏၊ ထို့ နောက် တု၌ ဥကို အာရပြု, ဒွိ၌ ဣကို ဧဝုဒ္ဓိပြု၊ သိသက် ဩပြု၍ “ဒွေမာတ ရော”ဟု ဖြစ်သည်။] [ဒွိန္နံမာတရာနံ အပစ္စံဣတိ အတ္ထေ၊ ပေ၊ ဒွိမာတြေ(ဒွိမာ တု) ယဒါကတေ ဒွိဣတျဿ ဝုဒ္ဓိ၊–မုခမတ္တဒီပနီဋီကာ၊ ဤပုံစံ၌ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းသက် သော်လည်း တဒ္ဓိတ်သက်သက်မဟုတ်, သချာရှေးရှိသော ၂ပုဒ်ဖြစ်၍ ဒိဂုသမာသ် လည်း ဟုတ်၏၊ ထို့ကြောင့် “တဒ္ဓိတတ္ထဒိဂု” ဟု အမည်ရသည်၊ ပါဠိ၌ကား ဤဒိဂုမျိုး ရှိခဲ၏။]

သမာဟာရဒိဂု။ ။ဤဒိဂုကား “တိလောကံ, စတုသစ္စံ, ပဉ္စ+ဂါဝေါ ပဉ္စဂဝံ, သတ္တဂေါဒါဝရံ” စသည်ဖြင့် နပုံးကေတ်ငဲ့၍ ပြီးရသော ရိုးရာဒိဂု သမာသ်များပင်တည်း။

ဥတ္တရပဒပရ။ ။ပဉ္စ+ဂါဝေါ+ဓနံ ယဿာတိပဉ္စဂဝဓနံ(ကုလံ)–နွား ၅ ကောင် ဥစ္စာရှိသော အမျိုး၊ ပုရိသောငဲ့လျှင် “ပဉ္စဂဝဓနော”ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဟု ဆိုသင့်သော်လည်း သချာရှေးရှိလျှင် “ဒိဂု”ဟု ဆိုလေ့ရှိသော လောကီသဒ္ဒါကျမ်းတို့ အလိုအားဖြင့် “ဒိဂု”ဟု ဆိုရသည်၊ “ဓနံ” ဟု နောက်ပုဒ်အပိုရှိ၍, ထိုပုဒ်၏အနက်သည်ပင် ပြဋ္ဌာန်းသောကြောင့် “ဥတ္တရပဒ ပရဒိဂု” ဟု ခေါ်သည်။ [ပဉ္စ+ဂါဝေါ ပဉ္စဂဝံ(ဒိဂု)၊ ပဉ္စဂဝံ+ဓနံ ယဿာတိ ပဉ္စဂဝဓနော–ဟု ဗဟုဗ္ဗီဟိခွဲပြုလျှင်ကား ဗဟုဗ္ဗီဟိရိုးရာပင် ဖြစ်သင့်စရာရှိသည်။

၆၂။ ဥဘော တပ္ပုရိသာ ဝုတ္တာ, ကာရိယန္တေ တဒါသယံ၊
လက္ချတံ လက္ခလက္ခေသု, လက္ခလက္ခဏဒဿိနာ။

၆၂။ ဥဘော–ကမ္မဓာရဲ ဒိဂု, သမာသ် ၂ခုတို့ကို၊ တပ္ပုရိသာ–တပ္ပုရိသ်တို့မည်၏ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ–ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ (တသ္မာ–ထို့ကြောင့်၊ တေသု–ထိုကမ္မဓာရဲ ဒိဂု သမာသ် ၂ခုတို့၌၊) တဒါသယံ–ထိုတပ္ပုရိသ် လျှင် အရာရှိသော၊ ကာရိယံ–အ,အန်စသော ပြုစီရင်ဖွယ်သည်၊ စေ (ဟောတိ)–အကယ်၍ရှိအံ့၊(ဇဝံသတိ–သော်၊)လက္ခလက္ခဏေသု–မှတ် အပ်သော ဥဒါဟရဏ်,မှတ်ကြောင်းသုတ်တို့၌၊ ဝါ–အဗြာဟ္မဏော, အနရိယောစသော ဥဒါဟရဏ်, အတ္တံ နဿ တပ္ပုရိသေ, သရေအန် ဟူသော ·သုတ်တို့၌၊ လက္ခလက္ခဏဒဿိနာ–ဥဒါဟရဏ်သုတ်ကို မြင်သိ, ပညာရှိသည်၊ တဒါသယံ–ရှိသော၊ ကာရိယံ–ကို၊ လက္ချတံ–မှတ်သားအပ်ပါလော။

၆၃။ ယတြာနေကပဒါညတ္ထေ, ဗဟုဗ္ဗီဟိသ ဝုစ္စတေ၊
သရူပါ ယဒိဝါ ယုဒ္ဓေ, ဝိဒိသာယ ဒိသာရဝါ။

၆၃။ ယတြ–အကြင်သမာသ်၌၊ အနေကပဒါ–၂ပါ· ၃ပါ· စသောအားဖြင့် များစွာသောပုဒ်တို့ကို၊ အညတ္ထေ–အညပုဒ်၏ အနက်၌၊ဝါ–သမာသ်ပုဒ်မှ တစ်ပါ·သောပုဒ်၏အနက်၌၊ (သမသျန္တေ–န်၏၊)

၆၂။ ဥဘော၊ ပေ၊ ဒဿိနာ။ ။ပြအပ်ခဲ့သော ကမ္မဓာရဲ ဒိဂု သမာသ်၂ပါ·ကို တပ္ပုရိသ်ဟု အရှင်ကစ္စည်းဆရာသည် ဆိုအပ်ပြီ။ [“ဥဘော တပ္ပုရိသာ” ဟု သုတ်တည်၍ ဆိုအပ်ပြီ–ဟူလို။] ထို့ကြောင့် “န+ဗြာဟ္မဏော အဗြာဟ္မဏော, န+အရိယော အနရိယော”စသော(ဥဒါဟရဏ်), “အတ္တံနဿ တပ္ပုရိသေ, သရေအန်” ဟူသော လက္ခဏ(သုတ်)တို့၌ ထိုတပ္ပုရိသ် အရာရှိသော အစီအရင်ကို သိမြင်သော ပညာရှင်များ မှတ်သားအပ်ပါလေ၊ “စီရင်ပါလေ” ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ပုရိသုတ္တမော–ယောကျ်ားမြတ်၊ ဝစနတ္ထဝရော–စသော ဝိသေသန ပရပဒကမ္မဓာရဲတို့၌ (နောက်ပုဒ်အရ ပဓာနဖြစ်ခြင်းဟူသော တပ္ပုရိသ် လက္ခဏာမရှိသောကြောင့်) သုဒ္ဓကမ္မဓာရဲ(တပ္ပုရိသ်နှင့် မရောသော ကမ္မဓာရဲ) ဟု သရူပတ္ထ၌ မိန့်သည်။

သ(သော)ထိုသမာသ်ကို၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ဗဟုဗ္ဗီဟိဟူ၍၊ ဝုစ္စတေ–ဆိုအပ်၏၊ သရူပါ–သတ္တမျန္တ တတိယန္တဖြစ်သော တူသော သုတိရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ယုဒ္ဓေ–အညပဒတ္ထဖြစ်သော စစ်တိုက်ခြင်း, ရန်ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်၌၊ ယဒိဝါ (သမသျန္တေ)–အကယ်၍ မူလည်း သမာသ်စပ်အပ်ကုန်အံ့၊ (ဧဝံသတိ–သော်၊ သ(သော)–ထိုသမာသ်ကို၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ဗျတိဟာရလက္ခဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိဟူ၍၊ ဝုစ္စတေ–၏၊)၊ ဒိသာရဝေါ–တူရူအရပ်မျက်နှာကို ဟောသော သဒ္ဒါတို့ကို၊ ဝိဒိသာယ–အညပဒတ္ထဖြစ်သော အထောင့်အရပ်ဟူသော အနက်၌၊(ယဒိဝါသမသျန္တေ)–န်အံ့၊ ဧဝံသတိ–သော်၊ သ(သော)–ကို၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ–ဒိသန္တရာလတ္ထ ဗဟုဗ္ဗီဟိဟူ၍၊ ဝုစ္စတေ–၏။)

၆၃။ ယတြ၊ ပေ၊ ဝုစ္စတေ။ ။ပုဒ်၂ပါးဖြစ်စေ ပုဒ်၃ပါး စသည်ဖြစ်စေ အညပုဒ်၏အနက်၌ သမာသ်စပ်ရာဖြစ်သော သမာသ်သည် ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်မည်၏၊ ဤသမာသ်၌ ဒွက္ခရ, တျက္ခရ, ဗဟုက္ခရအားဖြင့် ၃မျိုးပြား၏–ဟုဆို၏၊ ထိုတွင် အက္ခရာ ၂ လုံးသာရှိသော သမာသ်သည် ဒွက္ခရသမာသ်မည်၏၊ သုဓီ–ကောင်းသောပညာရှိသူ၊ [သုန္ဒရာ+ဓီ ယဿာတိ သုဓီ၊] သုဒေါ–ကောင်းသေ မယားရှိသူ၊ [သုန္ဒရံ+ဒံ(မယား) ယဿာတိ သုဒေါ၊] ကုဒေါ–စက်ဆုပ်အပ်သော မယားရှိသူ၊ စသည်တည်း။ [ဒံချည်းသက်သက် မယားအနက်ဟော မရှိ၊ ပတိသဒ္ဒါနှောင်းရာ၌သာ ဇာယာသဒ္ဒါကို ဒံပြုသော အစီအရင်ရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤပုံစံ ၂ခုကို စဉ်းစားသင့်၏။]

တျက္ခရ, ဗဟွက္ခရ။ ။သုဒါရော–ကောင်းသော မယားရှိသူ၊[“သုန္ဒရော+ဒါရော ယဿ”ဟု ပြု၊] ကုဒါရော–စက်ဆုပ်အပ်သော မယားရှိသူ၊ [“ကုစ္ဆိတော+ဒါရော ယဿ”ဟု ပြု၊] အနန္တ–အဆုံးမရှိသော ဉာဏ်တော်၊ [နတ္ထိ+အန္တော ယဿာတိ အနန္တံ(ဉာဏံ)၊]ဗဟွက္ခရပုံစံကား–အနန္တံ+ဉာဏံ ယဿာတိ အနန္တဉာဏော၊ နိဂြောဓပရိမဏ္ဍလော–ပင်ညောင်ပင်ကဲ့သို့ ဝန်းဝိုင်းသော ကိုယ်ရှိသော မင်းသား၊ ဤသို့စသည်တည်း၊ အညပုဒ်၏ ဝိဘတ်လိုက်၍ ဒုတိယာဗဟုဗ္ဗီဟိ စသည်များကို ရှုပသိဒ္ဓိ၌ ရှုပါ။

သရူပါ ယဒိဝါယုဒ္ဓေ။ ။[“တတ္ထ ဂဟေတွာ တေန ပဟရိတွာ ယုဒ္ဓေ သရူပံ” ဟူ သော မောဂ္ဂလ္လာန် ၁–ကဏ္ဍ(၁၈)သုတ်ကို မှီသော စကားတည်း။ သုတိတူသော တတိယန္တ, သို့မဟုတ် သတ္တမျန္တ ၂ပုဒ်တို့ကို စစ်တိုက်ခြင်း ရန်ဖြစ်ခြင်းဟူသော ယုဒ္ဓအနက်၌ သမာသ်စပ်လျှင် ထိုသမာသ်သည် ယုဒ္ဓဟူသော အညပုဒ်၏ အနက်၌ စပ်ရသောကြောင့် ဗျတိဟာရလက္ခဏ ဗဟုဗ္ဗီဟိ မည်၏၊

ပုံစံကား–ဒဏ္ဍေဟိစ ဒဏ္ဍေဟိစ ပဟရိတွာ ဣဒံ ယုဒ္ဓံ ပဝတ္တံတိ ဒဏ္ဍာဒဏ္ဍိ၊ ဣဒံ ယုဒ္ဓံ–ဤရန်ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဒဏ္ဍေဟိစ–ဤဘက်လူတို့၏ တုတ်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒဏ္ဍေဟိစ–ဟိုဘက်လူတို့၏ တုတ်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပဟရိတွာ–ပုတ်ခတ်၍၊ ပဝတ္တံ–ဖြစ်၏၊ ဣတိ–ကြောင့်၊ တံယုဒ္ဓံ–ထိုရန်ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဒဏ္ဍာဒဏ္ဍိ– မည်၏၊ (တုတ်ဖြင့်ရိုက်၍ ဖြစ်သော ရန်ပွဲ)။

မှတ်ချက်။ ။"ဗျတိဟာရ" ဟူသည် ဆန့်ကျင်ဘက် အပြန်အလှန် ရိုက်ကြနှက်ကြခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် အပြန်အလှန် သတ်ပုတ်ခြင်းကို ဗျတိဟာရ ဟုမှတ်၊ "စိဝိတိဟာရေ" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လန်သုတ်ဖြင့် သမာသ်အဆုံး၌ စိပစ္စည်းသက်, စအနုဗန်ချေ၊ "စိသ္မိံ"ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် ရှေ့ပုဒ် အဆုံး၌ အကို အာပြု၊ "ဒဏ္ဍာဒဏ္ဍိ"ဟု ပြီး၏၊ ကေသေသုစ ဂဟေတွာ ဣဒံ ယုဒ္ဓံ ပဝတ္တံတိ ကေသာကေသိ–ဟိုဘက် ဒီဘက် ဆံပင်တို့၌ ဆွဲ၍ဖြစ်ခြင်း၊ ဤသို့ စသည်တည်း။

ဝိဒိသာယ ဒိသာရဝါ။ ။[ရဝသဒ္ဒါသည် သဒ္ဒ၏ပရိယာယ်တည်း။]ဒိသာ အနက်ဟော ဒက္ခိဏာ ဥတ္တရာစသော သဒ္ဒါတို့ကို အထောင့် အရပ်ဟောသော အညပုဒ်၏အနက်၌ သမာသ်စပ်လျှင် ဒိသန္တရာလတ္ထ ဗဟုဗ္ဗီဟိမည်၏၊ "ဒိသာ+အန္တရာလ+အတ္ထ=တူရူအရပ်တို့၏ အကြားအရပ် အနက်ရှိသော ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်" ဟူလို၊ ပုံစံကား–ပုဗ္ဗဿာစ ဒက္ခိဏာဿာစ ယံ အန္တရာလံတိ ပုဗ္ဗဒက္ခိဏာ၊ ယံ–အကြင်အရပ်သည်၊ ပုဗ္ဗဿာစ–အရှေ့အရပ်၏လည်းကောင်း၊ ဒက္ခိဏာဿာစ–တောင်အရပ်၏လည်းကောင်း၊ အန္တရာလံ–အကြားကိုယူတတ်၏၊ ဣတိ–သာ–ထိုအကြားအရပ်သည်၊ဝါ–ထိုအထောင့်အရပ်သည်၊ ပုဗ္ဗဒက္ခိဏာ–မည်၏။ [ရူပသိဒ္ဓိ–ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ခဏ်းဘာသာဋီကာ၌ အကျယ်ကို ရှုပါ။]

ယဒိဝါ၌ ဝါအတွက်။ ။ဝါကို အတ္ထန္တရဝိကပ္ပန အနက်ကြံ၍ ထိုဝါ သဒ္ဒါဖြင့် သချာ ၂ ပုဒ်ရှိသော သချော်ဘယပဒ ဗဟုဗ္ဗီဟိကို ယူပါ၊ ဒွေဝါ တယောဝါ ပတ္တာ, ဒွတ္တိပတ္တာ၊ ဤ၌ "ဒွေဝါ+တယောဝါ ဒွတ္တယော" သာ လိုရင်းတည်း၊ ဝါ၏ အနက်ဖြစ်သော ဝိကပ္ပန အညပဒတ္ထ၌ သမာသ်စပ်ရသော ကြောင့်လည်းကောင်း, သချာ ၂ ပုဒ်ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း, (သချော်ဘယ ပဒဗဟုဗ္ဗီဟိ)ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့နောက် "ဒွတ္တယောစ+တေ+ပတ္တာစာတိ ဒွတ္တိ ပတ္တာ" ဟု ဒိဂုကမ္မဓာရည်း ဆက်ပါ။ [ဒွီဟံဝါ+တီဟံဝါ ဒွီဟတီဟံ–၂ ရက် ၃ ရက်၊ ဆပဉ္စဝါစာ–၆ ခွန်း ၅ ခွန်းသော စကားတို့၊ ဤ၌လည်း "ဆဝါ ပဉ္စဝါ ဆပဉ္စ" ဟု ပဌမပြုပြီးမှ "ဆပဉ္စ+ဝါစာ ဆပဉ္စဝါစာ" ဟု ဆက်၊ သတ္တဋ္ဌ မာသာ" တို့လည်း နည်းတူ။ [သမာသ်စပ်ရာတွင် မပါဝင်သောကြောင့် "ဒွေဝါ တယောဝါ" စသည်၌ ဝါကို အညပုဒ်ဟုခေါ်သည်။]

၆၄။ ပုဗ္ဗံ ဝိသေသနံ တတြ, သတ္တမီ နိဋ္ဌတံပိစ၊
ပရံ တု အာဝုဓတ္ထေဟိ, ဝိဘာသာဂျာဟိ တာဒိသု။

၆၄။ တတြ–ထိုဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၌၊ ဝိသေသနံ–ဝိသေသနသည်၊ ပုဗ္ဗံ–ရှေ့၌၊ ဝါ–ရှေ့က၊ (ဘဝေ–ဖြစ်၏၊) သတ္တမီနိဋ္ဌတံပိစ–သတ္တမျန္တပုဒ်, နိဋ္ဌမည်သော တပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်သည်လည်း၊ (ပုဗ္ဗံ ဘဝေ)၊ အာဝုဓတ္ထေဟိ တု–လက်နက်ဟူသော အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတို့မှကား၊ (သတ္တမီ–သတ္တမျန္တပုဒ်သည်၊) ပရံ–နောက်၌၊ (ဘဝေ)၊ အဂျာဟိတာဒိသု–အဂျာဟိတော အစရှိသောပြယုဂ်တို့၌၊ (နိဋ္ဌတံ–နိဋ္ဌမည်သော တပစ္စည်းသည်၊) ဝိဘာသာ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ (ပရံ–နောက်၌၊ ဘဝေ–၏။)

မဏ္ဍူဝေကာရဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ။ဂါထာ၌ အက္ခရာပြည့်စေခြင်းငှာ အလယ်၌ ဝေအက္ခရာရှိသော ဗဟုဗ္ဗီလည်း ရှိ၏၊ ပုံစံကား– "ဝုဋ္ဌိဝေပရမာ"တည်း၊ ဝုဋ္ဌိ+ဝေ+ပရမံ ယေသံတိ ဝုဋ္ဌိဝေပရမာ၊ သရာ–ရေအိုင်တည်း၊ ဝုဋ္ဌိဝေပရမာ–မိုးရေဟူသော အလွန်အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်၏။ ["ဝုဋ္ဌိဝေပရမာသရာ"–ဒေဝတာသံယုတ်။]

မဇ္ဈေဝေကာရဗဟုဗ္ဗီဟိ။ ။ဧသော+ဝေ+ပရမော+ယဿာတိ ဧတာဝပရမော– ဤအရှင်သာရိပုတြာလျှင် အလွန်အတိုင်းရှည်ရှိသော ရဟန်း။ [သာရိပုတ္တောဝ ပညာယ,သီလေနုပသမေနစ၊ ယောပိပါရင်္ဂတော ဘိက္ခု, ဧတာဝပရမော သိယာ၊] ထိုမှတစ်ပါးသော (ဗာဟိရတ္ထဗဟုဗ္ဗီဟိ, တဂ္ဂုဏသံဝိညာဏဗဟုဗ္ဗီဟိ စသည် လည်း ရှိသေး၏၊) ထိုအားလုံးကို ဝါသဒ္ဒါဖြင့်ယူ၍, အဓိပ္ပာယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်ဟူသမျှကို အပြင်ပဖြစ်သော အညပုဒ်၏ အနက်ကို အရကောက်ရသောကြောင့် "ဗာဟိရတ္ထသမာသ်" ဟု ချည်း ကျမ်းစာတို့ ၌ သုံးစွဲသည်။

၆၄။ ပုဗ္ဗံဝိသေသနံ တတြ။ ။ထိုဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသ်၌ ဝိသေသနပုဒ်သည် ရှေ့ကနေ၏၊ ပုံစံကား–ဣတ္ထံ+နာမံ ယဿာတိ ဣတ္ထံနာမော–ဤသို့သော နာမည်ရှိသူ၊ ဧဝံ+နာမံ ယဿာတိ ဧဝံနာမော–ဤသို့သော အမည်ရှိသူ၊ ဧဝံဂေါတ္တော–ဤသို့သော အနွယ်ရှိသူ၊ ဧဝံဝဏ္ဏော–ဤသို့သော အဆင်းရှိသူ၊ ဧဝံမာဟာရော–ဤသို့သော အစာအာဟာရ ရှိသူ၊ ယထာန္ဝယော (ယထာ+အန္ဝယော)– အကြင်သို့သော အစာရှိသော (ပုရိသော)၊ တထာန္ဝယော (ဒေဝတာ)၊ ယထာရူပေါ– အကြင်သို့သော သဘောရှိသူ၊ တထာရူပေါ, ဧဝံရူပေါ။

အဗ္ဘုံ+အဠမံယေသံတိ အမှဠမာနိ (ရတနာနိ)–အခွဲဟူသော ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော အတောင်တို့၊ အမှဠမာနိ+ရတနာနိ ယဿာတိ အမှဠမရတနော (ဟတ္ထိ)–အခွဲဟူသော ရှစ်ခုမြောက် အတောင်ရှိသော (ခုနစ်တောင်ထွာရှိသော) ဆင်၊ အတ္တာ+စတုတ္ထော ယဿာတိ အတ္တစတုတ္ထော–မိမိဟူသော ၄ ယောက်မြောက်ရှိသူ၊ အဟံ+ဒီပေါ ဧတေသံတိ မံဒီပါ–ငါဟူသော မှီခိုရာရှိသူတို့၊ အမှကိုမပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လား၊ မံပဋိသရဏော, မမုဒ္ဒေသိကော (မံ+ဥဒ္ဒေသိကော)–ငါဟူသော ညွှန်ပြစရာရှိသော (ဘိက္ခုသံယော)၊ ဘဂဝါ+မူလံ ဧတေသံတိ ဘဂဝံမူလကာ–ဘုရားဟူသော အရင်းခံရှိသူတို့၊ [ဘဂဝန္တမူလ–ဟု ဖြစ်သောအခါ (န္တ) ကို (အ)ပြု၊ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ ကပစ္စည်းသက်၊ မောဂ္ဂလ္လာန်(၃)ကဏ္ဍ, ၅၇ သုတ်ကြည့်။] ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိသေသနရှေ့ကနေသော ပုံစံများ၏–ဟု သရုပ်ပတ္တဒ္ဓ ဆို၏။]

သတ္တမီ နိဋ္ဌတံပိစ။ ။သတ္တမိဝိဘတျန္တ ပုဒ်သည်လည်းကောင်း, နိဋ္ဌအမည်ရသော တပစ္စည်းအဆုံးရှိသော ပုဒ်သည်လည်းကောင်း ရှေ့ကနေ၏၊ ပုံစံကား–ဥရသိ+လောမာနိ ယဿာတိ ဥရသိလောမော–ရင်၌အမွေးရှိသူ၊ ကဏ္ဌေ+ကာဠော ယဿာတိ ကဏ္ဌေကာဠော–လည်ပင်း၌အမဲစက်ရှိသူ၊ [သတ္တမိဝိဘတ်မကြေ။] ဒါနေ+အဇ္ဈာသယော ယဿာတိ ဒါနဇ္ဈာသယော–လှူခြင်း၌+အလိုဆန္ဒရှိသူ၊ နိဋ္ဌတပစ္စည်း၏ ပုံစံကား–ပရိပုဏ္ဏံ+ဝီသတိဝဿံ ယဿာတိ ပရိပုဏ္ဏ ဝီသတိဝဿော–ပြည့်သောအနှစ် နှစ်ဆယ်ရှိသူ (အသက် ၂၀ ပြည့်သူ)၊ [ပရိပုဏ္ဏံ၌ ပူရဓာတ်, နိဋ္ဌတပစ္စည်း။] ဇိတော+အရိ ယေနာတိ ဇိတာရိ–အောင်အပ်ပြီးသော ရန်သူရှိသူ၊ ပတ္တောဒနော–ရအပ်သောထမင်း ရှိသူ၊ ဒိန္နသုင်္ကော,စသည်တည်း။

ပရံတု အာဝုဓတ္ထေဟိ။ ။လက်နက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါနှင့် တွဲရာ၌ကား ထိုသတ္တမျန္တ ပုဒ်သည် နောက်နေရ၏၊ ပုံစံကား–ဒဏ္ဍော+ပါဏိမှိယဿာတိ ဒဏ္ဍပါဏိ, အာဝုဓပါဏိ,သတ္တပါဏိ, ဝဇိရပါဏိ, အသိဟတ္ထော, စသည်တည်း။ ["ဆတ္တပါဏိ, အပ္ပံ+ရဇော+အက္ခိမှိ"ယဿာတိ အပ္ပရဇက္ခော" တို့၌ကား လက်နက်ဟောပုဒ်နှင့် မတွဲဘဲလျက် သတ္တမျန္တ နောက်နေသည်၊ ထို့ကြောင့် အာဝုဓတ္ထေဟိကို နိဒဿနနည်းကြံ။]

ဝိဘာဂျာဟိတာဒိသု။ ။"အဂျာဟိတ" စသော ပုံစံတို့ဝယ် အာဟိတ၌ နိဋ္ဌတပစ္စည်း ဆုံးသော်လည်း ရှေ့နေ နောက်နေ အမြဲမရှိ၊ အာဟိတော+အဂ္ဂိ ယေနာတိ အာဟိတဂ္ဂိ (အဂျာဟိတော) –ညှိထွန်းအပ်သော မီးရှိသူ၊(မီးထွန်းပြီးသူ)၊ [အာဟိတောတိ–အာဘတော (ဆောင်ယူအပ်ပြီ)၊ဇောတိတော–ညှိထွန်းအပ်ပြီ၊–ဒနိယသုတ္တနိပါတဋ္ဌကထာ။] အာဒိဖြင့် "ဆ်န္ဒဇာတော (ဇာတဆန္ဒော)–ဖြစ်သော ဆန္ဒရှိသူ" စသည်ကိုယူ။

**၆၅။ သမဟာရေ·တရိတရ–ယောဂေ နာမသမုစ္စယော၊
ဒွန္ဒော ပုဗ္ဗံ ဘဝေ အတြေ, အစ္စိတ·ပ္ပသရံ ဗဟုံ။**

၆၅။ သမာဟာရေ–(များစွာသော အနက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် တစ် ပေါင်းတည်း ဆောင်ယူရာဖြစ်သော) သမာဟာရ ဒွန်အရာ၌လည်းကောင်း၊ ဣတရီတရယောဂေ–(တစ်ပါးတစ်ပါးနှင့် ယှဉ်ရာဖြစ်သော) အသမာဟာရ ဒွန်အရာ၌လည်းကောင်း၊ နာမသမုစ္စယော–၂ပါးသော နာမ်, များစွာသော နာမ်တို့ကို ပေါင်းစည်းရာဖြစ်သော အနက်ကို၊ (ဝိဓိယတေ–စီရင်အပ်၏၊ သော–ထိုသမာသ်သည်၊) ဒွန္ဒော–ဒွန်မည်၏၊ အတြေ–ဤဒွန်သမာသ်၌၊ အစ္စိတ·ပ္ပသရံ–ပူဇော်အပ်မြတ်သော သဒ္ဒါ, နည်းသော သရရှိသော သဒ္ဒါသည်၊ ဗဟုံ–များသောအားဖြင့်၊ ပုဗ္ဗံ–ရှေ့၌၊ ဝါ–ရှေ့က၊ ဘဝေ။

၆၅။ **သမာဟာရေ၊ပေ၊ဒွန္ဒော**။ ။ဤစကားဖြင့် သမာဟာရဒွန်,ဣတရေတရယောဂဒွန် ဟူသော ဒွန်သမာသ် ၂မျိုးကို ပြ၏၊ ဣတရေတရယောဂဒွန်ကို အသမာဟာရဒွန်ဟုလည်း ခေါ်၏၊ ထိုဒွန်သမာသ် ၂မျိုးကိုလည်းကောင်း, ကေဝလ, အန္ဝာစယ, ဣတရေတရယောဂ, သမာဟာရ–ဟူသော သမုစ္စည်း ၄ပါးကိုလည်းကောင်း ရူပသိဒ္ဓိစာကိုယ်ဘာသာဋီကာတို့၌ ရှုပါ။

ပုဗ္ဗံ၊ပေ၊အစ္စိတပ္ပသရံ။ ။ဤသမာသ်၌ အစ္စိတ–ပူဇော်အပ် (မြတ်သော) အနက်ဟောပုဒ်သည်လည်းကောင်း, အပ္ပသရ–နည်းသောသရရှိသောပုဒ်သည် လည်းကောင်း များသောအားဖြင့် ရှေ့ကနေ၏၊ အစ္စိတပုံစံကား–သမဏောစ+ ဗြာဟ္မဏောစ သမဏဗြာဟ္မဏာ, မာတာစ+ပိတာစ မာတာပိတရော, စသည်တည်း၊ ဤပုံစံတို့၌ ဗြာဟ္မဏထက် သမဏသည် မြတ်၏၊ အဘထက် အမိသည် မြတ်၏၊ ထို့ကြောင့် သမဏနှင့် မာတုတို့ ရှေ့ကနေရသည်။

အပ္ပသရ ပုံစံကား–ယုဂဋ္ဌ+နင်္ဂလဋ္ဌ ယုဂနင်္ဂလံ၊ ယမောစ+ဝရုဏောစ ယမဝရုဏာ (ယမနတ် ဝရုဏနတ်တို့)၊ ဤပုံစံတို့၌ ယုဂပုဒ်တို့သည် သရ ၂လုံးစီသာရှိ၍ နင်္ဂလပုဒ် ဝရုဏပုဒ်တို့က သရ ၃လုံးစီရှိသည်၊ သရချင်းတူနေလျှင်ကား ဣဝဏ္ဏ ဥဝဏ္ဏန္တ ၂မျိုးတွင် ဥဝဏ္ဏပုဒ်က ရှေ့နေ၏၊ "ဓာတုလိင်္ဂါနိ" စသည်တည်း၊ အကာရန္တ ချင်း တူနေပြန်လျှင် အစ၌ သရရှိသော အကာရန္တ ပုဒ်က ရှေ့နေ၏၊ "အတ္ထဓမ္မာ" စသည်တည်း၊ ဤပြခဲ့သော ရှေ့နေရာက် စဉ်ပုံသည် များသောအားဖြင့် မှတ်ဖွယ်တည်း၊ အကျယ်ကို ရူပသိဒ္ဓိမှာ ရှုပါ။

၆၆။ ဝိဘတျာဒေါ ဗျယာ ယတြ, သော ဗျယီဘာဝ ဣဿတေ၊
ပရောဒယော ပဉ္စမိယာ, ဆဋ္ဌိယာသြရမာဒယော။

၆၆။ ယတြ–အကြင် သမာသ်၌၊ ဝိဘတျာဒေါ–ဝိဘတ်အနက် အစရှိသောအနက်၌၊ အဗျယာ–အဗျယအမည်ရသော ဥပသာရ နိပါတ် ပုဒ်တို့ကို၊ (သမသျန္တေ–ချုံးစပ်အပ်ကုန်၏၊) သော–ထိုသမာသ်ကို၊ အဗျယီဘာဝေါ–အဗျယီဘောသမာသ်ဟူ၍၊ ဣဿတေ–အလိုရှိအပ်၏၊ ပရာဒယော–ပရိအစရှိသောပုဒ်တို့ကို၊ ပဉ္စမိယာ–ပဉ္စမျန္တ ပုဒ်နှင့်၊ သမသျန္တေ–န်၏၊ သြရမာဒယော–သြရံအစရှိသော ပုဒ်တို့ကို၊ ဆဋ္ဌိယာ–ဆဋ္ဌျန္တ ပုဒ်နှင့်၊ သမသျန္တေ–ချုံးစပ်အပ်ကုန်၏။

၆၆။ **ဝိဘတျာဒေါ၊ ပေ၊ ဣဿတေ။** ။အဗျယမည်သော ဥပသာရနိပါတ် ပုဒ်တို့ကို ဝိဘတ်အနက်စသည်၌ သမာသ်စပ်လျှင် ထိုသမာသ်သည် အဗျယီဘော သမာသ်မည်၏၊ ဝိဘတျာဒေါ၌ အာဒိဖြင့် သာဒိသျတ္ထ, သမ္ပတ္တိအတ္ထ, ဝိစ္ဆာတ္ထ, ပစ္ဆာတ္ထ, ယထာတ္ထ, ဧကတ္ထတို့ကိုလည်းကောင်း, သမီပ, အဘာဝ, သာကလျ အနက်တို့ကို လည်းကောင်း ယူပါ။

ဝိဘတ္တိ သာဒိသျ သမ္ပတ္တိ, ဝိစ္ဆာ ပစ္ဆာ ယထေကထာ၊
သမီပါဘာဝသာကလျာ, ဒသဓေဝ သုအာဒယော။

ဝိဘတ္တိ၊ ပေ၊ ကတ္ထာ–ဝိဘတ္တိအနက်၊ ပေ၊ ဧကသဒ္ဒါ၏ အနက်တို့လည်းကောင်း၊ [ကတ္ထာ–ဟု ဆိုလိုလျက် ဆန်းကြောင့် "ကထာ" ဟု ဆိုထားသည်။] သမီပါ ဘာဝသာကလျာ–တို့လည်းကောင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သုအာဒယော–သု ဝိဘတ်အစရှိသော အနက်တို့သည်၊ ဒသဓေဝ–ဆယ်ပါးပြားကုန်သည်သာ။

ဝိဘတ်နက်။ ။ဝိဘတ်၏အနက်၌ အဗျယပုဒ်နှင့် နာမ်ပုဒ်တို့ကို စပ်ရာ သမာသ်သည် ဝိဘတျတ္ထအဗျယီဘော မည်၏၊ ဣတ္ထိ သုတိ အဓိတ္ထိ, ကထာ ပဝတ္တာ၊ "ဣတ္ထီသု" ဟူသော သတ္တမီဝိဘတ်၏ အနက်၌ အဓိဥပသာရနှင့် ဣတ္ထိနာမ်ပုဒ်တို့ကို သမာသ်စပ်ထား၏၊ "အဓိတ္ထိ–မိန်းမတို့"ဟု ပေး၊ "ကထာ–စကားသည်၊ ပဝတ္တာ–ဖြစ်၏" ကား အဓိတ္ထိ၏ စပ်ဖို့ရာ အပိုထည့်ပါ၌သာတည်း၊ "ဣတ္ထီသု+အဓိကိစ္စ ယာကထာ ပဝတ္တာ, သာ အဓိတ္ထိ–မိန်းမတို့၌ စွဲ၍ဖြစ်သောစကား" ဟု ပြုကြ၏၊ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် "ယာကထာ" ဟူသော အညပုဒ်အနက်ရသောကြောင့် ထိုဝိဂ္ဂြိုဟ်ကို စဉ်းစားပါလေ။

မှတ်ချက်။ ။"ဝိဘတ်နက်" ဟူရာ၌ သတ္တမီဝိဘတ်ကိုသာ ယူသောကြောင့် ဂါထာ၌ "သုအာဒယော" ဟု ဆိုထားသည်၊ အခြားကျမ်းများ၌ကား အခြားဝိဘတ်၏ အနက်ကိုလည်း ယူကြပါသေး၏။

သာဒိသျတ္ထ။ ။တူသည့်၏အဖြစ်(တူခြင်း)အနက်၌ စပ်သည်၊ သဒိသော+ကိခိယာ သကိခိ၊ ကိခိယာ–မျောက်နှင့်၊ ဝါ–မြွေခွေးနှင့်၊ (နက်သောကင်းမနှင့်)၊ သဒိသော–တူသော သတ္တဝါတည်း၊ သကိခိ–တွာ၊[သရူပတ္ထ၌ "ကခိယာ–ယစ်မနှင့်၊ သဒိသော, သကခိ"ဟု ရှိသည်ကား မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် မတူ။] သဒ္ဒနီတိ၌ ရူပေန–သုတိအားဖြင့်၊ ဝါ–ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့်+သဒိသော–တူသည်တည်း၊ သရူပ်–သတိတူသည်" ဟု ဆို၏။

သမ္ပတ္တိအတ္ထ။ ။သမ္ပတ္တိသည် အတ္တသမ္ပတ္တိ–အတ္တဘော၏ ပြည့်စုံခြင်း, သမိဒ္ဓိ–ဥစ္စာသည်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း, ဟု ၂ ပါးပြား၏၊ သမ္ပန္န–ပြည့်စုံသော၊ ဗြဟ္မံ–လစ္ဆဝီမင်းတို့၏ ကိုယ်တည်း၊ သဗြဟ္မံ–ကိုယ်၊ ဘိက္ခာန်–တို့၏၊ သမိဒ္ဓိ–ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ သုဘိက္ခံ။ [မဂဓာနံ–မဂဓတိုင်းတို့၏၊ သမိဒ္ဓိ, သုမဂဓံ။]

ဝိစ္ဆာ,ပစ္ဆာတ္ထ။ ။အနုအနု+အဒ္ဓမာသံ အနွဒ္ဓမာသံ–လခွဲတိုင်း၊ ["အဓုမာသံ အဓုမာသံ+အနုအနွမာသံ" ဟုလည်း ပြုကြ၏။] အနုအနု+ဃရံ အနု ဃရံ–အိမ်စဉ်၊ ယေယေ+ဝုဍ္ဍာ ယထာဝုဍ္ဎံ–အကြင်အကြင် ကြီးသူတို့ (ကြီးစဉ်ငယ်လိုက်) အတ္တနိ အတ္တနိ ပစ္စတ္တံ–မိမိ မိမိ၌။ ["ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟိ"–ပါဠိ၊ "အတ္တာနံအတ္တာနံ ပတိ ပစ္စတ္တံ–မိမိ မိမိကိုစွဲ၍" ဟု ပြုကြသည်ကား ထိုပါဠိတော်၏ အနက်နှင့်မလျော်။] .... ရထဿ+ပစ္ဆာ အနုရထံ–ရထား၏နောက်၊ အနုဝါတံ–လေ၏နောက် (လေစုန်)။

ယထာတ္ထ။ ။ယထာသဒ္ဒါ၏ အနက်သည် ယောဂ္ဂတာ, ဝိစ္ဆာ, ပဒတ္ထာနာတိဝတ္တိ, သာဒိဿ, အာနုပုဗ္ဗိယအားဖြင့် များ၏၊ ထိုတွင် "ယောဂ္ဂတာ–သင့်လျော် လျောက်ပတ်သည်၏အဖြစ်" အနက်၌ ပုံစံကား, ယောဂ္ဂံ–သင့်လျော်သော+ရူပံ–သဘောတည်း၊ အနုရူပံ–သင့်လျော်သော သဘော၊ အနုသည် ယထာအနက်ဟောတည်း၊ ကမဿ+ယောဂ္ဂံ ယထာက္ကမံ–အစဉ်အားလျော်၏၊ ဝိစ္ဆာအနက်ဟော ယထာ၏ပုံစံကို "ယောယော+ကမော ယထာက္ကမံ–အကြင်အကြင် အစဉ်အတိုင်း" ဟု ထုတ်ပါ၊ ပဒတ္ထာနာတိဝတ္တိ–ပုဒ်အနက်ကို မလွန်ခြင်းအနက်၌ ပုံစံကား–သတ္တိံ+အနတိက္ကမ္မ ယထာသတ္တိ–သတ္တိကို မလွန်မူ၍၊ ဝါ–သတ္တိရှိသလောက်၊ ယထာဗလံ–စွမ်းအားရှိသလောက်၊ သာဒိသျကို "သကိခိ"ဟု ပြခဲ့ပြီ၊ အနုပုဗ္ဗိယ (အစဉ်အတိုင်း) အနက်၌ ပုံစံကား–ဇေဋ္ဌာနုက္ကမေန အနုဇေဋ္ဌံ–ကြီးသူတို့၏ အစဉ်အားဖြင့်။

ကေတ္ထ။ ။တစ်ပြိုင်နက်သော ကာလအနက်ကို "ကေတ္ထ"ဟု ဆို၏၊ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ "ယုဂပဒတ္ထ" ဟု ခေါ်၏၊ စက္ကေန+သဟ သစက္ကံ–စက်လက်နက်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်၊ နိခေဟိ–သိမ်းသိမ်းထားလိုက်ဂလာ၊ သဒ္ဒနီတိ၌ "အပုဗ္ဗာ စရိမေ ကေက္ခဏေ" ဟု ဆို၍ "စက္ကေန+သဟ သစက္ကံ–စက်လက်နက်နှင့် တကွ+ဓာရဏံ–ဆောင်ခြင်း" ဟု ထုတ်၏။

သမီပတ္တ။ ။ဝနဿ+သမီပံ အနုဝနံ–တောအနီး၊ ဂင်္ဂါယ+သမီပံ အနုဂင်္ဂံ၊ နဒိယာ+သမီပံ အနုနဒံ–မြစ်၏အနီး၊ [သမာသန္တ အပစ္စည်း သက်၍ပြီးစေ၊] ဂုန္နံ+သမီပံ ဥပဂု။

အဘာဝတ္တ။ ။အဘာဝအနက်လည်း တွဲဖက်(သမ္ဗန္ဓီ)များသလောက် ဣဒ္ဓါဘာဝ စသည်များ၏၊ ဣဒ္ဓိ+အဘာဝပုံစံကား, သဒ္ဒိကာနံ–သဒ္ဒါဆရာတို့၏၊ ဝိဂတာ–ကင်းသော+ဣဒ္ဓိ–ပြည့်စုံခြင်းတည်း၊ ဒုဿဒ္ဒိကံ–သဒ္ဒါ ဆရာတို့၏ မပြည့်စုံခြင်း။ [သရူပတ္တ၌ကား "ဒုဿဒ္ဒိကံ–သဒ္ဒါတရားနှင့် ပြည့်စုံသူတို့၏ အာနုဘော်ကင်းပြီ". ဟု ပါဠ်ရောအနက်ပါ တစ်မျိုးဆိုလေသည်၊ စဉ်းစားပါ။]

အတ္ထာဘာဝစသည်။ ။အတ္ထ–အနက်ဒြပ်,အရာဝတ္ထု၏+အဘာဝ–မရှိခြင်း၊ မက္ခိကာနံ+အဘာဝေါ နိမ္မက္ခိကံ–ယင်ကောင်တို့၏ မရှိခြင်း၊ သရူပတ္တ၌ ဤအနက်ကို "သဗ္ဗဒါအဘာဝ" ဟု ဆို၏၊ "အတိက္ကမာဘာဝ–ကုန်လွန်ခြင်းကြောင့်+မရှိခြင်း" ကား–အတိဂတာနိ+တိဏာနိ(ကုန်လွန်ကုန်သော+မြက်တို့တည်း၊) နိတ္တိဏံ–မြက်မရှိခြင်း၊ "သမ္ပတိ+အဘာဝ–ပစ္စုပ္ပန်(လောလောဆယ်) မရှိခြင်း" ကား–အတိဂတံ–လွန်သော+လဟုပါဝုရဏံ–ပေါ့သောခြုံထည်တည်း၊ အတိလဟုပါဝုရဏံ–ထည်၊ (ပေါ့သောခြုံထည်ကို သုံးစွဲကာလမဟုတ်တော့–ဟူလို။)

သာကလျတ္တ။ ။"အလုံးစုံ၏အဖြစ်" ဟူသောအနက်၌ ပုံစံကား–သဟ+ တိဏေန သတိဏံ–မြက်နှင့်တကွ အလုံးစုံ (မြက်ပါမချန်)၊ အဇ္ဈောဟရတိ–စား မျို၏၊ သဟ+မက္ခိကာယ သမက္ခိကံ–ယင်ကောင်နှင့်တကွ. အလုံးစုံ (ယင်ကောင်ပါမချန်) အန္နံ–အစာကို၊ အဇ္ဈောဟရတိ၊ [မက္ခိကာဟိ+သကလံ သမက္ခိကံ" ဟုလည်း သဒ္ဒနီတိပြု၏။]

ပရာဒယော ပဉ္စမိယာ။ ။မောဂ္ဂလ္လာန် "ပယျုပါဗဟိတိရော ပုရေပစ္ဆာဝါ ပဉ္စမျာ" ဟူသော (၅)သုတ်ကိုမှီသောစကားဖြစ်၍ အာဒိဖြင့် အပစသည်ကို ယူပါ၊ ထိုဥပသာရနိပါတ် (အဗျယ) တို့သည် ပဉ္စမျန္တပုဒ်နှင့် သမာသ်ဖြစ်ကြ၏၊ ပရိပဗ္ဗတံ–တောင်မှထက်ဝန်းကျင်၊ ("ပရိ+ပဗ္ဗတာ" ဟု ဝါကျလည်းရှိ၏၊) ဒေဝါ ဝဿိ–မိုးရွာပြီ၊ အပပဗ္ဗတံ (အပ+ပဗ္ဗတာတ)–တောင်မှဖဲ၍၊ အာပါဋလိပုတ္တံ (အာ+ပါဋလိပုတ္တာ ဝါ)–ပါဋလိပုတ်ပြည်တိုင်အောင်၊ ဗဟိဂါမံ (ဗဟိ+ဂါမာဝါ)–ရွာမှအပ၌၊ တိရောပဗ္ဗတံ (တိရော+ပဗ္ဗတာဝါ)–တောင်မှ တစ်ဖက်၌၊ ပုရေဘတ္တံ (ပုရေ+ဘတ္တာဝါ)–ဆွမ်းမှရှေ့၊ ["ဘတ္တဿ+ပုရေ ပုရေဘတ္တံ" ဟုလည်း အခြားနေရာ၌ရှိ၏၊] ပစ္ဆာဘတ္တံ (ပစ္ဆာ+ဘတ္တာဝါ)–ဆွမ်းမှနောက်၌၊ ["ဘတ္တဿ+ပစ္ဆာ ပစ္ဆာဘတ္တံ" ဟုလည်း ရှိ၏။]

၆၇။ ဆင္ခ်ီတပ္ပုရိသေ ရာဇာ-မနုသေသဟိ ပရာသဘာ၊
ပဏ္ဏကေ သာလမတ္တေပိ,ဆာယာ ဗာဟုလ္လဗွိကာ။

၆၇။ ဆင္ခ်ီတပ္ပုရိသေ-ဆင္ခ်ီတပ္ပုရိသ်သမာသ်၌၊ ရာဇာမနုသေသဟိ- မင်းပရိယာယ်ဟော သဒ္ဒါ, အမနုဿအနက်ဟော သဒ္ဒါတို့မှ၊ ပရာ- နောက်ဖြစ်သော၊ သဘာ-သဘာသဒ္ဒါသည်၊ သာလမတ္တေပိ- အိမ် ကျောင်းဇရပ်, မဏ္ဍပ်ဗိမာန် အနက်၌လည်း၊ ပဏ္ဏကေ- နပုံလိင်၌၊ (ဟောတိ)၊ ဗာဟုလ္လဗွိကာ-များသည်၏အဖြစ်အနက် ရှေ့သွားရှိသော၊ ဆာယာ- ဆာယာသဒ္ဒါသည်၊ (ပဏ္ဏကေ ဟောတိ)။

ဆင္ခ်ီယာ ဩရမာဒယော။ ။["ဩရေ ပရိပါဋိပါရေ မဇ္ဈေဟေဋ္ဌုဒ္ဓါ ဓောန္တောဝါ ဆင္ခ်ီယာ" သုတ်ကိုမှီသော စကားတည်း၊] ဩရအစရှိသော သဒ္ဒါတို့ကို ဆင္ခ္ယာပုဒ်နှင့် သမာသ်စပ်၍၊ ဂင်္ဂါယ+ဩရေ (ဩရံ) ဩရေဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဤဖက်ကမ်း၊ ["ဩရေ-ဩရံ" ဟု ပါဌ် ၂ မျိုးတွေ့ရ၏၊ ဩရံဟု ဆိုလျှင် သမာသ်အရာ၌ အကိုဧပြု၍ "ဩရေ"ဟု ဖြစ်၏၊ ["ဩရံ+ဂင်္ဂါယ"ဟု ဝါကျလည်း ရှိနိုင်၏၊ နောက်၌လည်း "သမာသ်ဝါကျ ၂ မျိုးရှိ၏"ဟု မှတ်။]

အာဒိဖြင့် ဥပရိ, ပတိ, ပါရေ, မဇ္ဈေ, ဟေဋ္ဌာ, ဥဒ္ဓံ, အဓော, အန္တောတို့ကိုယူ၊ ဥပရိဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ အထက်၊ ပါရေဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ ဟိုဘက်ကမ်း၊ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ အလယ်၊ [ပါရေ-မဇ္ဈေတို့ကား ဧကာရန္တနိပါတ်တည်း၊] ဥပရိသိခရံ-တောင်ထွတ်၏ အထက်၊ ဥပရိပါသာဒံ-ပြာသာဒ်၏ အထက်ထပ်၊ သောတဿ- ပတိလေမံ ပတိသောတံ-ရေအယဉ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် (ရေညာ)၊ [ဤ၌ ပတိ သဒ္ဒါသည် နိဝတ္တန (ပြန်နစ်ခြင်း-ရေကိုဆန်ခြင်း) အနက်ဟော၊] ပတိပထံ- ခရီးရင်ဆိုင်၊ ဟေဋ္ဌာပါသာဒံ-ပြာသာဒ်၏ အောက်ထပ်၊ ဥဒ္ဓံဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏ အထက်၊ အဓောဂင်္ဂ-ဂင်္ဂါမြစ်၏အောက်၊ အန္တောနဂရံ-မြို့၏အတွင်း၊ ဤသို့စသည်တည်း၊ [တိဋ္ဌဂု, ဝဟဂု, စသော အဗျယီဘောအဆန်းများကို ကစ္စည်းဘာသာဋီ ကာ၌ ပြထားပြီ။]

၆၇။ **ဆင္ခ်ီ၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗိကာ။** ။ဆင္ခ်ီတပ္ပုရိသ်နှင့်စပ်၍ ထူးသော မှတ်ဖွယ်များ ကို ပြလိုသောကြောင့် "ဆင္ခ်ီတပ္ပုရိသေ "စသည်မိန့်၊ ရာဇသဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ် ဖြစ်သော မင်းအနက်ဟော သဒ္ဒါ, အမနုဿအနက်ဟော သဒ္ဒါတို့မှ နောက်ဖြစ် သော သဘာသဒ္ဒါသည် ဗိမာန်, အိမ်, ဇရပ်, မဏ္ဍပ်, အနက်ကို ဟောရာ၌ နပုလ္လိင်ဖြစ်၏၊ အများဟောသဒ္ဒါရှေ့ရှိသော ဆာယာသဒ္ဒါသည် နပုံလိင်၌ဖြစ်၏။

ရာဇာမနုဿေဟိ သဘာ။ ။"ရာဇ+အမနုဿေဟိ"ဟု ဖြတ်၊ ရာဇဆိုသော်လည်း ရာဇသဒ္ဒါတိုက်ရိုက်မဟုတ်, ရာဇ၏ပရိယာယ်ဖြစ်သော(မင်း) အနက်ဟော သဒ္ဒါများတည်၊ ["ရာဇပရိယာယပုဗ္ဗော, အမနုဿပုဗ္ဗောစ သဘာဒ္ဒော တပ္ပုရိသော နပုံသကံ ဘဝတိ"-ပါဏိနိဝုတ္တိ။] ပုံစံကား-ဣဿရာနံ+သဘာ ဣဿရသဘံ-အစိုးရမင်းတို့၏အိမ်တော်၊ ဝါ-အစိုးရမင်းတို့၏ ရုံး၊ နရပတိ သဘံ-လူမင်း၏အိမ်တော်၊ ရာဇသဒ္ဒါတိုက်ရိုက်နောင်ဖြစ်သော "ရာဇသဘာ" ဟု ဣတ္ထိလိင်သာ ဖြစ်၏၊ ရာဇ၏ပရိယာယ်မဟုတ်ဘဲ မင်းတစ်ယောက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါနောင်လည်း ဣတ္ထိလိင်သာတည်း၊ စန္ဒဂုတ္တသဘာ-စန္ဒဂုတ်မင်း၏ အိမ်တော်။

အမနုဿနောင် သဘာ။ ။ဗြဟ္မသဘံ-ဗြဟ္မာ၏ဗိမာန်၊ ဣန္ဒသဘံ-သကြား၏ ဗိမာန်၊ ရက္ခသသဘံ-ရက္ခိုသ်၏ ဗိမာန်၊ သရဘသဘံ-သရဘမည်သော ရက္ခိုသ်တို့၏အိမ်၊ ပိသာစ သဘံ-မြေဘုတ်တစ္ဆေ၏အိမ်၊ မနုဿအနက်ဟော နောင်၌ကား ဣတ္ထိလိင်ပင်၊ ဒေဝဒတ္တသဘာ-ဒေဝဒတ်၏ အိမ်၊ [သလာမတ္တေပိဒ္ဒြ ပိဖြင့် အသာလအနက် (အိမ်, ဗိမာန်, ဇရပ်အနက်မဟုတ်သော အပေါင်းအနက်) ကိုဆည်း၍ တစ်ရံတစ်ခါ "ဣတ္ထိသဘံ-မိန်းမအပေါင်း"ဟုလည်း ဖြစ်၏၊ ရာဇ အမနုဿမှ တစ်ပါးသော အခြားသဒ္ဒါနောင်၌ကား "ဓမ္မသဘာ-တရားသဘင် (တရား မဏ္ဍပ်, ဓမ္မာရုံ)" ဟု ဣတ္ထိလိင်ပင် ဖြစ်၏။]

တတွဗောဓိနီ။ ။သာလဝါစီ သယ်ာတဝါစီစ သဘာသဒ္ဒေါ၊ တတြ ရာဇာမနုဿပုဗ္ဗတ္တေ သာလဝါစိနော နပုံသကတ္တံ ဝုတ္တံ။ [သံဃာတ-အပေါင်း အနက်ဟောဖြစ်လျှင် နပုံလိင်မဟုတ်၊ ဣတ္ထိလိင်သာ-ဟူလို၊ "အနာထသဘာ-ကိုး ကွယ်ရာမရှိသူတို့၏ ဇရပ်"ဟု ဋီကာ၌ပြသော ပုံစံလည်း ရာဇအမနုဿနောင် မဟုတ်သောကြောင့်သာ နပုံလိင်မဖြစ်-ဟု မှတ်။]

ဆာယာဗာဟုလ္လပုဗ္ဗိကာ။ ။အများဟော သဒ္ဒါရှေ့ရှိသော ဆာယာသဒ္ဒါလည်း နပုံလိင်၌ ဖြစ်၏၊ သလဘာနံ-နှံကောင်တို့၏၊ ဆာယာ-အရိပ်တည်း သလဘစ္ဆာ ယံ-နှံကောင်ရိပ်၊ [ဤ၌ သလဘမည်ရှိသော ပိုးကောင်ကလေးများကို "ဗာဟုလ္လ" ဟုဆိုသည်၊ ထိုသို့ ပိုးကောင်ငယ်အများ ရှေးရှိသောကြောင့် "သလဘစ္ဆယံ"ဟု နပုလ္လိင်ရှိရသည်။] သကုန္တာနံ -ငှက်အများတို့၏ + ဆာယာ-အရိပ်တည်း၊ သကုန္တစ္ဆယံ-ငှက်အများတို့၏ အရိပ်၊ ဤသို့ ဗာဟုလ္လပုဗ္ဗိကာ မဟုတ်သော ဆာယာသဒ္ဒါ၏ အတွက်ကာ နောက်ဂါထာ၌ ဝါသဒ္ဒါဖြင့် ဝိကပ်ဟု ပြလတ္တံ့။

၆၈။ ဝါ သုယ သေနာ သုရာ သာလာ,နိသာ ဆာယာ ဣမေ ပန၊ ဥပဉ္ဍာပက္ကမာ နိစ္စံ, တဒါ·ဒိတ္တပ္ပကာသနေ။

၆၈။ သေနာ–သေနာသဒ္ဒါသည်လည်းကောင်း၊ သုရာ–သုရာ သဒ္ဒါ သည်လည်းကောင်း၊ သာလာ–သာလာသဒ္ဒါသည်လည်းကောင်း၊ နိသာ–နိသာသဒ္ဒါသည်လည်းကောင်း၊ ဆာယာ–ဆာယာ သဒ္ဒါသည် လည်းကောင်း၊ ဣမေပန–ဤသဒ္ဒါတို့သည်ကား၊ ဝါ–ဝိကပ်အားဖြင့်၊ (ပဏ္ဍာကေ–နပုံလိင်၌၊)အသုယ–ဖြစ်ကုန်၏၊ တဒါဒိတ္တပ္ပကာသနေ– ထိုတွဲဖက်ပုဒ် အနက်၏ အစ၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်းသည်၊ (သတိ–ရှိလသော်၊) ဥပဉ္ဍာပက္ကမာ–ဥပညာသဒ္ဒါ,ဥပက္ကမသဒ္ဒါတို့ သည်၊ နိစ္စံ–အမြဲ၊ (ပဏ္ဍာ `ကေ–၌၊) အသုယ ဖြစ်ကုန်၏။

သမာသနိဒ္ဒေသော–သည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီးပြီ။

၆၈။ ဝါသုယ၊ ပေ၊ ဣမေပန။ ။ဝါဟုဆိုသောကြောင့် ပုံစံကို နပုံလိင် ဣတ္ထိလိင် ၂ မျိုးထုတ်ရသည်၊ ရာဇသေနံ (ရာဇသေနာဝါ)–မင်း၏စစ်သည်တော်၊ ယဝသုရံ (ယဝသုရာဝါ)–မုယောဆန်တို့၏ သေရည်၊ ဂေါသာလံ (ဂေါသာလာဝါ)– နွားတင်းကုပ် (နွား·တဲ)၊သွနိသံ(သွနိသာဝါ)–နက်ဖန်ညဉ့်၊ ကုဋ္ဋိစ္ဆာယံ(ကုဋ္ဋိစ္ဆာ ယာဝါ)–ကုဋ္ဋိအရိပ်၊ ဃရစ္ဆာယံ (ဃရစ္ဆာယာဝါ), ပါသာဒစ္ဆယံ (ပါသာဒစ္ဆယာဝါ)၊ ဤ "ကုဋ္ဋိ" စသည်တို့သည် ဗဟုလ္လမဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့၌မပါဘဲ ဤ ဂါထာ၌ ပါရသည်။

ဥပဉ္ဍာ၊ ပေ၊ ပကာသနေ။ ။နဂိုရ်က ဣတ္ထိလိင်ဖြစ်သော ဥပညာသဒ္ဒါ, ပုံလိင်ဖြစ်သော ဥပက္ကမသဒ္ဒါတို့သည် မိမိတို့ တွဲဖက် ရှေ့ပုဒ်အနက်၏ အစကို ထင်ရှာ·ပြရာ (ဟောရာ)၌ အမြဲ နပုံလိင်ဖြစ်၏၊ ပုံစံကား–ပါဏိနိယောပညံ (ပါဏိနိယ+ဥပညံ)–ပါဏိနီကျမ်း၏အစ၊ ဝါ–ပါဏိနီကျမ်း၌ အခြေပါဒအဖြစ် ဖြင့် သိအပ် (သင်ယူအပ်) သော အခဏ်း၊ ကစ္စာယနော ပညံ–ကစ္စည်းကျမ်း၏ အစအဆုံးသိအပ် သင်အပ်သော သုတ်စဉ်အခဏ်း၊ ပါဏိနိယောပက္ကမံ–ပါဏိနီ ကျမ်း၏ ပဌမအားထုတ်အပ်သောအခဏ်း။ [ဝေဒေါပညံ–ဝေဒကျမ်း၏ အစဆုံး· သင်ရမည့် အခဏ်း၊ စန္ဒောပညံ–စန်းကျမ်း၏ အစဆုံးသင်ရမည့် အခဏ်း၊ ဝေဒေါပက္ကမာနိ ဓမ္မာနိ–ဝေဒကျမ်း၏ အစစွာ အားထုတ်အပ်သော အကျင့်တို့။]

သမာသနိဒ္ဒေသအဖွင့် ပြီး၏။

၆၉။ သမ္ဗန္ဓေ ကာရကေ ပိဏ္ဍေ, ဂေါ္ဏေ့ ပရတြစ၊
ကထျန္တေ့ တဒ္ဓိတာရုဠှာ, သမာသန္တာဗျယာ အပိ။

၆၉။ သမ္ဗန္ဓေ–သမ္ဗန္ဓ်အနက်၌လည်းကောင်း၊ ကာရကေ–ကာရက အနက်၌လည်းကောင်း၊ ပိဏ္ဍေ–အပေါင်းသမူဟအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဘာဝေ–ဘောအနက်၌လည်းကောင်း၊ ဂေါဏ္ဍေ–အန္ဝယ်ဟူသောအနက် မှလည်းကောင်း၊ ဝါ–အပစ္စအနက်၌လည်းကောင်း၊ အပရတြစ–ဆိုအပ် ပြီးသော အနက်တို့မှ တစ်ပါးသော "ဣဒံ" စသော အနက်တို့၌ လည်းကောင်း၊ တဒ္ဓိတာ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတို့ကို၊ ရုဠှာ–တဂ်ရောက်ကုန်၏ဟူ၍၊ ကထျန္တေ–ဆိုအပ်ကုန်၏၊ သမာသန္တာ သမာသ်အဆုံး၌ဖြစ် ကုန်သော၊ တဒ္ဓိတာ–တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတို့သည် လည်းကောင်း၊ အဗျယာ– အဗျယမည်ကုန်သော၊ တဒ္ဓိတာအပိ– တို့သည်လည်းကောင်း၊ ဟောန္တိ– ရှိကုန်၏။....တဒ္ဓိတနိဒ္ဒေသော–သည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီ။

ကစ္စာယနသာရပ္ပကရဏံ–ကစ္စာယနသာရကျမ်းသည်၊ နိဋ္ဌိတံ။

၆၉။ **သမ္ဗန္ဓေ**။ ။တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းတို့သည် သမ္ဗန်စသော အနက်ကို ဟော ကုန်၏။ဗုဒ္ဓေါ အဿ ဒေဝတာ ဗုဒ္ဓေါ–ဘုရားဟူသော ကိုးကွယ်ရာနတ်ရှိသူ။ [အဿပုဒ်၏ သမ္ဗန်အနက်ကို ဏပစ္စည်းကဟောပုံ။]

ကာရကေ။ ။ကတ္တုကာရကစသော ကာရကအနက်ဟောပုံကား– ဗျာက ရဏံ–အဓိတေ ဝေယျာကရဏော၊ [ဏပစ္စည်းက အဓိတေ၏ ကတ္တာ့အနက်ဟောပုံ။] ကုသုမ္ဘေန+ရတ္တံ ကောသုမ္ဘံ–မာလာကျိုကျူဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်၊ [ရတ္တံ၏ ကံအနက်ကို ဏပစ္စည်းကဟောပုံ။] ဤသို့ စသည်ဖြင့် ကရဏစသော ကာရက ဟောပုံစံများကိုလည်း ထုတ်ပါ။

ပိဏ္ဍေ။ ။သမူဟတ္တေကဏ်ဏာ–သုတ်၌လာသော သမူဟအနက်ကိုပင် ပိဏ္ဍဟုခေါ်၏၊ ပုံစံကား–မနုဿာနံ+သမူဟော မာနုဿကော–လူတို့၏ အပေါင်း၊ သမူဟအနက်ကို ကဏ်ပစ္စည်းက ဟောပုံတည်း။

ဘာဝေ။ ။သဒ္ဒပ္ပဝတ္တိနိမိတ်ဟူသော ဘာဝအနက်ကိုလည်း တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း သည် ဟော၏၊ သင္ကဿ+ဘာဝေါ သင္ကတ္တံ–ဖြူသောအဝတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အဖြူဂုဏ်၊ ဤသို့ စသည်တည်း။

ဂေါဏ္ဍေ။ ။အပစ္စတဒ္ဓိတ်ကိုပင် ဂေါတ္တတဒ္ဓိတ်ဟု ဆိုသည်၊ ဝသိဋ္ဌဿ+ အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌော–ဝသိဋ္ဌရသေ့၏သား၊ သားစဉ်မြေးဆက်ကို "အပစ္စံ" ဟု ဆို သည်၊ ထိုအပစ္စအနက်ကို ဏပစ္စည်းက ဟော၏။ .

ဝါသေဒ္ဓ။ ။ဝါသိဋ္ဌော-ပုဒ်သည် ပါဠိ၌ ဋ္ဌကို ဗြေ၍ "ဝါသေဋ္ဌော" ဟု ဖြစ်၏၊ [သာသနာနုရူပဝသေန (ပရိယတ်သာသနာ ပါဠိတော် အားလျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ဋ္ဌကာရဿ ဧကရတ္တေ ကတေ ဝါသေဋ္ဌောတိ နိဒ္ဒိဋ္ဌံ ဘဝတိ၊-သဒ္ဒနီတိ။] ကစ္စာယန, ကစ္စာန, ကာတိယာယန-ပုဒ်တို့ပြီးပုံကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ မှာ ရှု။

သရူပတ္တ။ ။ကစ္စာယနသရူပတ္တ၌ ဂေါတ္တအရတွင် ဘာတာအနက်စသည် ကိုပါ သွင်း၍ "ပိတု+ဘာတာ, ပေတ္တေယျော-အဘ၏ညီ, အစ်ကို (ဘထွေး, ဘကြီး)" "ပိတိတော ဘာတရိ ရေယျဏ်" ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန်သုတ်ဖြင့် စီရင်၊ မာတု+ဘဂိနီ, မာတုစ္ဆာ-အမိ၏ညီမ, အစ်မ(ဒေါ်လေး, ဒေါ်ကြီး)၊ "မာတုတောစ ဘဂိနိယံ ဆော" သုတ်ဖြင့် စီရင်၊ မာတု ပိတု အနက်၌ အာမဟာသက်၍ "မာတာမဟော, ပိတာမဟော-အဘိုး၊ မာတာမဟီ, ပိတမဟီ-အဘွား" စသည် ပုံစံထုတ်၏။

အပရတြ။ ။ဆိုအပ်ပြီးအနက်တို့မှ အခြားအနက်များကိုလည်း ဟော၏၊ နဂရေ+ဘဝါ နာဂရာ-မြို့၌ဖြစ်သူတို့၊ နာဂရာနံ ဣဒံ နာဂရံ-မြို့သူမြို့သားတို့ ၏ ဥစ္စာ၊ ဤပုံစံ၌ ဘဝအနက် ဣဒံအနက်ကို ဏပစ္စည်းက ဟောသည်။

သမာသန္တ။ ။သမာသ်အဆုံး၌ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းသက်ပုံကား-ဒေဝါနံ+ရာဇာ ဒေဝရာဇော၊ [ဋီကာဟောင်းပုံစံ၊ တပ္ပုရိသ်သမာသ်အဖြစ်ဖြင့် "ဒေဝရာဇာ" ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ကွစိ သမာသန္တစသော သုတ်ဖြင့် အပစ္စည်းသက်ရ၏၊ ထိုအပစ္စည်းကိုပင် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်းဟု ဆိုလိုသတတ်။] ဋီကာသစ်၌ကား-သကျသ+ပုတ္တော သကျပုတ္တော-သာကီဝင်မင်းသား မြတ်စွာဘုရား၊ ဤသို့ သမာသ်ဖြစ်ပြီးနောက် တဒ္ဓိတ်ဏိကပစ္စည်းထပ်၍ "သကျပုတ္တဿ+ ပုတ္တာသကျပုတ္တိယာ- သာကီဝင် မင်းသားဖြစ်သော ဘုရား၏+သားတို့" ဟု ပုံစံထုတ်၏၊ သမာသ် အဆုံး၌ တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ထပ်၍သက်သည်ကို "သမာသန္တ" ဟု ဆိုလိုသည်။

အဗျယာဝိ။ ။တဒ္ဓိတ်အဗျယပစ္စည်းများလည်း ရှိကုန်၏၊ ဧကမသ္မိံ ကာလေ ဧကဓာ၊ ဤပုံစံ၌ ဓာပစ္စည်းသည် အဗျယပစ္စည်းတည်း၊ ကေဠ-တစ်ပေါင်းတည်း၊ (ဓာပစ္စည်း)၊ အယံ+ပကာရော ဣတ္ထံ (ပကာရအနက်၌ ထံပစ္စည်း)၊ အညော+ပကာရော အညထာ၊ (ပကာရအနက်၌ ထာပစ္စည်း)၊ ["အညထာ+ဘာဝေါ အညထတ္တံ" ကာ ထတ္တပစ္စည်းဟု ဆိုကြသော်လည်း ဘောအနက်၌ တ ပစ္စည်းဖြစ်သင့်၏။] ဤသို့စသည်ကို ရူပသိဒ္ဓိ၌ ရှုပါလေ။

တဒ္ဓိတနိဒ္ဒေသအဖွင့် ပြီး၏။

ဘာသာဋီကာ နိဂုံး

သိဒ္ဓိတ္ထု ဘော ဘာသာဋီကာ, ဒေသဘာသာယ သခ်တာ၊
ဗျာချာ ကစ္စာနသာရဿ, သာရသဒ္ဒတ္ထသာရဏာ။

ကစ္စာနသာရဿ–ကစ္စည်းကျမ်းမှ, အနှစ်သာရကို ကျုံ့ကျစ်လျစ်, ပြုရာဖြစ်၍,ကစ္စာယန–သာရမည်မှန်း, သဒ္ဒါငယ်ကျမ်း၏၊ ဗျာချာ–နိဿယည်း အဓိပ္ပာယ်, ခပ်လွယ်လွယ်ဖြင့်, အကျယ်ဖွင့်ကြောင်း, ခေတ်မှီကောင်းသော၊ သာရသဒ္ဒတ္ထသာရဏာ–အနှစ်သက်သက်,သဒ္ဒါနက်ကို, မဝှက်ပိုင်ပိုင်, သိစေနိုင်သော၊ ဒေသဘာသာယ–တိုင်းရင်းဒေသ, ပြောနေကျသည့်, မြန်မာ့ဆိုင်ရာ, အမိဘာ့သာဖြင့်၊ သခ်တာ–တသန့်တသန့်, အကန့်ကန့်လျက်,ခုံခုံစီရရီ, တည်ကြည်စွာ စီရင်အပ်သော၊ဘာသာဋီကာ–ဘာသာဋီကာ, အမည်သာသည့်, မှီရာသိပ်သည်း, နိဿယည်းသည်လည်း၊ သိဒ္ဓိတ္ထုဘော–ထောင့်သုံးရာကယ်, နှစ်ဆယ်နှင့်သုံး, တန်ဆောင်မုန်း၌ အားလုံးမှန်းသလေက်, ဆုံးခန်းရောက်ပြန်ပြီ တကား။

သမ္ဗုဇ္ဈယာမိ ထေရာနံ,ယေသာဟံ သမ္ပဂ္ဂဟိတော၊
သာရော သဒ္ဒနိက္ခာယေပိ, ပတ္တော်မှိ ပကာတညုတံ။

ယေသံ ထေရာနံ–အထက်ဝေဟင်, နေအသွင်သို့, မြေပြင်ထင်ရှား, အကြင်ဆရာတော်ဘုရားတို့သည်၊ သမ္ပဂ္ဂဟိတော–အထူးစောင့်ရှောက်, ချီးမြှောက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ၊ အဟံ–သာသနာ့အလုပ်, ကိုယ့်အလုပ်ဟု ကြိုးကုတ်လျက်သာ, ဤခန္ဓာသည်၊ သာရော–ပြောဆိုဝတ်စား, စိတ်နေများ၌, တရားဖြင့်ညှိ, အနှစ်သိသည်ဖြစ်၍၊ သဒ္ဒနိက္ခာယေပိ, သဒ္ဒအရာ, မသေချာလျှင်, ဖွေရှာသုံးသပ်, အဆုံးအဖြတ်၌လည်း၊ ပကာတညုတံ–သက္ကတသုံး, ပါဠိသုံးဟု, ရှေးထုံးသိမြင်, ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်သို့၊ ပတ္တော်အံမှိ–ခေတ်အလျောက်, လေးစားလောက်အောင်, မဖောက်မသွေ, ရောက်ရပေ၏၊ တေသံထေရာနံ–ကျေးဇူးတော်ရှင်, ဂုဏ်အင်ကြီးမား, ထိုဆရာတော်ဘုရားတို့အား၊ သမ္ဗုဇ္ဈယာမိ–ကျမ်းစာရေးသား, ကောင်းမှုများဖြင့်, လေးစားကော်ရော်, ပူဇော်ပါ၏။

ဉာဏ်ဝီရိယ။ ။မိမိ၏ သမ္ဗုတ္တိစက် ၄ ပါ လည်နေပုံကို ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ နိဂုံး၌ ပြခဲ့ပါပြီ၊ ထိုသမ္ဗုတ္တိစက် ၄ ပါးတွင် ပယောဂသမ္ဗုတ္တိဟူသည် ဉာဏ်ဝီရိယပင်တည်း၊ ယခုတစ်ဘဝ၌ ကောင်းမှုပါရမီ ဘက်က အချက်ကျအောင် ဉာဏ်ဝီရိယ ထူထောင်လိုက်လျှင် အစဉ်တစိုက် လိုက်ကာလိုက်ကာ နိဗ္ဗာန်အထိ သမ္ဗုတ္တိစက်တို့ လည်နေကြမည်သာတည်း၊ ဤအရေးကိုတွေးမိကာ "ဝီရိယတော ကိံ နာမန သိဇ္ဈတိ–ဝီရိယအားကြီးမားပြင်းပြသူမှာ မပြီးနိုင်သောအရာမရှိ" ဟူသော အမိန့်တော်ကို ဦးထိပ်ထား၍ သဒ္ဓါ ပညာ ဝီရိယ သတိ သမာဓိဟူသော ဗိုလ်ချုပ်တရား ငါးပါးတို့သည် သမ္ဗုတ္တိစက်ခေါင်း ၄ ခုတပ်ထားသော ခန္ဓာအစဉ် မဂ္ဂင်ယာဉ်ကို နိဗ္ဗာနဓာတ် တစ်ဖက်ကမ်းကပ်အောင် မပြတ်အုပ်စီးလျက် အပြီးတိုင်လည်စေနိုင်ဖို့ရာ ဉာဏ်နှင့်တကွ ဝီရိယကို အဆင့်ဆင့် ထူထောင်ပါအံ့ သတည်း။

စတုစက္ကံ ဝတ္တိယာန, ယာနံ ဗလပရိဂ္ဂဟံ၊
ယာနာဝ အမတံပါရံ, ကဿံ ပုရိသကာရိယံ။

စတုစက္ကံ–သမ္ဗုတ္တိစက်, ၄ ချက်စုပေါင်း, စက်ခေါင်း ၄ ခုရှိထသော၊ ဗလပရိဂ္ဂဟံ–ရန်ပေါင်းခွင်းဖြို, ငါးဦးဗိုလ်တို့, ကိုယ်စီစောင့်ကြပ်, အုပ်ချုပ်အပ်ထသော၊ ယာနံ–အသွားလျင်လျင်, အများတင်လည်း, အားအင်ခိုင်ဖြိုး, မဂ္ဂင်တည်းဟူသော ယာဉ်ပျံတော်ကြီးကို၊ ဝတ္တိယာန–မတိမ်းမစောင်း, လည်စေကြောင်းဖြင့်, ကောင်းစွာအစဉ်, မောင်းကာနှင်၍၊ အမတံပါရံ–ဤဘက်မှာနေ, အားလုံးသေလျက်, ဟိုပြေရောက်မှ, ဘေးကင်းရမည့်, အမတခေါ်, နေပြည်တော်သို့၊ ယာနာဝ–ကိလေသာဟူ, ရန်သူပစ်ဖောက်, ဗုံးအမြောက်တို့, မကြောက်မနား, အရောက်သွားခြင်းငှာ၊ ပုရိသ ကာရိယံ–ယောကျာ်းမှန်က, ပြုရဲရ မည့်,ကမ္ဘာ့လက်ရိုး, လုံ့လမျိုးကို၊ ကဿံ – ငါးဦးဗိုလ်ချုပ်, အဖော်လုပ်၍, မဆုတ်ရစေ,....ပြုပေအံ့သတည်း။

ကစ္စာယနသာရ ဘာသာဋီကာ

ပြီးပြီ။

–+––––––––